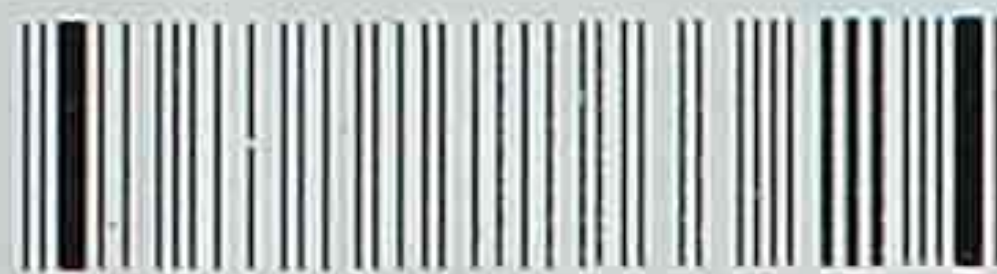

М
ПБ6 19

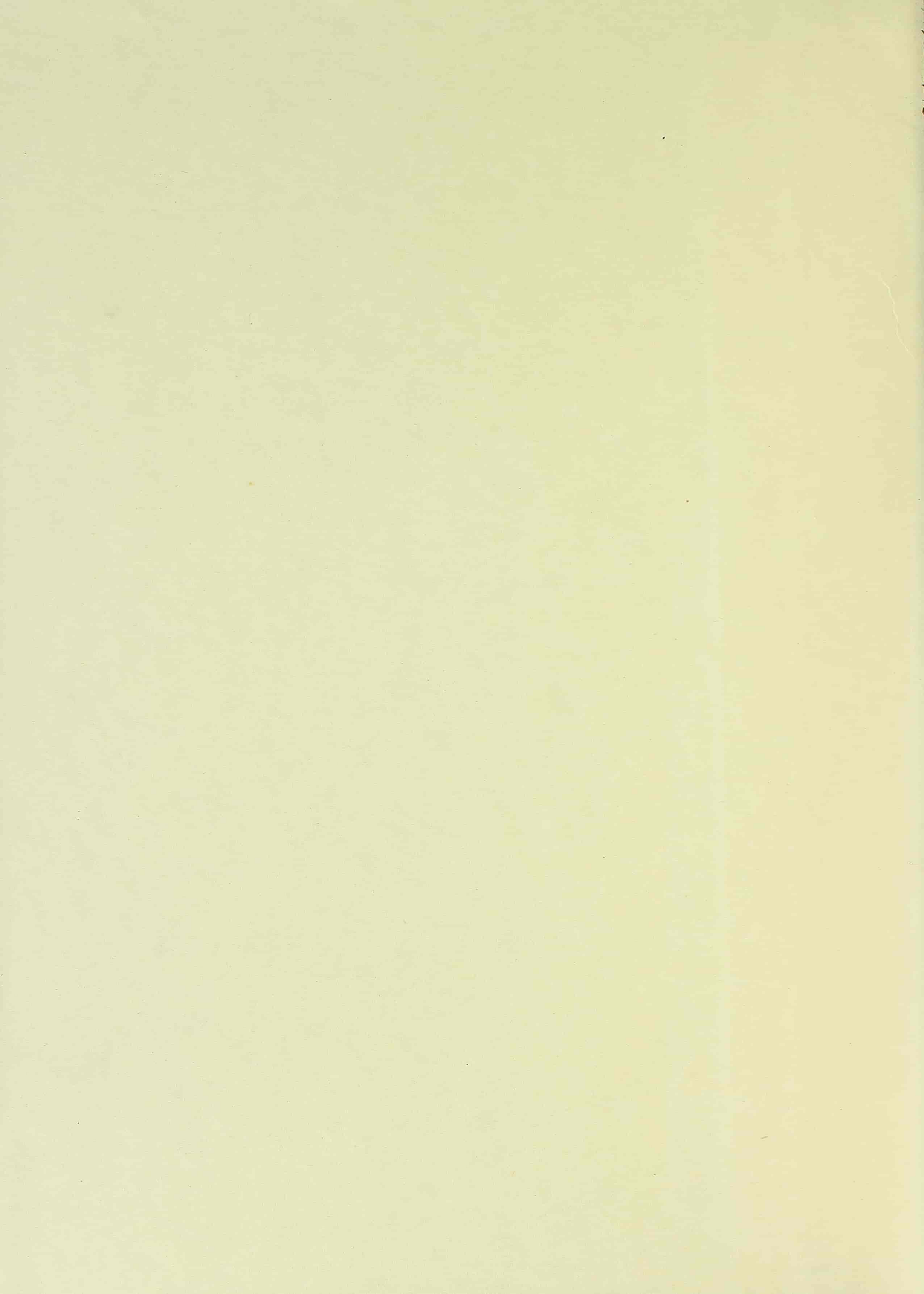

610045039

СОBISS Ⓞ

Извештај Истаражног
одбора Народној експертној
поводом...

ИД. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45039

Luka
BEOG

ID=51164431

ПБ6 19

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Истражни одбор, изабран од Народне Скупштине да изврши извиђај по делу оптужбе кабинета г. Јована Авакумовића, извршио је поверени му посао према чл. 17 и 18 закона о министарској одговорности, и част му је поднети извештај.

Одбор је проучио најбрижљивије оптужбу, поднесену од 26 народних посланика, која је правилно схватила све уставне и законске одредбе и која је потекла из неодољиве потребе и жеље, да се у будуће рад оних људи, којима се поверава управа земљом, сведе у границе строге уставности и закона, јер и по нахођењу Народнога Представништва, изјављеног приликом усвајања предлога о оптужби, ово је заиста једини пут да у земљи престану политичке трзавице као штетне по развитак и напредак наше отаџбине. Ма да је нови Устав, који је добијен скупим жртвама српскога народа, утврдио права и дужности с једне стране Круне, с друге Народнога Представништва, и огарантовао политичка права и слободе како појединих држављана тако и аутономних установа, и специјалним законима одредио круг и границе сваком државном и аутономном телу, ипак је кабинет г. Јована Авакумовића, у цели свог самоодржања на управи земаљској, погазио многе уставне и законске одредбе. Упуштајући се у извиђање ове оптужбе а из прибављених података, који се односе на радњу државних органа, нарочито полицијских власти, и за коју радњу највише пада одговорност на ондашњег министра унутрашњих дела, види се, да се тако далеко ишло да се није штедело оно, што је најсветије сваком Србину, а то је његова лична сигурност и домаћа безбедност. Каква је лична безбедност кад један представник власти, окружни начелник, извештава министра унутрашњих дела: *сиремам пораз општини горњо-милановачкој, похапсићу све одборнике, мора се газити, или или*; или кад други представник власти, опет окружни начелник, у свом извештају министру унутрашњих дела, вели: *кад се наставници преместе, онда ћу ударити на општину зајечарску*; или кад један комесар ове исте владе, у свом извештају министру унутрашњих дела, тврди да је један крај антидинастичан и ликује што су ненаоружани грађани у Горачићу побијени од стајаће војске, наводећи: *нашли су другу Краљевину*; или кад исти комесар јавља да је наредио изузеће једног судије првостепеног суда, по делу, где су окривљени извесни опозиционари; или кад окружни начелник тражи да се један судија првостепеног суда избере већи суд, јер је опасан опозиционар, што се све види из под пет прилога, чију садржину потписани представници власти, на својим испитима код овог одбора признају за истиниту. Полицијски органи нису могли овако радити неуставно и незаконно, а да за ту радњу нису имали ослонаца у самом систему владавине кабинета г. Авакумовића, јер за овакву незакониту радњу нису кажњавани сходно постојећим законима, него су на против унапређивани

Упуштајући се у оцену дела, наведених у оптужби, одбор налази.

I.

Ванреда чл. 71 Устава.

Генерал Коста Протић, трећи намесник Краљевски, умро је 4 Јула 1892 године. По чл. 71 Устава његово место имало се попунити на првом састанку Народне Скупштине. Овај састанак Народне Скупштине имао је бити ванредан

према чл. 54 Устава и чл. 102. Устава. Но кабинет г. Јована Авакумовића, који је првобитно сазвао Скупштину, требао да сазове Скупштину и на њој изврши избор трећег намесника. Како ово учинио, већ је Скупштину, коју је сазвао указом од 1 Октобра 1892 год., а за 1 Новембар исте год., одложио указом од 25. Октобра за 28. Декембар, а за тим је указом од 25. Декембра и распустио, што се тврди овим под .₂ приложеним бројевима „Срп. Новина“; а тиме онемогућио извршење уставне одредбе чл. 71 Устава, јер није било Скупштине која би на месту умрлог намесника изабрала другог, у року који је одређен Уставом. Оваквом својом одлуком кабинет г. Јована Авакумовића погазио је чл. 71. Устава.

Оптужени г. Јован Авакумовић и другови како у одбрани пред Народном Скупштином тако и на саслушању код истражног одбора, признају да су Скупштину одложили, а за тим распустили, но се бране тиме, да су на ово према чл. 54 Устава имали право, наводећи као разлог за одлагање и распуштање, што им је требало доста времена да проуче потребе земље и спреме законске предлоге, саобразно свом политичком програму. Но оваква њина одбрана не може им користити, прво зато, што је тешко веровати, да једна влада примајући управу земље није начисто са потребама и задацима земље, а друго за то, што је самим сазивом скупштине за 1 Новембар дато баш тој Скупштини право, према значењу чл. 71. Устава у вези са чл. 102 Устава, да избере трећег Намесника. Ову Скупштину према наведеној уставној одредби није смела оптужена влада распустити. Примени чл. 54 Устава, на који се оптужени, позивају није било места овде, јер је употреба те уставне одредбе у овом специјалном случају, искључена наведеним уставним задатком. Оптужена влада противно наређењу, да се у уставном року изабере трећи намесник, оставила је и даље вршење Краљевске власти у рукама два намесника, којима Устав пориче право да могу пуноважно вршити ту власт после Уставом одређеног рока.

Из овог излази да дело повреде чл. 71. Устава постоји, а доказује се њиним признањем на протоколима код истражног одбора изјављеним, под Бр. 179., 182., 189., 209., 216., 217. и 239. Дело је предвиђено чл. 2 тач. 2, а казни се по чл. 8 закона о министарској одговорности.

II ДЕЛО.

Поведа чл. 101 Устава

По последњем ставу чл. 101 Устава, који гласи: „накнадни се избори морају извршити најдаље за месец дана од како је дотично посланичко место упражњено“, имао се наредити накнадни избор у округу моравском на место умрлог квалификованог посланика Атанасија Вучковића бив. професора, најдаље до 29 Септембра 1892 године, пошто је по извешћу министарства просвете штампано у „Срп. Новинама“ Бр. 193, од 3 Септембра 1892 умро 28. Августа исте године, што је све и чл. 93 изборног закона предвиђено. Но ово није учињено ни до 1 Новембра прошле године, ма да је указом од 1 Октобра пр. године Скупштина била сазвана у редован сазив на дан 1 Новембра а распуштена тек 25. Децембра пр. године, што се све види из под .₃ приложених 2 броја „Срп. Новина“.

Овај накнадни избор имао се извршити за то, што је квалификовани посланик Вучковић био изабран из кандидатске листе за изборни округ моравски. Димитрија Катића и Ђоке Анђелковића као други квалификовани кандидат. И смрћу његовом, која искључује свако суделовање и решавање Народног Представништва, морао се према чл. 101 Устава наредити накнадни избор. По чл. 2 изборног закона избори народних посланика наређују се указом на предлог министра унутрашњих дела а по саслушању министарског Савета. Како је бив. министар унутрашњих дела г. Рибарац у одговору свом код истражног одбора навео, да декрет за накнадни избор није смео предлагати, пошто је то по његовом уверењу Скупштинско право, дакле, да у смислу чл. 2 изборног закона пред-

лог о овом није ни подносио на решавање министарској седници, а то су и остали оптужени министри у одговору свом навели, има се сматрати да је ову повреду Устава према чл. 2 изборног закона, и чл. 3 закона о министарској одговорности учинио сам г. Рибарац као бив. Министар унутрашњих дела; а остали да за ово не могу бити одговорни, кад према признању г. Рибарца ово није ни изношено — на решавање у министарску седницу. Оптужени г. Рибарац признаје да декрет за накнадни избор није предлагао, али се брани тиме што држи да је то Скупштинско право, позивајући се на одредбу чл. 93 изборног закона и чланова 6, 7, 9 и 10 пословника Скупштинског, што у ствари не стоји. Прва тач. првог става чл. 93 изборног закона односи се на попуњавање упражњеног посланичког места лицем, које је на реду у оној кандидатској листи, из које је посланик, чије место има да се попуни, а то је посао Народне Скупштине. А 3. тач. првог става односи се на случај, кад је листа исцрпљена, из које је посланичко место упражњено и онда се има поунити накнадним избором најдаље у року од месец дана. Овим прописом закона није казано да се овај рок има рачунати од дана, кад је Скупштина место умрлог посланика огласила за упражњено, нити би овакој одредби имало смисла.

Исто тако неосновано је позивање и на чл. 6, 7, 9 и 10 скупштинског пословника, који се односе на рад верификационог одбора о прегледу пуномоћја и свршених избора, што се све огледа јасно из одредбе чл. 10. пословника, који се односи на избор, који је поништен од верификационог одбора и Скупштине, само су у овом случају, кад Скупштина решава о уништењу избора, одлучује: или да се из дотичне листе другим попуни, или ако је исцрпљена, да се преко министра нареди нов избор, према чл. 101 Устава. У овом случају, за који се министар оптужује нити је одбор нити Скупштина решавала о ништењу избора, нити је могла ни смела решавати, кад је самом смрћу Вучковића престао посланички мандат и његово посланичко место упражњено. Оптужени г. Рибарац у потврду свог мишљења навео је још и то: како он као Министар није могао знати је ли исцрпљена листа, на којој је као кандидат био пок. Вучковић, пошто се изборна акта налазе у Скупштинској архиви. Но ова његова одбрана без икаква је стварна основа, кад је познато да се све кандидатске листе пред изборе штампају у „Срп. Новинама“, а тако исто и резултат избора са назначењем, који је и из које листе изабран за посланика, што је све г. Министар могао сазнати, само да је водио рачуна о Уставу. Одбраном својом оптужени г. Рибарац ни у колико није могао доказати ни према одредби изборног закона ни према одредбама пословника Скупштинског, да је за наређивање накнадног избора у случају смрти посланика, кад је листа, на којој је био кандидат исцрпљена, потребно било скупштинско решење. На против према чл. 101 Устава и чл. 2. изборног закона била је његова дужност, као Министра унутрашњих дела, да учини предлог, а кад ово није учинио, он је повредио чл. 101 Устава, која је кривица из чл. 2 тач. 2. закона о министарској одговорности, а казни се по чл. 8 истог закона. — Остали оптужени Министри за ово дело не могу и не треба да буду одговорни према чл. 3 закона о министарској одговорности.

III ДЕЛО

Повреда чл. 52. Устава.

По 2 ставу чл. 52. Устава трговински уговори *вредиће тек онда, пошто их одобри Народна Скупштина*. Г. Авакумовић и остали оптужени бив. министри за повреду овога чл. Устава, признали су пред истражним одбором да су у министарској седници одлучили да се трговински уговор закључен између Србије и Аустро-угарске продужи од 1 Јануара 1893 до 18 Јуна исте године, и на ту циљ овластили г. Авакумовића, као председника министарства и министра иностраних дела, да може у име целокупне владе то извршити. Поред његовога признања, то се тврди и писмом председника министарског Савета од 12 Децембра

1892 год. којим је јављено министру финансија, да је продужен трговински Уговор на основу декларације закључене између српске и Аустро-угарске владе од 17¹⁷₂₉ Децембра 1892 год. № 169 до 18¹⁸₃₀ Јуна 1893 год, које је продужење објављено у „Срп. Новинама“ од 24 Децембра 1892 год. Бр. 184 след. ПМ 6245. што се види из акта од ПБр. 97 и под 4 приложених пет прилога.

Одбрана оптужених: да продужење уговора не значи закључивање новог уговора и да је уговорно стање боље од неуговорног по интересе земље, неоснована је, и не искључује њихову кривицу.

Како приватно правни, тако исто и међународни, па и трговински уговори вреде за обе уговорне стране до рока. Према томе, као год што се за важност новог уговора тражи пристанак свију оних чињеница, које предвиђа закон или Устав, тако се исто и за продужење важности старог уговора после истеклог рока тражи то исто.

Јер продужење уговора после рока не значи ништа друго, до склапање новог уговора под старим погодбама. Међу тим оптужена је влада покрај продужења старог уговора унела и нову тачку, по којој се одрекла извршења закона о осигуравајућим друштвима за време, докле је уговор продужен, дакле продужила уговор са новим погодбама, онда тим пре нема места онакој њезиној одбрани.

Напоследку, значење је другог става чл. 52 Устава јасно и одређено, да се у земљи не може увести никакав трговински однос са страном државом без одобрења Народне Скупштине. А кад је оптуженима, по њиховом признању, позната и законодавна одлука у томе погледу, од 31 Марта 1892 год, онда им ова одбрана тим више не заслужује никакве пажње.

Истина је, да је уговорно стање у погледу трговинских односа боље по интересе земље од неуговорнога. Али том истином оптужени се не могу бранити. Кабинет г. Авакумовићев примио је владу 9 Августа 1892 год. Он је могао, дакле, од тога времена па до 1 Јануара 1893 год., кад је рок староме уговору истицао, да закључи и нови уговор, а још лакше да продужењу уговора да санкцију Народне Скупштине. Оптужени нису били у уставној немогућности да то изврше, а што су они сами намерно створили немогућност сазивањем, одлагањем и распуштањем Скупштине, са којом нису ни мислили радити, то не само да их не оправдава, него их терети, јер сва та њихова ранија противуствана радња показује да су они намерно повредили наведену уставну одредбу.

Како је новим трговинским уговором закљученим између Србије и Аустро-угарске у Јуну месецу ове године, а који је био готов до 9 Августа и чекао санкцију Народне Скупштине, дата много повољнија тарифа, од које ће се повећати државни приходи, то је очевидна ствар, да је продужењем старог трговинскога уговора оштећена држава. За ту штету одговорни су оптужени бив. министри. Ако Народна Скупштина донесе одлуку да се оптужени кабинет за ово дело преда суду, онда ће се код суда тражити и накнада штете од оптужених по прибављеним доказима.

Према томе, истражни одбор налази да постоји повреда чл. 52 Устава, и да су за ту повреду одговорни оптужени.

Кривица је ова предвиђена тач. 2. чл. 2 закона о министарској одговорности, а казни се по чл. 8 истог закона.

IV Дело

Поведа чл. 145. тач. 4 Устава.

Оптужени г. Стојан Рибарац, бив. министар унутрашњих дела, актом својим од 11 Децембра прошле год. Бр. 19.594, који је штампан у 273 броју „Срп. Новина,“ на саопштење управе вароши Београда, да је Државни Савет својим решењем од 30 Новембра исте год. Бр. 3913, поништио радњу збора поштине београдске, који је 21 Новембра изјавио неповерење општинској управи,

јавио је, да је горње решење Држав. Савета незаконито, и да је услед тога наредио Управи вароши Београда, да исто не извршује. По чл. 34 закона о општинама за решење овог питања надлежан је Држав. Савет, и његова решења одмах су извршна. као што то прописује чл. 145 тач 4 Устава. Овим чл. Устава гарантована је самосталност самоуправним телима, тим што је једном самосталном и независном телу, а то је Државном Савету дато једино и искључиво право да решава питања овога рода. Никојим Законом није позван био г. Министар унутрашњих дела, да таква решења расматра, а још мање да их задржава од извршења, јер, по тој логици, могао би једног дана министар задржати од извршења и пресуде судске, које изричу самостални и независни судови. Оваком својом неуставном и незаконитом радњом, оптужени г. Рибарац повредио је чл.145 тач. 4 Устава.

Одбрана његова, да је по чл. 12 закона о општинама имао права прописивати начин избора у вароши Београду, и да Државни Савет нема право ништити правила, која он о томе прописује, неумесна је по томе, што Државни Савет доноси своја решења на основу онаких истих разлога, на основу каквих доносе и судови своје пресуде, а то према своме разумевању закона, и зато решења Државног Савета не подлеже ничијем расматрању, пошто је то једно независно и самостално тело, чија су решења по делима овог рода извршна.

Па не само код општине београдске, но и код општине рибарске, учинио је исту таку повреду Устава оптужени г. Рибарац, јер је на поверљиво питање начелника округа Моравског, од 11 Октобра 1892 год. својом руком написао одговор истоме начелнику, да учини примедбе Државном Савету на његово решење од 9 октобра 1892 г. № 3267, којим примедбама не може бити места, пошто је исто решење извршно, по горњем члану Устава.

Оваквом својом неуставном радњом оптужени г. Рибарац, који је био дужан да чува Устав и законе од свачије повреде, дао је повода потчињеним полицијским властима те решења Државног Савета, донесена по делима овог рода, нигде готово нису извршавана у Србији, а тиме је поништен углед самоуправних власти и створено широко земљиште безвлашћу и самовољи полицијских органа. Ово тврде, акта која су на брзу руку дошла овом одбору под № 41, 66, 69, 117, 44, 189, 76, 77, 84, 4.208, 92, 1.111, 656, 1.686, 5.859, 64, 6.002, 1.325, 36, 468, 166, 9.620, 636, 1.401, 270, 581, 4.110 1.114, 100, 795, 89, и телеграфски извештај стал. окруж. одбора под № 102 и 29, што је све у списку под . изложено, а из којих се види, да многих акта и нема, као и да су махом пропала код полицијских органа. Оваква радња оптуженог г. Рибарца, нагнала је Државни Савет, да уложи протест против његовог неуставног рада, што се види из акта од 29 Децембра 1892 год № 4277. А главна цел целој овој неуставној радњи оптуженог била је, да неизвршавањем одлука Држ. Савета, олакша полицијским властима незаконито смењивање општинских часника, и постављање полицијских регената као потребну спрему за доцније радове око фалзификовања избора за народне посланике. У истој цели нису извршиване извршне одлуке сталних окружних одбора као самоуправних органа, што се такође види из горњих акта.

Све ово види се из под ., приложена 2 броја „Срп. Новина“ и још 4 прилога.

Из овога излази да овде постоји повреда чл. 145 тач. 4 Устава, према признању оптуженог г. Рибарца, изјављеном на протоколу саслушања под № 220. Ово дело предвиђено је чл. 2. тач. 2, а казни се по чл. 8 закона о министарској одговорности.

V ДЕЛО

Повреда изборног закона члана 36, 106, 35, 58 и 59.

По члану 33 закона о изборима народних посланика: „сваки који хоће да употреби своје бирачко право мора претходно имати бирачку карту, а по чл. 36 истог закона: „бирачке карте штампају се у државној Штампарији за целу земљу а разашаљу се општинама по наредби министра унутрашњих дела најдаље до 10 Јула:” Но у случају, кад се избори наређују на основу чл. 54 Устава, онда се бирачке карте издају до 43-ћег дана закључно, т. ј. до уочи дана избора. Пошто се по чл. 35 изборног закона бирачке карте издају на основу азбучних спискова, а ови се имају од општинских судова спремити и код суда потврдити најдаље у року од 7 дана, од дана указа за изборе, као што то наређује чл. 101 у вези са чл. 23 изборног закона, онда је јасно да су бирачке карте општинама требале да се разашљу најдаље до 5 Јануара ове год; тада су по поменутој одредби и азбучни спискови, на основу којих се издају бирачке карте, морали бити спремљени, и према истима морало се отпочети издавање карата.

Но оптужени г. Рибарац не само што према овим законским одредбама није наредио пошиљање бирачких карата до 5 Јануара ове године, него је тек под 3 Јануаром расписом својим (види Срп. Новине од 9 Јануара Број 6.) јавио полицијским властима, да ће им се доцније послати бирачке карте. Ово је заиста учињено, јер су бирачке карте, као што тврди званично извешће државне Штампарије под № 13 из ове експедиране, и то за неке округе 8. а за неке тек 11 Јануара ове године. Ове карте послате су преко начелства окружних, која су их опет слала среским, а ови општинама, тако да их општине пре 16 Јануара тек. год. нису могле примити.

Дакле, само и једино оваквим незаконим радом г. министра унутрашњих дела, што бирачке карте према чл. 36 у вези са чл. 106 изборног закона нису послате општинама до 5 Јануара тек. године, немогућно је било општинским судовима да издају бирачке карте за 11 дана, од дана, кад је сваки бирач по закону имао права тражити и добити их. А ово неиздавање карата после законом одређеног рока, било је повод многим жалбама и министру и Краљевским Намесницима.

Оптужени г. Рибарац признаје да је расписом својим јавио полицијским властима да ће се доцније послати бирачке карте, али се брани тиме, да овде нема повреде законске, што му законом није одређен рок до ког мора наредити пошиљање бирачких карата, а и кад би се узело да постоји тај рок, ипак вели, да је само задоцнио са 2 дана.

Овом одбраном својом оптужени г. Рибарац ни у колико није оправдао своју незакону радњу, јер не стоји да законом није предвиђен рок до ког се морају разаслати бирачке карте општинама; ово је предвиђено чл. 36. у вези са чл. 106 и 101. изборног закона. Кад ово стоји, онда се у томе и састоји повреда законска, што су општине добиле бирачке карте тек 16 Јануара, а требале су их добити до 5 истог месеца. Према томе не стоји задоцњење за 2 него за 11 дана. Када је овим поступком бив. министар г. Рибарац учинио то, да су општине тек 16 Јануара могле имати бирачке карте, и када су требали, да их отпочну издавати бирачима, он је накнадним једним расписом од 16 Јануара ове год. ПБр. 509, опет онемогућио издавање бирачких карата. Овим расписом, а без икаквог законског ослоња, прописује се начин и неки нов поступак при издавању бирачких карата.

Кад се прочита овај распис, видеће се како министар, противно чл. 35 изборног закона, издавање бирачких карата од општинских власти пренаша на среске власти, ма да и чл. 36 изборног закона изрично вели, да се бирачке карте разашљу општинама. — Даље овим расписом наређује се општинским властима, да из пореског дневника састављају спискове, које са пореским дневником да донесу среским канцеларијама, где су се спискови са дневником порезе имали сравнити од писара или порезника, па тек, кад се нађу за истините приступљено је издавању карата.

Но при том терало се тако далеко да су председници општина у среској канцеларији морали и бирачке карте попуњавати и на њих печат општински ударати. Ова радња трајала је по неколико дана, и зато време општина је била без председника, нити је ко могао примати и наплаћивати порез без пореског дневника. И само овакав незакони распис оптуженог г. Рибарца, онемогућио је издавање бирачких карата и после 16 Јануара, скоро за 20 дана, што тврди и једна депеша начелника среза Бољевачког од 9 фебруара, којом извештава начелника округа црноречког, да руље радикала нападају на општине, тражећи бирачке карте. Овај срески начелник у место да овој тражњи даде законског задовољења, пита оптуженог министра да ли да тражи 1 четувојске да станује онде, док се избор сврши, јер би онда били сигурни, пошто би се апшењем, у присуству војске, изгредници преплашили. Овако дуго издавање карата, не само што је дало повода многим жалбама, него је доводило и до огорчења, јер се почело стварати уверење, да се ово чини намерно и једино у цељи, да се противницима политичким одузме могућност употребе свог бирачког права. На против политичким једномишљеницима давате су бирачке карте испод руке, па чак и на сам дан избора, као што тврди депеша начелника среза лесковачког, којом на дан 24 фебруара одговара да не може јавити број издатих бирачких карата, *јер ће некима из извесних обзира давати и сутра*, дакле на дан избора.

Поменути расписом г. Рибарац је учинио и то: да је било немогуће општинским судовима, да издају бирачке карте и онима, који би платили порезу 21, 22 и 23 фебруара, пошто исте нису биле у рукама општинских већ полицијских власти, а због удаљености општина од среске канцеларије. Свега овог не би било, да су бирачке карте, као што и закон наређује, биле раздавате општинама да их оне раздају бирачима.

Све ово учинило је, те је огроман број бирача, за ово своје повређено право, оптужио председнике општинске и неке начелнике среске, што се тврди званичним извешћима првостепених судова, по којима је подигнуто 595 тужаба као што се види из извода.

Ово је у исто време и доказ, да многи бирачи нису добили бирачке карте; а тако исто поједине општине нису никако добиле не само бирачке карте, но ни изборни материјал, и услед тога нису никако ни гласале, што се види из акта стал. окружног одбора за округ подрински под № 258. Донашањем оваког расписа којим се издавање карата бирачких од општина преноси на среске власти, прописујући и поступак противан закону изборном, оптужени г. Рибарац учинио је повреду чл. 35 изборног закона, и за то је одговоран.

Оптужени г. Рибарац признаје да је поменути распис издао, али се брани, да га је издао једино у цељи да очува чл. 85 Устава и чл. 34 изборног закона, а то је да само онај добије бирачку карту, који је држави платио порезу за друго полгође, и да је онакав распис издао на основу чл. 80 закона о општинама, тврдећи да истим расписом није повредио изборни закон.

Ова одбрана оптуженог г. Рибарца нема основа ни у чл. 85 Устава ни у чл. 34 изборног закона, а најмање у чл. 80 закона о општинама, а ево зашто

Чланом 34 закона изборног, који је и потекао из чл. 85 Устава, одређено је: да може добити бирачку карту само онај, који је платио порезу за прошло полгође. Одмах за овим и чл. 35 истог закона прописано је, да ће општински суд на основу азбучног списка издавати бирачке карте, чим који по претходном члану порезу плати. Дакле, право издавања бирачких карата, и право испитивања и уверавања, је ли бирач платио порезу или није, стављено је у дужност и надлежност само општинским судовима, а не пореским надзорницима и полицијским писарима. Доследно овоме постоји чл. 36 изборног закона, који заповедно налаже, да се бирачке карте по наредби министра унутрашњих послова разошиљу општинама до 10 јула, дакле *општинама* као по закону надлежним за издавање бирачких карата, а не среским властима.

Одбрана оптуженог г. Рибарца да је поменути распис издао на основу чл. 80 закона о општинама, такође је неоснована, што доказује сама садржина његовог расписа, којом пренаша издавање бирачких карата од општина на сре-

ске власти, а право надзора ни у ком случају не може да утиче и на саму надлежност власти и ову да мења, кад је она законом прописана.

У осталом неумесна је и по томе, што је право контролисања у издавању бирачких карата од стране општинске власти остављено изборним законом, не само чиновнику полицијском већ и сваком грађанину, и, на случај злоупотребе, одређене су и казне за оне, који то чине. Дакле и г. Рибарцу, да је у истини била намера да се само контролишу општинске власти, да ли ће бирачке карте издавати правилно и да не чине злоупотребе, могао је само то извршити, било преко грађана било преко чиновника, само и ни у ком случају није могао ни смео издавати онакав распис и ограничавати општине новим и законом непредвиђеним поступком у издавању бирачких карата. Права целъ овог расписа ова је: оптуженом г. Рибариу као министру унутрашњих дела потребно је било из партијских интереса да зна колико ће се до избора издати свега бирачких карата по партијској сразмери, — а ово не би могао знати да је према изборном закону оставио издавање бирачких карата, општинама, већ је ово горњим расписом ставио у дужност средским властима, које су га заиста на његов захтев прво 16 а за тим 24 фебруара извештавале не само о броју изданих бирачких карата, већ и о партијској сразмери, што све и сам г. Рибарац признаје. А зашто му је и ова партијска сразмера потребна била, видеће се и из података, које ћемо доцније изнети.

Ово је, дакле, била права целъ поменутог расписа, а не као што г. Рибарац наводи, да очува закон и интересе државне касе.

Према свему овом стоји то: да је г. Рибарац горњим расписом повредио чл. 35 изборног закона, за то је за ово дело и одговоран. Кад је оптужени г. Рибарац поменутих незаконим расписом ПБр. 509 створио могућност да сазна не само број издатих бирач. карата већ и њихову партијску сразмеру, он је, а у цели даљег утицања на избор, да овај испадне у корист оптужене владе, издао нов распис од 22 фебруара ПБр. 2277. Овим расписом наредио је свима полицијским властима да изборни посао могу вршити само они од одређених председника, који су снабдевени објавама полицијских власти.

Да би се објаснило зашто је потекао овај распис, као и сва радња, која је настала од управних власти, пред и на сам дан избора, потребно је поменути и тајна поверљива упутства. Ова су упутства раније издата и свима начелницима окружним послата да их препишу они и средски начелници, па оригинали да се врате. — Овакво једно поверљиво упутство писано руком начелника округа ужичког, све поцепано, но ипак састављено, прибавио је истражни одбор, и у њему стоји ово:

1. „Само оним председницима бирачких одбора дати објаве, који по Уставу имају квалификације и који су свршили факултете. А учитељима, поповима и другима са стручних школа не давати објаве и са тиме не изигравати закон. Изузети од овога либерале и њима дати објаве, но с тим да их врате.

2. Где су општине наше, ту спремити записнике у дупликату, од којих по један да иде уз изборна акта, а други предавати држав. властима.

3. Избегавати и отклањати нереди, ако би их они хтели, нарочито ако би то било штетно по нас.

4. За чланове бирачк. одбора треба изабрати из општинских одбора најпоузданије људе, који ће ићи поступно са представницима наше листе, и старати се да састави већину у нашу корист.

5. Кад би њихов председник бирачког одбора хтео да огласи да је било нереди, а то би било штетно по нас, онда да председник општине, где је наш, узме власт председника бирач. одбора у своје руке и сврши рад са представницима листа и чланом одбора. Задобити за ово и напредњачке представнике листе, где их има.

6. Записником утврдити и огласити да је њин председник наваљивао и изазивао неред, па тај записник однети на време, и предати главном бирачком одбору.

7. У свима општинама наше људе поделити на десетине и од најпоузданијих одредити свакој десетини десетара, који ће се старати, да сви из његове десетине плате порез, узму бирачке карте и оду те гласају. А да их не би противници нападали, плашили или преварили, да иду у гомилама по 10 и више на гласање, и пошто гласају да се не разилазе, док се не закључи избор, као јемство за ред и спречавање нереда.

8. Државни чиновници, званичници, служитељи и погранични стражари да плате порезу, узму бирачке карте и гласају, сваки у месту где су записани у бирач. спискове.

9. Приметило се да радикали спремају лажне бирачке карте и куглице гласачке, за то пазити на то добро.

10. Радикали плаше наше људе, са доласком на владу после избора. Те гласове сузбијати чиме је згодније према приликама и што ће боље дејствовати и на противнике и на наше људе. На пр., ако ће боље дејствовати да им се каже да радикали неће доћи на владу, па да добију и већину, то им и казати, а ако ће боље дејствовати да им се каже да могу доћи, ако се наши људи не заузму, и да ће после пропадати од освета и гоњења, онда им то и казивати и т. д.

11. Ако је нужно, ради плашње да направе неред и ради нашег успеха да и војска куда промаршира, или се распореди, и то јавити благовремено.

12. Употребити све да се задобију кметови, писари општински и њини представници листе.

13. Телеграм да ради и линије телеграфске да се добро чувају и дању и ноћу 24, 25 и 26 ов. месеца.

14. Извештаје о раздатим бирач. картама са тачним назначењем колико је дато којој партији, поднети прво 16 а друго 24 ов. месеца из јутра.

15. Наредити да све општине по нарочитом коњанику и најбрже јаве начелницима среским 25 у вече, чим се избори закључе, колико је која листа добила куглица, и о реду при изборима, а они да одмах телеграмом извештавају г. министра и начелника окружног. Не сме без овога извешћа ове вечери остати ни једна општина.

16. Све могуће препреке правити рђавим председницима бирачких одбора, да и не оду на избор.

17. Сву поверљиву преписку поништити на дан избора.

Ова упутства односе се на припремну радњу пред избор и на сам дан избора. — И заиста по овим упутствима среске су власти и радиле. Тако одмах после оног расписа о председницима, управник града Београда, шифрованим депешама, обраћа се појединим среским и окружним начелницима, да му јаве које су општине радикалне, према списку државног одбора, којим су председници бирачких одбора распоређени, а све у цели да не издаје објаву онима, који су из Београда одређени за унутрашњост.

Учитељима и поповима и другим, заиста нису ни давате објаве у смислу прве тачке упутства. О овоме су доказ изборни акти од 25 фебруара и извештаји главних бирач. одбора, из којих се види да су 274 одређених председника задржани да не врше дужност на изборима: било што им полицијска власт није давала објаве или им силом стала на пут вршењу дужности.

Друга тачка овог упутства такође је вршена. Полицијске власти заиста су правиле литографисане записнике у дубликату, и ови се и данас налазе у изборним актима. Да је и трећа тачка вршена, доказ је телеграм оптуженог г. Рибарца начелнику округа крушевачког, којим дозвољава да буде и нереда, само ако није штетно по њих. — Четврта тачка такође је вршена, као што тврде депеше начелника округа рудничког и округа подринског, у којима препоручују какве људе треба изабрати за чланове одбора из општинских одбора.

Пета тачка вршена је у много већем размеру но што је овим упутствима предвиђена. У извршењу ове тачке тако се далеко ишло, да су одузимана акта од главних бирачких одбора, и овај растеран. Доказ је за ово одузимање акта од главног бирачког одбора за округ руднички, као и покушај оптуженог г. Рибарца да поништи избор тимочког округа, и најзад поверљива преписка између

начелника округа подринског и оптуженог г. Рибарца о издавању пуномоћија посланицима из овог округа. О свему овом биће изложени докази у X делу.

Није остала ни 6 тачка, а да нема доказа да је и по њој заиста рађено само у другом облику, што се доказује прилозима, који ће се такође навести по X делу.

Тачка 7. упуства само је наређење, које се односи на чланове партије и она овде није од вредности.

Тачка 8. вршена је најбрижљивије и најенергичније. Као доказ нека послуже депеше начелника округа рудничког, који шифрованом депешом тражи од управника града Београда да узме карте за Шахина, Радисава Тодоровића и Тодора Милетића, па да му их пошаље, и ако је овакав рад законом забрањен полицијским властима. Ово признаје и сам начелник округа рудничког г. Каменчић, као и депеша истог начелника, којом је наредио да сви погранични стражари и служитељи узму бирачке карте и гласају; међу тим сами оптужени чланови кабинета нису нашли за потребно да изврше ту најсветију грађанску дужност, као што се види из извештаја пореског одељења за варош Београд № 198, а гласали су за народне посланике, а шта више изабрани су за исте, што тврде изборна акта.

Девета тачка упуства извршивана је у толико, што се из депеше начелника среза јадранског, упућене министру унутрашњих дела, види, да је овоме министру од Кундовића поручено шта у овом погледу треба радити.

Десета тачка такође је извршена, јер је на сам дан избора пуштена од власти депеша, како је главни радикални одбор поапшен и виђан Карађорђевић. Доказ за ово наводи се у актима овога извешћа а у делу под VII, јер се забрављивало опровргавати ове неистините вести, као и у акту управе државне штампаре од 15 јула тек. год. № 5059, којим тврди да су слике „радикалска зла“ штампане у истој штампарији по наредби оптуженог г. Живојина Величковића, бив. министра правде.

Да је извршена и тач. 11 упуства најбољи је доказ напред поменуто депеша начелника среза бољевачког, а поред овога и докази у делу VIII оптужбе да је заиста војска довођена у изборна места по голој претпоставци да ће бити нереди, и ако овог у ствари није.

Тачка 12 упуства такође се примењивала, као што тврди депеша начелника среза јадранског, којом тражи да му се јави који, су представници радикалне листе, као и депеша начелника округа рудничког, којом моли за наређење да се лекови за болницу узимају из апотеке Ивана Стојишића апотекара, представника напредне листе у главном бирачком одбору.

Овде помињемо и то, да су по признању начелника округа црноречког сви председници бирачких одбора у том округу, изузев само њих 15, као и преставници опозиционих листа били поапшени, што се у осталом види и из изборних акта за тај округ. Кметови и писари општински задобивени су раније, кад су општине узимате, што је већ напред поменуто.

Тачку 13 упуства оптужени г. Рибарац као министар унутрашњих дела потврдио је и својом познатом депешом од 24 Фебруара 1893 год., која је предмет оптужбе под VII, у којој се и докази налазе.

Тачка 14-та такође је извршивана по наређењу оптуженог г. Рибарца, јер он признаје да је тражио извешћа како о броју издатих бирачких карата тако и о њиховој партијској сразмери, што је већ напред и напоменуто.

Извршење тачке 15-те чиста је ствар министра унутрашњих дела и односи се на брзо достављање резултата изборног, што је такође чињено једино у цели да се што пре сазна резултат изборне борбе.

Тачка 16-та, да се све могуће препреке чине рђавим председницима бирачких одбора (по њиховом нахођењу) да не оду на изборе, извршена је на најгрубљи начин усред престонице, а на очима и целе владе и Краљевских Намесника, јер нису пуштани да оду на биралиште ни они председници, који имају по Уставу потребну квалификацију, али се по упуству њиховом сматрају као рђави само зато, што не припадају владајућој странци. Доказ за ово јесте жалба имеваних лица, као и акта оптужења Павла Денића бив. управника града Београда,

и Татаровића комесара жељезничке београдске станице, оптужених за лишење слободе. А како се у погледу извршења ове тачке радило по унутрашњости земље, нека послужи за доказ овде приложене депеше: о премештају учитеља, који су били одређени за председнике бирачких одбора, који су телеграфским путем били премештани на 2, 3 дана пред изборе, у цели да се спрече да не оду на изборна места.

Ради карактеристике и доказа да су ова упутства строго служила као упут свима полицијским властима пред изборе и на сам дан избора и да су се њих строго придржавале све полицијске власти и по њима заиста и поступале нека послужи за доказ последња тачка овог упутства, која гласи: да се сва поверљива преписка о изборима поништи на дан избора. Да је и она заиста извршена, доказ је то што је начелник округа ужичког, који је ово упутство својеручно преписао као што тврди и овај оригинал његов и поцепео га у ситна парчад, но која су ипак нађена и састављена, те се њима утврдио факт да су заиста постојала ова поверљива упутства, а наведеним прилозима доказано је да је по њима заиста и рађено.

Оптужени г. Рибарац, одговарајући пред истражним одбором на питање о постојању ових упутства, одбијао је најодсудније да их је он издао и да су она постојала. А кад су му показане његове депеше, којим је питао начелнике окружне јесу ли преписали позната поверљива упутства, и ако су, то да их задрже и њега о томе извести, он је одговорио: да та упутства нису његова. Но ова његова одбрана потиरे се овим доказима: депешом његовом од 20 Јануара ове год., упућеном свима начелницима окружним, утврђује се факт, да је он за ова упутства питао начелнике окружне, јесу ли и који капетани преписали и шта је са оригиналима. Но као што се из депеше начелника среза трнавског упућене начелнику округа рудничког види, поред ове постајала је још једна депеша од 23 Јануара ове садржине: „*одузмите препис од свију капетана и држите их са оригиналима до даље моје наредбе, кад извршите, јавите*“. — Дакле не стоји у истини одбрана оптуженог г. Рибарца да их је обуставио, већ задржао примену њихову до потребе — избора за када су и намењене биле. Ово потврђује још и тај факт, што се из депеша оптуженог г. Рибарца упућених начелнику округа крушевачког и начелнику среза јасеничког округа подунавског као и депеше начелнику округа рудничког види, да је он давао и усмена упутства по нарочитим људима, од којих су се неки имали јављати начелницима под номером 2.

У осталом, да је оптужени г. Рибарац ова упутства издао, доказ је то што су се све полицијске власти по истима и управљале и онако радиле као што је напред наведено, а он као бив. министар у свему са њима не само солидаран и сагласан био, него је по нешто и сам из својих упутстава извршивао.

Тако распис његов да само председници са објавама полицијске власти могу вршити изборни посао, извршен је према упутствима до најмањих ситница.

Жалбе, које су му као бив. министру долазиле од појединих председника бирачких одбора, да им полицијске власти не дају објаве, не само што нису налазиле никаквог задовољења, него се намерно по њима радило у такој форми, да се шаљу начелствима, да од среских траже извешће, а док ово дође знао је и оптужени г. Рибарац да ће се свршити са избором. — Доказ за ово налази се у актима званичним, добављеним, од г. министра унутрашњих дела бр. 213, из којих се овде подноси веран извод као и у прилогу оптужбе под Бр. 6.

Даље извршење ових упутстава и то тачке 13 и 14 учинио је сам оптужени г. Рибарац, прву са познатим својим расписом о телеграфима, и другу по његовом самом признању да зна расположење у земљи, колико је по партијској сразмери издато бирачких карата.

Све ово што је изнето о поверљивим тајним упутствима, учињено је једино у цели да се још боље расветли цела она радња вршена како пред, тако и на сам дан избора, те да се види како се према прибављеним подацима, која потврђују постојање ових упутстава, заиста по неком напред спремљеном плану и радило. А што је најглавније, да се потврди побуда и намера зашто је оптужени

г. Рибарац и онакав распис издао који нема никаквог ослонаца ни у закону изборном ни у Уставу, и да је он служио полицијским властима као упут за тачно извршење прве тачке тајних поверљивих упутстава.

Да оптужени г. Рибарац није имао никаквог ослонаца у закону, на основу ког би могао издати овакву наредбу, доказ је и то: што се у истој ни сам не позива на какво законско наређење, што је у осталом противно и чл. 117 ставу 2 Устава.

Но сем овог и по самом значају кога има објава, а с погледом на изборни закон, оптужени г. Рибарац нити је могао нити смео онакову наредбу издати полицијским властима. И сама његова одбрана, да је ово учињено с тога, што је и председник државног одбора, а и неки старатељски судија издавао објаве неким председницима бирачких одбора, не само што га не брани за ову његову противзакону наредбу, већ га још више терети. Оптужени г. Рибарац признаје да законом није прописано давање објаве, но да се ово практиковало, а кад ово стоји, онда настаје питање: какав значај и задатак има узимање објаве. Сваком је познато да се узимањем објаве хоће да увери дотична власт, да је лице, које се представља као одређени председник бирачког одбора заиста оно, које је и државним одбором одређено. Давање уверења овакове природе најмање спада у дужност полицијским властима, и пре се има узети да спада у надлежност општинских судова, а полицијским властима само ако оне познају дотичне председнике лично или преко приведена позната два сведока.

Према овоме, дакле кад закон, нигде не прописује узимање објава, као и од кога се имају узимати, настаје питање: чиме би оптужени министар и на основу ког закона могао да спори важност једне објаве, коју би у сличном случају издао председник првостепеног суда својим чиновницима, који су распоредом Државног Одбора одређени за председнике бирачких одбора, који је и законом позват да води рачуна о свом особљу, где оно иде, да ли по приватној или званичној потреби.

А кад ово стоји, онда је оптужени г. Рибарац, коме су и закони и надлежност појединих власти познати били, намерно, у вези поверљивих упустава, онаку противзакону наредбу издао, наређујући да посао изборни могу вршити само они, који *полицијску објаву имају*.

Но има случајева, где полицијске власти нису пуштале ни оне председнике бирачких одбора, који су имали објаве онакве, какве је поменути упутствима тражио оптужени г. Рибарац. Ово се види из прилога о непримању председника бирачких одбора: Јована Ковачевића и Живка Поповића. И само овако намерно и категорично забрањивање учинило је то, да је председник општине јагодинске, судији првостепеног суда, забранио вршење изборног посла, што нема полицијске објаве, ма да у уверењу и сам тврди да га лично познаје, као и то да је он и државним одбором одређен за председника бирачког одбора, што се види из изборних акта, а тиме је повредио и чл. 94. Устава.

Кад се овако што могло десити у варошкој општини, онда није никакво чудо, што се по селима од неписмених председника терало и даље, те по извешћима глав. бирачких одбора није 277 председника вршило изборни посао.

Зашто је оптужени г. Рибарац овакав распис издао има се објаснити овим: хтело се пошто по то да спречи да одређени председници бирачких одбора не дођу на своју дужност, те да постављени полицијски регенти у место њих изврше изборе по жељи оптужене владе, па ма то било и путем фалсификовања изборних аката, што је заиста и чињено, као што се види из изборних аката округа подунавског, топличког, пожаревачког и подринског.

Докази за све до сада наведено по овоме делу прилажу се под 1, у 100 прилога“.

Па како је оптужени г. Рибарац, овим својим расписом повредио чл. 58 и 59 изборног закона, он је за то и одговоран.

Сва три расписа оптуженог г. Рибарца којима је повредио напред помануте чланове изборног закона чине кривицу из чл. 2 тач. 5 закона о министарској одговорности, а казне се по чл. 5 истог закона. —

VI. ДЕЛО

Повреда члана 85 Устава

Г. Анта Богићевић, бив. министар војни, 19 децембра пр. године, издао је наредбу под А. Т. № 5084., штампану у војеном службеном листу, којом је забранио радницима војено-техничког завода у Крагујевцу, да употребе своје грађанско право при изборима општинских часника и народних посланика. Последица овакве наредбе била је та, да је отпуштено 39 радника, а 46 радника напустило је рад, те да се само користи својим грађанским правима, која им Устав гарантује, што тврди извештај г. Управника војеног техничког завода од 16 Јула тек. год. № 3161, поднесен г. Министру војном. Ова наредба противна је чл. 85 Устава, по коме сваки српски грађанин, рођен или прирођен, који има 21 годину и плаћа држави 15 дин. непосредне порезе на годину, има право бирати општинске часнике и народне посланике, од ког правила по чл. 87 Устава изузимају се само војници под заставом, официри активни и у недејству.

Оптужени г. Богићевић брани се на свом испиту код истражног скупштинског одбора, да је то учинио у цели да обезбеди тачну израду извесног оружног прибора, и да је с тим условио даљи опстанак радника у фабрици, али да никог није присилио на одрицање права, која му Устав гарантује. Но ова одбрана не може му користити по томе, што право бирања општинских часника и народних посланика, спада у ред јавних права, гарантованих Уставом, која не само не могу бити предмет уговора, него се још казни сваки онај орган власти, који пречи грађанима вршење тих права, као што се то види из закона о избору народних посланика. А да је ово оптужени учинио у цели, да осигура избор посланичким кандидатима, који су присталице оптужене владе, доказује се актом од 10 Децембра 1892 године. ПФА № 574. управљеним на команданта шумадијске дивизије, којим оптужени, као министар војни, заповеда, да се казни управник војно техничког завода што узима на одговор раднике истог завода који су потписали неповерење ондашњој управи општине Крагујевачке, која је стајала у опозицији према влади. Оваква два супротна акта његова, по једној истој ствари, доказују да је његова одбрана неистинита, и да му је наредбом под АТ № 5084. цели била, да осигура избор народних посланика, присталица оптужене владе, тиме, што ће закратити право гласа оним грађанима, радницима, који су били у опозицији влади. Све ово види се испод 1, — 4 прилога.

Из овог излази да је оптужени г. Богићевић повредио чл. 85 Устава, што се доказује његовим признањем на протоколу саслушања под Бр. 237. Дело је ово предвиђено чл. 2 тач. 2. а казни се по чл. 8 закона о министарској одговорности.

VII ДЕЛО

Повреда чл. 5 и 15 закона о телеграфу.

Оптужени г. Стојан Рибарац дан пре избора, а то је 24 Фебруара тек. године, издао је распис свима окружним начелствима и управи града Ниша, да забране сваку депешу, којом би се ма шта о избору народних посланика јављало. Последица овог расписа била је, да се на пет, шест дана после извршених избора народних посланика није знао резултат избора, а то је учињено у цели да би се могли фалсификовати бирачки записници, на случај да исход избора испадне неповољно по владу, што да је рађено, видеће се, из оних факата, која су изношена у делу под V. Овај распис оптуженог г. Рибарца противан је чл. 15 закона о телеграфу, по коме телеграфска станица може задржати оне депеше, које би биле управљене против закона и морала, или би вређале власти и коју другу личност, као и депеше оних приватних лица, којих би задржање захтевали интереси земље. Нема сумње да неотправљање депеша о изборима, у којима су приватна лица саопштавала резултат избора појединим редакцијама, нису нала-

гали интереси земље, јер се њима нису могле распламтети страсти, већ на против само утишати. Сазнање истине о резултатима избора могло је само допринети да се партијска борба стиша, а напротив задржавање депеша о исходу избора, дало је повода да се партијске страсти још више распале.

Одбрана оптуженог г. Рибарца, да министар унутрашњих дела има право обуставити и депеше приватних лица, кад за умесно нађе, неумесна је. Тако неограничено право нема министар унутрашњих дела, као што се то види из горњег законског правног прописа. Оваквим незаконитим радом оптужени је задржао телеграф као државну установу, за своје искључиве партијске смерове. Ово се тврди и сведоџбама Љубе Каменчића начелника округа рудничког на протоколу саслушања под № 172, који сведочи, да је вест о појави Карађорђевића претендента на српски престо и ашењу главног радикалног одбора у Београду добио од једног окруж. Начелника, а да је истинита уверио се из београдске министарске штације, чему је циљ била да се застраше радикални бирачи. Оптужени је могао узбунити земљу таквим лажним вестима, док опозиција није се могла служити телеграфом у цели побијања таквих лажних гласова. Оптужени г. Рибарац у неколико признаје, да је забранио свако отправљање депеша, којима би се јављало о резултату избора, као што се то види из протокола његовог испита под Бр. 234., но и поред тога, то се доказује сведоџбама испитаних сведока: Јосифа Милисављевића, Томе Михаиловића и Војислава Стојковића, ревизора при телеграфској београдској главној станици, који су на протоколима под № 254, 255 и 256. то посведочили као и да је та забрана трајала од 25 Фебруара до 4 Марта тек. године, дакле за време избора. Све ово тврди се са ова два под. прилога.

Ово је дело предвиђено у тач. 6 чл. 2 закона о министарској одговорности а казни се по чл. 8 истог закона

VIII ДЕЛО

Повреда члана 67 изборног закона.

Расписом својим од 21 Августа пр. год. П№ 1587 Министар унутрашњих дела упутио је полицијским властима да на случај важне и хитне потребе као н. пр. за гоњење хајдука угушење већег нереда и т. п. и ако нису довољна она средства, са којима већ располажу, могу тражити војену помоћ од дивизијских команданата. Овај распис сам по себи није требало ни издавати, кад је то већ познато, да се војена помоћ може дати у случају хитне и важне потребе. Издавање оваквог расписа, и то на 12 дана по доласку оптужених на владу, а нарочито у времену, кад се ни у ком крају земље нису појавили хајдуци, објашњава његову појаву тиме: да су и полицијске власти и сам министар унутрашњих дела били уверени, да ће насилно одузимање општина наћи отпора код народа, и да ће им у том случају требати војна помоћ. Све ово доцније се и потврдило. Услед оваког олаког потрзања војске проливена је крв невиних српских грађана, који су на основу закона бранили своја самоуправна права, чему су сведок догађаји у Горачићу, Чачку, Смедереву, Коцељеви и другим местима у нашој отаџбини. Сам министар унутрашњих дела а исто тако и његови потчињени органи без важне и појављене потребе тражили су и употребљавали војену помоћ, и то у толиком размеру да је овим углед и задатак војске понижен. У овој безобзирној упореби твојне помоћи г. Министар војни није се зауставио ни онда, кад је из поднетих му релација појединих команданата увидео да је војска обманута и да њена помоћ није ни потребна била. А министар унутрашњих дела није се зауставио ни онда, кад су га његови органи извештавали да војска није чинила употребу, дакле да је потрзана без икакве потребе. Они су ишли и даље, и сами у споразуму а све под претпоставком, да ће приликом избора народних послати нереда, на пет до осам дана пред изборе паредили кретања војске у извесна гласачка места.

Тако г. Министар војни услед доставе, да се спремају неки да нападну ивањички магацин, на полеђини истог акта под 17. Фебруара тек. год. ставља решење, да једна чета из Пожеге оде у Ивањицу и чува магацин, а једна чета на дан избора од 25 фебруара да оде у Добриње. Дакле, господин министар војни својеручно без икакве хитње и важне потребе на 8 дана пред избор наређује да чета на дан избора иде у Добриње.

Кад је овако олако схватао задатак војске, као и важност потребе кад треба војну помоћ дати и употребити сам војни министар, онда није никакво чудо што је начелник окр. црноречког у овом погледу још даље ишао и од месног команданта тражио војну помоћ, без мало у сва изборна места, и то се види из списка. Догађај у Горачићу такође доказује да није била потребна војна помоћ, нити одузимање општине, кад сам комесар владе у свом извештају вели, да је нова управа изабрана и да је она као таква отпочела радити у другој згради. Према томе није било разлога нападати војском на оне, који нису одобравали оваково премештање суднице, и код ње се били искупили, без икакве намере и спреме да ма кога нападају. У осталом и релације, које су поднели министру војном поједини команданти о кретању војске пред изборе и на сам дан избора потпун су доказ, да никаквог нереда не само што није било, него да се нигде ни појављивао није. Кад стоји тај факт да је војска без потребе употребљавана, и да министар војни при представци министра унутрашњих дела, није се уверавао о тој потреби; а тако исто ни министар унутрашњих дела при представкама подчињених му органа, и кад се још узме у оцену нарочито и то, да је војска кретања у изборна места пред изборе и на сам дан избора, онда је јасно да је овако кретање војске вршено са напред удешеним планом и споразумом између министра војног и министра унутрашњих дела, једино у цели да се утиче на избор т. ј. да се бирачи застраше. Одбрана министра војног да је војну помоћ, у колико је он наређивао, вршио по усменој преставци министра унутрашњих дела, да ћи бити нереда, и да о потреби као војник и министар војни није могао да сумња, и могла би наћи оправдања, да противу овакове његове одбране не стоји ово: што се као министар из поднетих му релација уверио, да је војска без потребе потрзана и више пута обмањивана; што је сам решењем ПовМ 58 под 17 фебруаром т. год. без икакве писмене преставке о потребности наредио да једна чета на дан избора иде у Добриње, као место, које по Уставу бира једног посланика; а тако исто и решењем по ПовКМ 73, да војска иде у Лесковац због замишљене претпоставке, да ће бити нереда у Власотинцима. Кад ово стоји, онда оптужени министар војни, коме је дужност била да чува углед и задатак војске, није требао унапред да наређује кретање војске пред изборе и на сам дан избора. У овом случају министар војни није могао унапред наређивати одлазак војске у Добриње, ни зато, што од Пожеге, где војска станује, па до Добриња, нема више од 24 сахата, и у овакој близини војна помоћ могла се дати тек онда, ако би заиста потреба наступила.

Одбрана оптуженог г. Рибарца, да је представке министру војном о тражењу да се у извесна места на дан избора пошаље војска, јер ће бити нереда, — чинио на основу претпоставки полицијских власти — начелника окружних, којима је као министар морао да верује, нема никаквог оправдања, кад је и он већ био уверен да је војска у више случајева потрзана без икакве стварне потребе. У овом случају, ако би заиста и постојале какве представке од полицијских власти код њега, као министра унутрашњих дела, нису требале наћи одзив, кад му је познато, да, по чл. 64 изб. закона, о држању реда за време гласања стара се председник бирач. одбора. Само у случају потребе овлашћен је дотични председник да тражи помоћ од општинске или државне власти, а у чл. 67 истог закона прописано је, да нико не може ступити оружан на биралиште.

Дакле, код овакових јасних одредаба законских није било места претпоставкама да ће бити нереда на дан избора, и чињене су једино у цели да се доласком војске у изборна места утиче на избор, застрашавајући бираче, а ни у каквој другој цели. Све ово види се из ових под 9 приложена 24 прилога. Па како је оваковим својим радом, тражењем, да војска на сам дан избора иде

у извесна изборна места, повредио чл. 67 изборног закона, то је оптужени г. Рибарац за ово заједно са г. Божићевићем и одговоран.

Кривица ова предвиђена је чл. 2 тач. 5 а казни се по члану 8 закона о министарској одговорности.

IX ДЕЛО

Повреда чл. 147 Устава.

Оптужени г. Стојан Рибарац бив. мин. унутрашњих дела на питање начелника округа подринског од 16 марта тек. год. хоће ли по позиву првостепеног шабачког суда упутити истом суду председнике бирачких одбора, које је истом суду оптужио главни бирачки одбор за повреде закона о избору народних посланика, — одговорио је свима Начелствима окружним да такве председнике не упућују суду, па и ако их суд зове на одговор. По чл. 147 Устава судови су независни и потпуно самостални у вршењу својих судских послова, како према законодавној тако и према управној власти. Услед тога судови нису моли вршити своју судску дужност, саслушавати оптужене и давати законог задовољења тужиоцима, јер по тужбама нису могли добавити оптужене, ради саслушања. Невршењем својих дужности административне власти уништиле су независност судску, понизиле су ауторитет судова, јер не само да нису вршиле наредбе суда, него су такве и уништавале, као што то тврди суд првостепени у Смедереву актом од 28 Априла т. год. Бр. 6295, и првостепени шабачки суд од 12 Јула тек. год. Бр. 11466, којим извештавају г. министра правде о раду истих судова, по делима где су оптужена разна лица за кривице, које се казне по закону о избору народних посланика.

Одбрана оптуженог г. Рибарца, да није послао упутство Начелствима окружним да на позиве судова не упућују лица оптужена за кривице казниме по изборном закону, неистинита је, јер признаје да је на акту Начелника округа подринског својом руком тако упутство издао свима Начелствима окружним; а да је такво упутство и послао свима окружним Начелствима, доказ је горњи акт првостепеног смедеревског суда, у коме се тврди да до 2 Априла тек. год. није ниједно позвано лице предстало суду, које је оптужено за кривице учињене по изборном закону, већ да су таква лица почела долазити суду онда, кад је оптужени престао бити министар унутрашњих дела, и кад су уклоњени они полицијски чиновници, којима је он тако противзаконно упутство издао. А целъ је овоме била, да осигура своје потчињене органе од одговорности, како би што ревностије оптуженог министра помогли у предстојећој изборној борби. Све ово тврди се са ова три прилога под 10 приложена.

Из овога излази, да овде постоји дело повреде чл. 147 Устава, према признању оптуженог на протоколу саслушања код истражног одбора под Бр. 235 и његовом упутству по акту Начелника округа подринског од 16 Марта тек. год. Дело ово предвиђено је чл. 2 тач. 6, а казни се по чл. 8 закона о министарској одговорности.

X ДЕЛО

Повреда члана 92 Устава.

Оптужени г. Стојан Рибарац као министар унутрашњих дела издао је распис 28 фебруара тек. године, свима окружним Начелствима, да се умешају у радњу глав. бирачких одбора и да изборна акта одузму. По чл. 92 Устава глав. бирачки одбор прима сва изборна акта, прикупља и пребраја гласове, проглашава избор посланика и издаје им пуномоћства. У његову радњу није имао оптужени као министар унутрашњих дела право да се меша. Према овом распису који је отправљен окружним Начелствима из београдске министарске штације

у 11 сах. и 45 минута, Начелник округа рудничког, истог дана јавио је телеграфским путем оптуженом министру, у 4 сах. и 30 минута, да су акта од глав. бирачког одбора за округ руднички одузета, и да је одбор спречен да изда пуномоћства изабраним посланицима. Целу ову радњу потврђује акт Начелника среза трнавског, упућен глав. бирачком одбору за округ руднички, од 28 фебруара тек. год. Бр. 1957, којим забрањује истом одбору сваку даљу радњу, и тражи да му изборна акта преда. Овим расписом оптужени г. Рибарац постигао је то, да изабрани посланици за округ руднички, нису добили пуномоћја, а у исто време, кад је начелник округа рудничког одузео акта од глав. бирачког одбора, решио се на фалзификат бирачких записника, јер је у депеши управљеној оптуженом министру 1 Марта тек. год., тражио дозволу од њега, да са мањином чланова глав. бирачког одбора изда пуномоћство посланицима, од којих вели, „могу бити,“ 4 радикала, 2 либерала и 1 напредњак, а то је доказ да је за оваку радњу исти начелник имао ослоња у горњем противу уставном распису оптуженог г. Рибарца, као министра унутрашњих дела.

Да је оптужени г. Рибарац остао досједан горњем распису коме је цел била да пошто по то добије што више својих посланика, присталица, а да умањи број опозиционих посланика, види се из две шифроване нотице од 27 фебруара тек. године отпављено из београдске министарске штације, у којима јавља г. Живану Живановићу члану Државног Савета и председнику бирачког одбора за округ књажевачки, да пошто по то поништи изборе у истом округу, иначе је све пропало, и као што се из записника глав. бирачког одбора за округ књажевачки види, г. Живановић доиста је то и покушао да изврши, јер је одвојио своје мњење да се не издају пуномоћја изабраним посланицима за округ књажевачки.

Оптужени г. Рибарац у својој одбрани пред Народном Скупштином и на саслушању код истражног скупштинског одбора под Бр. 230, признаје за истинит распис од 28 фебруара тек. год., упућен на окружне начелнике, да се умешају у радњу глав. бирачког одбора и акта изборна обезбеде, али се брани да је том распису цел била да изборна акта додрави, и да главни бирачки одбор није надлежан да расписује накнадне изборе у појединим општинама, где исти није извршен већ Народна Скупштина, и да је он као министар надлежан био по изборном закону да изборна акта одузме и накнадне изборе спречи, као и да услед тог расписа није начелник среза трнавског одузео изборна акта за округ руднички и бирачки глав. одбор растерао, наводећи да је исти распис примио начелник округа рудничког после пошто је акта од истог одбора већ одузео. Но та његова одбрана није ниуколико истинита. Као министар унутрашњих дела, оптужени г. Рибарац могао је акта тражити само тад од глав. бирачког одбора, кад он свој посао сврши, пуномоћства изда посланицима, и ако иста као надлежан не пошље глав. бирачки одбору у року одређеном, као што то прописује чл. 90 изборног закона, и ни у ком случају није се могао мешати у радњу глав. бирачког одбора, нити исти растеривати, јер за оцену рада истих одбора као и посланичких пуномоћја надлежна је једино Народна Скупштина по чл. 104 Устава. Ово тим пре није могао чинити, што овај одбор није био још ни примио сва изборна акта, као што то тврди депеша начелника округа рудничког, од 28 Фебруара тек. године, којом пита оптуженог г. Рибарца, после, пошто је растеран глав. бирачки одбор, ко ће примити изборна акта од три четири општине које нису предале, а после 2 дана тражи одобрење да са мањином чланова глав. бирачког одбора изда пуномоћја посланицима од којих би 4 била радикална, 2 либерална и 1 напредњачки, не гледећи што је исти одбор растеран и акта одузета, и што је депешом од 28 Фебруара Бр. 282 јавио свима Начелствима, да је у округу изабрано 6 радикалних посланика и 1 либерални. Не стоји одбрана оптуженог г. Рибарца, да је његов распис начелник округа рудничког примио после, пошто је акта одузео, јер то ме противно тврди г. Љуба Каменчић на свом саслушању под Бр. 170, бацајући кривицу на начелника среза трнавског, што је похитао да овај распис изврши.

А тако исто не стоји његова одбрана, да је он надлежан да се умеша у радњу глав. бирачких одбора, што су ови наредили накнадне изборе у неким општинама. По чл. 80 изборног закона глав. бирачки одбор има право наређивати избор накнадни у оним општинама где исти није извршен, и то је његово искључиво право, и не г. министра унутрашњих дела, који није имао никакво уставно право да законска права глав. бирачких одбора ограничава, њих растерује и акта одузима. Но и ово оптужени министар, само је у оним изборним окрузима предузимао, где су опозициони посланици изабрани, као што је то било у рудничком и књажевачком округу; међу тим из депеше начелника округа подринског од 3 Марта тек. године, види се, да је у подринском округу исти министар дозволио накнадни избор, који је глав. бирачки одбор одредио само зато, да тим путем повећа број посланика владиних присталица.

У колико је неистанита одбрана оптуженога г. Рибарца, изјављена пред Народном Скупштином и на саслушању код истражног скупштинског одбора, да није послао из београдске министарске штације две нотице 27 Фебруара тек. године начелнику округа књажевачког, да саопшти председнику глав. бирачког одбора за тај округ, г. Живановићу, да пошто по то поништи изборе народних посланика, види се из ових факата: што је сведок, г. Андра Тодоровић, телеграфиста у београдској министарској штацији, који је оног дана био дежурни и исте нотице послао, на протоколу под Бр. 54, то посведочио, као и да му је такве нотице доносио послужитељ са потписом или без потписа оптуженог министра; што је сведок г. Стеван Попадић, телеграфиста у књажевачкој штацији, који је истог дана био дежурни, на протоколу под Бр. 116 посведочио, да је истог дана примио ове две исте нотице из београдске министарске штације за начелника окружног, као и да их је он са пантљике телеграфске и превео; што су вештаци: г. г. Коста Кондић старешина министарске телеграфске штације, Аранђел Петровић и Андра Аголић, телеграфисте, на протоколу вештачења под Бр. 168 изјавили, да су исте нотице верно преведене са папирних пантљика, за које књажевачка телеграфска станица, актом од 17 Јула 1893 год. Бр. 469 тврди да су њене и да су истините, као и да се налазе у средини депеша приватних, откуцаних на две пантљике, које нигде нису прекинуте, тако да искључују сваку могућност фалзификовања, а за ове папирне пантљике тврди поштанско-телеграфска станица у Књажевцу, актом од 17 Јула 1893 год. Бр. 419, да су заиста њене оригиналне, и што је последица таког изданог налога г. Живану Живановићу била та, да је он као председник бирачког одбора одвојио мњење да се изабраним посланицима за тај округ не издају пуномоћства.

Све ово види се из ових под $\frac{1}{11}$ четрнаест прилога, а прилажу се и два комада ориџиналних папирних пантљика телеграфске станице књажевачке.

Из овог излази да овде постоји повреда чл. 92. Устава, што се тврди свима напред наведеним доказима. Ова је кривица предвиђена чл. 2. тач. 2. и 5., а казни се по чл. 8. закона о министарској одговорности.

XI. ДЕЛО.

Поведа члана 110. Устава.

Оптужени г. Јован Авакумовић, бив. председник министарства, са својим друговима, дозволио је да скупштина сазвана за 25 марта тек. год., решава и ако у њој није било на окупу довољно посланика за решавање, па чак су и према — потписали указ г.г. краљевских намесника од 31 марта тек. године, штампан у 69 броју „Српских Новина“, којим отварају Скупштину, тако састављену. По чл. 110. Устава Скупштина може тек онда решавати, кад у Скупштини на окупу има преко половине један посланик више од целокупног броја посланика кога је државни одбор одредио за целу земљу у смислу члана 80. Устава. Из акта Народне Скупштине од 29 тек. месеца под Бр. 708. види се, да целокупан број посланика на целу земљу кога је државни одбор одредио износи 134. На тај

начин да би скупштина могла решавати треба да има на окупу од овог броја према чл. 110. Устава и чл. 12. закона о пословном реду преко половине један више, а то је 68. посланика. Но из извештаја оптуженог министра унутрашњих дела од 22. марта тек. год. Пбр. 3576., који је штампан у 65 броју „Срп. Новина“, види се, да је од стране председника глав. бирачких одбора за поједине округе и вароши објављен избор 128 посланика. У тај списак нису ушли 5 посланика за руднички округ, а то су: Ранко Тајсић, Лазар Прокић, Раде Протић, Љуба Новаковић, Коста Борисљевић и Мијаило Церовић, зато што је глав. бирачки одбор за округ руднички растеран и акта бирачка одазета, као што се то види из факата наведених делу под Бр. X., те на тај начин исти одбор није могао за ове посланике јавити да су изабрани, у „Српским Новинама“, као што то прописује чл. 90 закона о избору народних посланика, а тако исто нису ушли посланици за округ пиротски: Андра Ристић, Ђорђе Ничић и Мијаило Протић зато, што је њих тек верификациони одбор у свом извештају од 29 марта тек. године огласио за посланике, а тако исто нису ушли посланици: Саватије Божић и Сретен Богићевић, што су они имали доћи у скупштину, тек после изјаве посланика Тодора Туцаковића и Петра Николића, који су изабрани на два места, а ови посланици могли су ту изјаву дати тек онда, кад им пуномоћија буду прегледана и уважена од стране Народне Скупштине, дакле, после пошто седнице Народне Скупштине буду отворене указом владе, као што то прописује чл. 92. закона о избору народних посланика.

Сви ови посланици, који нису могли бити у Скупштини, кад је она решавала о избору верификационог одбора, стављени су у извештај верификационог одбора као да су ту баш пуномоћија предали, што тврди списак њихових имена, приложен истом извештају, у коме се вели, да је на окупу било свега 74 посланика. Кад се ови 10 посланика одбију од броја посланика, означених у извештају верификационог одбора, онда на окупу кад је биран верификациони одбор, и кад је влада г. Авакумовића отворила Скупштину, није било више од 64 посланика, а то није довољан број за решавање, по чл. 110. Устава и чл. 12. закона о пословном реду у Народној Скупштини. Овим својим поступком кабинет г. Јована Авакумовића погазио је горњи члан Устава и закона о скупштинском пословном реду.

Оптужени г. Јован Авакумовић и његови другови, у својој одбрани пред Народном Скупштином и на испитима код истражног Одбора, бране се тиме да они нису били надлежни да се мешају у рад Народне Скупштине, и да је при гласању, кад је биран председник Скупштине гласало 69 посланика; но ова одбрана њина неистинита је, јер као што се из извештаја оптуженог министра унутрашњих дела Пбр. 3586. види, тада при решавању о избору верификационог одбора нису могли бити присутни 5 посланика за руднички округ и 3 за пиротски округ зато, што пуномоћија нису добили, а тако исто нису могли доћи, на место Тодора Туцаковића и Петра Николића, посланици Сретен Богићевић и Саватије Божић, зато, што по члану 93. закона о пословном реду могли су доћи тек после уваженог избора оних посланика на чије место долазе и њине изјаве, за које изборно место задржавају мандат посланички, те тако излази да је при решавању о избору верификационог одбора могло бити на окупу само 64 посланика, док по чл. 110. Устава требало је да буде 68 посланика. Још се мање могу бранити оптужени тиме, да нису надлежни мешати се у рад Скупштине, јер по тој логици изашло би, да је могло и 40 посланика доћи у Скупштину, изабрати верификациони одбор и уништити избор осталих 94 посланика, који нису могли стићи на време у Скупштину, услед какви било сметњи, те на тај начин уништити право толиких грађана, који су те посланике изабрали. Оптужени као чланови владе били су позвани да чувају Устав од свачије повреде, па било да она долази од Круне или од народних преставника у Скупштини, и то тим пре, што им је то одсудно налагао закон о министарској одговорности. Они не само да нису чували Устав од повреде, него су ту повреду санкционисали отварањем седница такве скупштине, а ово су намерно учинили, јер им је као члановима кабинета, од којих су многи били посланици, морало бити познато колико је било

посланика на броју у Скупштини при бирању верификационог одбора; а нарочито је то морало бити познато оптуженом г. Рибарцу, који је на претходном састанку од 25 марта тек. године, изјавио у седници тако састављене Народне Скупштине, да она може решавати, па ма колико посланика било, све до свог конституисања и тиме још створио могућност Народној Скупштини да и даље ради на неуставном и незаконитом земљишту. Оптужени не признају ово дело на протоколима својих испита Бр. 181, 187, 188, 202, 205, 208 и 227, али оно се потпуно доказује горњим писменим документима, извештајима власти, који су горе поменути, а према којима нема места испиту сведока, на које се оптужени позивају. Све ово, види се испод $\frac{1}{12}$ приложених девет прилога. Дело ово потпада под чл. 2. тачку 2. закона о министарској одговорности, а казни се по члану 8 истог закона.

Према свему изложеноме, част је истражном одбору предложити Народној Скупштини да изволи решити: да се оптужени министри предаду Државноме суду, и то:

За дело под I и III г. Јован Ђ. Авакумовић, ђенерал Антоније Богићевић, Коста Алковић, Стојан Д. Рибарац, Живојин Величковић, Светозар Гвоздић и Димитрије Стојановић.

За дело под XI. г. Јован Ђ. Авакумовић, ђенерал Антоније Богићевић, Стојан Д. Рибарац, Живојин Величковић, Димитрије Стојановић, Велизар Кундовић и Јован Ђорђевић.

За дело под VIII. б) г. Стојан Д. Рибарац и ђенерал Антоније Богићевић.

За дела под II, IV, V, а) б) и в), VII, IX и X, сам оптужени Рибарац, и најзад

За дело под VI сам оптужени г. Антоније Богићевић.

Но, по горњим делима, саучесници су сви они чиновници, који су вршили неуставне и незаконе наредбе оптужених министара, а нису у смислу § 13. закона о чиновницима грађанскога реда употребили право, које им поменути законски пропис даје, т. ј. ставали своје против разлоге, да такве наредбе као неуставне и незаконе не могу извршити, и тек у случају поновног наређења исте извршили на одговорност дотичног министра; а тако исто одговорни су и они месни команданти и командири појединих чета, који су поступили противно правилима војним при употреби војске, о чему има несумњивих доказа у војним релацијама. Од чиновника грађанског реда, саучесници су ови окружни и срески бив. начелници, који су по делима оптужених министара саслушавани, а и они који нису саслушавани, али се из овде прибраних писмених доказа види, да су саучесници, а то су: Павле Денић, бив. управник вар. Београда, Алекса Радуловић, бив. начел. округа црноречког, (који је осуђиван за крађу, а пуштен из недостатка доказа за фалсификат, по гласу две пресуде) Љуба Каменчић, бивши начелник округа рудничког, Илија Драгутиновић, бив. начелник окр. моравског, Милан Васиљевић, бив. начел. окр. подунавског, Буле Поповић, бив. начелник окр. пиротског, Никола Јовановић, бив. начелник среза драгачевског, Ђока Пантелић, бив. начел. среза трнавског, Димитрије Калајџић, бив. начелник среза лесковачког, Владимир Митровић, бив. начелник среза јадранског, Благоје Кулић, бив. начелник среза голубачког, Панта Стефановић, бив. начелник среза јасеничког, Младен Тодоровић, бив. начелник ср. трстеничког, Васа Жушањевац бив. начелник среза левачког, Светислав Бадњевац, бив. начел. среза пожешког, Павле Марковић, бив. писар среза таковског и Будимир Маршићанин, бив. начелник среза таковског.

А од војних лица она, за која се истрагом према горњим полицијским чиновницима као и војним релацијама буде доказало, да су учествовали у радњама противним правилима војним, односно употребе војске при изборима општинским, као и при изборима народних посланика. Сам пак г. Живан Живановић-члан Државног Савета, саучесник је у делу означеном под X, јер се писменим документима приложеним у овом делу доказује, да је противно изборном закону, који му гарантује независан положај као председнику бирачког одбора, у радњи изборној, послушао наређење оптуженог министра унутрашњих дела, да изборе у округу тимочком који су правилни и законити били, поништи.

Најпосле, из изборних акта, види се, да су у небројено општина полицијски чиновници оружаном силом одјурили председнике бирач. одбора, поставили регенте, који су извршили изборе, цепали записнике бирачке и друге састављали и на њима писмене људе потписивали. Ово све може се само тако иследити, ако се пошаље надлежним властима по појединим окрузима да одмах предузму кривичну истрагу. Фалзификовани су бирачки записници нарочито у окрузима: црноречком, топличком, пожаревачком, подринском и подунавском, и на тај начин, вештачким путем, мислило се доћи до већине скупштинске, наклоњене оптуженој влади.

На завршетку овога извештаја одбору је част изнети Народној Скупштини извесна акта, која је прибавио, ислеђујући кривице, оптужених министара.

Кад се кривице оптужених проуче хронолошким редом, онако, како су по времену падале једна за другом, у вези са приликама, које су их пратиле, у вези са одбранама оптужених и у вези са ислеђеним чињеницама, онда се долази до једне истине, која је врло важна за решење питања о оптужби. Та је истина, да је оптужена влада са прорачуњеним планом са откривеном и јасном намером погазила Устав и законе у једној јединој цели, да би недозвољеним и Уставом забрањеним притиском на изборима, добила за се скупштинску већину. Као год што нико не може веровати у њезину одбрану, да јој је време од 9. Августа пр. године до 25. Марта тек. године, било потребно за проучавање потреба земље, да би могла извршити свој политички програм, те да је за то сазивала, одлагала и распустила Скупштину, из које она није ни поникла, тако исто свакоме је очевидна ствар, да је она то време употребила на противу уставна и незаконна припремања да отме изборе. Кад би била истинита њена одбрана, Србија би то време провела у мирном проучавању владиних тежња и њезиних будућих рефорама, док на против, баш је то време испуњено низом њених неуставних и незаконних дела: отимањем општина по целој земљи, општим гоњењем, хапшењем и кажњавањем, тајним незаконним наредбама и осталим повредама политичких права грађана.

Политички програм, који је оптужена влада изнела, још кад је примила управу земље, такође пориче њезину одбрану, јер је тиме показала, да је начисто с питањем какве су потребе земље према њезином разумевању. Па и тај програм влада је употребила само као средство да прикрије своје праве тежње. У место да се преда изради пројеката и будућих рефорама по томе програму, у место да тај програм преда својој странци, она га је предала полицијским властима, не као политички програм једне уставне владе, већ као једну врсту наредбе, коју су срески начелници на јавним зборовима објављивали, објашњавали, па нагонили и општинске судове, да је преко збора народу тако исто саопштавају и објашњавају, а који то нису хтели учинити принуђавани су казнама по кривичном закону за неизвршење наредба. Тако исто осуђивани су и они грађани, који нису дошли на збор да им се саопшти владин програм. То тврди извештај начелника окр. рудничког у прилогу, од 21 Марта 1893 год. № 129. упућен министру унутрашњих дела, по којом је кажњено за цепање владиног програма 9 лица, за недолазак на збор ради обнародовања владиног програма 23 лица, то исто потврђује и извешће начелника округа Пожаревачког од истота дана и месеца № 170. Подноси се овде и извештај начелника округа Моравског о овим казнама. Из ова три извештаја, када се упореде, види се у исти мах, да су одговори на питање министра унутрашњих дела, која су упућена свима окружним начелствима. Ови извештаји, поред осталог, најбоље карактеришу ону систему владавине, која је била у томе времену. Тако нпр. само у та три округа било је кажњено за непуних 7 месеца: за противстајање власти 227. лица, за опорочавање власти 172 лица, за неупис млађих 186 лица, за небрежљиво купљење пореза, за издавање лажних исправа и за противзаконо лишење слободе 435 лица, а ово су кривице само председника општина; за увреду намесништва и владе 25 лица узето на одговор, за веленздају 85 лица, и смењених општинских часника у 245 општина.

Све полицијске власти употребљене су искључиво на припрему за изборе, која је ишла на то да искључи вољу народа. Као што се види програм владе играо је у томе правцу велику улогу, јер су га полицијске власти пронобиле и објављивале народу као наредбу, и то о државном трошку, као што тврди приложени извештај са прилозима министра унутрашњих дела, од 22 Јула тек. год. № 10.206, по којем је издато 3265 динара за дијурну чиновницима полиције, што су програм оптужене владе објављивали народу, и то из партије трошкова управних власти, те је на тај начин државна каса са толико оштећена покрај свију недозвољених средстава за агитацију у корист оптужене владе употребљено је још једно средство које се у Србији јавља као новина. Употребљен је и државни новац, што се види из телеграма начелника среза голубачког, упућеног начелству окр. пожаревачког 20 фебруара 1893 год. Н. 24, којим пита: „јесу ли 25 банака за агитацију“, из телеграма начелника среза јадранског, упућеног начелнику округа подринског, 15 фебруара 1893 год. Н. 26, којим пита: „хоћу ли добити ону суму новца. Потребно је.“ Најзад издепеше начелника округа рудничког, упућене непосредно министру унутрашњих дела, у којој се између осталог вели и ово: „Црнчевић моли за обећану суму“ (Ова депеша приложена је у почетку овога извешћа).

Ова факта и догађаји којима је испуњено време од 9 августа 1892 год. до 1 Априла тек. год. најјасније потиру одбрану оптужене владе, као год што је потири и факт, да после пада њезинога не само да није нађен ни један пројекат закона, него на против, нађено је и сувише противзаконих наредаба и дела, која потврђују ону истину, која је од стране одбора напред изнесена.

Каква је и колика је то кривица, кад једна влада скроји нарочити план да општу вољу народа при изборима народних посланика сузбије и угуши, свакојачко не треба мерити према казни коју закон о министарској одговорности изриче, већ је треба оцењивати према важности коју она има у самоме Уставу. Устав се може вољно или невољно у појединим деловима и повредити, па ипак да његова суштина остане здрава и неповређена. Али кад се Устав суспендује у његовој суштини, кад се народу спрече и пониште она грађанска права и слободе, којима он треба да се послужи, те да изабере своје представнике, кад се народу спречи и одузме изборно право народних посланика, онда је Устав погажен у његовој суштини, онда је Уставу одузето оно, што га Уставом чини. Колико је оптужена влада била решена у том правцу да иде најбоље се огледа из факта, што је она и после изгубљених избора, кад се све, што је употребила, показало као недовољно, служила се је још недозвољеним средствима да свршене изборе преиначи у своју корист, а кад и то није помогло, да у Скупштини, путем фалзификата дође до верификационог одбора, па напослетку да отвори Скупштину, која по Уставу није смела бити отворена са недовољног уставног броја посланика.

Закон о министарској одговорности казни повреду Устава до 8 год. затвора, а повреду изборног закона до 5 година.

Наведена факта у овом извештају потврђују, да су оптужени не само вређали поједине одредбе изборног закона и Устава, већ су у самој ствари употребили све, да суспендује изборе у оној мери у којој је њима ради одржања на власти било потребно, и кад тим путем нису дошли до цели, они су суспендовали Устав у оној битној уставној одредби, која не признаје Скупштину, коју су они указом отворили.

Оптужена влада, у гажењу Устава и закона отишла је тако далеко, да је премашила све оне кривице које су законом о министарској одговорности предвиђене. Њезине намере, заједно са делима, управљене су противу најбитних уставних одредаба. Њихова отворена намера, њихов отворен рад, управљен је на гажење његово у основи. Кад закон (§. 87 казн. закона) казни као издајника земље онога, који покуша да земаљски Устав насилно промени, онда од те кривице није ни мало далеко ни то, што је оптужена влада, налазећи ослонаца за сав свој противуставан и противзакони рад код двојице Краљевских Намесника, као својих политичких једномишљеника, оставила их да и преко уставног рока врше краљевску власт без трећег намесника; што је оптужена влада исто тако

споразумно са непотпуним намесништвом извршила изборе под притиском и под окриљем бајонета, па ипак добила недовољан број посланика у Скупштини, извршила у Скупштини фалзификат, и напослетку је и отворила, завршујући на тај начин низ извршених злочина.

Такве кривице, по својој убитачности по земљу, теже су у многоме од малене казне, коју је закон о министарској одговорности прописао. И Народна Скупштина, којој је чување Устава положено у руке, извршиће само своју дужност, ако овај извештај са свима његовим тачкама оптужења прими. На тај начин, она ће понижена уставна права грађана уздићи на ону висину, на којој она треба увек да буду, да би у нашој отаџбини било реда и напретка. На тај начин само она ће прекинути оне противууставне тежње, које су за време прошле владавине бациле земљу у вртлог међусобне борбе, борбе власти са народом, која је претила да пређе у отворени грађански рат, од кога је спасла Србију једино решеност и одлучност Краља Александра I.

Одбор сматра за част што му је поверен овај важан посао, и благодари Скупштини на поверењу.

№ 270.

30 Јула 1893 год.
Београд

ИЗВЕСТИЛАЦ
Никола П. Николић

ПРЕДСЕД. СКУП. ИСТРАЖНОГ ОДБОРА

Риста С. Поповић

Чланови

Ранко Б. Тајсић

Арса М. Дреновац

Сима Костић

Коста Борисављевић

Вел. Тодоровић

Дим. Илиџановић

М. С. Ђуричић

Сотир Т. Аранђеловић

Дим. Карић

Мих. Мартинац

П Р И Л О З И

А.

1.

НОТИЦА ИЗ ЧАЧКА.

Предано 30. Децембра у 10 сати и 30 м.
Примљено 30. Децембра у 11 сати и 32 м.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Б. М.

Спремам завршни извештај после разматрања свега — а затим би имале доћи „стругле“, таман сам радио на томе а отераше ме овамо, те ми Божић пропаде.

Начелника известије, брзано вашим захтевом, те га ноћас послао необрађено.

Суд ослободи 13. затворен. 22. тек. мес. иступно. — Наредих дослеђење и да се судија Тијанић изузме.

Бр. 7.

КОМЕСАР,
С. Павловић.

Примио *Миј. Н. Петровић.*

2.

ТЕЛЕГРАМ ИЗ ЧАЧКА.

Предат 24. I 1893. год. у 10 час.
Примљен 24. I 1893. год. у 11 час. и 35 мин.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Јуче дођох у Горачић по најгорем путу. Позвао сам среску власт и сазнао догађаје. Данас у Гучу највише због много поапшених. Радићу да се омањи број за суд. Доста их платило главом за све, поновили Краљевицу, два су села уз Горачић, Губеревци и Живица традициони антидинасти. За то је Ранку лако бити овде сила. Миросаљци са свим се разишли, напустили отпор, те привремена управа правилно ради. Нигде више у Драгачеву нема јавног отпора. Догађај у Тијању од свију био је најтеже природе. Иследник Радисав данас иде на избор, покушаћу да остане на послу. Државни Одбор дао је и разаслао свуда бланкете, објаве председницима.

№ 2.

КОМЕСАР ВЛАДИН,
С. Павловић.

Чачак, 25. Децембра 1892. године.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ.

Господине,

Као што сам вас известио и шифрованом депешом, овде су две чете војске, изгредници су осуђени и само чекам да прође празник па да их поапсим, и то ћу гледати да урадим и са управом општинском, што је оружала гомиле да забрани приступ надзорној власти у општини, ово ћу учинити тим пре, што је сада и Гогоћ на чистини. Има изгледа да ће овај рад и суд одобрити, јер је дошао на дужност судија Илија Филиповић, и било би врло добро да не иде у Тару никако више као комесар, јер судија што га заступа врда, са чега су и Заблађани пуштени у слободу. Ако ово није могуће, а оно нег се одложи тај рад бар донде, док не узмемо општ. управу у Чачку, јер ја то морам извршити, пошто од тога зависи не само избор посланика у Чачку, но и цела околина подлегла би после пада овдашње општине.

Ја морам сваку непотпуност у закону употребити у нашу корист, а таквих има хвала Богу у њему више, но што треба. Ми овде имамо већину са напредњацима, али од избора проте то су лоши ортаци, зато морам све чинити, да се радикали оданде истерају, и онда би био осигуран, чини ми се, и без напредњака.

25. Децембра 1892. год.

Чачак.

ВАШ ОДЛИЧНИ ПОШТОВАЛАЦ,
Љуба Каменичић
НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ.

*Господину***Г. Стојану Рибарцу, министру унутрашњих дела**

БЕОГРАД.

3, а.

Г. МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

БЕОГРАД.

Радомир Тијанић судија у Чачку молио се у прошлој години за секретара у апелац. или касац. Молим вас, настаните да се задовољи, а овде поставите каква добра либерала. Од неког времена постао опасан по данашње стање.

Дневника
№ 59.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменичић.

Зајечар, 28 Септ. 1892 год.

Господне министре,

Јуче је био избор председника и кметова у општини Вел. Изворској. Либерал Баља Стојановић добио је 241 глас, а против-кандидати свега 7 гласова. Ова је општина сада у сигурним рукама.

У јутрашњој седници окр. скупштине прочитана је депеша, којом се јавља, да се скупштинска честитка не може подносити Намесништву. Неки су хтели том приликом да држе политичке говоре, али ја сам их озбиљно упутио на чл. 29. зак. о уређења округа и тако је скупштина решила, да се о томе не говори, до да се Краљу ода почаст узвиком „Живео“.

Мени су на врло великој сметњи наставници гимназије: Бобић и Максић, и самом је одбору криво, што се ови не склоне одавде. Тек кад се изврши промена наставника, моћи ћу да ударим на општину зајечарску.

Одбор моли, да се Душану Клајићу, бив. учитељу из Зајечара, даде место ма и за приврем. учитеља у срезу зајечарском.

Овде се проноси вест, да је у Петровцу неки пандур пуцао на Пашића.

ВАШ ПОШТОВАТЕЉ,
А. Радуловић.

Господину министру унутрашњих дела
Господину **Стојану Рибарцу**

БЕОГРАД

5.

Шифрован
Телеграм из Г. Милановца

27/11893 год. 5 час. 30 мин.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Београд.

Овде сам од пре неколико дана. Двадесет трећег т. м. послат је срески писар да разреши стари сав одбор општине Таковске због неплаћене порезе. Ту је наишао на отпор кметова, а за тим руља из места и околине, оружана батинама и танчарама, до 150 на броју. Тог дана није се могла извршити одлука, а изгредници обили сами суд општински, и подмећу то писару и служитељима. Сутра дан послато писару у помоћ три жандарма, али отпор биваше све јачи, а целим покретом управљао је Ирић, бив. посланик. Да не би било сукоба и пала крв, месни командант одобри да једна чета измаршира ради вежбања кроз Таково на Савинац. Ово учини, те се руља растури, а војска је тамо преноћила и сутра дан се вратила. Није употребљавана. Привремени одбор уведен у дужност, сменио и часнике и изнеће ту ствар одмах пред збор, који ће то усвојити без сумње. Ово је поразило целу околину, јер је то одмах свршено и у општини брусничкој, а за неки дан паиће нам у руке још неколико општина и можемо се надати великом успеху. Таково је сад сигурно наше са послаником, а срез мислим, да ће нас боље наградити, но што се надамо.

Милановцу морам спремити пораз, али само док прођу окружни зборови, да не би било повике. Истражни судија болестан? Писара нема. Оваког шерета само је могао Груја избацити. У срез таковски, молим вас, поставите по жељи пододбора (либералног) Мијаила Максимовића, практиканта истог среза. Врло употребљив, бив. општински писар. Ово је веома нужно, јер морам гледати да притворим све кметове и одборнике, а ту је и Коста Борисављевић. Или, или. Изгредници су притворени и Ирић. Црнчевић моли за обећану суму.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменчић.

І. Д Е Л О.

1.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
А Л Е К С А Н Д Р А І.
ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДНОЈ
КРАЉА СРБИЈЕ
МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Нашег министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег министарског савета, на основу члана 54. и 102. Устава, решили смо и решавамо:

Народна Скупштина сазива се у трећи редован сазив прве периоде на дан 1. Новембра ове године у Београду.

Наш министар унутрашњих дела нека изврши овај указ.

1. Октобра 1892 год.
у Београду.

Министар унутрашњих дела,
Ст. Д. Рибарац с. р.

Ј. Ристић с. р.
Ј. Бели-марковић с. р.

„Срп. Новине“, бр. 216.
2. октобра 1892 год.

2.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
А Л Е К С А Н Д Р А І.
ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДНОЈ
КРАЉА СРБИЈЕ
МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Нашег министра унутрашњих дела, а по саслушању Нашег министарског савета, на основу чланова: 54, 101 и 102 Устава и чланова: 1, 2 и 98 закона о изборима народних посланика, решили смо и решавамо:

І.

Распушта се Народна Скупштина, изабрана за трогодишњу периоду 1890, 1891 и 1892 годину. одложена Нашим указом од 25 октобра за 28 децембар текуће године.

II.

Избор народних посланика за трогодишњу периоду скупштинску 1893, 1894 и 1895 годину, извршиће се у целој земљи, по прописима закона о изборима народних посланика на дан двадесет петог Фебруара 1893 године.

III.

Сазива се Народна Скупштина у ванредни сазив, на дан двадесет петог Марта 1893 године у Београду, за послове редовног сазива Народне Скупштине.

Наш министар унутрашњих дела нека изврши овај указ.

25. Децембра 1893 год.

у Београду.

Јов. Ристић С. Р.

Ј. Бели-Марковић С. Р.

ПРЕДСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА

МИНИСТАР ИНОСТРАНИХ ДЕЛА,

Ј. Ђ. Авакумовић С. Р.

МИНИСТАР ВОЈНИ ГЕНЕРАЛ,

Ант. М. Богићевић С. Р.

МИНИСТАР ФИНАНСИЈА,

Д. Стојановић С. Р.

МИНИСТАР ГРАЂЕВИНА,

К. Алковић С. Р.

МИНИСТАР

ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА,

Јов. Бошковић С. Р.

МИНИСТАР

УНУТРАШЊИХ ДЕЛА,

Ст. Д. Рибарац С. Р.

МИНИСТАР ПРАВДЕ,

Жив. С. Величковић С. Р.

МИНИСТАР

НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ,

Свет. Ј. Гвоздић С. Р.

„Српске Новине“ бр. 285.

25. Децембра 1892 год.

И Д Е Л О.

1.

На основу чл. 81 и 90 закона о изборима народних посланика, Главни Бирачки Одбор за округ моравски обзнањује: да је при изборима народних посланика за скупштинску периоду 1890, 1891 и 1892 годину на дан 14 Септембра 1890 године, а у двама општинама при поновљеном избору на дан 20 Септембра 1890 године, било у моравском округу правних гласача свега 26007, а од ових да је гласало 13185.

Листа Димитрија Катића и Токе Анђелковића добила је 12217 гласова.

Листа Живојина Величковића и Милојка Лешјанина добила је 704 гласа,

Листа Петра Тирића и Косте Радовановића добила је 262 гласа.

Према томе изабрани су и оглашени за народне посланике са условима из чл. 96 Устава: *Димитрије Катић*, тежак из Црвенца; *Милија Миловановић*, трговац из Бачине; *Лазар Бошковић*, трговац из Параћина; *Урош Вукићевић*, трговац из Опарића; *Живан Радосављевић*, тежак из Рибара и *Никола Протић*, трговац из Медвеђе; а са условима из чл. 100 Устава: *Тока Анђелковић*, директор гимназије из Јагодине и *Атанасије Вучковић* професор из Свилајнца.

21 Септембра 1890 год.

у Ћуприји

Председник главног бирачког одбора
за округ моравски,

Д. Ђ. Миловановић с. р.

„Српске Новине“ бр. 209

23 Септембра 1890 год.

2.

Атанасије Вучковић, професор прве београдске гимназије, умро је 28 овог месеца у Пожаревцу.

Пбр. 10391. Из канцеларије просветног одељења министарства просвете и црквених послова, 29 Августа 1892 године у Београду.

„Српске Новине“ бр. 103.

3 Септембра 1892 год.

Ш Д Е Л О

1.

Министарство иностраних дела

Бр. 48071.

9

У поштованој ноти од 9|21 Новембра т. г., господин Ђорђе Симић, кр. српски изванредни посланик и пуномоћни министар, поднео је, по налогу кр. српске владе, предлог, да се постојећи трговачки уговор и ветеринарна конвенција од 6 Маја (24 Априла) 1881, који су међусобним споразумом продужени до 31|19 тек. месеца, — продуже и на даље, и то до 1. Јула 1893 год. пошто је краљ. српској влади немогуће, да нови трговачки уговор, који је закључен између Аустро-Угарске и Србије 9. Авг. (28. Јула) као и ветеринарну конвенцију, поднесе Народној Скупштини на одобрење до одређенога рока у новом уговору.

Министарству спољних послова част је извести господина посланика, пошто се владе обе половине монархије о томе споразумеле, да аустро-угарска влада пристаје, да се трговачки уговор и ветеринарна конвенција од 6. Маја (24. Априла) 1881 продужи до закључно 30|18 Јуна 1893 г.

У једно министарство спољних послова предлаже, да се споразум о томе потврди потписом једне декларације, као што је то учињено при последњем продужењу.

У тој декларацији мораће се напоменути да се рок за ступање у живот новог уговора, који се напомиње у чл. XV новог трговачког уговора т. ј. $\frac{1. \text{ Јануар}}{20. \text{ децембар}}$ 1893. замени роком од $\frac{1. \text{ Јула}}{19. \text{ Јуна}}$ 1893.

Исто тако мора се и овом приликом утврдити у декларацији, да се за време тог провизорног продужења не могу отказати ни други уговори, који су звкључени у исто доба са трговачким уговором од $\frac{6. \text{ Маја}}{24. \text{ Април}}$ 1881 г. као и пловидбена конвенција од 22|10 фебруара 1882.

Најпосле нужно је, с обзиром на ново српско законодавство односно Друштва за осигурање и других друштава, као и с обзиром на споразум, који је предвиђен у закључном протоколу новог трговачког уговора (к. чл. II. § 2) односно режима аустријских и угарских друштава у Србији, — да се утврди, да „status quo“ важи и за време тог провизорног споразума односно аустријских и угарских друштава за осигурање, као и осталих друштава за акције као што је било за време трговачког уговора од 1881 год. и да се за време, док не ступи у живот нов трговачки уговор, утврди поменути споразум односно тих друштава.

Како је нужно да се споразумевање око тих тачака чини усмено, то је потписатоме част замолити господина посланика, да изволи доћи тога ради у Министарство спољних послова.

Потписати и овом приликом моли господина посланика, да прими уверење одличног поштовања.

у Бечу 5. Децембра 1892.

За Министра Спољ. послова,

Гланц с. р.

Да је овај превод акта под бр. $\frac{48071}{9}$ веран свом оригиналу на немачком језику, тврди од стране министарства Иностранних дела, а на захтев истражног Одбора Народне Скупштине, — слободно од таксе

Бр. 7662
26. Јула 1893 год.
у Београду

За Министра
Начелник,
Др. М. Ђ. Миловановић с. р.

2.

Пошто трговачки уговор закључен $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. год. између Србије и Аустро-Угарске престаје важити $\frac{19.}{31.}$ децембра 1892. год., а на захтев краљ. српске владе, која је изјавила да не може благовремено поднети Скупштини на одобрење нов трговачки уговор, потписан $\frac{28. \text{ јула}}{9. \text{ августа}}$ 1892. год., који би, према одредбама члана XV-ог, имао ступити у живот $\frac{20. \text{ децембра } 1892.}{1. \text{ јануара } 1893.}$ потписани, пуноважно овлашћени за то, углавили су следеће:

Трговачки уговор од $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. године закључен између Србије и Аустро-Угарске продужен је до $\frac{18.}{30.}$ Јуна 1893. год.; рок одређен чланом XV односно ступања у живот новог трговачког уговора замењен је роком од $\frac{19. \text{ јуна}}{1. \text{ јула}}$ 1893. год.

Подразумева се да се продужење трговачког уговора од $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. године примењује и на ветеринарску конвенцију закључену $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. год. између Србије и Аустро-Угарске и да се за то време не могу отказати следеће конвенције:

Конвенција о погодби од $\frac{10}{22}$ фебруара 1882. год.; консуларна конвенција од $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. год.

Конвенција о узајамној помоћи у судским делима од $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. год.

Конвенција од $\frac{24. \text{ априла}}{6. \text{ маја}}$ 1881. год. о уређењу наслеђа, организације туторства или старатељства и о издавању докумената грађанске природе, и конвенција о издавању криваца.

За доказ овога долепотписани потписали су ову изјаву (декларацију) и приложили су своје печате.

Урађено у Бечу у два примерка $\frac{17}{29}$ децембра 1892. год.

Ђ. С. СИМИЋ с. р.

КАЛНОКИ с. р.

Да је овај српски превод веран своме оригиналу на француском језику тврди: од стране министарства иностраних дела, а на захтев истражног одбора Народне Скупштине — слободно од таксе.

Бр. 7662.
26. Јула 1893. год.
у Београду.

За министра
начелник,
Д-р М. Ђ. Миловановић с. р.

Considérant que le Traité de commerce conclu le $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}}$ 1881 entre la Serbie et l'Autriche-Hongrie doit cesser d'être en vigueur le $\frac{19}{31}$ décembre 1892 et sur la de-

mande du Gouvernement Royal de Serbie qui a déclaré ne pas pouvoir soumettre à temps à l'approbation de la Skoupschtina le nouveau Traité de commerce signé le $\frac{28 \text{ juillet}}{9 \text{ août}} 1892$ qui, aux termes de l'article XV, aurait dû entrer en vigueur à la date du $\frac{20 \text{ décembre}}{1\text{-er janvier}} 1892$, les Soussignés dûment autorisés à cet effet sont convenus de ce qui suit :

Le Traité de commerce du $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$ entre la Serbie et l'Autriche-Hongrie est prolongé jusqu'au $\frac{18}{30}$ juin 1893.

Le terme fixé à l'article XV pour la mise en vigueur du nouveau Traité de commerce est remplacé par la date du $\frac{19 \text{ juin}}{1\text{-er juillet}} 1893$.

Il est entendu que la prorogation du Traité de commerce du $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$ s'applique également à la Convention sur les épizooties, conclue le $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$ entre la Serbie et l'Autriche-Hongrie et que, pendant cette période, les Conventions suivantes :

la Convention de navigation du $\frac{10}{22}$ février 1882 ;

la Convention consulaire du $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$;

la Convention du $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$ réglant le secours mutuel en matière judiciaire ;

la Convention du $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$ concernant le règlement des successions, l'organisation de tutelles et curatelles, ainsi que la communication réciproque des actes de l'état civil,

et la Convention d'extradition du $\frac{24 \text{ avril}}{6 \text{ mai}} 1881$ ne seront pas dénoncées.

En foi de quoi, les Soussignés ont signé la présente Déclaration et y ont apposé le cachet de leurs armes.

Fait, en double expédition, à Vienne le $\frac{17}{29}$ décembre 1892.

3.

РАСПИС

с в и м а ц а р и н а р н и ц а м а

Трговински уговор Србије са Аустро-Угарском, који престаје важити крајем ове године, продужен је заједничким споразумом обеју влада до 18. Јула 1893. године.

Ово се јавља царинарницама ради знања са препоруком да се имају при прилици овог уговора придржавати свију одредаба његових као и до сада до продуженог рока.

ЦБр. 13.173.

23. децембра 1892. год.

у Београду.

Министар финансија,

Д. Стојановић с. р.

4.

По утврђеном споразуму са ц. к. аустро-угарском владом, трговински уговор закључен између Србије и Аустро-Угарске 24. априла — 6. маја 1881. год. продужава се до 18/30 јуна 1893. године.

Овај рок за продужење трговачког уговора од 24. априла — 6. маја 1881. год. важиће и за ветеринарску конвенцију, која је закључена између Србије и Аустро-Угарске 24. априла — 6. маја 1881. год.

Ово се јавља нашем трговачком и привредном свету ради знања и управљања
ПБр. 6245. Из одељења за трговину, радиност и саобраћај министарства народне
привреде, 23. децембра 1892. год. у Београду.

11.

РАСПИС

с в и м а ц а р и н а р н и ц а м а

Привремена трговинска погодба од 14. фебруара 1890. године, између Србије
и Енглеске, којој рок трајања истиче крајем ове 1892. године, продужена је, споразу-
мом краљевско-српске и краљевско-енглеске владе још за шест месеци, т. ј. до 1. јула
1893. године.

Ово се јавља царинарницама ради знања.

ЦБр. 13.288.

30. децембра 1892. год.
у Београду.

Министар финансија,
Д. Стојановић с. р.

IV ДЕЛО

1

ОПШТИНСКА СТВАР У БЕОГРАДУ И ДРЖАВНИ САВЕТ

I.

ДРЖАВНИ САВЕТ
№ 3807
20 Новембра 1892 год.
Београд.

Господине Министре Председниче,

Суд општине београдске поднео је жалбу Државном Савету противу наредбе управе вар. Београда од 19 т. м. Бр. 20596, којом, спроводећи распис Господина Министра унутр. дела од 18 т. м. ПБр. 18967 о начину прописаном за поступање на збору сазвагом за решење питања о поверењу или неповерењу општ. управи, препоручује суду, да целокупну изборну радњу удеси и изврши премину наведеном распису.

Жалећи се суд противу те наредбе, поред осталих разлога наводи, и тај, што је физичка немогућност да се поменута управина наредба изврши, све и кад се не би косила са законом о општинама.

Државни Савет расмотрио је и жалбу општинску и поменути распис г. министров, и ма да би имао шта да наводи противу самог расписа, у погледу његове сагласности са законом о општинама, опет то не чини из разлога, што сматра да није надлежан, да се упушта у решавање о правилности или законитости поменутог расписа, пре него што би пред њега дошла жалба о свршеној радњи на збору, по прописаним у распису правилима.

Али шта Савет сматра да је позван и дужан да представи Господину Министру председнику то је:

1. Несавладљиве тешкоће или управо материјална немогућност у овако кратком року, као што је одређен, извршити све што управина наредба ставља општинском суду у дужност;

2. Осим несагласности са законом — чл. 19. зак. о општ. — још и неумесност одредбе, да сами гласачи, који се у произвољном и неодређеном броју, могу наћи на дан збора, одређују чланове бирачког одбора, практика, која је из пређашњих времена већ довољно позната као таква, да лако изазива борбу па често и неред;

3. Несагласност са законом одредбе, којом распис наређује важност бирачког списка састављеног у пореском одељењу, а проглашује неважећим списак састављен у општ. суду, према чл. 15. зак. о општ.

Почем је могућно да се услед овога, што је под 1, 2 и 3. (изостављајући због краткоће времена друге појединости расписа) изложено, на сутрашњем општинском збору пометња и забуна изазове и да се тако нанесе штета угледу наше престонице, Савет Државни обраћа се, вама господине Министре, молећи вас, да изволите учинити што вам је у могућности, да се за радњу општ. збора одрже у важности законске одредбе, а да се не уводе новине, које овако у невреме управина наредба препоручује.

Што вам Државни Савет са оваквом представком долази, то је једино од бриге за потпуним одржањем законитости и из патриотске тежње, да се на висини одржи углед престонице, изложене тако многим и тако ревњивим оценама и нашег и страног света.

Молим вас, господине министре председниче, да примите уверење о мом одличном поштовању.

Председник Државног Савета,
Др. Докић

Господину

Господину

Јов. Ђ. Авакумовићу,

председнику министарског савета мин. спољ. послова

II.

Државном Савету.

Писмо Држ. Савета од 20. нов. о. г. Бр. 3807 примио сам истога дана у сумрак.

И сам Држ. Савет у томе свом акту признаје, да није био надлежан, ни по закону позван доносити ма какво решење по предмету, који се помиње у томе акту његовом. Ну, Државни Савет, је при свем том, нашао да треба да ми учини, као председнику министарства, напомене, које су изложене у томе акту.

Сваком непристрасном познаваоцу наших закона и уставне надлежности Државног Савета мора пасти у очи понашање Држ. Савета у овоме питању. Држ. Савет и сам зна и признаје, да није надлежан и позван, да ма шта решава о покренутом питању, па при свем том мисли да је властан чинити извесне представке и напомене. Држ. Савету сигурно је познато, да је његов круг рада ограничен законом и Уставом једино на расправу специјалних случајева, кад пред собом има на време поднесену жалбу надлежног лица. У овом случају Држ. Савет и сам признаје, да није имао жалбе против свршене радње на збору после расписа г. министра унутр. дела од 18 о. м. Пбр. 18967, па кад је поред свега тога ушао у оцену тога расписа, он је очевидно тиме прекорачио границе своје власти.

Уверен, да је Држ. Савет, као једна од највиших установа државних, на првом месту позван и дужан, да најбрижљивије пази на своју надлежност, ја морам само сажаљевати, што је он учинио овај корак.

Ја не бих имао потребе ни да одговорим на овај акт Држ. Савета, кад и сам Држ. Савет признаје, да се ненадлежно упустио у издавање његово. Ну, у интересу саме ствари, и вољан да одбијем и најмању сенку незаконитости у раду данашње владе, којој сам председник, сматрам за потребно да овим сузбијем оно гледиште, које је Држ. Савет заузео у овом питању.

Држ. Савет, на првом месту, обраћа пажњу на то, као да је г. мин. унутр. дела несагласно закону издао свој распис. Ну, да је Држ. Савет са оноликом пажњом проучио закон о општинама, са коликом је ревношћу похитао да ми пошаље свој акт под бр. 3807, он би се врло лако уверио, да распис г. мин. унутр. дела потпуно одговара закону о општинама, и да је г. министар унутрашњих дела самим тим законом овлашћен, да у овакој прилици, каква се дешава, издаје правила о начину бирања општинских часника. Да је тако радио, Државни би Савет спазио чл. 12. закона о општинама, којим је изреком мин. унутр. дела дато право и стављено му у дужност да пропише правила о бирању часништва. У осталом, пада у очи, да је Држ. Савет, у овој садашњој прилици, чинио замерке, што је г. мин. унутр. дела прописао правила, док, међу тим, кад је пређашњи мин. унутр. дела, на основу истог члана 12. закона о општинама, прописао правила о бирању општинских часника, Држ. Савет није се налазио побуђен, да чини какве год представке против тога, а још мање да мин. унутр. дела оспорава то право. Онај први распис мин. унутр. дела од 27. нов. 1889. Пбр. 17178, отштампан је у „Српским Новинама“ и Држ. Савет морао је знати садржину његову, у толико пре, што тадашњи мин. унутр. дела данас седи у Држ. Савету као његов члан. Па кад је онда Држ. Савету била законита радња тадашњег мин. унутр. дела, јер није чинио никакве представке против тога, на сваки начин баца се, да се

најблаже изразим, нека сенка на непристрасност Држ. Савета са његовом представком у овој прилици.

Исто тако, као што је у овоме Држ. Савет стао на једно погрешно земљиште, неумесна му је и она примедба о напомени садашњег расписа министровог (бр. 3) о бирачким списковима. Држ. Савет, у овој, тачци, ваљда у хитњи свога рада, погрешно представља, као да је министар поменутих расписом одредио, да не важи списак састављен у општинском суду, већ само онај који је састављен у пореском одељењу, док, међутим распис не пориче важност општинског списка, већ само вели да је „у смотрену плаћене порезе меродован извештај пореског одељка“. А ово је потпуно саславно са законом и досадањим радом о наплати порезе у вароши Београду. Зна се, да у Београду општина и не наплаћује порез, већ порески одељак, и по томе само је порески одељак и надлежан и у стању јавити ко је порез платио и ко није. Зато и јесте потпуно правилно, да *извештај* пореског одељка буде меродаван о *плаћању порезе*. Тако је, у осталом, у општини београдској бивало и у другим приликама, па Државни Савет, који је раније имао жалбе пред собом, није правио никакве примедбе против тога.

Државни Савет не мање погрешно схвата, да је било „несавладљиве тешкоће или управо материјалне немогућности“ у кратком року извршити наредбе више поменутог расписа.

Пре свега необично је, да Држ. Савет и непозван резонује о материјалној немогућности извршења. Не стоји, да је немогуће извршити одредбе расписа, кад код списка бирача општина београдска не би имала ништа друго да ради, већ једино да их ревидира по готовом извештају пореског одељка.

Ни она напомена Држ. Савета о његовом разумевању чл. 19 зак. о општинама не може да издржи критику. Министар унутрашњих дела био је надлежан да прошише контролу о правилности и савесности гласања, а ако је општини београдској било стало до тога, да се гласање изврши савесно и под контролом бирача, од куд да је незаконо и неизвршљиво што се и од стране гласача у бирачки одбор ставља контрола за прибирање гласова?!

На кратко, све напомене Држ. Савета у његовом више поменутом акту нити имају своје основе у надлежности Држ. Савета у овој прилици, нити су потекле из законских одредаба. Зато нисам налазио за потребно, да ма шта наређујем према представци Држ. Савета, већ му само дајем овај одговор. А ово не чиним за то, што би Држ. Савет, који је *изишао из свога круга рада*, имао право очекивати какав одговор, већ само за то, што сам рад дати и Држ. Савету уверења, колико сам с једне стране вољан поштовати законе, а с друге стране оградити се од његових представака, које немају основа у закону и његовој надлежности.

Најпосле односно бриге Држ. Савета за одржањем реда и законитости, Држ. Савет није имао потребе да и то напомиње у своме писму, јер треба да зна, да он Уставом и законом није надлежан да о томе води бригу, а може бити и уверен, да данашња влада чини и да ће вазда чинити своју дужност и без напомене Држ. Савета како у овој прилици, тако и у свима другим приликама.

ПБр. 119.

22. новембра 1892.

Београд.

Министар-председник,

Авакумовић

III.

МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

ШБр. 19.594.

7. Децембра 1892. год.

Београд.

Државном Савету.

Управа вароши Београда, актом својим од 2. тек. м. Бр. 21.617 саопштила ми је одлуку Државног Савета од 30 пр. м. Бр. 3.913, којом је поништена радња збора општине београдске од 21 пр. м. на коме је изјављено неповерење доондашњој управи ове општине.

Та одлука Државног Савета, по саопштењу управином, гласи овако:

1., Што од дана објаве, 13. Новембра тек. год., којом се збор сазива, па до дана, кад је збор сазват, 21. Новембра, није протекло најмање десет дана, као што прописује члан 18. закона о општинама, што важи и за зборове, који се сазивају по последњем одељку чл. 13 закона о општинама:

2., Што, према члану 34. тач. 1. закона о општинама, полицијска власт није могла доћи на збор без позива бирачког одбора, а још мање је могла да растерује бирачки одбор; и

3. Што даље гласање није могло ни бити, пошто су растурени бирачки одбори, и што је свака даља зборска радња руковођена каквим другим бирачким одборима, састављена противно чл. 19. закона о општинама, по коме се чланови за бирачки одбор бирају у почетку године, незаконита и без вредности, као што не вреди и свако гласање по списковима, које није саставио општински суд према чл. 15. закона о општинама, и на које гласачи нису могли чинити примедбе, на које имају право по I. одељку чл. 15. закона о општинама.

Да би Државном Савету били јасни узроци и разлози, који су ми диктовали, да управи, на њену молбу по овој одлуци саветској, дадем онако упутство, како сам јој издао, ја мислим да је потребно да се ти разлози чују и у Државном Савету.

Објашњење није никад сувишно, нарочито у питањима, која се, крај све своје јасности и очигледности, намерно компликују, а тенденциозном расправом својом, која не потиче с моје стране, уносе усколебаност и забуну у јавно мњење, које је годинама потресано у његовим осећањима законитости и реда.

Ја признајем добру вољу Државног Савета, да све послове, који улазе у сферу његове надлежности расправља са оном озбиљношћу и неумитношћу, која треба да је у природи једне тако висока значаја државне установе.

Но или за то, што Државни Савет није уочио разлику између оне основе, на којој је стајало биће саветско пре неколико десетина година и ових, на којима се држи садашња установа Државног Савета, или с тога што су таласи партиске борбе запљуснули и у дом саветски, који треба да својим гласом и решењима стишава и мири, и да својим одлукама свагда погоди прави пут, како би други по том путу могли ићи — зар са свега тога изгледа, да је Државни Савет и ову одлуку донео под утисцима рђава расположења и са предрасудама, које су донеле представку му од 20. пр. мес. Бр. 3807.

Само тако може се објаснити она очевидна противузаконитост, која је тако јасно истакнута у одлуци саопштеној управи вароши Београда.

Да би та против законитост била јаснија и Државном Савету, — ако и у том кругу на срећу правилних појмова о законитости има мишљења, која су противна овој одлуци, — ја ћу бити слободан да пружим Државном Савету следеће податке ради објашњења:

1. Државни Савет пориче закониту важност одлуци збора грађана београдских од 21. пр. м. прво по разлогу: „што од дана објаве, 13. Новембра тек. године, којом се збор сазива, па до дана, кад је збор сазват, 21. Новембра, није протекло најмање десет дана.“

Државни Савет налази, као што стоји изражено у његовој одлуци, да је то противно чл. 18. закона о општинама.

Али ја сам слободан приметити, да Државни Савет нема правилног и законитог гледишта у овом тврђењу. И да је било мање предрасуда а више преданости закону и љубави према учвршћавању осећања правде у земљи, то би се и тамо могло запазити.

Чл. 13. закона о општинама познаје неколико узрока за сазив збора општинског. Између тих узрока стоји и онај, по коме се збор сазива по захтеву грађана. За збор, који се по том узроку сазива стоји *изузетна* одредба у трећем одељку чл. 13.: да је *општински суд „дужан најдаље за десет дана сазвати општински збор од дана саопштеног му захтева“*.

Сама реч „најдаље“ обележава речито *крајњу међу*, до које се може отезати сазив збора. Она признаје могућност да се збор *и пре* десет дана „од дана саопштеног захтева“ *сазове*, а искључује могућност да се продужи сазив збора у дан *после* тога рока, *после десет дана*.

Према овоме јасно је: да је збор сазват објавом од 13. за 21. Новембар, био *по закону сазват* и био *законити збор*.

Но сад неколико, мислим са свим умесних, питања: ко је тај, што је сазвао овај збор, коме Државни Савет пориче правоваљаност? Је ли то општински суд, коме Државни Савет и против онаке манифестације београдских грађана овако милостиво а на штету закона указује своју потпору? Би ли Државни Савет нашао ту замерку и у случају, кад би онај број грађана 3161 изгласао поверење бившој управи општинској?...

Ја остављам без одговора ова питања, уздајући се, да ће сам Државни Савет поклонити своју високу пажњу расправи њиховој — и прелазим на други део побуда ове прве тачке саветске одлуке.

Државни Савет каже, да је овај рок остављен сазивом збора од 13. за 21. Новембар противан чл. 18. закона о општинама.

Ја узимам слободу тврдити, да је и ту погрешно гледиште Државног Савета, управ рећи, да је оно резултат са свим недовољне пажње према чл. 18. закона о општинама.

У оцени ове одредбе закона о општинама и упоређењу њезином са чл. 13. овог закона, Државни Савет сусрешће се са извесним супротностима.

Чл. 13. у другом одељку тач. *а.* наређује, да се збор сазове и по захтеву окружног одбора.

У трећем одељку та одредба и у том случају оставља рок „најдаље за десет дана.“

Међу тим у чл. 18. који начелно изриче колико треба да прође од дана објаве до дана сазива, збора, одређује се да се збор има обзнанити „најмање“ на десет дана пре сазива кад га окружни одбор сазива. —

У последњем одељку чл. 13. говори се о праву државне власти на сазив збора. Ту се нигде не помиње окружни одбор, а последњи одељак чл. 18. наређује, да овај рок „најмање десет дана“ важи и за случај „кад би по последњем одељку чл. 13. стални окр. одбор или државна власт збор сазивала.“ —

Последњи одељак чл. 13. дајући државној власти право на сазив збора, као што је речено, прописује да то има бити „најдаље за десет дана“ а у другом случају „за *пет* дана“, а у последњем одељку чл. 18. као што је речено, тај рок не може бити *краћи* од десет дана!

Ко ће да пречисти овај хаос? Ја не могу да примим то на себе, јер признајем да нисам надлежан, а хоће ли и може ли то учинити Државни Савет, по показатој готовости својој да произвољно тумачи своју надлежност и проширује границе њезине, његова је ствар.

Али оно, што је мени дало права да тврдим, да је позивање Државног Савета на чл. 18. недостатак потребне пажње и према чл. 18. и према чл. 13. закона о општинама и према праву грађана на тражење збора, то је *факт*: да чл. 18. у последњем одељку свом, одређујући рок од „најмање десет дана“ за сазив зборових по захтеву окруж. одбора или државне власти, *не садржи у себи и правило, да тај рок важи и у случају, кад се збор сазива по захтеву грађана.*

Кад то стоји, — а то се не може порећи: јер је закон ту, јер се важност закона не може ослабити ни поништити ни љубављу, ни мржњом, ни предрасудама, јер је дужност свију да закон поштују, јер Државни Савет треба да у тој врлини предходи примером — онда је несумљива логичност и тачност следећих закључака:

а; да у случају кад се збор сазива по захтеву грађана (тач. г. II одељка у свези са претпоследњим одељком чл. 13. закона о општинама) од дана објаве до дана збора *не морају проћи десет дана*, него да то мора да буде „*најдаље*“ за десет дана, дакле, може и пре, само у том року;

б; да је збор *уведенички* сазват објавом од 13. Новембра *био законит*. (Ја сам толико искрен и великодушан не признајем законитост радње и оних, који ме нападају!)

в; да је радња државне власти, у колико се оснива на последњем одељку чл. 13 закона о општинама, *законита*;

г; да је овај навод Државног Савета чиста *незаконитост*.

Прелазећи на разматрање осталих побуда изнесених у овој одлуци саветској, ја држим да је у реду, да се прво расмотри и оцени тач. 3. ових побуда, која је и узрок оној, која је у тачки 2. изложена.

2. Државни Савет каже овде ово двоје:

да су бирачки одбори, који су примали гласове на збору од 21. пр. м. били *незаконити*, јер су састављени противно члану 19. закона о општинама; и

да се није могло гласати по списковима, које није саставио општ. суд.

Не стоји, пре свега, да су ти бирачки одбори били *незаконити*, а састав њихов противан чл. 19. закона о општинама.

То је, по свој прилици, у овој ствари најважнија и најкрупнија тачка. Стога нек ми је допуштена која реч више за објашњење и расветљење њезино.

За разлику од начина бирања општ. часништва у унутрашњости земље, вароши Београду остављен је за изборе *изузетан* начин, а министру унутр. дела, чл. 12. зак. о општинама, дато је право да тај начин он прописује и наређује.

Ја немам ни намере ни потребе испитивати побуде законодавства за оваку одредбу. Ипак мислим, да је умесно, изнети овде чињеницу, која може оправдати потребу: да она правила, по којима се врше избори у Београду, не могу и не треба да буду једнака са онима, по којима се врше избори у мањим варошима или у сеоским општинама. Ту је пре свега мноштво популације, која даје и већи део правних бирача. Сви ови бирачи не могу како треба употребити своје грађанско право, кад би се гонили на гласање, на једном месту. Равнодушност грађана београдских показивана у ранијим приликама и под ранијим законом, један је доказ за то. Ту је, осем тога, и разлог потребе и гаранције за слободну употребу бирачког права, која је, кад је се пређе на једном месту гласало, могла бити и угрожавана. — Но кад се није нашло за потребно да се та правила особена за бирање у Београду, специјалишу и унесу у закон о општинама — а то би био једини пут да се избегну сви могући неспоразуми, па и они, који се назор истичу — онда је остало да се да сљедства оној одредби, која је ушла у закон о општинама, а која видно истиче право Министра унутрашњих дела, да та правила пропише.

„*Начин овога бирања (у Београду) прописује Министар унутр. дела.*“

Тако стоји у трећем ставу I. одељка чл. 12. закона о општинама.

Право, које је дато овом одредбом Министру, није везано за обзир на наредбу чл. 19 зак. о општинама.

По том праву један од мојих претходника, у Новембру 1889 год. под Пбр. 17.178, прописао је једна правила за изборе београдске.

Та правила важе пуне три године.

Она беху основана толиким изборима београдским.

Та правила ушла су и печатана и у зборнику закона (45. стр. 504).

Њима нико и никад не учини никакве замерке.

Мој претходник од 1889 године, дакле, био је у праву да се користи одредбом чл. 12. и по његовим правилима изабрати су и бивши часници општински.

По тој истој одредби, ја сам прописао у прошлом месецу, Пбр. 18.967, друга правила.

Ова правила задовољила су и обзире правичности и пажњу према истини. Она садржавају и гаранцију за слободу и ред при изборима. Ова правила истичу се као бедем против могућих злоупотреба. И само за то, што се видело да су она незгодна за лифровање онога у напред спремнога ма и не дошавшег броја гласача, поречена је одсудно законитост њихове основе. И то порицање доспело је и до висине, на којој стоји скуп беспристрасности, искуства и интелигенције наше државе.

Ја признајем да је мој претходник од 1889. год. имао права да учини, оно што је учинио — да пропише правила по своме нахођењу.

Но ја тражим, да се то право ни мени не пориче.

Но признао ми Државни Савет или порекао то право, ја имам најдубље уверење: да сам својим правилима учинио само оно, што сам по закону могао, а у овом случају и требао да учиним.

Ако се има учинити каква замерка, њу могу поднети само правила од 1889. год.

Јер, кад закон о општинама, у чл. 19. признаје само *дванајесторицу* чланова, који се у почетку сваке године бирају за сталне бирачке одборе, за послове одборске у току те године, онда ко је дао права моме претходнику, 1889 године да тај број повећава на 60, одређујући у својим правилима, да се у почетку сваке године бирају за сваки изборни одељак (кварт) по 8 чланова и по два замењеника њихова? И ко је тај што је ту „повреду“ чл. 19. мирно гледао за пуне три године?

А ко је сад тај, што пориче важност мојих правила, која су у тесној вези и приближности и са духом целокупног закона о општинама и баш са чл. 19; јер се њима признају само 12 сталних чланова бирачког одбора?

Али ја тврдим, да, као што се не могу разложно критиковати у овом погледу ранија правила, која су поцела број ових чланова на 48 — односно на 60, још мање се могу критиковати моја правила, по којима је тај број сведен на 12, који је признат чланом 19. зак. о општинама.

Јер чл. 19. апсолутно се не односи на изборе у општини београдској, како према ономе што наређује чл. 12., остављајући право министру да за те изборе он пропише правила, тако, и у свези са оним што баш садржи својим наређењима тај члан 19.

По чл. 19. бирају се у свакој општини у почетку године 12 способних гласача за чланове бирачког одбора. То је целокупан број. Из тога броја одређују се после, у случају потребе и замењеници.

Па кад Државни Савет мисли да има разлога да тврди да моја правила наносе омаловажења чл. 19., онда поред замерке, коју би заслужио за равнодушно трпљење тога омаловажења за пуне три године, ја сам слободан да му упутим и ово питање: како ће се саставити за сваки одељак (кварт) по четири члана за бирачки одбор и одредити по 2 заменика: кад у Београду има 6 одељака (квартова), кад се по другом ставу I одељка чл. 12. закона о општинама избор у Београду врши по квартовима, и кад се од оних 12 чланова, који се бирају по чл. 19. могу одредити чланови бирачких одбора управ и само за 2 кварта?

Осем овога, још је важнија и последња алинеја чл. 19. за потврду гледишта овде истакнутог и за одбрану мишљења, да би примена чл. 19. на изборе београдске била илузорна и немогућна.

Ту, на крају, у последњим редовима чл. 19. стоји ово: „*Председник општ. суда је и председник овог збору.*“

Настаје питање: ако се чл. 19. може применити на изборе у Београду, са оним бројем чланова бирачког одбора, који је овим чланом одређен, онда како председник општинског суда може председавати бирачким одборима у свих 6 квартова?

Ја нисам кадар дати на ово питање повољна одговора. Тај одговор ваља да ће се моћи наћи у мишљењу, да су бирачки одбори, састављени и по ранијим и по овим правилима, противни чл. 19. Ту се зар може наћи вештине, за тврђење, да *један* човек може у *исто време* председавати на *шест* места, примати свуд гласове и јамчити за ред, правилност и тачност при избору.

Из овога јасно излази следећи закључак:

а, да је тврђење Државног Савета о незаконитости ових бирачких одбора, сама незаконитост;

б, да су ови бирачки одбори састављени по правилима министра унутрашњих дела, која су прпела своју снагу и моћ из самог закона о општинама, били *потпуно и једино законити* бирачки одбори; и

в, да је, према томе, и гласање, које је пред њима вршено и резултат, који су ови бирачки одбори одлучили и објавили, правилан и потпуно законит.

Ако се баш жели констатовати: који су од ових бирачких одбора били незаконити; да ли онај, који је општински суд обзнанио 17. новембра бр. 11.382, и који Државни Савет узима у заштиту, или овај други, који је правилно, у реду и миру и свршио посао на збору ваведенском, онда је то онај бирачки одбор, који је општински суд обзнанио.

То је поуздано, то је истина.

У правилима министра унутрашњих дела од 27. новембра 1889. год. Пбр. 17.178. а која су важила као закон за општ. суд онога дана (13. пр. м.) кад је збор сазват, има један одељак који овако гласи:

„Председник главног бирачког одбора, председници бирачких одбора, као и сви чланови бирачких одбора увек ће се у огласу којим се збор сазива поименце означити.

А органи општинског суда, који су 13. пр. м. публиковали сазив збора, нису то учинили у том огласу за сазив збора. Они су тога дана само сазвали збор под бр. 11.304, а председнике и чланове главног и осталих бирачких одбора објавили су касније — 17. пр. м. бр. 11.382., као што је већ поменуто.

Даље у правилима од 1889. год. има још један одељак који овако гласи:

„У главном бирачком одбору председаваће увек председник општ. суда, кад год није у питању било његов избор, било каква ствар, која се њега лично тиче.“

Збору сазватом за 21. пр. м. било је стављено на решење питање о положају председника општинског суда, дакле, *„ствар која се њега лично тиче.“*

По правилима, која су важила тога дана, кад је од стране општинског суда извршена публикација састава бирачких одбора и њихових председника — а то се не пориче — председник општине београдске — *није могао председавати главном бирачком одбору.* Но то није сметало ни њему самоме, ни његовим друговима, да га наместе и објаве као председника главног бирачког одбора.

То је ваљда требало да буде јемство за правилан и тачан исход гласања!

Из овога што је у овој тачци казато, следеју опет ови закључци:

да је начело, изражено у правилима од 1889. год., по коме председник општинског суда не може председавати главном бирачком одбору, кад је *„у питању ствар, која се њега лично тиче“* праведно и логично проведено и кроз моја правила од 18. пр. м. која искључују одборнике општинске као председнике бирачких одбора по квартовима, с тога што чл. 19. зак. о општ. — кад се он непрестано подева — не признаје одборнике општинске као председнике бирачких одбора и с тога што је овај збор имао да решава и о њиховим положајима, дакле, *„о ствари, која се њих лично тиче.“* А и последњи одељак чл. 78. зак. о општ. искључује одбор општински и његове замењенике из решавања о предмету, у коме су они интересовани. А према овоме она одредба у мојим правилима, која је одузела право одборницима општинским да председавају по бирачким одборима, основана је и на овом пропису закона о општинама.

Даље да је оно општинско претставништво коме је на уредан и законит начин изјављено неповерење, погазило закон и при сазиву збора и при објави саставу бирачких одбора; и

најпосле, да Државни Савет улази отворено у један двогубо незаконит посао, с једне стране, узимајући у заштиту једне незаконито склопљене бирачке одборе и њиховог главног председника, а с друге стране поричући неосновано и неумесно законитост бићу других правилно и законито састављених бирачких одбора.

Мени је познат онај део ненадлежне преставке Државног Савета од 20. пр. м. бр. 3806. упућене господину председнику министарског савета.

У хитњи, којом је онда ствар прихваћена и цењена у Државном Савету, пре-видео је Државни Савет да боље оцени ону тачку мојих правила, која о том говори. Тврдило се тада, да сам ја одузео од општинске власти и само право на уређење тих спискова. Није се запазило, да је то право општ. власти остало недирнуто, и да сам ја учинио само оно, што сам по закону могао, требао и морао да учиним, на име: да признам пореском одељку једино надлежном за наплату порезе у Београду, и право да он тврди само ту околност ко је и колику порезу платио, и све то у прилог правилном и законитом састављању бирачких спискова.

Сад се, јамачно, видело како је та „представка“ била пренагљена и неумесна, па се у овој одлуци Држав. Савета узео блажији пут и тврди се „да не вреди и свако гласање по списковима, које није саставио општ. суд према члану 15. зак. о општинама.“ Заборавља се, међутим, да је општ. суд печатао и предао грађанству на углед те своје спискове, и да су они били материјал законитим бирачким одборима, са материјалом, који је дао надлежни порески одељак. Ни у што се не рачуна околност: да је општ. суд, према правилима, био дужан да преда те своје спискове законитом бирачком одбору, па да он то није учинио. Нити се узима у оцену факт, који потврђује Упр. вароши Београда у овоме своме извештају: да је општ. суд из свога списка био изоставио преко 1000 способних гласача па и самог управника и два члана управе вароши Београда, који су сви на време платили порезу.

Ти спискови општин. суда, онакви какви беху, неисправни и нетачни поверени су оној групи изгредника, који су и по ранијим и по овим правилима самовољно и не законито присвојили себи назив и права бирачких одбора. И кад и то није помогло, кад је на законит начин спречена злоупотреба са правима и гласом београдских грађана, онда се и та са свим безначајна околност прилаже у омаловажење оне сјајне манифестације београдских грађана.

У животу наше државе било је случајева да су бирачки одбори ноћу бирани. — На те појаве бацано је проклетство као на дела ујдурме и насиља.

То се није поновило на овоме збору београдском.

Било је у нас избора и под грмовима.

Но те су појаве благосиљане као резултати грађанске куражи и свести народне.

Али то се није могло поновити на овоме збору београдском. И зар за то овај збор нема на себи онога сјаја, који би му могао прибавити поштовање и оних, који су триумфовали после избора под каквом крушком — извршеног.

3. На реду је трећа и последња тачка побуда саветских у овој одлуци.

Опширно и јасно образложена неумесност претходне тачке одлуке саветске олакшава објашњење незаконитости и овога дела резона његових.

Државни Савет наводи овде:

да власт полициска није могла доћи на збор без позива бирачког одбора по чл. 34. тач. 1. зак. о општинама, а још мање је могла да растерује бирачки одбор.

Признавајући да је присуство непозване полиц. власти при изборима општине часништва и неумесно и незаконито с начелног гледишта, јер је кадро да илустриује факт недопуштеног утицаја полиц. власти на изборе, ја тврдим да је нахођење Држав. ног Савета и замерка, која се чини дејству полиц. власти на овом збору неумесна; јер се оснива на порицању фактичког и законитог стања ове ствари и јер се тиме превидија оправданост узрока, који су превели правно дејство на овоме збору, где се оно показало.

Не стоји да се полиц. власт појавила и дејствовала на овом збору „без позива бирачког одбора.“

Према извештају вароши Београда, власт је отишла на збор по писменом позиву бирачког одбора.

Ако би Државни Савет хтео знати: ко је тај бирачки одбор, који је тражио интервенцију држав. власти одговарам: да је то онај бирачки одбор, који је састављен

по закону општинском и правилима Министра унутр. дела од 18. пр. м. ПБр. 18.967 дакле, онај једино законити бирачка одбор, који је и свршио посао на збору од 21. пр. м.

Они пак, који су, како Државни Савет наводи „растерани“, и нису били никакви бирачки одбори, него на неколико места концентроване мале групе изгредника. И радња власти, која је имала задатак да њих уклони, где је то било, и која се одмах удалила, чим је то извршила, била је и законита и потребна ради одржања реда, нарочито и с разлога, што је појава самозваних и незаконитих бирачких одбора, истакнута на свих 6. изборних тачака, представљала читаву једну смишљену и организовану систему *нереда*.

Изложивши овако своје погледе на ову одлуку Државнога Савета, ја налазим за умесно да напоменем још и то :

да је Државни Савет прешао границе своје надлежности, подвргавајући својој оцени радњу моју, садржану у правилима од 18. пр. м.

Ја сам навео законски основ, по коме сам имао права да то учиним.

Ја добро познајем свој положај и признајем оне уставне факторе, пред којима сам одговоран за своје послове.

И баш да би овим делом својим и прекорачио права, која ми је закон дао, Државни Савет није тај, који би ми могао та права оспорити, још мање је он тај, који би могао порицати важност тих правила, а најмање је он тај, који би могао судити о мојим делима.

И једино што је Државни Савет могао да учини, то је да призна фактички одношај, законито створен овим правилима а да причека на одлуку о законитости или незаконитости овога мога рада Народне Скупштине, дакле, оне установе државне, која по Уставу може судити о делима министровим.

Но баш да би Државни Савет у основу имао права да разматра и оцењује резултате овога збора, па и сама правила моја, ипак је он до тога дошао неправилним и нередовним путем. И чл. 74. и 34. тач. 5. закона о општинама и чл. 55. и 47. пословника Државнога Савета, на које се Савет позива у овој одлуци својој и одлука Држав. Савета од 16 априла 1890 године Бр. 1221, изриком наређују : да се *жалбе по закону о општинама подносе општинском суду*, па их овај подноси Савету на размотрење, а „*на други начин поднесене жалбе Савет Државни не узима у разматрање.*“ А овде Државни Савет није тако урадио, него је жалбу, коју су му непосредно поднели грађани, незадовољни одлуком збора општинског од 21. пр. м., узео у разматрање и донео своју одлуку, па још и *без акта, која се на ову ствар односе.*

Према свему што је доведе изложено, ја сам управи вар. Београда, издао спрам ове одлуке Држ. Савета овако упутство :

„*Одлука Државног Савета од 30. пр. м. Бр. 3913, донесена у оцени радње збора општ. београдске од 21. пр. м. која ми је саопштена актом управиним од 2. т. м. Бр. 2167. садржи очевидну повреду закона о општинама.*

С тога нека управа по тој одлуци Државног Савета ништа не ради, него нека је сматра као и да не постоји.

За непослушност према овој наредби мојој одговараће ми лично управник вароши Београда.“

Част ми је саопштити Државном Савету све ово и умолити га да прими уверење о мојем најдубљем поштовању.

Министар
унутрашњих дела,
Ст. Д. Рибарац с. р.

IV. ДЕЛО.

1.

УПРАВИ ВАРОШИ БЕОГРАДА.

По праву, које ми даје чл. 12. првог одељка трећег става закона о општинама прописујем следећа правила за избор општинског часништва у вароши Београду:

1., Избор ће се вршити по одељцима (квартовима) као што наређује члан 12. закона о општинама;

2., Бирачки одбори у сваком одељку (кварту) састоје се из пет лица, која имају право гласања на збору општинскоме, и формираће се на следећи начин:

На дан избора 50 гласача, кад дођу код сваког одељка, у 8 сати из јутра или мало доцније, ако дотле не буде на окупу 50, изабраће 3 лица за чланове бирачког одбора. Остала два члана узмеће се из редова оне дванесторице, који су изабрани у почетку сваке године, према чл. 19. зак. о општинама. Њих ће општински суд одредити коцком за сваки одељак и најмање дан пре збора обзнанити бирачима.

Бирачком одбору овако састављеном, председаваће годинама најстарији члан тога одбора. Ако се у одбору ма с које стране о том појави сумња, онда ће се председник коцком одредити.

Ако ко од ових раније изабратих и коцком одређених чланова бирачког одбора не дође на збор у време законом одређено; његово место попуниће овде означени број бирача избором.

3., Главни бирачки одбор радиће у згради општинског суда.

У састав главног бирачког одбора улазе сви председници бирачких одбора из одељака (квартова).

Главном бирачком одбору председаваће председник општинског суда, кад није у питању његов избор или ствар, која се њега лично тиче. У таквом случају председаваће годинама најстарији одборник општински. Ако би и овај био спречен узроком, који је и за председника општинског суда означен, председаваће или годинама најстарији председник бирачког одбора из кога одељка, или, ако се о том појави сумња у одбору, тада ће се председник главном бирачком одбору коцком одредити.

По свршеном гласању, председници бирачких одбора објавиће бирачима, сваки у свом одељку, резултат гласања, и то забележити у записник својега рада.

Тај записник потписаће сви чланови бирачког одбора.

Одмах за тим запечатиће сва изборна акта, однети их у општински суд и предати председнику главног бирачког одбора.

Главни бирачки одбор, чим се састане, бира себи председника, ако је спречен председник општинског суда, или годинама најстарији одборник општински. После тога одмах приступа пребројавању гласова и по свршеном послу објављује резултат избора.

Раду главног бирачког одбора имају права присуствовати сви чланови бирачких одбора из појединих одељака.

Ако се при решавању у главном бирачком одбору, кад му председава председник бирачког одбора из одељка, поделе гласови, одлучује она страна, на којој је председник.

4., Спискови бирачки саставиће се за сваки одељак (кварт) тако, да у списак уђу сви они, који према закону о општинама имају право гласања и плаћају порезу у дотичном одељку.

Но чиновници и служитељи државних и општинских надлештава гласаће у оном одељку, где се налази надлештво у коме служе, и за њих ће се спискови према томе и уредити.

За уређење ових спискова важи, у смотрењу плаћене порезе, извештај пореског одељка.

Ове спискове општински ће суд уредити и послати сваком одељку (кварту) тако, како ће бити у згради одређеној за бирање у 8 сати пре подне онога дана, за избор одређеног.

5., За обезбеђење права на контролисање бележења гласова, које бирачи имају по члану 22. тач. 2. трећег става закона о општинама, важи тач. 8. мојих правила од 18. пр. месеца Пбр. 18967 но тако, да 50 способних бирача још у почетку рада одреде за тај посао петорицу, који имају право гласања на збору, и акт о томе предаду бирачком одбору.

Препоручујем управи да ова правила саопшти суду општине вароши Београда, и да се стара о тачном извршењу њиховом.

Пбр. 19.546

5. Декембра 1892. год.
у Београду.

МИНИСТАР
УНУТРАШЊИХ ДЕЛА,
Ст. Д. Рибарац, с. р.

2.

Господине министре,

Данашњом поштом добио сам акт Државног Савета од 9. ов. мес. Бр. 3267., којим он поништава наредбу моју од 24. Септембра ове године, донету на акту суда општине Рибарске под Бр. 924., којом сам наредбом на основу члана 83. закона општинског, задржао био од извршења решење општинског суда, по коме је било предузето саслушавање и испитивање потписника изјављеног неповерења управи Рибарске општине. И ако сам ја у тој наредби мојој изнео узрок моме доласку у ову општину, и узрок за предузимање радње моје у томе: да дам законити правац радњи општинске управе по изјављеном јој неповерењу; Државни Савет оглашује ме за ненадлежног те радње, и вели, да општински суд има право *па и дужност*, да испитује потписнике о истинитости њиних потписа на поднетом неповерењу.

Ово гледиште Државног Савета ако се усвоји, онда по поднетом неповерењу општинска власт може отегнути испитивање потписника читаву годину дана, изговарајући се на прече своје послове у суду, па никад и не сазвати збор. А по другим узроцима кад год се то збацивање предузме, радња надзорне власти подлежи расматрању окр. одбора и Држ. Савета, који ће, као и ово сад, најзаконитији рад надзорне власти у погледу збацивања кметова поништавати, те по томе зликовци и тирани народни морају се гледати на општинској управи и онда, кад они највећа безакоња врше под видом власти.

Ја вам учтиво шаљем како овај акт Држ. Савета, тако и радњу моју по незаконитој одлуци општинског суда под Бр. 924. на увиђај, а по увиђају учтиво вас молим за упут: шта да се чини и како да се ради у погледу спречавања општинских часника у вршењу њиних противзаконих радња, као што је и ова у општини Рибарској била.

Овака одлука Држ. Савета, којом он одриче мени као окр. началнику надлежност извиђања противзаконих радњи општинских часника, противна је §§ 12. и 13. полициске уредбе, па и самом закону о уређњу округа и срезова, по коме (види чл. 9, 10, 12, 13, 16 и 17) ја као највиша државна власт у округу, имам да се старам о ујемчењу потпуне личне и имовне безбедности сваком грађанину; да се старам о тачном вршењу земаљских закона и законих наредба државних власти; да чиним при-

медбе и да контролишем радње не само државних но и самоуправних власти (чл. 16. зак. о уређ. окр. и срезова) и т. д.

Ја вас учтиво молим, нађите пута и начина, да се ово противзаконо гледиште Државног Савета, које је у горњем његовом акту изложено и којим он одриче мени право на утицај исправака противзаконих радња самоуправних власти у округу моме, задржи од извршења, иначе, ја, па и сви остали начелници у Србији, са свим ће бити излишни и безцељни на својим местима.

11. Октобра 1892. год.
у Ћуприји.

ВАШ ПОНИЗАН
Вић. Бешевих,
НАЧЕЛНИК ОКР. МОРАВСКОГ

Министру унутрашњих дела

Господину Стојану Д. Рибарцу.

НА ПОЛЕЉИНИ ОВОГ АКТА СТОЈИ:

Сва акта, која су послата уз овај извештај вратити поверљивим путем начелнику окружном. Но пре тога копирати. Задржати овде наредбу Државног Савета Бр. 3267. о којој је овде реч.

Напоменути начелнику да су његови погледи изражени у овом писму правични, да он треба да учини примедбе Државном Савету сврх оваког његовог акта, и да општински суд нема права а још мање дужности, да испитује истинитост потписа оних грађана, на неповерењу потписаних, само једно право да се уверава о *гласачкој способности њиховој*, а истинитост потписа утврђује се онога дана, када се врши сам акт гласања о неповерењу (чл. 13. зак. о општ.).

Упутити начелника да каже Државном Савету, да је одлука председника општинског суда противна чл. 13. зак. о општинама.

Приметити начелнику, да би у овом случају боље урадио кад не би задржао ову одлуку од извршења, већ кад би потписнике неповерења упутио надлежној надзорној власти, капетану, па да од њега траже, да уради оно на шта је позват (члан 13. закона о општинама).
Р.

2, а,

Рибарска општина

Акт неповерења од 18 Септембра 1892 год са 114 потписа, и тврде доповлук: „јер ко год се до касе дотакао, он је по нешто макао.“

21 Септембра општински Суд позива поједине потписнике и пита: „да ли је са његовим одобрењем потписат“.

Њих 12 поричу потписе. Тај протокол није оверен.

На полеђини акта Бр. 924 и решење: „из добивеног уверења да су многи грађани потписати без њиховог одобрења и према томе Суд не може поклонити вере овој тужби. То Суд наређује да се сви потписници позову и испитају. Председник Жив. Радосављевић.“

На истом акту решење окр. начелника од 24/9 да Суд није овлашћен испитивати истинитост потписа, задржава ту одлуку од извршења (!) и констатује да на збору од 8 Децембра, кад је Живан изабран, и по срањењу са дужном порезом, ни половина Живанових гласача није имала права гласања.

С П И С А К

НЕИЗВРШЕНИХ РЕШЕЊА ДРЖАВНОГ САВЕТА, КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ОПШТИНСКЕ ИЗБОРЕ

I. У округу моравском.

1. У општини „Превешкој“ није извршено решење Држ. Савета од 4. Децембра 1892. год. Бр. 3944 све до 26. Априла тек. год., када је полицијски регенат дао оставку (в. акта под Бр. 41. прилог под 1.).

2. У општини „Рисначкој“ није извршено решење Држ. Савета од 14. Децембра 1892. год. Бр. 4,050 све до доласка радикалне владе (в. акта под Бр. 66. прилог под 2.).

3. У општини „кавадарској“ није извршено решење Држ. Савета од 8. Децембра 1892. г. Бр. 3.979., којим је оснажен рад зборски све до 4. Априла ове год., када је дошла радикална влада на управу земље (в. акта под Бр. 69. прилог под 3.).

4. У општини „Параћинској“ пошто је изгласано поверење председнику у присуству целог бирачког одбора 15. Новембра 1892. год. полиц. власт, да би пошто по то отела општину, и предала је својим кандидатима у руке, ујдурмом створила је бирачком одбору кривицу, као да су извршили фалсификат, те су чланови његови поапшени, но доцније од Касационог Суда ослобођени, али у том међувремену полиција је сама изабрала своје кандидате (в. акта под Бр. 117, прилог под 4.).

5. У општини „Ћупријској“ задржато је од извршења решење Држав. Савета од 29. Децембра 1892. г. Бр. 4.086 (в. акта под Бр. 46 прилог под 5).

6. У општини „Варваринској“ и „Лоћичкој“ нису извршена извршна решења, Стал. Окр. Одбора под Бр, 2.610 и 2.687. Прво под 15, а друго 29. Децем. пр. год., већ су намерно од полицијских регената упропашћена. (види депешу под Бр. 102. прилог 6).

II. У округу Рудничком.

1. У општини „Лишанској“ није извршено решење Држав. Савета од 16. Јануара ове год. Бр. 152 (в. акта под 189 прилог под 1.).

2. У општини „Гучкој“ није извршено решење Држ. Савета од 9. Јануара ове године, Бр. 76.

3. У општини „Горњо-краваричкој“ није извршено решење Држ. Савета од Јануара ове год. Бр. 77.

4. У општини „Доњо-краваричкој“ није извршено решење Државног Савета од 9. Јануара ове год. Бр. 84.

5. У општини „Д.-Тијањској“ није извршено решење Државног Савета од 4. Јануара ове год. Бр. 4.208.

6. У општини „Шилопајској“ није извршено решење Државног Савета од 25. Јануара 1893. год. Бр. 92. (види акта под бр 6).

Свих ових шест решења Државног Савета достављено је законом прописаним путем надлежним среским начелницима, о чему тврди акт Државног Савета од 3. Фебруара ове године Бр. 333., упућен сталном окружном одбору округа Рудничког (в. прилог под 1.)

Даље Државни Савет актом својим од 18. Марта тек. год. Бр. 656. поништио је одлуку привремених полицијом постављених кметова и одборника општине „Коштунићске“, што је регентима достављено 24. истог месеца, а они су по овоме акту поступили тек 11. Маја ове године (в. прилог под 2.).

Најзад из акта изасланика Сталног Окружног Одбора за округ руднички од 15. Јула тек. год. Бр. 1111 упућеног сталном окружном одбору види се, да је полиција збацила законите општинске часнике још и у овим општинама: Јежевачкој, Атенићској, Пакобраћској, Лазачкој, Качуличкој и Петничкој — и да су се сви збачени часници жалили Државном Савету на рад полицијских власти, која је на њихова места поставила регенте, али свију тих акта нема нигде по канцеларијама, од куда се да закључити да су упропашћена (в. акта под Бр. 1111 прилог под 3.).

III. У округу Крушевачком

1. У општини „Трстеничкој“ није извршено решење Државног Савета од 22. Децембра 1892. год. Бр. 4.164. (в. акта под Бр. 1686. прилог под 1.).

IV. У округу Подринском

1. У општини „Мишарској“ није извршено решење Државног Савета од 19. Октобра 1892. год. Бр. 3403. (в. акта под Бр. 5859. прилог под 1.).

2. У општини „Шабачкој“ није извршено решење Државног Савета од 29. Децембра 1892. год. Бр. 4240. (в. акт под 64. прилог под 2.).

3. У општини „Бело-речкој“ није извршено решење Државног Савета од 16. Октобра 1892. год. Бр. 3358. (в. акта под Бр. 602. прилог под 3.).

4. У општини „Петковачкој“ није извршено решење Држ. Савета од 19. Септембра 1892. год. Бр. 3064. (в. акт. Бр. 1325. прилог под 4.).

5. У општини „Причиновачкој“ није извршено решење Државног Савета од 27. Новембра 1892. год. Бр. 3854. (в. акт Бр. 36. прилог под 5.).

V. У округу Пожаревачком

1. У суду општине „Сираковачке“ није извршено решење Сталног Окружног Одбора од 17. Децембра 1892. год. Бр. 1703., које је на жалбу дотичног и Државни Савет оснажио решењем од 9. Јануара 1893. год. Бр. 51. (в. Бр. 468. прилог под 1.).

2. У општини „Михаиловачкој“ није извршено решење Сталног Окружног Одбора од 23. Октобра 1892. г. Бр. 1338., које је и Државни Савет оснажио 19. Новембра 1892. год. Бр. 3776 (в. Бр. 166. прилог под 2.).

3. У општини „Жагубичкој“ није извршено извршно решење Сталног Окружног Одбора од 2. Новембра 1892. год. Бр. 1363. оснажено и решењем Државног Савета од 4. Јануара 1893. г. Бр. 4202. (в. прилог под 3. Бр. 9620.).

VI. У округу Ваљевском

1. У суду општине „Мионичке“ није извршено решење Сталног Окружног Одбора од 28. Новембра 1892. год. Бр. 1194. оснажено решењем Државног Савета од 14. Децембра 1892. г., Бр. 4045. (в. Бр. 636. прилог под 1.)

2. У општини „Бргулској“ није извршено „извршно“ решење Сталног Окружног Одбора од 29. Јануара 1893. Бр. 24. оснажено решењем Држ. Савеса од 19. Фебруара 1893. г., Бр. 493. што тврди решење Државног Савета приложено у акту Бр. 1511., већ је начелник среза тамнавског акта оставио у своју архиву из којих је упропашћено много (в. акт под Бр. 1401. прилог под 2.).

VII. У округу Крајинском

1. У општини „Салашкој“ решење Сталног Окружног Одбора од 11. Марта 1893. год. Бр. 184., оснажено решењем Држ. Савета од 22. Марта 1893. год. Бр. 712., којим је уништен избор на дан 11. Фебруара 1893. г., није извршено. Акта свију нема, већ су упропашћена, а само нешто остало (в. Бр. 270. прилог 1.).

2. Изборна акта општине „В. Јасиковачке“ уништена су, што се види из писма суда исте општине од 12. Јула тек. год. Бр. 581. (в. прилог под 2.).

VIII. У округу Подунавском.

1. У општини „Ропчевачкој“ био је избор 9. Новембра 1892. год. Стални Окр. Одбор решењем од 4. Децембра 1893. год. Бр. 1697. уништио, но начелник среза космајског одузео акта и није хтео дати на више тражења. Ово је оснажио и Државни Савет решењем од 9. Јануара 1893. год. Бр. 52. (в. под Бр. 45. прилог под 1.). Акта упропашћена већином.

2. У општини „Азањској“ збачена управа и постављени регенти 14. Септембра. 1892. год. од начелника среза јасеничког (украден печат, постављени са сокака).

Преписка вођена између Државног Савета, Министра Унутрашњих Дела и окружних и среских власти, и једва је могао Државни Савет решењем од 15. Априла 1893 г. Бр. 901., да донесе одлуку о уништењу (види Бр. 457. прилог под 2.)

3. У општини „Барошевачкој“ извршен избор 25. Октобра 1892. г. Уништио га Стални Окружни Одбор решењем од 1. Новембра 1892. г. Бр. 1584., које је и Државни Савет одобрио, што се види из Саветског писма од 17. Децембра 1892. год. Бр. 4110, (а нема решења, јер га је, по свој прилици, упропастила среска власт). Преписка вођена између Министра Унутрашњих Дела и среских и окружних власти и Државног Савета (в. Бр. 800 прилог под 3.).

Из других општина акта упропаћена, као што тврди писмо Сталног Окружног Одбора од 13. Јула тек. год. Бр. 1114. (в. акт под Бр. 67. прилог под 4.).

IX. У округу Топличком

1. Начелник округа Топличког 16. Јануара тек. год. Бр. 76. задржао од извршења решење Сталног Окружног Одбора од 11. Јануара тек. год. Бр. 1671. 1892. год. донето по избору часништва у општини „Милаковачкој“ (в. акт. Бр. 100. прилог под 1.).

2. Начелник округа Топличког актом од 24. Октобра 1892. год. Бр. 2272. и актом од 26 Октобра 1892. год. Бр. 2290. задржавао одлуку Сталног Окружног Одбора, да срески изасланици као пуномоћници Окружног Одбора могу присуствовати при избору општинских часника. О овоме јавио је и начелницима среским да је пуномоћија огласио за неважећа. (в. прилог 2. под Бр. 795.) а тако исто задржавао је *и сав остали рад* Сталног Окружног Одбора (в. прилог 11).

X. У округу Пиротском

1. У општини „Суковској“ није извршено Саветско решење, но је полиција акта упропастила, као што тврди депеша Сталног Окружног Одбора од 11. Јула 1893. године, Бр. 413. (в. депешу под Бр. 29. прилог под 1.).

XI. У округу Крагујевачком.

Као што тврди депеша Сталног Окружног Одбора од 25. Јула тек. године, Бр. 666. полициске власти узапћавале су сва решења Одборова, а изборна акта нису слале већ уништавале, набраја у осам општина (види прилог 1. под Бр. 89.).

Осим ових података, прибраних на брзу руку има још много неизвршених решења Државног Савета, а много више (валда пет пута толико) неизвршених „извршних“ решења сталних окружних одбора, а многа су акта упропастиле полицijske власти.

Бр. 4277.
29. ДЕЦЕМБРА 1892. ГОД.
У БЕОГРАДУ.

4.

Господину Министру Унутрашњих Дела

Државни Савет прочитао је Ваше писмо од 7. Децембра ПБр. 19.594., којим га извештавате, да „одлука Држ. Савета од 30. пр. мес. Бр. 3913. у оцени радње збора општине Београдске од 21. пр. мес. садржи очевидну повреду закона о општинама“, те сте с тога наредили „Управи вароши Београда, да по тој одлуци ништа не ради, него нека је сматра као и да не постоји.“

Државни Савет зна, да Министар Унутрашњих Дела ни Уставом ни законима није овлашћен, да разматра решења Држ. Савета и доноси о њима одлуке, а још мање да издаје наредбе државним властима, да их сматрају као и да не постоје, те с тога Ваша поменута наредба по одредби чл. 117. Устава, не може имати правне и законске вредности.

Према овоме, Државни Савет нема ни потребе, да се с Вама упушта у препирку о разумевању појединих одредаба закона о општинама и да одговара на наводе, који немају никакве везе с поменутиим решењем Државног Савета, него оставља Вама лично да про-

цените, како ће таква Ваша радња утицати на ојачање ауторитета државних власти, на утврђење законитости и правног поретка у земљи.

Председник Државног Савета,
Др. Л. Докић с. р.

Препис је веран оригиналу.

Председник Државног Савета,
П. Велимировић

Бр. 2402.
16. Јула 1893. год.
у Београду.

5

ДРЖАВНИ САВЕТ
Бр. 3267.
9. Октобра 1892 год.
Београд.

Начелнику округа Моравског

По жалби суда општине Рибарске противу одлуке тога Начелника од 24 Септембра тек. год., којом је на основу чл. 83 закона о општинама задржата од извршења одлука поменутог суда од 21 Септембра тек. год. којом је одлучено, да се сви потписници, који су потписали акт од 18 Септембра, којим се изјављује неповерење општинској управи, позову и испитају о потпису с тога, што општински суд има уверења, да су многи грађани потписани без њиховог одобрења, — Државни Савет по размотрењу акта нашао је:

1, Да начелник окружни није био надлежан да задржава од извршења одлуку општинског суда, јер је њена непосредна надзорна државна власт срески начелник — белички.

2, Да у акту, којим се задржава поменута одлука није казано: коме је законском пропису та одлука противна.

3, Да према пропису члана 13 закона о општинама, збор за збацивање општинске управе могу тражити само гласачи, те према томе општински суд има не само право но и дужност, да се претходно увери имају ли потписници право гласања на збору, јесу ли њихови потписи, или их је ко други потписао без њиховога знања и одобрења.

Све ово узевши у обзир, Државни Савет налази, да је поменута одлука Начелника окружног противна закону, и с тога, на основу чл. 83 закона о општинама с погледом на члан 57 свога пословника, поништава исту, одобравајући поменуту одлуку суда општине рибарске, препоручујући начелнику да о овоме одмах дотични општински суд извести.

Акта .| судска враћају се.

Председник
Државног Савета,
Др. Докић

Верно оригиналу, јамчи

Секретар Министарства,
Б. Маршић

V. ДЕЛО

1.

КРАЉ. СРП. УПР. ДРЖ. ШТАМП.

Бр. 4917

10. Јула 1893 год.

у Београду

Скупштинском истраж. одбору

На захтев Скупштинског истраж. одбора од 9. тек. месеца Бр. 9. Управи држ. штампарије част је послати му у прилогу списак и из кога ће изволети увидети кога су дана и у колико комада разаслате бирачке карте у унутрашњости Србије за изборе на дан 25. Фебруара ове год.

Управи је част известити истражни одбор, да је ову експедицију извршио изаслати чиновник Министарства Унутрашњих Дела, под чијим су надзором исте карте и упаковане и на експедициони протокол ове Управе предате оvd. пошти на даљу експедицију под бројем 135.

Управа учтиво шаље Одбору и све бројеве „Српских Новина“ од 9. Августа пр. године па до 1. Априла ове године и то у три егземплара.

СПИСАК

Разаслатих бирачких карата у унутрашњост Србије, за изборе Народних Посланика, на дан 25 Фебруара ове године.

бр.	коме су начелству послате бирачке карте	пошти предате	у пакет.	свега ком.
1	Начелству окр. Подунавског у Смедереву	8—I—93 г.	12	45.000
2	” ” ” Пиротског у Пироту.	” ”	7	25.000
3	” ” ” Пожаревачког у Пожаревцу	” ”	14	52.000
4	” ” ” Рудничког у Чачку	” ”	9	34.000
5	” ” ” Подринског у Шапцу	” ”	11	41.000
6	” ” ” Ужичког у Ужицу	” ”	8	31.000
7	” ” ” Крушевачког у Крушевцу	” ”	9	35.000
8	” ” ” Топличког у Прокупљу	” ”	7	25.000
9	” ” ” Тимочког у Њажевцу	” ”	6	23.000
10	” ” ” Моравског у Ђуприји	” ”	10	37.000
11	” ” ” Крајинског у Неготину	” ”	6	23.000
12	Управи града Ниша.	” ”	1	3.000
13	Начелству окр. Ваљевског у Ваљеву.	11—I ”	7	25.000
14	” ” ” Црноречког у Зајечару.	” ”	5	19.000
15	” ” ” Врањског у Врању	” ”	8	31.000
16	” ” ” Крагујевачког у Крагујевцу	” ”	8	32.000

УПРАВНИК

КРАЉ. СРП. ДРЖАВ. ШТАМПАРИЈЕ,

Ст. Рајчевић

2.

РАСПИС

Свима начелствима и Управама Београда и Ниша.

Мој распис од 10. тек. месеца ПБр. 219. допуњујем овим: да би сваки грађанин, који је платио порезу, могао употребити своје бирачко право при избору посланика, потребно је да добије бирачку карту, по чл. 85. Устава и чл. 33. закона о изборима народних посланика.

Бирачке карте, чији је облик према чл. 35. зак. о изборима народних посланика прописан расписом Министра Унутрашњих Дела од 3. ов. мес. ПБр. 178. издају општински судови, по чл. 35. и 106. зак. о изборима нар. посланика, а у року тамо означеном.

У дужности је и општинске и надзорне државне власти, да се, при издавању бирачких карата, мотри с једне стране, да бирачку карту добије сваки, који је потребну порезу и све прирезе платио, као и да је не добије нико ко ту претходну дужност није испунио тачно и потпуно по пропису Устава и закона. Но, да би општински судови односно њихови председници, или они, који врше дужност председника, тачно извршили одредбе чланова 33, 34, 35. и 106. закона о изборима народних посланика нека надлежна државна власт по другој алинеји чл. 14. закона о пореској управи, пореским одборима и пореским надзорницима обрати сву своју пажњу на тачно извршење ове радње око давања бирачких карата.

Према овоме, а у интересу што правилнијег извршења одељка V закона као и дотичних измена од 28. јануара 1891. год. о избору народних посланика и с погледом на прву алинеју чл. 36. истог закона, по којој се по наредби Министра Унутр. Дела разашилу општинама бирачке карте — стављам Начелству — Управи — у дужност следеће, што ће оно подручним властима наредити и старати се, да се тачно изврши

1. Бирачке карте даваће се општинским властима тачно само у ономе броју, у ком су дотични правни гласачи фактички и платили порезу, према члану 34. и 35. закона о изборима нар. посланика;

2. Председник општинског суда, или онај, који га замењује, састављаће према пореским књигама, а у року законом одређеном, спискове свију оних правних гласача, који су уредно и потпуно порезу са прирезима платили. Те спискове подносиће са пореским књигама, средској власти да се ова о њиховој исправности увери, било сама, било преко пореског надзорника или кога другог органа власти, који би имао права, да у том замени средског начелника, који ће по том списак оверити да је исправно састављен према пореским књигама општинским, односно према распореду плаћене порезе и приреза све до 1. јануара ове године;

3. Према овако поднесеним и исправно нађеним списковима, средска ће власт *одмах* ставити председнику општине или његовом заменику на расположење потребан број карата бирачких, но које ће се одмах ту, а под контролом својом према списку и адресовати на име сваког правног гласача утврдити печатом и потребним потписима према чл. 35. закона о изборима народних посланика, и тек тако попуњене однеће примаоц и предати гласачима, на чије име гласе;

4. На истом ће се списку место реверса потписати председник општинског суда или његов заменик: да је примио и колико карата; а његова ће дужност бити да при предаји означи у нарочитој рубрици у азбучном списку код имена сваког гласача, да му је карту предао по пропису и допуни чл. 38. закона о изборима народних посланика;

5. Како је издавање бирачких карата за случај ових избора после распуста Скупштине распрострањено на дужи рок по чл. 106. зак. о изборима народних посланика, то ће се и председници општинских судова или њихови заменици бринути да у законом року и према накнадно плаћеној порези допуњују спискове и уредно траже карте до законог рока;

6. Догоди ли се да ко добивену бирачку карту изгуби, даће му се по чл. 39. закона о изборима народних посланика дупликат, но који ће председник такође узети на списак и поунити према тач. 3. ове наредбе пред оним, који му даје празне карте; а надзорна власт чуваће и ове спискове по следећој тачки 7 овог расписа;

7. Све те спискове чуваће среске власти докле буде потребно као доказ: да су исправно предане карте, председницима општинских судова или њиховим заменицима. Тако исто чуваће и бирачке карте које претеку;

8. Среске су власти дужне ићи на руку општинским властима у цели што брже и што лакше предаје бирачких карата и извршења овога расписа, па ће ако потреба захте, отићи и у општине и тамо извршити наређења под 1, 2, 3, 4, 5 и 6 овога расписа, како би сваки правни гласач и на време добио бирачку карту и тако не би био лишен свога гласачког права.

ШБр. 509.

МИНИСТАР,
Ст. Д. Рибарац с. р.

3.

ШИФРОВАН ТЕЛЕГРАМ ИЗ БОЉЕВЦА.

9. ФЕВРУАРА 1893 год.

Г. Начелн. окружном

ЗАЈЕЧАР.

Руље радикала нападале су на општине: кривовирску и вашилску, тражећи бирачке карте.

Изглед је да ће бити још таквих случаја.

Како би било да тражим једну чегу војске да станује овде, док се избор сврши. Онда би били са свим сигурни, јер би се са апшењем изгредника у присуству војске преплашили.

Одговорите, молим овим путем још данас.

Старешина срески,
Ђорђевић

Извео
Вас. Стојановић.

Оверава стареш. станице,
Здравковић.

4.

ШИФРА ИЗ ПАРАЋИНА.

15. ФЕВРУАРА 1893 год.

Начелнику округа моравског

У Доњем Видову јуче и данас руље нападале на судницу због бирачких карти. Разгонили кметове и писара. Прете побити их.

У судницу не смеју ићи, а ја немам чим да их заштитим.

Овде ће требати да се упути војска, јер ће бити боја.

Срески старешина,
Ђок. Стојановић.

5.

МИНИСТ. УНУТР. ПОСЛОВА
ШБР. 2277.
22. ФЕВРУАРА 1893 год. БЕОГРАД.

ДЕПЕША.

Р а с п и с

СВИМА НАЧЕЛСТВИМА И УПРАВИ НИША.

Практика употребљавања при изборима народних посланика 1889 и 1890 г. утврдила је и освештала правило: да надлежне полициске власти издају објаве наименованим председницима бирачких одбора, пошто се оне старају о исплати њихове дијурне.

Умољен од државног одбора актом од 7. пр. м. Бр. 37 да према његовом распореду урадим онако, како је раније у сличним приликама рађено, ја сам за такво поступање издао наредбу начелству — управи под 5. т. м. ПБр. 1406.

Сад сам уверен да председницима бирачких одбора издаје некаква уверења и председник Државног Савета, који се на тим уверењима потписује, но и као „члан државног одбора“, а начелник среза нишког депешом од данашњег Бр. 2107, јавља ми, да у Нишу издаје објаве Илићановић, старатељски судија нишког првостепеног суда.

Закони опредељују надлежност сваке власти у нашој земљи. Државни Савет и старатељски судија немају права на вршење ових послова. А државног одбора нема више, пошто је свој посао свршио.

Оваква неправилна радња председника државног Савета и поменутог старатељског судије, кадра је да донесе забуну и омете правилност избора.

Позван да се бринем о свему што ће ујамчити слободу и ред на изборима, и да сузбијем све што би могло изазвати заплете, препоручујем начелству — управи — да најозбиљније настане да изборни посао могу вршити само они од одређених председника, који су снабдевени објавама надлежних полицијских власти.

Министар
Р. с. р.

6.

Свима окружним начелницима.

КЊАЖЬВАЦ.

Послове председника бирачких одбора не може нико предузети ко нема објаве надлежне полицијске власти. Управљајте се према овоме. О томе ћете добити и званичну наредбу.

22. ФЕВРУАРА 1893 год.

Министар,
Рибарац.

7.

Свима окр. начелницима.

Јавите ми сутра до подне овим путем, које су општине у вашем округу либералне и напредњачке, не именујући их, него само означите бројеве, под којима се оне налазе у списку Државног Одбора број 5. Српских Новина.

18. ФЕВРУАРА 1893 год.

Управник града Београда,
Денић.

8.

Управи града Београда.

У овом округу све су општине либералне само број 36 је радикална.

18. ФЕВРУАРА 1893 год.

ЗАЈЕЧАР.

Окр. начелник,
А. Радуловић.

НЗ. Број 36 је број списка Државног одбора у Српским Новинама бр. 5.

9.

Управнику Града Београда

БЕОГРАД.

Општине су у овом округу у либералним рукама осем три радикалне, али су и они дали изјаву. Напредњачке нема ни једне, но већи број гласача имају бр. три, четири и шеснајест (види „Срп. Новине“ бр. 5 од о. г.) Добро би било кад би се *задржали*.
Знате већ шта.

18. ФЕВР. 1893 год.
НЕГОТИН.

Началник окр.
С. Јевр. Поповић,

10.

Началнику среском.

ЉУБОВИЈА.

Одговорите ми најбрже телеграмом колико имате у срезу либералних, колико напредњачких, колико радикалних општина.

Међутим обустави одма, давање бирачких карата општинама, јер ће према распису, који ћете добити требати огарантовати.

Тачно вршење закона и Устава у томе је.

16. ЈАНУАРА 1893 год.

Начелник окр.
Коста Ст. Павловић.

11.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

БЕОГРАД

У нашим рукама сада имамо четрдесет и шест, у радикалним педесет седам општина и седам неутралних. Уписатих чланова до данас има три хиљаде шест стотина осамдесет. Одбор либерални моли вас да изволите доћи на окружни збор, и да јавите за ваш долазак и ко ће доћи са вама.

21. јануара 1893 г.
Чачак.

начел. окр. рудничког,
Љ. Каменчић

12.

НАЧЕЛНИКУ ОКРУЖНОМ

УЖИЦЕ

У овоме срезу има општина либералних 5, радикалних 4 а напредњачка ниједна.

16. јануара 1893 г.
Косјерић.

СТАРЕШИНА СРЕЗА,
М. М. Јерemiћ

Шифра из Лознице.

16. фебруара 1893 год.

13.

Начелнику окружном*Господину Каменчићу*
ЧАЧАК

Кундовић поручио вам ово: Нареди, како знаш, само да Савко Филиповић, учитељ у Брезни, не дође за председника бирачког одбора у Соколској општини, и не дај му објаву. Јави резултат.

СРЕСКИ НАЧЕЛНИК,
В. Митровић

14.

НАЧЕЛНИК СР. ТРСТЕНИЧКОГ

Бр. 1669.

13. Фебруара 1893 г.
Трстеник**Суду општине Велућске,**

Само онај може бити председник бирачког одбора у тој општини 25. тек. месеца при избору посланика, који донесе објаву од мене издату, а друга никаква ни од кога издата објава не вреди и суд неће смети примити лице за председника избора, који не донесе објаву коју сам ја потписао.

По овоме нека се суд управља тачно како не би одговарао.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,
М. А. Тодоровић с. р.

15.

Телеграм шифрован из Смедерева

23. Фебруара 1893 год.
(Врло хитно)**Начелнику среском — Лазаревац**

Ђока Живковић и Чедомир С. Бркић нису добили објаве од Управе вароши Београда. Препоручујем вам, да их, ако би дошли са каквим другим објавама, не пустите на биралиште.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
М. Васиљевић с. р.

16.

Начелнику среском

ЛЕБАНЕ

Ниједном учитељу не треба давати уверење да је приспео на дужност нити плату.
22. фебруар 1893 г.

СТАРЕШИНА СРЕЗА,
Дим. С. Калајчић с. р.

17.

Управнику Ниша

За објаве председницима бирачких одбора споразумите се одмах са начелником окр. топличког.

17. фебруара 1893 г.

МИНИСТАР,
Рибарац

18.

Распис из Смедерева

23. фебруара 1893 год.

Начелнику среском

В. ВРАЧАР, ЛАЗАРЕВАЦ

Послове председника бирачких одбора не може нико вршити, ко нема објаву надлежних власти. Управљајте се према овоме.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
М. Васиљевић

19.

Начелнику окружном

ЗАЈЕЧАР

Као надлежан нисам издао објаве: Стевану Чађевићу. Ако би дошли са каквим објавама, нека им се одузму и нека се не пуштају на биралиште.

22. фебруара 1893 г.

УПРАВНИК,
Денић

20.

Записник четвртог састанка

Данас 25. Фебруара 1893. године, кад је свршено и закључено гласање према чл. 74. и 75. изборног закона, као што гласи трећи записник овога одбора продужен је овај рад.

1, Закључани су и запечаћени сандучићи, из којих је председник вадио куглице и давао бирачима. Кључ је остао код председника. Члан 76. изборног закона.

2. По гласачком списку и по пребројаним бирачким картама, гласало је свега 535 (пет стотина тридесет и пет) (или колико буде) гласача и ово је записано словима на дну гласачког списка.

(Ово записати на списку који се тога дана водио).

Сви су чланови ово потписали (да потпишу).

Ни један од чланова нема да одваја мњење или ма шта да примећава. Рад закључен у 7 часова по подне.

3, Кад је ово свршено, по чл. 76, 77 и 78. изборног закона приступљено је отварању кутија и бројању куглица по пропису чл. 79. изборног закона. Рад је отчет овако :

Прво је отворена кутија под бројем (који буде) која је примала гласове за листу *Стојана — Тана — Ранчића и Светозара Атанаџковића* и пошто су куглице нађене у истој кутији три пут пребројане и све учињено онако као што наређује чл. 79.

закона о изборима народних посланика, нађено је у истој кутији *пет стотина и двадесет комада* куглица, свака је стотина за себе бројана.

(општ. печат)

Председник бирач. одбора
(потпис)
Чланови бирач. одбора
(потписи)

За овим, кад је овако свршено са првом кутијом, онда је отворена друга кутија под бројем ... која је примала гласове за *Милана Николића и Љубу Обрадовића*. Све куглице нађене у истој кутији три пут су пребројане по наређењу чл. 79. изборног закона и нађено је у истој кутији *десет* комада куглица.

(општ. печат)

Председник бирач. одбора
(потпис)
Чланови бирач. одбора
(потписи)

И напоследку, кад је свршено са првом и другом кутијом, онда је отворена и трећа кутија под бр. која је примала гласове за листу *Николе Пашића и Мите Илићановића*, и пошто су све куглице у истој кутији нађене, пребројане три пута, као што наређује чл. 79. изборног закона, нађено је у истој кутији *пет* комада куглица.

(општ. печат)

Председник бирачког одбора
(потпис)
Чланови бирач. одбора
(потписи)

По бирачким картама гласало је свега 535 — пет стотина тридесет и пет гласача. Оволико исто гласало је и по списку вођеном од стране овог одбора а и по пребројаним куглицама оволико је исто гласало, и нема никакве разлике.

Бирачки одбор пошто је свршио сав посао као што је изложено у овоме и предњим записницима, овим записником закључује свој данашњи рад и утврђује га својим подписима и печатом.

(општ. печат)

Председник бирач. одбора
Чланови бирач. одбора

Записник петог састанка.

Данас 26 Фебруара 1893. године састао се одбор по пропису члана 80. изборног закона и настав све у реду онако, како је остављено, вратио је општин. суду сав изборни материјал са бирачким картама и реверс свој узео натраг.

Завој спремљени и запечаћени синоћ 25. овог месеца, по пропису чл. 79. изборног закона, у коме има: 1, гласачки списак; 2, четири записника; и азбучни бирачки списак, предат је са овим записником председнику бирачког одбора.

(општ. печат)

Председник бирач. одбора
Чланови бирач. одбора

21.

Не можете одатле удаљити капетана ражањског. Кажите нек пази на Ражањ, нека не растура снагу војну, која је тамо.

Ако у Браљину буде нереди нека га буде, ако то није штетно по нас. Ако може да употреби и тамо једно одељење без штете по поредак у срезу, нека га употреби. Власти треба да су свуда, да све виде, да све сазнаду, да свуд доспеју. Шта имате из осталих крајева?

Министар,
Рибарац

22.

Управи града Београда

Београд

Молим вас, пошљите ми одмах поверљиво бирачку карту за г. Шахина шефа овдашње поште.

16. Фебруара 1893. г.

Начелник окр. рудничког,

Љ. Каменчић

23.

Управи града Београда

Београд.

Радисав Тодоровић окр. начелник у пензији и Тодор Милетић контролор београдске царинаре овде су сада стално. Молим, извадите за њих бирачке карте и пошљите што пре.

19. Фебруара 1893. г.

Начелник окр. рудничког

Љ. Каменчић

24.

ПОРЕСКО ОДЕЉЕЊЕ ЗА ВАР. БЕОГРАД

21. Јули 1893. год.

Бр. 3821.

Управи града Београда

Према предњем наређењу одељак учтиво подноси овај извештај:

I. Г. Авакумовић дугује и дан дањи за 1892. год. 814·76 динара пореза, и овај је порез тражен, по акту овог одељка бр. 3196 од 23. Јуна ове године да се наплати преко кварта варошког.

II. Г. Стојан Рибарац по добивеном извешћу од суда општине пожаревачке од 18. Јуна ове године бр. 7078 а до истога још није био платио порез за 1892. годину у 769·12 динара.

III. Г. Петар Татић под 7. Априлом ове године I. Дбр. 451 исплатио је рест пореза за 1892. годину у 156·80 динара са интересом.

Сем овога и г. Живојин Величковић још није исплатио порез за 1892. год., па је чак и *кажњен за непријаву пореском одбору* на промењено своје стање у прошлој 1892. години.

Порезник,
Ђор. Бугарски с. р.

Заступник шефа
пореског одсеља
порезник,
Мијаило Ж. Јаковљевић с. р.

25.

Шифра из Лознице.

6. ФЕБРУАРА 1893.

ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Београд.

Кундовић рече, да вам јавим ово: Треба наредити среским капетанима, да од свију општина одузму куглице и да 23. ов. месеца кад престаје издавање бирачких карата, даду им онолико куглица, колико су донде издали бирачких карата. Јер радикални

председници бирачких одбора пуштаће на гласање и без бирачких карата само ако поднесу пореску књижицу о плаћеној порези. Тако им је наређено.

Да се нареди рудничком начелнику, да не издаје објаве, како је Савко, учитељ у Брезни, одређен за председника бирачког одбора у соколској општини. А тако исто и зајечарски да задржи учитеља Живојина Милојевића, одређеног за бањевачку општину. Ни Јездимир Јекић не треба да долази у Ликодру.

Учитеља из Доње Бадање, Дрињаковића, треба депешом далеко преместити, а на његово место Росића из јадар. Лешнице.

Ср. начелник,

В. Митровић.

26.

КРАЉ. СРПСКА УПРАВА ДРЖ. ШТАМПАРИЈЕ.

БР. 5059

15. ЈУЛА 1893. ГОД.

У БЕОГРАДУ.

Скупштинском истражном одбору.

На захтев скупштинског истраж. одбора, управи је част одговорити:

Да је „Програм“ бивше либералне владе, штампан у Државној штампарији у два маха у 15.000 комада, и то по писменој наредби г. Јефрема А. Илића, бив. начелника, коју управа у препису под . прилаже, а која се писма односе на г. Божу Ђ. Јовановића главног фактора ове управе.

Слике „радикалска зла“ штампане су у Државној штампарији у 6.000 комада по усменој наредби бив. министра правде г. Живојина Величковића, но у њој нису литографисане, већ је донесен камен, на коме је нацрт слике био израђен, а штампање је извршено на хартији издавача.

УПРАВНИК

КРАЉ. СРП ДРЖАВ. ШТАМПАРИЈЕ,

С. Рајичевић.

27.

ТЕЛЕГРАМ ШИФРОВАН
ИЗ БОЉЕВЦА.

24. ФЕБРУАРА 1893. ГОД.

Г. Начелнику окружном

ЗАЈЕЧАР.

Чађевић није прошао до сад. Ако је војска отишла за Ласово, добро би било да дође у маршу и доведе, јер се нешто тајно много шушка.

Старешина срески,

Ђорђевић.

Извео

Вас. Стојановић.

поштар

Оверио

старешина станице,

В. Здравковић.

28.

Заступнику начелника окружног.

ШАБАЦ.

Нужно ми је што пре знати, који су представници радикалне и напредњачке листе у овом срезу.

Ово може да ми јави г. Столповић данашњом поштом.
8. фебруара 1893. г.
Лозница.

СР. НАЧЕЛНИК,
М и т р о в и ћ.

29.

Распис из Чачка.

8. ЈАНУАРА 1893. ГОД.

Начелницима срееким: Рашка, Краљево, Гор. Милановац, Рудник.

У споразуму са тамошњим партиским општинским подборима и првацима за сва гласачка места у вашем срезу саставите списак представника листе, у смислу чл. 43. изборног закона.

При томе имаћете на уму да представници буду пописмени и отрешени.

На ово треба обратити нарочиту пажњу у оним општинама, где је власт у рукама радикала. Ово треба да имате у рукама до 20. тек. м., јер ће се кандидатска листа саставити на окр. збору, који ће бити крајем овог месеца, а најдаље до 5. фебруара.

Поклоните озбиљу пажњу овој ствари и похитајте.

Начелник
округа рудничког,
Љ. Каменчић.

30.

Начелник окр. рудничког.

Чачак 25—II 1892. г.

Господине,

Молим вас, да што пре решите ствар Ивана Стојшића апотекара у његову корист т. ј. да он даје лекове за оvd. болницу. Он вели, да сте му и ви то обећали, а он нам је сада у овим општинским стварима најужнији.

ВАШ ОДЛИЧНИ ПОШТОВАЛАЦ,
Љ. Каменчић.
НАЧ. ОКР. РУДНИЧКОГ.

Господину,

Стојану Рибарцу
МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

Београд.

31.

Господину министру унутрашњих дела

Београд.

Молим вас, наредите да лекове Стојшић апотекар даје и даље за болницу, док ствар не реше у његову корист.

1. јануара 1893. г.
Чачак.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменчић.

Шифрован телеграм из Гор. Милановца

24. ФЕВРУАРА 1892. год.

Начелству,

Чачак.

Тачан извештај не могу поднети; но рачунам за срез да ће имати 600 чланова. У општини милановачкој издато је 279 карата. Наших има до 80. У општини таковској издато 119. Наших рачунам 70.

НАЧЕЛНИК СР. ТАКОВСКОГ,
Б. К. Маршићанин.

33.

Начелнику окр. моравског

Ћуприја

Данас сам издао општини супској 38, општини главачничкој 2 бирачке карте.
18—II 1893. год.

СРЕСКИ СТАРЕШИНА,
Бока Стојановић.

34.

Начелству округа моравског

Ћуприја.

Издао сам данас 238 бирачких карата.
17—II 1893. год.

СРЕСКИ СТАРЕШИНА,
Бока Стојановић.

35.

Начелнику округа моравског

ЗВАНИЧНО

Ћуприја.

Бирачких карата издао сам: параћинској 464; ћуприској 510; срезу 2140.
24. фебруара 1893. г.

СРЕСКИ СТАРЕШИНА,
Бока Стојановић.

36.

Господину Министру унутр. дела

БЕОГРАД

Бирачких карата издао сам 1734, од којих може се рачунати либерала 660 а радикала 1074. Ова замењује јучерашњу депешу као јаснија.

17 фебруара 1893 год.
Косјерић.

СТАРЕШИНА СРЕЗА,
М. М. Јерemiћ

37.

Начелнику среском

Г. МИЛАНОВАЦ.

Одмах овим путем јавите: колико долази на коју странку, а колико је дато Такову и Милановцу опет са назначењем странака.

23 фебруара 1893 год.

НАЧЕЛНИК ОКРУЖНИ,
Љ. Каменчић

38.

Среском начелнику

В. ВАШТА.

Дођите у Ужице прекосуфра и понесите рачун о издатим бирачким картама са поделом по партијама.

11 фебруара 1893 год.

НАЧЕЛНИК ОКР.
В. Ј. Вукотић

39.

Начелнику окружном

КЊАЖЕВАЦ

Карата издато до четири хиљаде. А партиска сразмера до једне трећине највише.

25 фебруара 1893 год.

Дервен

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,
Б. Стевановић

40.

Као што сам вам наредио будите обазриви на све, и о свему ме најбрже овим путем известите.

О издавању карата подносите ми извештај тачан сваког трећег дана и то: колико је издато либералима, колико напредњацима а колико радикалима.

У осталом придржавајте се строго упуства, које сам вам издао на последњем нашем састатку.

16 фебруара 1893 год.

ОКР. НАЧЕЛНИК
М. Васиљевић

41.

Свима окружним начелницима**Р а с п и с**

Јавите до мрака безусловно број узетих бирачких карата и партиску сразмеру.

24 фебруара 1893 год.

МИНИСТАР,
Рибарац.

42.

Начелнику окружном

ШАБАЦ

Ако ће допустити да у бадањској општини гласају само они, који имају бир. карте, онда би добро било да се нареди други избор само за Бадању, јер су у њој гласали са бир. картама 98 а без ових 124. и то за либерале 6 а за радикале: 116.

На ово чекам одговор.

При путу сам за Текерш.

2 фебруара 1893 год.

Митровић,

НАЧЕЛН. СРЕСКИ

43.

1 јуна 1893 год.

Београд.

Канцеларија Краљевскога Намесништва, послала је господину министру унутрашњих дела жалбу г.г. Др. Милована Миловановића и осталих, и она је на дан 1 марта тек. године заведена у деловодни протокол овако:

„ПБр. 2494. — Краљевски Намесници Бр. 359 и 360 — 23 фебруара спроводе жалбу др. Милована Миловановића, др. М. Поповића, Љуб. Романовића, Љубе Живковића, оvd. противу комесара жељезничке полиције оvd., што им је спречио одлазак као председницима бирачког одбора, на поступак.“

А у садржају решења стоји:

„1. III Управи вароши Београда у продужењу:

На извештај.“

експ. 1 марта 1893 год.

44.

Г. Министру Унутрашњих Дела

Београд

врло хитно

Молим вас, отпустите до подне Саву Божића оvd. предавача н. гимназије депешом.
3/III—1893.

НАЧЕЛН. ОКР. РУДНИЧКОГ,

Љ. Каменичић

45.

Телеграм — из Лесковца

17. Фебруара 1893 год.

Начелнику окружном

Прокупље.

Са учитељима треба одмах свршити, нарочито са губеревачким и кутлешким.

СТАР. СРЕЗА,

Дим. С. Калајцић

46.

Господину Министру Унутрашњих дела

Београд

Неопходно је нужно да се учитељ љутовнички, Миладин Стефановић, премести у Београд и разреши; 36 чланова наших упропастио је.

19 Фебруара 1893 год.

нач. ср. таковског,

Б. К. Маршићанин

47.

Господину Министру Унутрашњих дела

Београд

Понизно молим, настаните, да се одмах још сутра у други срез преместе Благоје Радојковић, учитељ из Барича и Јован Анастасијевић, учитељ из Доње Крушевице, одређени председници бирачких одбора у истим местима, јер праве нам велике сметње.

19 Фебруара 1893 год.

начелник срески,

Голубац

Б. Ј. Кулић

48.

Господину Министру Унутрашњих дела

Београд

Молим, да се још данас депешом отпусти Рајко Даничић књиговођа овдашње штедионице; јер је отказао послушност, примера ради.

24 Фебруара 1893 год.

Чачак.

начелник окружни,

Љ. Каменчић

49.

Шифра
из Лознице

14 Јануара 1893 год.

Господину Министру Унутрашњих дела

Београд

Кундовић тражи, да се одмах депешом учитељ брасински Дрињаковић премести у Доњу Бадању, а оданде учитељ Митровић у Брасину

срески начелник,

В. Митровић

50.

Начелнику среском

Љубовија

Треба приступити пред ход муниције и пословима избора кандидата и представника листа. Ваш утицај употребите да су кандидати и угледни људи представници, треба да су

поуздани, угледни, писмени и разборити. На одборнике, који се одређују по закону за бирачки одбор треба такође обратити пажњу.

НАЧЕЛНИК ОКОЛНИ,
Јоста Павловић

51.

Г. Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД.

Општа шифра

Молим г. Министра да изволи наредити, да се учитељ из Рогачице Јосиф Вуковић премести и то пре избора, јер он има четири месеца одсуства а само се коцка и одвраћа људе да не гласају за нашу листу. Ако остане и даље неће ваљати за наше.

15. Фебруар 1893 год.

Б. Башта

НАЧЕЛНИК СР. РАЧАНСКОГ,
Ст. Ј. Пауновић.

52.

Свима окружним начелницима

Јавите ми до сутра неизоставно: јесте ли и којим капетанима саопштили позната поверљива упуства. Је ли их и који од њих преписао.

Ако до сад нисте на том ништа радили, немојте ништа радити и обуставите ако сте почели.

Шта је са оригиналним упутима.

20 јануара 1893 г.

МИНИСТАР,
Ст. Д. Рибарац.

53.

Господину Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД.

Познато поверљиво упуство саопштио сам само капетану трнавском, препис његов и оригинал вратићу вам.

21 јануара 1893 г.

Чачак

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменчић.

54.

Начелнику среском за Начелника окружног

ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ.

Синоћ сам по општем добио од г. министра распис, који по среском значи:

одузмите преписе од свију капетана и држите их са орџиналима до даље моје наредбе ;
кад извршите јавите.

23 јануара 1893 г.

ЗАСТУПНИК НАЧЕЛНИКА ОКР.
СТАРЕШ. СРЕЗА ТРНАВСКОГ,
Б. С. Пантелић.

55.

Шифра
из Београда (Б. М.)

23 фебруара 1893 год.

Начелнику окружном

(врло хитно)

КРУШЕВАЦ.

Будите ноћас на станици и примите упуства од особе, која ће вам се представити као „нумера два.“

МИНИСТАР,
Ст. Рибарац.

56.

Начелнику окружном господину Каменчићу

ЧАЧАК.

Кундовић поручио вам ово :

Нареди како знаш само да Савко Филиповић, учитељ у Брезни, не дође за председника бирачког одбора у соколској општини и не дај му објаву. Јави резултат.

16 фебруара 1893 г.

СР. НАЧЕЛНИК,
В. Митровић.

57.

Шифра
из горњег Милановца

29 — I — 93 год.

(Врло хитно.)

Г. Министру Унутрашњих Дела

Због догађаја у Такову и збора у Чачку Црнчевић се никако удаљавати не сме. Другог поузданог човека нема. Остаје да сам дођем до Крагујевца, и ту да примим извешће од вашег изасланика, или да сам тамо дођем и донесем.

НАЧЕЛ. ОКРУГА РУДНИЧКОГ,
Б. Каменчић.

С П И С А К

Лица, која на тражење нису добила објаве и која су и са објавама и без ових спречена да изврше избор као одређени председници бирачких места на дан 25 фебруара т. г. а поднели су жалбе надлежном министру и намесницима без успеха.

1. Живојин Милојевић учитељ одређени председник за општину Баљевачку.	13. Мијаило С. Недић
2. Светозар Буђевац ср. начелник у пенз.	14. Риста Лазаревић
3. Ђорђе Младеновић свештеник	15. Др. Ђорђе Николић
4. Благоје Радојковић учитељ	16. Лука Лазаревић професор
5. Михаило Голубовић „	17. Христифор Поповић свештеник
6. Милић Симовић „	18. Мијаило Стевановић учитељ
7. Јован П. Јовановић „	19. Јаша Продановић предавач
8. Димитрије Гребенаровић адвокат	20. Никола Чоаковић учитељ
9. Лазар Најдановић ветеринар	21. Сретен Аџић предавач
10. Ђ. З. Јовановић	22. Алимпије Савић адвокат
11. Савић	23. Никола Ђорђевић
12. Глигорије Костић	24. Владимир Адамовић

Главном бирачком Одбору за изборни округ крушевачки

Државни одбор одредио ме је за председника бирачког одбора у општини новоселској среза трстеничког изборног округа крушевачког. 24 ов. месеца у одређено време отишао сам са председником суда општине новоселске и члановима бирачког одбора у зграду биралишну. Ту сам, сам показао поменутом председнику објаву Управе вароши Београда, коју под . прилажем. Али председник изјавио ми је, да ми не може допустити, да почнем прописани рад, с тога, што ми на објави није потписан начелник среза трстеничког. На моју жељу издао ми је и писмено уверење, које под :||: прилажем. После тога вратио сам се овамо, да по дужности известим о том Главни бирачки одбор.

26 фебруара 1892 г.
у Крушевцу.

Живко Поповић,
ПРОФЕСОР. БЕОГР. УЧИТ. ШКОЛЕ.

О Б Ј А В А

Г. Живко Поповић проф. из Београда распоредом државног одбора од 5 и 23. јануара тек. год. одређен је за председника бирачког одбора за избор посланика у општини Ново Селској изборног округа крушевачког.

Ова објава служи као путна исправа.

Бр. 2436
20 Фебруар 1892 г.
Београд.

УПРАВНИК
ВАРОШИ БЕОГРАДА,
Пав. Денић

ОПШТИНА НОВО СЕЛСКА
Бр. 114.
24 ФЕБРАРА 1893 год.
Ново Село.

На основу наредбе начелника среза трстеничког од 23 ов. месеца Бр. 1669 овај суд није могао примити г. Живка Поповића професора из Београда, који је данас

у 3 сата по подне пријавио се као председник бирачког одбора за то што се на објави његовој није потписао начелник среза трстеничког. Ово му суд издаје по његовој жељи

Писар,
Васа Радосављевић

Председник,
Милија Панковић

60.

О Б Ј А В А

Г. Јован Ковачевић, инжињер из Београда распоредом државног одбора од 5 и 23 Јануара тек. год. одређен је за председника бирачког одбора за избор посланике у општини Љубовићанској изборног округа подринског.

Ова објава служи као путна исправа.

Бр. 2436
19 фебруара 1893 год.
Београд.

УПРАВИТЕЉ
ВАРОШИ БЕОГРАДА
Пав. Денић

Бр. 29
ВИБЕН ЗА БЕОГРАД
25 . II 93 год.
у ЉУБОВИЈИ.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ
А. Јевтић

Овај председник бир. одбора поднео је данас гланом бирачком одбору за округ подрински изборна акта за општину Љубовићанску.

28 II — 1893 год. Шабац.

ПРЕДСЕДНИК
Др. М. Вујић

61.

Чачак 27. Децембра 1892. год,

Господине,

До сада учињеном истрагом тврди се, да су заиста општински часници од 20 тек. месеца па на овамо спремали оружани отпор противу полициске власти, јер су увећали број својих служитеља, и то неком младежи са села, малолетницима, а спремали су и беспосличаре и слуга са сокака, које су мислили по потреби снабдети са оним осечцима спремљеним у судници.

Да ли је још шта рађено и спреmano, за сада се не зна, али има гласова, да су слали нека писма првацима у околини, од којих се ма једно живо тражи и трага.

Околина је за сада са свим пасивна, а нарочито Драгачево; али при свем том изгледа, да не би било мудро дићи ове две чете пре, док се бар истрага не доврши и не буде на чисто, да се није спремало шта више до одбрана општине.

Истрага тече доста повољно, и оптужења гласиће у смислу §§ 88 и 89 крив. зак. за то: *што су часници од државе поверену им власт злоупотребили и врбовали људе у неком издајничком циљу*; а ако то не опстане, биће оптужени по § 95. крив. закона.

У осталом сама ствар текла је овако: 26 тек. мес. у 8. сати пре подне дат је суду акт да служитеље и најамнике разоружа, да руљу из општине и са пијаце растера, једном речи, да поврати ред и мир у вароши и општини и остављено му за то рока до 10. сати истог дана, — 26. т. м.

У 10 сати дошао је мени Гогоћ, и јавио усмено да је то све рад да учини, а нудио ми и оставку, али је не хдедох примити само од њега, зато он замоли да оде у

суд и тамо да даду сви оставке, а одатле побегне и никако га не могосмо наћи, док се јутрос сам јавио није.

Чим видех да ме обману, пошљем капетана у општину са 4. жандарма и четири служитеља, „који се одмах врати и рече, да је заузео општину“, али да су у ходнику служитељи са оружјем, а да их има у соби затворени и оружани, и да неће да отворе врата.

Вратим капетана да све разоружа, а оне из собе растера, а кад се одмах не врати, одем тамо лично и уверим, се да је метута замка да нас потуку, јер преко пијаце једва прођох од руље, где их је било преко стотине, а кад у судницу уђох, служитељи општин. из ходника бежу побегли, а они из собе нити хтеше одговорити, нити се предати.

Наредим да се врата развале, а сам изађем на улицу, и са два жандарма и два служитеља држа руљу да не продре судници, јер се била примакла истој на 30.хвати а кад падосе врата и пуче пушка све узавре, кад сам то видео, пошљем за војску, наредим те повежу оне у судници, а руља се одбије, варајући је да се пушка окинула, и да нико није погинуо, и кад би опасност да страдам са капетаном и служитељима измеђ ове две ватре, појави се војска позади руље и наста крш, туча сабаља и кундацима падало је као киша, истина нико не погибе од вајске, али тројица служитеља исакатише се по рукама. Мирко општин. пандур погибе у соби, кад хтеде убити жандарма из револвера, јер му мој служитељ Ранко, који је први ушао у собу, беше отео дугу пушку — а мангуци, слуге и остали олош што га поватасмо побеже без трага и гласа, нит се во јавља, нит се може овима рачун ухватити.

Овако се сврши можда први у Србији јачи отпор општинске власти државној, али се и Чачак препороди, јер оста оно што је увек био, и сад само треба сачувати ову тековину.

Кад се изврши саслушање свих изгредника поднећу и званично извешће; а чекам док и суд да реч по овом њиховом оптужењу.

Ваш одани поштовалац,

Љ. Каменичић,
нач. окр. рудничког

Господину Стојану Рибарицу мин. унут. дела

62.

Шифра
из Лознице

23. Децембра 1893 год.

Господину Министру Унутрашњих дела

Београд

У општини зајачкој за председника изабран либерал.

Г. Начелник окружни, који је тамо, позива ме у први уторник већ у Шапцу. Али како ја тога дана морам бити у варошици Љешници због изјаве неповерења радикалном часништву, то молим за наредбу, да могу доћи у Шабац пре или после само не 29 и 30 овог месеца.

Ср. начелник,
В. Митровић

КОМАНДА ЖАНДАМЕРИЈЕ
Бр. 860.
25. Феаруара 1893.
у Београду.

Суду општине Београдске

За ванредну службу суда општине вароши Београда, при гласању данашњем за бирање посланика, стављени су на расположење 207 жандарма и 182 ноћна стражара. Њима треба издати бар по 1 динар, који су они морали ванредно учинити при вршењу своје службе. Молим суд да ми се ово призна и изда 389 динара. Ванредна је служба у томе: што су они целог дана били у приправности за одржавање реда.

Врши дуж. команданта жандамерије
мајор,
Сава Нешић с. р.

Ађутант Благајник
поручик,
Благ. Стојановић с. р.
Видео рачуноиспитач,
М. Д. Сретеновић с. р.

(На полеђини овога акта)

25 — II — Изл. 294.

АБр. 1236.

Да се исплати и пошаље новац

26 — II — 93.

Заступник Предсеника
члан,
М. Јовановић с. р.

Судије:
К. Симић с. р.
Ј. М. Јанковић с. р.

Благајничко одељење
Општине вароши Београда
БН. 711
26. Фебруара 1893
Излаз 294 В.

Нека благајна општине београдске изда динара 389, па тај издатак стави на партију буџета I. 29.

26 Фебруара 1893
Београд.

Књиговођа,
Јанковић с. р.

За Председника суда
члан, М. Јовановић с. р.

Судија,
Ник. Бошковић с. р.

Примио сам 389, т. ј. три стотине осамдесет и девет динара.

26—II—93.

Београд

Жандармски поручик,
Благ. Стојановић с. р.

Оверава судија
(одговорено на засебном акту)

Команда жандармерије
Бр. 881
26. Фебруара 1893
у Београду.

Суду Општине Београдске

389 динара примљени су и дотичнима издати.

Св. БН. 711.

Врши дужност команд. жандармерије
мајор, Сав. Нешић с. р.

Ађутант — Благајник
поручик, Благ. Стојановић с. р.

(на полеђини овог акта)
пр. 28 Фебруара 1893 Б.Бр. 749.

Да је препис ових акта веран ориџиналу, тврди суд општине вароши Београда.

КАБр. 3883
15 Јула 1893 г.
Београд

Председник општине београдске,
Милов. Р. Маринковић.

Писар,
П. Ковачевић.

(М. П.)

64.

Чачак, 22. Октобра 1892. год.

Господине,

Сад се навршује два месеца од како сам дошао на дужност, и за тако дуго време једва сам у стању да вам поднесем извешће, за које у напред могу речи, да ће то бити бледа слика о свему оном, што се догађа у овом немирном округу; који је не само легло свију врста политичких сплетака, почињући од противника династије, па до Пелагићеваца; но још и легло моралних пропалица, јер разне подвале и лажно сведочење, дика су и понос многих земљака славнога Милоша; па бар да и то припада простим људма, но на жалост лежи јака сумња, да ту врсту потпомаже и брани главом Ранко Тајсић из Пухова.

Далеко сам од тога да ово тврдим и сам, али на жалост амо је у опште мишљење, да хајдучка потпора, и одбрана свих зликоваца није нико други до народни посланик, радикалски првак.

Треба ли учинити какво зло противнику, то он инспирира, треба ли бранити допова и јатаке, Ранко саставља одбране, налази сведоке; све се њему ставља у службу, или из интереса или од страха.

Бога ми нећу пребацити мету, ако кажем, да је Ранко оно својим политичким противницима, што је Милош некада био Турцима.

Овај увод био је преко потребан, јер је он један од најважнијих узрока, зашто наша странка не може да нађе плодна земљишта, где је морал испод нуле; та за дуго, дуго успевати не можемо, а да не окаљамо нашу партијску заставу.

Мало и примера за то; хоћете ли антидинастичност. Милутин Аранђеловић учитељ гучки јавно на збору кука за својим рођаком Јевремом Марковићем и назива ли-

берале убицама, и ако је он пресудом осуђен на смрт. Па рећи ћете, тужите га, па ће то доказати 5—10 сведока; али лига политичких коцкара нађе 100 сведока да то није истина.

Али на шта говорити о династичности онде, где један прост сељак у селу Горачићу трпа у апс слику краља оца са речима: „унутра допове, осуђен си 20 дана затвора, а ви остали његови другови, удрите га ако мрдне“ !!!

Хоћете ли примера за лажне сведоке, идите у првостепени суд и видећете да се редовно одриче, што се тврдило код следне власти. А све је то крунисано тиме, што је ономад писар среза драгачевског, био у једној општини, а за тим и други, а сад их тужи један гола да им је дао по 50 динара у зајам, позива се на сведоке и славна општина осудиће их, и ако је то измишљотина и гола лаж.

Може ли се ту опстати, а шта да говорим о ауторитету власти; а да ли да спомињем о успеху странке. Ту има успеха само за радикале, јер се они идентификовали са свима овим угурсузуцима.

Али и опет за то не треба малаксавати, није овде са свим угушен дух Милошев. Истина мало, али опет овде има поштених људи, који у овој тешкој несрећи све трпељиво носе, и теше се тиме да је будућност наша.

Цео напор власти састоји се у томе, да се само заштити слобода кретања, јер док тога не буде, узалуд су зборови, уписи у странку, у залуд мука.

Пролазећи кроз округ свуда сам скретао пажњу властима на ову околност и препоручивао казне за изгреднике, и могу рећи да се у том погледу донекле опажа успех, а биће га ускоро и више.

Чиновнике упућујем на благо и озбиљно поступање са светом у опште; а спрема готована и неваљалаца, а нарочито изгредника, који ремете јаван ред, сигуроост и слободу политичких мишљења — брзо и строго кажњавање, полицијске мере.

Овако радећи, ако власти стеку леп глас у народу, а народ опет вара да ће влада испунити обећања у програму, неће остати без успеха у изборној борби.

Да се ово постигне, а следствено и бољи успех но до сада, мало је само рад наших партијских првака, но треба да се осети и уплив власти бар међу неваљалцима и политичким коцкарима; а за то нам требају не само способни, но још срчани и одани чиновници. А да ли ја имам такове? Бар до сада могу рећи да нисам имао.

Да бацимо један поглед:

Једини је срез жички, са којим можемо бити задовољни, али и ту не потпуно, јер би успех био такав, да би радикали са свим пропали, ако се садањи персонал не уздира *и што пре постави писар, који не достаје*; и то старији човек да рукује касом.

Срез студенички од последњег указа може се казати да је употребљив; само ако се што пре срески начелник Мићић разреши од рада у комисији; а тако исто и порезник Васић, да би могао брзо и корисно радити на разрезу порезе, јер рад у комисији неће се брзо свршити.

Срез драгачевски такође лако од последњег указа, може се казати да имам управу; и можемо се надати бар чему.

У трнавском срезу треба што пре попунити место среског начелника, па ма се поставио и писар Лука Гавриловић; само да се онда што пре попуни и његово место, а и постављени писар Никола Петровић одмах упути на дужност; јер за тај срез може се казати да је пропао, а то најбоље илуструје избор кметова у општини Јежевачкој, где смо у мањини остали, и то само због крајње неспособности досадашњег среског начелника. Нема речи да вам опишем неразумевање овог човека, слоновска воља, али и памет.

Срез таковски има изгледа за успех, да нам је већи рок за изборе, јер је срески начелник сувише пишав и спор човек. После мог проласка и упуства осећа се покрет. Види се да је материјал добар.

А шта да кажем за качерског, он је већ кажњен и то са свим оправдано. Писар Таса Обреновић добар је и употребљив; ако му се у скоро постави капетан, млад

и енергичан човек, због врлетних места, можемо се надати добром успеху. (Са постављањем г. Грковића задовољена је ова потреба).

А Љубић, Љубић може се рећи да спава. Капетан у многоне личи на оног Јањића из Качера и биће његова посла. Нови писар и које како, а стари Алекса Стаменковић тера по староме, он ради баш као да су радикали на влади. Да се уклони одавде што пре ма и отпуштањем.

(Имам да приметим, да се капетан Тукић од неког времена поправио, много је енергичнији, а од куд је то дошло биће познато г. министру, а и ја сам разабрао од П. Николића. За сада не треба ништа чинити противу њега, а ако олабави, известићу вас).

Г. Министре, са малим изузетком, чиновници су ми до сада били: политички противници или голубови.

Међ овим политичким курјацима и лисицама ја сам међ њима жалосна слика Рајка војводе у Срему.

Све остало сазнаћете од г. Пере Николића, трговца који се налази тамо.

Г. Министре,

И ако је све, што сам казао истина, опет положај наше странке није тако очајан, ми са успехом можемо бити задовољни, а кад престане ова хука по зборовима настаће рад власти, јер морал у радикала опада, учитељи су разјурени, и за то се надам да ћу вас ускоро моћи извести о успешнијем раду, јер не може рђаво проћи онај, кога својски помажу: Никола Радовановић и Пера Николић, и где по селским зборовима сиромашни варошани иду пешице, а да не говорим о имућнима, који их редовно посећавају.

У главноме варош и Таково стоје рђаво за сада.

Док се ново чиновништво среди, полазим на пут.

Са одличним поштовањем,

Љуб. Каменчић,

начелник окр. рудничког.

Господину

Стојану Рибарцу

мин. унутр. дела

Београд.

Шифра — из Лознице

65.

Начелнику среском

ЉУБОВИЈА

Не може нико доћи. А да се радикали омету, наредите да председници за 14. држе општинске зборове ради објаве каква било расписа и наредби.

Шта сте урадили са бирачким картама.

СР. НАЧЕЛНИК,

Митровић.

66.

Шифра
из Београда (Б. М.)

Начелнику окружном

КРУШЕВАЦ

Шта је са жалбом противу избора алексиначког, је ли и кад послата Скупштини; ако није наредите да ми се донесе. (нејасно је) воз. преда сутра рано.

МИНИСТАР,
Рибарач.

67.

Шифра — из Косерића

16 Јануара 1893 год.

Начелнику окружном

Ужице

Бирачке карте данас сам предао. Депеша о тоже доцкан мени предата и врло нејасна.

СТАРЕШИНА СРЕЗА,
М. М. Јеремич.

68.

Шифра из Лозница

9 Јануара 1893 год.

Начелнику окружном

ШАБАЦ.

Рађевски капетан не ради ништа. Председника бањевачког, Цвеју Антића, треба да збаци; а за регента да постави Данила Живановића.

СРЕСКИ НАЧЕЛНИК,
В. Митровић.

69.

Начелству окружном

БРАЉЕ

Не могу да знам колико је издато, јер ће се *неким* теб *данас* давати из извесних обзира.

25. Фебруара 1893 год.
Лесковац.

СТАР. СРЕЗА,
Д. С. Калајић.

70.

Начелнику округа

КРУШЕВАЦ

Доставља срески начелник неверност истражног судије. Објасните се са капетаном, па ако је његова сумња основана, кажите судији да амо дође.

18-ог

Министар Величковић.

71.

Начелнику округа

КРУШЕВАЦ

Поново препоручујем да саопштите г. Писаревићу истражном судији да безусловно ноћашњим возом амо дође и одмах ми се јави.

20-ог

МИНИСТАР,
Жив. С. Величковић.

72.

Телеграм шифрован
из Чачка

Господину Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД.

Онај Борђе Лукавчевић, из Подгорице, што је послао аманет Ранку Тајсићу, дошао је овде са сином млађим Арсом, који је одмах отишао у Ужице, сигурно на неки договор; јер он и отац донели су овде осам цака рибе у вредности 500 динара, а Арса однео у Ужице само један цак у вредности 50 динара.

По свему ово су сумњива лица и нешто муте, а нарочито по томе, што Борђе има сина Стевана опасна политичара, који је овде долазио пре 2—3 године опет са рибом, па је други продају, а он за све време шурује са Ранком. Мислим да саслушам Борђа о аманету, а за тим одмах и Ранка, па по потреби да их и претресем не би ли на шта наишли, јер нису чиста посла. Овде говоре, да су донели сто цака, па продали путем у Београду и Крагујевцу. Све би ово требало извидети. Молим за упуство.

НАЧЕЛНИК ОБР. РУДНИЧЕОГ,

Љуб. Каменчић.

73.

Господину Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД

Предлагао сам преко окружног начелника па предлажем и вама непосредно: да се овдашњи истражни судија Милош Николић одмах уклони одавде и на његово место постави други, који ће предмет оптужења мог и војног капетана Илића због злоставе Вељка Бешевића извидети и расправити у интересу владином. Јер Николић води ислеђење пристрасно и овим даје материјала противницима владе. Да би ово маскирао послао је изјаву „Малим Новинама“ да тобош не припада ни једној странци.

24 марта 1893 г.

Ивањица

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,
С. М. Лазаревић

74.

Начелнику среском

Пожега

Кажите посланику из Добриња Станисављевићу да дође к мени. Можете и ви доћи.
28 Фебруара 1893 г.

МИНИСТАР,
Рибарца

75.

Господину министру просвете

Београд

Извештај под бр. 1727 за Петра Спирића и Тасу Поповића основан је на об-
мани ово среске власти. Они се нису удаљавали из места, али агитација њихова није ос-
кудевала и штетно би било по наставу да остану, где су са службом.

6. марта 1893 год.
Власотинци

ПО НАРЕДБИ
НАЧЕЛ. СР. ПИСАР,
В. А. Ристић

76.

ТЕЛЕГРАМ У ШИФРАМА
ИЗ ЧАЧКА

5. XII. 93.

Г. Министру Унутраш. Дела

БЕОГРАД

Брат Милоша Пантовића из Груже Милутин убио је рођеног брата Илије Фили-
повића, судије и осуђен 20 година робије; издржао само 3 до 4 године а чује се да ће
се сутра помиловати. Молим вас за дејствовање да се Филиповић овим не увреди, јер би
то имало веома зле последице.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменић

77.

Начел. окр.

ЧАЧАК

Радикали имају сутра збор у Прељини.

Обратите пажњу на тај збор. Наредите капетану да сам буде комесар и да оз-
биљно прати и бележи сваки говор и све покрете и радове учасника на збору.

Ако би се збор држао у затвореном локалу и тада треба да се побрине и сазна-
рад на збору. Кад се збор разиђе јавићете ми депешом а опширни извештај послати пр-
вом поштом.

(писано руком самога Рибарца)

78.

НАЧЕЛНИК СР. ТРСТЕНИЧКОГ
№ 391.
17. Јануара 1893. год.
Трстеник.

Суду општине Велућске

Све дотле, докле ја не наредим, да суд ни пошто и никоме не издаје бирачке карте.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,
М. А. Тодоровић с. р.

79.

Г. Управнику вароши

Београд

Милош Петровић овдашњи трговац моли вас да одете код господина Величковића и замолите га у име његово да Николића овдашњег истражног судију одмах уклони одавде, јер је ствар о Вељку почео да извиђа пристрасно у корист радикала.

Поверљиво
24. Марта 1893 год.
Ивањица.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,
С. М. Лазаревић

80.

Окружном начелнику

Пожаревац

Молим вас пошаљите ми данашњом поштом уписница чланства црвених и књижице шта хоће либерали, јер је то веома потребно.

7 Јануара 1893 год.

СР. СТАРЕШИНА,
П. Јоцковић

81.

Комесару жељезничке полиције

Ниш

Саопштите шефу радионице да 25 одобри радницима осуство за гласање.
24 Фебруара 1893 год.

ЗА МИНИСТРА ГРАЂЕВИНЕ
РЕФЕРЕНТ,
А. Стефановић

Телеграм шифрован
из Лазаревца.

26 Фебруара 1893 год.

Начелству округа

Смедерево

Резултат јучерашњег гласања у овоме срезу овакав је :

Либерална листа добила је 889, радикална 579 и напредњачка 267 гласова.

Одређени председници г.г. Милан Ст. Марковић, Васа Маџаревић и Газибарић нису дошли. Тиме су нам учинили осетну штету, нарочито први.

НАЧЕЛНИК СРЕЗА КОЛУВАР.

Миленковић.

Према извештају министарства правде а на основу извештаја првостепених судова, код ових има оволико тужаба за кривице учињене по изборном закону до 25 Фебруара ове године. Тужбе су противу општинских и полицијских власти :

Код пожаревачког	првостепеног суда	тужаба	46.
„ Књажевачког	„	„	14.
„ Зајечарског	„	„	11.
„ Пиротског	„	„	6.
„ Чачанског	„	„	30.
„ Неготинског	„	„	47.
„ Крагујевачког	„	„	33.
„ Гор. Милановачког	„	„	10.
„ Нишког	„	„	16.
„ Крушевачког	„	„	20.
„ Лесковачког	„	„	143.
„ Прокупачког	„	„	3.
„ Београд. првостеп. суда		„	4.
„ Ђуприског	„	„	12.
„ Алексиначког	„	„	21.
„ Шабачког	„	„	51.
„ Ваљевског	„	„	24.
„ Врањског	„	„	1.
„ Варошког београдског	„	„	2.
„ Смедеревског првостепеносог суда		„	4.
„ Јагодинског	„	„	27.
„ Ужичког	„	„	36.
„ Лозничког	„	„	30.
Свега тужаба			591.

Акт минист. правде Бр. 6349 од 11—VII 1893 и 6589 од 19—VII 1893.

Шифрован телеграм
из Бољевца

22 — II — 1893 год.

Начелству окружном

Зајечар

Новак је издао свега 233 карте. Рачуна да ће бити 40 радикалних, али вели, кад би се спречио председник Лаза, да би све било наше.

СТАРЕШ. СРЕСКИ,
Ђорђевић.

ОВЕРАВА,
В. Стојановић
ПОШТАР.

ОВЕРАВА

СТАРЕШ. СТАНИЦЕ,
Здравковић.

СТАЛНИ ОКР. ПОДРИН. ОДБОР

службено

24. јула 1893 године
Шабац.

Истражном одбору Народне Скупштине

Приликом избора народних посланика на дан 25. фебруара тек. год. почињене су огромне злоупотребе од стране државних органа и њима слепо оданих људи по целој нашој милој Отаџбини, те није чудо, да ни наш округ није био ни мало поштеђен од сличних угурезлука.

У најтеже злоупотребе долази без сумње *фалсификовање* бирачких записника и *недавање изборног материјала* читавим општинама.

За оба случаја ради примера навешћемо само по неколико доказаних случајева. Тако:

а) *Бирачки материјал нису добиле следеће општине:*

I. **Никако:** 1) *Свилеувска*; 2) *Враштанска* (обе у Поцерини); 3) *Текершика*; 4) *Доњо-Бадањска*; 5) *Дворачка*; 6) *Коренитска* (све четири у Јадру).

II. **Од чести** (т. ј. либерали су добили све што им је од потребе, а други нису ништа добили, што би им дало права гласања, и ако су били испунили своје грађанске дужности): 1) *Накучанска*; 2) *Варњанска*.

б) *Фалсификовани су записници у следећим општинама:*

1) *Цео Азбуковачки срез* сем Г. Трешњице и в. Љубовије; 2) *Цео срез Рађевски* сем Крупња; 3) *Цео Јадар*, где управо никако није ни било избора; 4) *У Мачви*, свуда где год нису били примљени председници бирачког одбора; 5) *У Поцерини:* у општини Велико-Бошњачкој, Каменичкој, Црниљевачкој, Каонској.

в). **Давате карте свима по азбучном списку и ако ни десети није био платио порезу,** у општинама: *Змијњачкој, Липолишкој и Бадовиначкој* (све три у Мачви).

II.

О свем поменутом Истражни одбор Народне Скупштине може се уверити из зимњих изборних акта, која се без сумње налазе у архиви Народне Скупштине.

Да је овоме одбору то познато, повероваће истражни одбор, кад му се каже: да су зимус у главном бирачком одбору била три члана из овога одбора и то: 1) *Коста А. Јуришић*, председник овога одбора, и чланови: 2) *Новак В. Исailовић*, и 3) *Милош Љубичић*.

О свему су они у своје време чинили примедбе и исте су уведене у *записник главног бирачког одбора*.

III

Само ради тога, да би се добила што вернија слика зимушњег стања у нашој земљи подносимо истражном одбору на увиђај и предња дата.

СЕКРЕТАР,
Алекса П. Милојковић (М. П.)

ПРЕДСЕДНИК,
К. А. Јуришић

ЧЛАНОВИ :
Новак В. Исаиловић
Станко К. Кокановић.

86.

Начелнику окружном

СМЕДЕРЕВО

Одређени председник бирачког одбора за Паланку дође данас овде возом, али му није дато да уђе у бирачки одбор за то, што је донео објаву од Државног Одбора. Њега је заменио кмет Глиша. Ред је одржан. Одбор је Радикали држали скуп . . . шта сутра буде известићу вас. Ја сам у телеграфу а и сутра бићу и јављати вам како се буду ствари развијале овде и у срезу.

(Службено)

24. фебруар 1892 год.
Паланка.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,
Пан. Стефановић с. р.

87.

Телеграм из Зајечара

23. фебруара 1893 год.

Начелнику среза Бољевачког

БОЉЕВАЦ

Чађевић пошао без надлежне објаве управитеља в. Београда. Одузмите му, ако би показао другу какву објаву.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,
А. Радуловић

88.

Начелнику окружном

СМЕДЕРЕВО

Никола Живадиновић из Крњева сад дотеран овде и затворен. Ствари иду боље и ја се надам да ће код мене бити добро. Свуда ред и мир до сада.

(Службено)

25. фебруар 1893 год.
Паланка.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ
Панта Стефановић

89.

Г. Министру Унутр. Дела

Плажанци су дали молбу за помиловање још Намесницима преко поште свилајначке и то Добросав Јовановић са још 18 другова.

Нисам никог затворио, јер су људи наклони. Молим за наредбу, ако мислите противно.

18. септембра 1892 г.
Свилајнац.

НАЧЕЛНИК СРЕЗА,
Мирослав Љ. Узунмирковић

90.

Шифра из Голупца

9. децембра 1892 год.

Начелству окружном

ПОЖАРЕВАЦ

Јуче по подне притворио сам Тасу Селаковића и писара Тасу Стокића — за напад на чиновника и жандарме у судници браничевској.

Притворићу и остале одборнике.

О овоме част ми је извести Нчелство.

НАЧЕЛНИК СРЕЗА,
Б. Кулић

91.

Начелнику окр. Моравског

БУПРИЈА.

Славковића сам ставио у притвор и остало извршиће се 15 Фебруара 1893 год.

СРЕСКИ СТАРЕШИНА
Бок. Стојановић.

92.

Господину Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД.

Председник сталног окружног одбора јуче дошао у Крњево, одузео печат општински и кључеве канцеларије од привремених кметова изабраних од стране збора и предао тројници одборника.

То исто хоће да уради данас и у Азањи, куд се спрема да иде.

Молим за упуство, јер од начелника немам одговора на јучерашњу депешу.

Службено

23 октобра 1892 г.

Паланка

НАЧЕЛНИК СРЕЗА,
Панга Стевановић

93.

Господину Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД.

Учињено је изузеће против суда смедеревског за Крњевце и Нешића. Сад ће Касаација да одреди други суд. Молим вас, радите, да се одреди прво-степенни београдски суд, у коме је председник господин Тајсић

Службено

24 октобра 1892 г.

Паланка

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ,

Панта Стевановић

94.

Господину Министру Унутрашњих Дела

Увео сам опет у дужност кметове крњевске, и дао им печат. Одборници, који су помагали председника сталног одбора у нападу на кметове, стављени су под кривичну истрагу и у притвор решењем истражног судије као саучесници. Данас ће бити стављен у затвор и председник сталног одбора као главни кривац. Дело је из §§ 94 и 95. Овде је дошао и Веља Тодоровић адвокат.

Службено

24 октобра 1892 г.

Паланка

НАЧЕЛНИК СРЕЗА,

Панта Стевановић

95.

Начелнику среза врачарског за начелника окр. Београдског

У Крњеву данас збор изјавио неповерење кметовима и целом одбору. Сем тога одредио три поштена грађанина да врше дужност кметова до избора и ови су уведени у дужност, јер им је данас и печат општински и кључеви од канцеларије предат.

Све је ово извршено у миру и нереда није било

Службено

21 октобра 1892 г.

Паланка

НАЧЕЛНИК СРЕЗА,

Панта Стевановић

96.

Начелнику окружном

СМЕДЕРЕВО

Од онога, што сте наредили, неће бити ништа за то, што је Штрбић адвокат, 21 ов. месеца издао распис свима представницима своје листе: да се уведе и истинит записник напише и да не раде *онако*, како сте се *ви* с њиме споразумели. Дакле онако је, како поп Крупежевић мени каза: да су они таку наредбу добили од вођа своје партије, јер сам баш сада читао тај распис Штрбићев.

Овде гласање траје у миру, а немам извешћа ни из среза, да има где нереди осим што је Вића у Водицама довео 20 оружаних људи и Никола Живановић у Крњеву — али још нема нереди.

(Службено)

25 фебруара 1893 г.

Паланка.

НАЧЕЛНИК СРЕЗА,

Панта Стевановић

97.

Телеграм из Жагубице.

28. Децембра 1892 год.

Окружном Начелнику

ПОЖАРЕВАЦ.

Пошто од Државног Савета није до данас ништа дошло за овд. избор; и пошто су противници, користећи се чл. 34 тач. 9 зак. о општинама, хтели Илију увести у дужност — то сам данашњим решењем својим, увео у дужност Јеремију у највећој тишини, о чему вас знања ради извештавам.

СРЕСКИ НАЧЕЛНИК,

П. Јоцковић

98.

Телеграм у шифрама из Чачка

16—II 1893 год.

Господину Министру Унутр. Дела

БЕОГРАД.

Сад је мирно у општини Тијањској. Нова је управа уведена у дужност, само јој није предат печат и распоред пореза, јер је то сакрио Тајсић као председник општине. Изгредника до сада ухапшено до 40. Ђорђе Петрић кмет и писар Јосип у бегству. При хватању изгредника пуцано на једног служитеља и то ће се извидети.

У општини Горачићској има две суднице, у једној новоизабрана управа и са њом општа надзорна власт, а у другој стара управа са злостављачима Ђендићевим оружана чува судницу; молим да ли посада у Гучи да растера руљу у старој судници и поврати ред или да остане овако до после избора. Новој управи дат је материјал и карте и то је повод жалбама за неиздавање карата и ако је до сада у том селу издато 262 комада и ако још нису дате карте општини: тијањској и миросаљачкој јер је у последњој случај као и у горачићској. Тијањској ће се сад одмах дати карте и материјал а и миросаљачкој, чим се уреди управа.

Сада у опште у Драгачеву влада озлојеђеност између странака и може бити сукоба, али за власт нема изгледа да је у опасности.

НАЧЕЛНИК ОКРУГА РУДНИЧКОГ,

Ђ. Каменчић

99.

Начелнику среском

КРАЉЕВО,

Дајте жалбу на Јовичин избор а спремајте се за уже бирање. Држање похвално.

7. јануара 1893 год.

Чачак.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,

Ђ. Каменчић

Свима Начелствима окружним

Јавите ми у најкраћем року и овим путем како се сваки поједини поштар и телеграфиста у вашем округу понаша према данашњем стању, колико их је што су отворени противници владе, колико их је и какви су међу њима они што помажу владу. Уз то ћете свуда водити рачуна и о другим приликама, које би могле дати тачну политичку карактеристику чиновника поштанских и телеграфских. Напоследку ћете ме известити још и о службеним способностима поштара и телеграфиста у вашем округу.

МИНИСТАР НАР. ПРИВРЕДЕ

*Велизар Кундовић**Јоне,*

Мисирлића никако нећемо примити без објаве начелства ово окружног. Сваку другу објаву сматрај за неважећу. Ако се Мисирлић успротиви, ти ми га одмах спроведи стражарно у Зајечар. Председаваћеш у бирачком одбору ти.

23. II. 1893. год.

Д. Б. река.

СТАРЕШИНА СРЕСКИ,

П. С. Поповић с. р.

Да је препис ове наредбе оригиналу веран, који се налази у актима изборне кривице Светозара Мисирлића из Оштреља од ов. год. под Бр. 1806 првостепени зајечарски суд тврди.

Бр. 7032.

25 јула 1893 г.

Зајечар.

ДЕЖУРНИ СУДИЈА,

М. Јов. Радовановић.

Г. начелнику окружном

Пожега.

Молим, јавите ми да ли ће доћи жандари. Сутра избор.

31 јануара 1892 г.

Б. Башта.

С. Пауновић.

НАЧЕЛНИК СРЕСКИ

Г. министру правде

БЕОГРАД.

Молим да Марка Палића писара истражног судије за срез јасенички преместите. На његово место да поставите за писара I класе Косту Ј. Стојановића општ. паланачке. Од овога човека много зависе наше ствари.

19 октобра 1893 г.

Паланка.

НАЧЕЛНИК ОКР.

М. Васиљевић.

104.

Шифра из Лознице.

1 марта 1893.

Начелнику окружном

Шабач.

Смем ли ићи на избор у Текериш и може ли се тамо послати бар 5 жандарма да сутра до подне буду у Текеришу, јер су — то изазвали ранијим нередом.

СРЕСКИ НАЧЕЛНИК,

Митровић.

105.

Господине,

Услед нереди у Драгачеву и поватаних писама, уапшени оу сви радикални пр-ваци данас у Београду.

Ово ћете сад одмах објавити угледним људима из све три политичке партије, а радикалима нарочиту пажњу обратити како их њихове вође, који су у апсу данас за бунт и преврат у земљи воде оном странпутицом, којом се губи и живот и имање.

Кад ово писмо саопштите највиђенијим људима од све три политичке партије, ви ћете га задржати за своју поверљиву архиву.

24 фебруара 1893 г.

Обреновац.

За

НАЧЕЛНИКА СРЕСКОГ,

Ак. М. Савић.

ПИСАР.

Господину

Андреји Кузмановићу
председ. општине.

у Јошеви.

106.

Г. Мин. унутрашњих дела

По решењу среске власти основаном на пар. 88, 89, 95 зак. крив.

По судском решењу пар. 93, 94 и 95.

По одвојеном мишљењу председника, као и суд, али их сасвим извињује, што надзорна власт није имала права, да мења, поставља и уводи.

11 92—год. Чачак.

КОМЕСАР,

С. А. Павловић

107.

Истражном одбору Народне Скупштине

БЕОГРАД.

25 фебруара тек. године на дан избора посланика једно одељење војске сталног кадра из Г. Милановца цео дан док је избор трајао стајало је у линији испод школске зграде од 10 до 15 метра, у којој је избор и вршен. Чим је свршен избор по-

сланика, она је ушла у школско двориште и заузела све просторије па ту и ноћила а сутра дан око подне одмаширала натраг у Милановац. СБр. 97 тек.год.

Бр. 7744

Начал. ср.
В Караматић

108.

Шифра
из Шапца

24—II—183 г.

Начелнику среском

Љубовија.

Услед нереда у Драгачеву и поватаним писмима затворени су сви прваци радикални у Београду.

Данас треба ово поверљиво да публикујете а све депеше радикалне о овоме задржавати до избора.

Начелник окружни
К. Павловић

109

Узроци, због којих председници бирачких одбора одређени државним одбором нису на изборима 25. Фебруара ове године председавали у појединим општинама ови су:

1. Округ Крушевачки

1, У општини Ћуниској имао објаву нач. ср. Расинског, али су га председник општинског суда Светозар Г. Митровић деловођа Војислав Лазаревић и заменик представника либералне листе отерали, рекавши му, да имају наредбу од капетана да то ураде. (види избор. акта)

2, У општини Треботинској председник бирачког одбора Васа Мијаиловић, учитељ из Врњаца имао објаву држав. одбора, али га председ. заступник није хтео примити, што није имао објаву среске власти а коју му начелник среза Расинског није хтео на захтев дати. (види избор. акта.)

3, У општини Почковачкој одређен је био за председника бирачког одбора, од стране држав. одбора Др. Јован Максимовић, окр. лекар из Крушевца, који је имао и објаву начел. ср. Расинског и уверење држав. одбора, па га председник општинског суда Павле Рашковић отерао за то, што није имао објаву од његовог капетана.

4, У општини Честинској одређен је био државним одбором за председника бирачког одбора поп Лазар Мартиновић из Житковца, који је имао уверење државног одбора а тражио је и објаву од његове среске власти, па му је ова није хтела дати. Није био примљен од председника општинског Миливоја Пешића за то, што није имао објаву начелника среза Моравског а по наредби његовој. (види избор. акта)

5, У општини Тешичкој одређен је био за председника бирач. одбора од држав. одбора г. Тихомиљ Ђорђевић, предавач из Алексинца. Није био примљен од председника општинског суда Миливоја Брзаковића, за то, што није имао објаву полицијске власти, а према наредби начел. среза Моравског. Објаву је тражио од начелника среза Алексиначког, али је није добио. (види избор. акта.)

6, У општини Прџиловачкој одређен је био за председника бирачког одбора државним одбором г. Тихомиљ Маринковић, учитељ; није га хтео примити председник општинског суда Милан Урошевић, за то, што није имао објаву полицијске власти, а коју је овај тражио, па је није добио. Тражио је објаву од писара Радисава. (види избор. акта.)

7. У општини Ђуријској одређен је био државним одбором за председника бирачког одбора Ђорђе Јовановић, свештеник из Алексинца, који је имао уверење државног

одбора, а тражио је и објаву од начелника среза алексиначког, па је није добио. Није га примио председник Љубомир Младеновић по наредби начелника среза Моравског, што није имао објаву полициске власти. (види избор. акта.)

8, У општини Позлатској одређен је био државним одбором за председника бирачког одбора Стева Милићевић секретар окр. крушевачког одбора, који је имао уверење Државног Савета. Није био за то примљен што је стављен под кривич. ислеђење и у притвор од писара истраж. судије Мил. Радоњића. (види избор акта)

9, У општини Стопањској одређен је био за председника бирачког одбора државним одбором г. Др. Паја Бота лекар из Крушевца. Имао је и објаву начел. среза Расинског и уверење Државног Савета. Није га примио председник Милан Ђорђевић за то, што није имао објаву начел. среза Трстеничког. (види избор. акта)

10, У општини велико-шиљеговачкој одређен је био државним одбором за председника бирачког одбора г. Павле Аршинов професор, који је имао уверење државног одбора. Није га примио председник општине Антоније Мигрић, не казујући му узрок. Ту су тада били писар срески Светозар Ненадовић и један практикант.

11, У општини Гредетинској био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Ђорђе Стојановић свећеник из Гредетина. Није га примио председник општинског суда Обрад Љубисављевић за то, што није имао објаву полициске власти, а објаву је тражио, па је није добио. (види избор. акта под бр. 50.)

12, У општини Рибарској био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором Јова Младеновић бив. порезник. Имао је уверење државног одбора. Није га примио председник општинског суда Стеван Милошевић за то, што није имао објаву полициске власти, и ако је ову тражио од начелника среза Расинског, опет је није добио. Кад је у судницу дошао, затекао је у истој практиканта Живка Вукојичића, а доцније дошао је и писар срески Светозар Савић, са пандуром, који су га из суднице избацили. (види избор. акта под бр. 63.)

13, У општини Ново-Селској био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором г. Живко Поповић, професор из Београда, који је имао објаву Управе вар. Београда. Није га примио председник општинског суда Милија Пантовић за то, што није имао објаву од начелника среза Трстеничког, и на то му издао и уверење. (види избор. акта под бр. 97.)

14, У општини Дубљанској био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Сава Петровић, свештеник, који је имао уверење државног одбора. Тражио је објаву од начелника среза Трстеничког Младена Тодоровића два пута, па му је није хтео дати. Није га примио председник општинског суда Стеван Чарежинац за то, што није имао објаву начелника среза Трстеничког. (види избор. акта.)

15, У општини Боговишкој био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Лазар Најдановић, марвени лекар. Примио га је председник општинског суда, али је дошао писар срески Глиша Димитријевић са практикантом Михаилом Милојковићем и отерали га у Алексинач среском начелнику. (види избор. акта.)

16, У општини Доброљубачкој био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Антоније Поповић свећеник из Бруса, који је имао уверење државног одбора. Није га примио председник Милун Милаковић, за то, што није имао објаву полициске власти и издао му на то решење. (види избор акта.)

17, У општини Влајковачкој био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Мијаило М. Милосављевић, кога није примио председник општинског суда Вукашин Стевић за то, што није имао објаву полициске власти и ако је имао уверење државног одбора. Објаву је тражио од капетана среза Жупског, па му је овај није хтео дати. (види избор. акта.)

18, У општини Станишиначкој био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором Сава Николетић, свештеник трстенички. Није га примио председник општинског суда Милан Чеперковић за то, што није имао објаву полициске власти, коју је три пута тражио од начелника среза Трстеничког (види избор. акта.)

19, У општини Врњачкој био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора г. Мијаило Поповић професор из Крушевца. Није га примио председник општинског суда Милан Симонић за то, што није имао објаву од начелника среза Трстеничког већ објаву начелника среза Расинског. (види избор акта.)

20, У општини Доњо-Љубешкој био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором Димитрије Димитријевић учитељ из Прђиловице, кога није примио заступник председника, одборник Мирко Павловић за то, што није имао објаву полицијске власти. (види избор. акта.)

21, У општини Витошевачкој био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором Никола Петровић директор II-ге београдске гимназије, који није ишао на избор. (види избор. акта.)

22, У општини Станачкој био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Илија Јанковић свештеник Добрујевачки, кога није примио председник општинског суда за то, што није имао полицијску објаву, нашта му је издао и решење, председник је био Стеван Живадиновић. (види избор. акта.)

23, У општини Криво-речкој био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором Михаило Пешић, кога није примио општински суд за то, што није имао објаву полицијске власти. (види изборна акта.)

24. У општини Батотској био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Драгољуб Бечанин учитељ, кога није примио председник општин. суда Вукадин Савић за то, што није имао полицијску објаву и ако је ову тражио од начел. ср. Жупског, па му је овај није хтео дати. (види избор. акта.)

Округ моравски

1., У општини бељајачкој био је одређен за председника бирачког одбора државним одбором Алекса Радовановић, свештеник из Медвеђе, кога није примио председник Мијаило Аврамовић за то, што није имао објаву, коју му полицијска власт није хтела дати. (види избор. акта.)

2., У општини батиначкој био је одређен државним одбором за председника бирачког одбора Вучета Стојановић, свештеник из Д. Мутнице, кога није примио председник општин. суда Паун Митровић за то, што није имао полицијску објаву, коју је тражио од начелника среза параћинског, но му је овај није хтео дати. (види изборна акта.)

3., У општини чепурској председник општинског суда није хтео примити председника бирачког одбора г. Мијаила Остојића, учитеља из Ђуприје, за то што није имао полицијску објаву, коју је тражио, па је није добио.

4., У општини варваринској председник општинског суда Милош Чабрић није хтео примити одређеног председника бирачког одбора г. Мијаила Поповића, свештеника из Коњуха, за то што није имао полицијску објаву. (види изборна акта.)

5., У општини рашевачкој председник општинског суда Милосав Миловановић није хтео дозволити председнику бирачког одбора Мијаилу Милошевићу, учитељу из Маскара, да избор обави за то, што није имао објаву полицијске власти коју му ова није хтела дати. (види изборна акта.)

6., У општини трешњевачкој председник, општинског суда Никодије Јовановић није дозволио председнику бирачког одбора Љубомиру Протићу, предавачу из Јагодине, да обави избор за то, што није имао објаву, коју му полицијска власт у Јагодини није хтела дати. (види изборна акта.)

7., У општини драгоцветачкој заступник председника општинског суда Ђорђе Ристић, није дозволио председнику бирачког одбора Миладину Поповићу, свештенику онд. да обави избор за то, што није имао објаву. (види изборна акта под 7).

8., У општини винорачкој председник општинског суда А. Аранђеловић није хтео примити као председника бирачког одбора Лазара Стевановића, учитеља из Осмакова, окр. пиротског за то, што није имао објаву. (види изборна акта под 8).

9., У општини лоћичкој председник општинског суда није дао представнику листе Милоју Јовановићу да при избору присуствује, а председник бирачког одбора Коста Рајчић судија није дошао, јер је био болестан.

10., У општини јовачкој председник општинског суда Живојин Милојевић није дозволио председнику бирачког одбора Нићифору Павловићу, пензионару из Ђуприје, да присуствује при избору, што није имао објаву, коју му полицијска власт није хтела дати. (види изборна акта под 10).

11., У општини доњо-мутничкој председник општинског суда није хтео примити на избор председника бирачког одбора Михаила Миленковића учитеља из Параћина, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела дати. (види изборна акта под 11).

12., У општини лаништанској председник општинског суда Михаило Андрејић није хтео примити на избор председника бирачког одбора Петра Рашића, свештеника из Јагодине, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела дати, а није примио ни представника кандидатске листе Саву Станојевића. (види изборна акта под 12).

13., У општини буљанској председник општинског суда Радисав Јовановић није дао председнику бирачког одбор Јанку Мијаиловићу свештенику из Ђуприје да изврши избор, што није имао објаве. (види изборна акта под 13).

14., У општини параћинској председник није пустио да присуствују избору Мијаила Јевремовића представника листе и његовог заменика Милисав Јаковљевића.

15., У општини рибарској председник општинског суда Живан Миловановић није хтео пустити да изврши избор председника бирачког одбора Сретена Николића из Јагодне предавача, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела на захтев дати. (види изборна акта под 15)

16. У општини поточкој председник општинског суда Јевта Илић није хтео примити председника бирачког одбора Александра Барлова, учитеља бошњанског, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела дати. (види изборна акта под 16).

17. У општини домуз-поточкој председник општинског суда није хтео примити председника бирачког одбора што није имао објаву. Председник је бирачког одбора био Војислав Ђорђевић учитељ турековачки, а председник општинског суда Коста Обреновић. (види изборна акта под 17).

18., У општини белушићској председник општин. суда Владислав Ристић није примио председника бирачког одбора Богосава Вукићевића, учитеља из Опарића, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела дати. (види изборна акта под 18).

19., У општини дреновачкој председник општинског суда Милисав Живадиновић, није хтео примити председника бирачког одбора Јована Јовчића, учитеља из Ђуприје, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела дати. (види изборна акта под 19).

20., У општини пољнанској председник општинског суда Милосав Миљковић није хтео примити председника бирачког одбора Дим. Стојановића учитеља, што није имао објаву полициске власти. (види изборна акта под 20).

21., У општини рековачкој председник општинског суда Милан Ђупић није хтео примити да при избору присуствују ни представника радикалне кандидатске листе Андрију Цветковића ни његовог замсника Радисава Гавриловића. (види изборна акта под 21).

22., У општини опарићској председник општинског суда Лазар Вукићевић није примио председника бирачког одбора Светозара Кушића учитеља, из В. Крчимира, што није имао објаву полициске власти, и ако је имао уверење неспорног судије, а тако исто ни председника листа Раку Вукићевића.

Сем тога долазио је на биралиште и писар срески Светозар Величковић са наоружаним пандурима. (види изборна акта под 22).

23., У општини кавадарској председник општинског суда Милош Недељковић није примио председника бирачког одбора Богољуба Јовичића, свештеника из Лоћике, што није имао објаву, коју му полиција није хтела дати, а тако исто ни представ. кандидатске листе Мирчу Стевановића нити његовог заменика Вула Јанићијевића. (види изборна акта под 23).

24., У општини ратковићској председник општинског суда Живојин Јосимовић није примио председника бирачког одбора Мијаила Петровића, вероучитеља јагодинске гимназије, што није имао објаву, коју му полициска власт није хтела дати. (види изборна акта под 24).

25., У општини риљачкој председник општинског суда Ђурђе Глишић није примио председника бирачког одбора Јована Поповића, свећеника из Рековца, што није имао објаву. (види изборна акта под 25).

26., У општини жупањевачкој председник општинског суда Никола Алексић није примио председника бирачког одбора Дим. Ристића, учитеља из Секурича што није имао објаву. (види изборна акта под 26).

27., У општини пчелићској председник општинског суда Илија Ђуковић није примио председника бирачког одбора Станимира Спасића, учитеља из Малошишта, што није имао објаву полициске власти, већ уверење несспорног судије првостепеног суда нишког. (види изборна акта под 27).

28., У општини богаљиначкој председник општинског суда Вукосав Живановић није примио председника бирачког одбора Недељка Југовића учитеља из Лоћике, што није имао објаву. (види изборна акта под 28).

29., У општини мијатовачкој председник општинског суда Васа Ракић није примио на првом избору председника бирачког одбора Васу Урошевића, учитеља из Јовца, и на накнадном избору избацио га је из бирачке собе писар срески Милутић Јоцић и ако је имао објаву главног бирачког одбора и предап пандуру, те га овај отерао истражном судији у Јагодину. (види изборна акта под 29).

30., У општини волујачкој председник општинског суда Живојин Радојевић није примио председника бирачког одбора Јеврема Вукићевића, учитеља из Опарита, што није имао објаву. (види изборна акта под 30).

31., У општини обрешкој председник општинског суда Наун Тодоровић није хтео примити председника бирачког одбора Драгутина Милићевића, адвоката из Јагодине, што није имао објаву полициске власти. (види изборна акта под 31).

Округ пиротски

1., У општини јањској председник општинског суда Стеван Станковић није хтео примити председника бирачког одбора Милоша Милошевића, учитеља из Крупца, и ако му је показао објаву. У судници је затекао практиканта среског са 15 стражара. (види изборна акта под 1).

2, У општини „Осмаковачкој“ председник општинског суда Јосиф Цветковић није примио председника бирачког одбора Милутина Ралетића, учитеља из Ивковца, и ако му је показао уверење државног одбора (види избор. акта под 2.)

3, У општини „Костурској“ председник општинског суда Манојло Костић није хтео примити председника бирачког одбора Сотира Ђорђевића учитеља, за то, што није имао објаву полициске власти, већ уверење државног одбора. (види избор. акта под 3.)

4, У општини „Врандолској“ срески писар Ставра Динић отерао је са избор. рада председника бирачког одбора Станка Николића судског писара у канцеларију среза Бело-Паланачког, где му је капетан Танасије Поповић наредио те се одмах вратио у Пирот (види избор. акта под 4.)

5, У општини „Орашачкој“ писар срески Михаило Илић отерао је са изборног рада председника бирачког одбора Христифора Поповића, свештеника Власотиначког силом власти. (види избор. акта под 5.)

6, У општини „Рупљанској“ председник општинског суда Милош Младеновић није хтео примити председника бирачког одбора Ристу Матића књиговођу Управе Фондава, за то што није имао објаву полициске власти, и ако му је овај подносио уверење државног одбора. (види избор. акта под 6.)

7. У општини „Црно Травској“ председника бирачког одбора Михаила Недића, учитеља конопничког, председник општинског суда Нића Минчић спровео је среској власти у Власотинце, и ако је имао уверење државног одбора, где му је саопштено да је премештен за учитеља у Буковицу окр. Подринском. (види изборна акта под 7).

8, У општини „Топоничкој“ срески пандури среза Бело-Паланачког ухватили су 24. Фебруара ове год. на жељезничкој станици у Црвеној Реци председника бирачког одбора Љубом. Балтића, учитеља, и отерали у Белу-Паланку, и тако га спречили, да на избору председава. (види изборна акта под 8.)

9. У општини „Смрданској“ није председавао на избору председник бирачког одбора Миливоје Бранковић писар у Министарству Финансија за то, што га је комесар железничке полиције на Београдској станици задржао од пута за то, што није имао објаву од Управника града Београда, већ уверење државног одбора. (види изборна акта под 9.)

10. У општини „Богдановачкој“ председник општинског суда Станоје Веселиновић није примио председника бирачког одбора Атанасија Поповића, свештеника из Вел. Боњинца, и ако му је овај показао уверење државног одбора. (види изборна акта под 10.)

11. У општини „Шишавској“ председник општинског суда Филип Стојиљковић није примио председника бирачког одбора г. Др. Ђорђа Петровића лекара, што није имао објаву полициске власти, већ уверење државног одбора. (види изборна акта под 11.)

12. У општини „Ржанској“ председник општинског суда Васа Пешић није примио председника бирачког одбора Милка Чабрића, секретара сталн. окр. одбора. (види изборна акта под 12.)

13. У општини „Брлошкој“ председник општинског суда Апостол Илић, није примио председника бирачког одбора Косту Ивковића судију Апелационог суда у пензији зато што није имао објаву месног капетана, већ Управника града Београда. (види изборна акта под 13.)

14. У општини „Вел. Ликањској“ председник општинског суда Мита Живковић није примио председника бирачког одбора Миладина Мићића, учитеља из Реовца, за то што није имао објаву полициске власти већ уверење државног одбора. Објаву је вели тражио од полициске власти, па је није добио. (види избор. акта под 14.)

15. У општини „Добродолској“ председник општинског суда Панта Живковић није примио за председника бирачког одбора Стојана Аранђеловића учитеља, и ако му је овај подносио уверење државног одбора (види избор. акта под 15.)

16. У општини „Доњо Коритничкој“ писар срески Аксентије Ђорђевић отерао је са биралишта председника бирачког одбора Стевана Миленовића, свештеника на дан 24. Фебруара после подне, и ако је имао уверење државног одбора. (види избор. акта под 16.)

Округ Крајински

1. У општини „Душановачкој“ председник општинског суда Јон Чечуловић, Мијаило Цета и Марин Кика чланови, приморали су председника бирачког одбора Светислава Милошевића учитеља, да се још 21 Фебруара ове год. удали из општине, и тиме га спречили да 24. истог месеца присуствује избору. (види избор. акта под 1.)

2. У општини „Метришкој“ председник општинског суда Дим. Милојевић отерао је са избор. посла председника бирачког одбора Светислава Рачића, свештеника из Метриша (види избор. акта под 2.)

3. У општини „Јасеничкој“ председник општинског суда Никола Милановић није примио на првом избору председника бирачког одбора Милоја Стојадиновића свештеника за то, што није имао полициску објаву, коју је тражио, па не добио већ имао уверење државног одбора.

Накнадни избор није извршен на дан 3. Марта за то, што је председник општинског суда тога дана отишао полициској власти у Неготину. (види изборна акта под 3.)

4. У општини „Вратњанској“ председник општинског суда Гица Страиновић није примио председника бирачког одбора Косту Поповића, свештеника Кобишничког за то, што није имао објаву полициске власти, коју је тражио, па не добио, већ уверење државног одбора. (види изборна акта под 4.)

5. У општини „Дупљанској“ председник општинског суда Јон Станојевић није хтео примити председника бирачког одбора Петра Ђурића, учитеља из Неготина, за то што није имао објаву полициске власти, коју је тражио па не добио. (види избор. акта под 5.)

6. У општини „Самариновачкој“ председник општинског суда Стан Радуловић није примио председника бирачког одбора Стевана Чолића подинжињера за то, што није имао објаву полициске власти већ уверење државног одбора и сировео га стражарно начелнику среза Крајинског. (види изборна акта под 6.)

7. У општини „Праховској“ председник општинског суда Јован Михаиловић није примио председника бирачког одбора Димитрија Грујића, свештеника Праховачког за то, што није имао објаву полициске власти већ уверење државног одбора. (види избор. акта под 7.)

8. У општини „Штубичкој“ председник општинског суда Милоје Ничић не само да није примио председника бирачког одбора Алексу Давидовића, бив. истражног судију за то, што није имао објаву полициске власти, већ уверење државног одбора, јер објаву

није могао добити и ако ју је од полициске власти тражио, но га је још са 4. наоружана човека стражарно из општине прогнао. (види изборна акта под 8.)

9, У општини „Буковчанској“ председник општинског суда Јован Косић није примио председника бирачког одбора Симу Клапаревића и ако је имао уверење државног одбора, а тако ни представнике листа: радикалне и напредњачке: Радоја Баланеска и Косту Баланеска. (види избор. акта под 9.)

10, У општини „Малајничкој“ председник општинског суда Станоје Дидић не само да није примио председника бирачког одбора Јована Нешића рачуноиспитача Главне Контроле, и ако је имао објаву Управника града Београда, него га је са учитељем Пантом Богдановићем стражарно спровео до на један сат из села, па га онда пустили да иде пешке у Неготин.

Поред тога пред вратима гласачке собе стајала су по достави Петра Јовановића теж. из Малајнице, представник радикалне листе, 3 наоружана војника, па су сваког оног, за кога се приметило, да је гласао за радикалног кандидата задржавали и под стражом држали. (види изборна акта под 10.)

11, У општини „Горњанској“ председник општинског суда Петар Делија не само да није примио председника бирачког одбора Марка Швабића, свештеника Горњанског, и представнике кандидатских листа: радикалне и напредњачке, но је срески пивар Јово Станојевић отерао пона Марка и Дим. Адамовића представника радикалне кандидатске листе у среску канцеларију, где су их ухапсили.

Целог дана 25. Фебруара ове год. ходао је Јово писар са наоружаним жандарима по општинској судничкој авлији и људе плашили. (види изборна акта под 11.)

12. У општини „Плавњанској“ председник суда Степан Петровић није хтео примити председника бирачког одбора Драгољуба Михаиловића, учитеља из Уровице, за то што није имао објаву полициске власти, већ уверење државног одбора (види изборна акта под 12).

13. У општини „Глоговачкој“ председник општинског суда Преда Јеремић није хтео примити председника бирачког одбора Јована Радојевића свештеника Глоговичког, за то, што није имао полициску објаву, већ уверење државног одбора (види изборна акта под 13).

14. У општини „Грабовачкој“ покрадена су из општинске суднице бирачка акта на дан 26. фебруара ове год. пошто је избор свршен (види изборна акта под 14).

15. У општини „Сиколској“ председник бирачког одбора Мијаило Николић члан конзисторије из Зајечара био је спречен од председника суда на дан 25. Фебруара ове год. и ако је имао објаву полиц. власти, те није могао тога дана избор обавити.

На накнадни избор, који је био одређен на дан 3. Марта ове год. није био ни позиват, нити је истом присуствовао. (види изборна акта под 15).

Округ подрински

1. У општини „Велико Бошњачкој“ председник општинског суда Павле Антонић није примио председника бирачког одбора Данила Јовановића, свештеника из Свилеуве, за то, што није имао објаву полициске власти, коју је овај тражио па му није дао начелник среза поцерског.

На накнадном избору, који је био наређен на дан 2. марта ове год. није се могло ништа радити за то, што је председник општинског суда Павле Антонић закључао судницу, па отишао у Шабац. (види изборна акта под 1).

2. У општини „Накучанској“ није се могао извршити поновни избор на дан 2. Марта ове год. за то, што је капетан однео из општинске суднице изборни материјал у среску канцеларију. (види изборна акта под 2).

3. У општини „Чокешинској“ председник општинског суда Живко Јанковић није примио председника бирачког одбора Војислава Станчића учитеља школе Дебрчке, за то што није имао објаву полициске власти. (види изборна акта под 3).

4. У општини „Јаребичкој“ преко 120 пуноправних гласача није добило бирачке карте, те с тога нису могли да употребе своје право. (види изборна акта под 4).

5. У општини „Текеришкој“ није извршен избор на дан 25. Фебруара ове год. за то, што је председник општинског суда Лука Благојевић закључао општинску судницу, у којој је био изборни материјал и у којој је требало извршити гласање, па некуда отумарао.

Тако је исто урадио и 3. Марта исте године, кога је се дана требао извршити накнадни избор. (види изборна акта под 5).

6. У општини „Костајничкој“ председник општинског суда није примио председника бирачког одбора за то, што није имао полициску објаву.

Председник је општинског суда био Алекса Гајић, а председник бирачког одбора Марко Димитријевић, свећеник трбушнички. (види изборна акта под 6).

7. У општини „Љубовиској“ покушавао је председник општинског суда Маринко Савић помоћу среских практиканата Велимира Влајковића, Драгутина Божовића и контролора дуванског Боје Пантовића да спрече председника бирачког одбора Живојина Кретића у вршењу изборног посла, но овај је то енергично одбио. (види изборна акта под 7).

8. У општини „Каменичкој“ председник општинског суда Аксентије Илић није хтео примити председника бирачког одбора Михаила Бабовића, свештеника из Коцељеве, за то, што овај није имао објаву полициске власти. (види изборна акта под 8).

9. У општини „Бело-црквенској“ председника бирачког одбора Љубомира Поповића, свећеника из Б. Цркве, затворио је капетан у Круњу 24. Фебруара ове године и држао га до 3 часа после подне, а тада га пустио, за то, што је тражио објаву, због чега је доцкан стигао на одређено изборно место тога дана и застао председника општинског суда, где у место њега ради. (види изборна акта под 9).

10. У општини „Недељичкој“ спречени су многи правни гласачи од председника општинског суда Антовија Радовановића, који је извршио избор у место држав. одбором одређеног председника Николе Николића судије из Шапца, те нису могли да употребе своје бирачко право (види изборна акта под 10).

11. У општини „Змињачкој“ председник општинског суда Ђока Радивојевић и његов кмет Јаков Гајић оружаном силом растерали су бирачки одбор и представника радикалне кандидатске листе тукли, а од председника бирачког одбора Алексе Милојковића отели записник бирачког одбора. (види изборна акта под 11).

12. У општини „Совљачкој“ није могао да се изврши накнадни избор за то, што председник општинског суда Лука Милосављевић није хтео дати бирачком одбору изборни материјал. (види изборна акта под 12).

13. У општини „Варњанској“ није се могао извршити накнадни избор на дан 3 Марта ове год. за то, што је полициска власт одузела од општинског суда изборни материјал.

14. У општини „Башевачкој“ избор се није могао накнадно извршити на дан 3. марта о. г. за то, што је полиц. власт одузела од општ. суда изборни материјал.

А на првом избору председник општинског суда Цвеја Антић није примио председника бирачког одбора Живојина Милојевића учитеља. (види изборна акта под 14).

15. У општини „Свилеувској“ није извршено гласање на дан 25. Фебруара ове године за то, што није издата ни једна бирачка карта нити је имало куглица. (види изборна акта под 15).

Округ подунавски.

1. У општини „Печанској“ председник општинског суда није примио председника бирачког одбора Чедомира Бркића свршеног правника за то, што није имао од полициске власти објаву. (види изборна акта под 1).

2. У општини „Баничкој“ извршио је избор Лазар Павловић председник општинског суда на место председника бирачког одбора г. Љуб. Живковића адвоката из Београда, кога је комесар Београдске железничке полиције Милан Татаровић спречио силом власти своје да оде на место избора. (види изборна акта под 2).

3. У општини „Азањској“ извршио је избор председник општинског суда Владимир Арсенијевић за то, што је одређени председник бирачког одбора Велимир Тодоровић, адвокат из Београда, био спречен од комесара Београдске железничке полиције Милана Татаровића, да оде на своју дужност. (види изборна акта под 3).

4. У општини „Голобочкој“ извршио је избор председник општинског суда Иван Гајић за то, што је председник бирачког одбора Никола Николић адвокат из Београда, спречен од комесара Београдске железничке полиције Милана Татаровића да оде у своје изборно место. (види изборна акта под 4).

5. У општини „Вел. Орашкој“ извршио је избор председник општинског суда Дим. Рајић за то, што председник бирачког одбора Никола Капетановић адвок. из Београда, спречен комесаром Београдске железничке полиције Миланом Татаровићем и жандармима није могао да отиде на изборно место. (види изборна акта под 5).

6. У општини „крњевачкој“ извршио је избор председник општинског суда Радосав Хранисављевић за то, што председ. бирач. одбора Др. Милован Миловановић прав. из Београда, спречен комесаром београдске железничке полиције Миланом Татаровићем и жандармима није могао да оде на изборно место. (види избор. акта под 6).

7. У општини „паланачкој“ извршио је избор председник општинског суда Глиша Јовановић за то, што није хтео примити председника бирачког одбора Стевана Вуковића пензионера из Београда, јер није имао полициску објаву. (види избор. акта под 7).

8. У општини „велико-планској“ извршио је избор Милош Илић председник општин. суда на место одређеног председника бирачког одбора г. Љубом. Романовића адв. из Београда, који није могао отићи на изборно место за то, што је био спречен од Милана Татаровића комесара београдске железничке полиције и жандарма. (види избор. акта под 8).

9 У општини „сланачкој“ извршио је избор Иван Јевтић председник општин. суда за то, што председник бирачког одбора Васа Симић истраж. судија из Београда спречен од Министра правде није могао отићи на изборно место.

Спречио га је бив. министар правде Живојин Величковић, наредбом својом од 24. Фебруара ове год. № 1626. (види избор. акта под 9).

10. У општини „шепшинској“ извршио је избор председник општин. суда Милоје Ђерковић за то, што одређени председник бирачког одбора Настас Антонијевић судија првостеп. београдског суда није могао отићи на изборно место, јер је био спречен од комесара београдске железничке полиције Милана Татаровића и жандармима. (види изборн. акта под 10).

11. У општини „мало-пожаревачкој“ извршио је избор председник општинског суда Василије Стевановић за то, што одређени председник бирачког одбора г. Сава Врачевић. судија првостеп. београдског варошког суда није дошао, јер је био спречен комесаром београдске железничке полиције Миланом Татаровићем и жандармима. (види избор. акта под 10)

12. У општини „бегаљичкој“ извршио је избор председник општинског суда Гаја Марковић за то, што председник бирачког одбора Алекса Стејскал судија београд. првостеп. суда није дошао, јер је био спречен комесаром железничке полиције Миланом Татаровићем и жандармима. (види избор. акта под 10).

13. У општини „мале крсне“ извршио је избор председник општинског суда Милија Илић за то, што председник бирачког одбора Др. Миленко Веснић из Београда, није дошао, јер је спречен комесаром железничке полиције Миланом Татаровићем и жандармима. (види изборна акта под 13).

14. У општини „сараорачкој“ није извршио избор одређени председник бирачког одбора Др. Миџа Поповић начелник министарства финансије из Београда за то, што није могао отићи на место избора, јер је био спречен од Милана Татаровића комесара железничке полиције.

Избор је извршио председник општинског суда Павле Матејић. (види избор. акта 14).

15. У општини „венчанској“ извршио је избор председник општинског суда Панта Савић за то, што одређени председник бирачког одбора Петар Миленковић адв. из Београда није дошао. (види избор. акта под 15).

При избору радикална листа није имала свога представника, јер одређена лица такође нису дошла.

16. У општини „чибутковачкој“ извршио је избор председник општинског суда Светозар Зиндовић за то, што председник бирачког одбора г. Ђока Ђорђевић није дошао. (види изборна акта под 16).

17. У општини „јунковачкој“ извршио је избор председник општинског суда Деспот Бељачевић за то, што председник бирачког одбора није дошао. (види избор. акта под 17.) а био је одређен г. Лазар Газибарић адв. из Београда.

18. У општини „даросавачкој“ извршио је избор председник општинског суда Лазар Грујић за то, што председник бирачког одбора Васа Маџаревић, пензионар из Београда, није дошао. (види избор. акта под 18).

19. У општини „трбушничкој“ извршио је избор председник општинског суда Јован Бркић за то, што председник бирачког одбора Ђока Живковић бив. истражни судија није дошао. (види изборна акта под 19).

20. У општини „барошевачкој“ извршио је избор председник општинског суда Јован Радосављевић за то, што председник бирачког одбора г. Алек. Новаковић адв. није дошао. (види избор. акта под 20).

21. У општини „мраморачкој“ извршио је избор председник општинског суда Илија Јевтић за то, што председник бирачког одбора Тома Дрманић адвокат из Смедерева није дошао. (види избор. акта под 21).

22. У општини „малотаначкој“ извршио је избор председник општинског суда Милован Стевановић за то, што председник бирачког одбора није дошао, а био је Срећко Милетић предавач из Смедерева. (види избор. акта под 22).

23. У општини „глибовачкој“ извршио је избор председник општинског суда Живојин Петровић за то, што председник бирачког одбора Коста Шпартаљ адвокат није дошао. (види изборна акта под 23).

24. У општини „ст. ацбеговачкој“ извршио је избор председник општинског суда Јова Радовић за то, што Јован Симић адв, као председник бирачког одбора, није дошао. (види изборна акта под 24).

25. У општини „Поповићској“ извршио је избор председник општинског суда Панта Животић за то, што председник бирачког одбора Давид Алкалај адв. из Београда није дошао. (види изборна акта под бр. 25.)

26. У општини „Америћској“ извршио је избор председник општинског суда Јанко Вујичић за то, што Михаило Степановић писар вар. београдског суда, није дошао као одређени председник бирач. одбора. (види избор. акта под 26.)

27. У општини „Ропчевачкој“ извршио је избор председник општинског суда Петар Мајсторовић за то, што председник бирачког одбора Арон Нинчић адв. из Београда није дошао. (види избор. акта под 27.)

28. У општини „Сибничкој“ извршио је председник општинског суда Живко Анђелковић за то, што Благоје Ристић адв. из Београда, као одређени председник бирачког одбора није дошао. (види избор. акта под 28.)

29. У општини „Ритопечкој“ извршио је избор председник општинског суда Димит. Стојадиновић за то, што председник бирачког одбора Мијајло Стевановић није дошао. (види изборна акта под 29.)

30. У општини „Каменодолској“ извршио је избор председник општинског суда Игњат Младеновић за то, што председник бирачког одбора Љубомир Николић није дошао. (види изборна акта под 30.)

31. У општини Лесковачкој извршио је избор председник општинског суда Панта Матејић за то, што председник бирачког одбора Војислав Марковић писар првостеп. суда за вар. Београд није дошао. (види избор. акта под 31.)

32. У општини Суводлској извршио је избор председник општинског суда Стеван Стојковић за то, што председник бирачког одбора Никола Милојевић рачуновођа смедеревског првостепеног суда није дошао. (види изборна акта под 32.)

33. У општини Друговачкој извршио је избор председник општинског суда Ранко Ђорђевић за то, што председник бирачког одбора Мијајло Радовановић, бив. секретар првостеп. суда смедеревског није дошао. (види изборна акта под 33.)

34. У општини Ландолској извршио је председник општинског суда Младен Јеремић за то, што председник бирачког одбора Милутин Адамовић писар првостеп. суда смедеревског није дошао. (види изборна акта под 34.)

35. У општини Вреочкој извршио је избор председник општинског суда Драгутин Вељић за то, што председник бирачког одбора Милан Марковић адв. из Београда, није дошао. (види изборна акта под 35.)

36. У општини Губеревачкој извршио је избор председник општинског суда Александер Николић за то, што председник бирачког одбора Драгић Солдатовић, чиновник из Београда, није дошао. (види изборна акта под 36.)

37. У општини Осиповичкој извршио је избор председник општинског суда Станоје Марковић за то, што Никола Симић, писар истраж. судије из Смедерева, као председник бирачког одбора није дошао.

Нарочито је важно:

Што је заменик предствника радикалне листе Марко Радошевић актом својим јавио главном бирачком одбору, да је сазнао, да је други записник написат и предат главном бирачком одбору за ову општину, а не онај који је на дан избора вођен и који је он потписао.

Тако он у овом свом акту вели: да је либерална листа добила 47 гласова, напредњачка два и радикална 116.

Међу тим у записку стоји:

Да је гласало свега бирача: три стотине деведесет. — Ово три стотине деведесет написано је другом руком а не оном, која је записник водила.

Даље је записано да је у кутији, која је примала гласове за кандидатску листу Јована Авакумовића нађено свега гласова — куглица три стотине седамдесет и две. Ово 372 написано је другом руком, а не оном, која је водила записник и испод њега познаје се да је нешто, радирано.

У кутији пак, која је примала гласове за кандидатску листу Милутина Гарашанина да је нађено свега куглица две. — Ово две написано је другом руком, а не оном која је записник писала и место је испод ове речи радирано.

И најзад у кутији, која је примала гласове за кандидатску листу Пере Максимовића и у њој је нађено свега куглица шеснаест. — Ово је 16. написано другом руком, а не оном, која је записник написала, и место је испод ове речи — броја радирано.

И што је најзначајније потпис на овоме записнику заменика представника радикалне листе Марка Радошевића не слаже се са потписом његовим на акту, који је поднео главном бирачком одбору.

У записнику није забележено колико је издато бирачких карата, ну је остављено празно место. (види изборна акта под 37).

23. Јула 1893. год.

Београд.

Спречено и отерано у 6. округа 116. председника бирач. одбора, а није дошло 25.

Округ Топлички

I. Нису примљени председници одређени Државним одбором, што нису имали објаве полициских власти у општинама:

1, влаховској, 2. орљанској, 3. горњо топоничкој, 4. балајначкој, 5. александровачкој, 6. драгушкој, 7. пуковачкој, 8. житорађској, 9. дубовској, 10. белољинској, 11. вел. планској, 12. малошишкој, 13. ново-селској, 14. ђакуској, 15. претрешничкој, 16. петровачкој, 17. барбатовачкој, 18. блацкој, 19. облачинској, 20. каменичкој, 21. међуровској, 22. трупалској, 23. маљковачкој, 24. доњо-црнатовачкој, 25. вел. вртопској, 26. иванкулској, 27. бабичкој, 28. рударској, 29. мачковачкој, 30. куршумлиској, 31. шучкој, 32. грабовничкој, 33. рачанској, 34. Луковској, 35. блажевској, 36. малчанској. У општинама: балајначкој, пуковачкој, житорађској и малчанској отерани су председници из изборних места помоћу војске.

II. Нису дошли одређени председници у општинама:

1. Умској, 2. крушевничкој, 3. појатској, 4. житнопоточкој, 5. м. бресничкој.

III. Представници листа изјавили су да је било фалзификовање записника у општинама:

1. александровачкој, 2. ђакуској, 3. појатској, 4. петровачкој, 5. трупалској, 6. миљковачкој, 7. м. бресничкој, 8. доњо-црнатовачкој, 9. бабичкој, 10. рударској, 11. мачковачкој, 12. шучкој, 13. грабовничкој и луковској.

2. Округ ужички

I. Нису примљени председници одређени Државним Одбором у општинама:

1. стрмовској, 2. подпећској, 3. скакавичкој, 4. годечевској и 5. висибабској.

II. Извршен фалзификат изборног, записника по преставци чувара кутије у општини потпећској.

III. Руднички округ

Нису примљени председници одређени одбором у овим општинама :

1. грачачкој, 2. отрчкој, 3. сирчанској, 4. градачкој, 5. цветачкој, 6. каменичкој, 7. рашкој и 8. жежевачкој, у овој општини биле су још и две неправилности :

а, што су отерани чувари радикалне кутије,

б, што је за све време избора присуствовао гласању срески писар Никола Петровић, који је слао и Јакова Солдатовића у Чачак за војску;

в, што је зграда, у којој је вршено гласање била пуна оружаних људи, који су имали изазивачко држање; и

г, што је регент за све време гласања држао на столу пун револвер. Сви отерани председници имали су објаве председника држав. одбора.

У овом округу сем показаних неправилности била је и та, што је капетан среза трнавског растерао главни бирачки одбор за округ Руднички, кад је овај наредио накнадне изборе у местима, где председници одређени државним одбором нису обавили изборе на дан 25. Фебруара т. године.

IV. Крагујевачки округ

I. Нису примљени председници, које је одредио Државни Одбор у овим општинама :

1. комаричкој, 2. сипићској, 3. страгарској, 4. шаторачкој, 5. блазнавачкој, 6. јеловичкој, 7. жабарској, 8. орашачкој, 9. овсишкој. У овој општини постоји и жалба 16 грађана против опћинског суда због неиздавања карата; 10. маскарској. У овој општини отеран је још и чувар радикалне кутије; 11. белосавачкој. Представник радикалне листе у овој општини наводи још и ове неправилности :

а, да није извршен посао, који се имао обавити 24. Фебруара т. год.

б, да је 25. Фебруара отпочето гласање у 11 сахати пре подне;

в, да је гласао један, који не живи у тој општини;

г, да је извршено фалзификовање изборних записника.

II. Нису дошли одређени председници државним одбором у општинама :

12. лаповској, 13. клокачкој и 14. врбичкој.

V. Тимочки округ

У овом округу није било никаквих неправилности при изборима. Само је председник главног бирачког одбора за овај округ, Живан Живановић, државни саветник, на молбу министра унутрашњих дела, нашао за нужно, да са представницима либералне кандидационе листе у главном бирачком одбору, народним изабраницима не издаје пуномоћија.

VI. Ваљевски округ

Нису примљени председници одређени државним одбором у општинама :

1. рајковачкој, 2. пепељевачкој, 3. звечанској, 4. кртиначкој, 5. скељанској, 6. стублинској, 7. обреновачкој, 8. мионичкој. У овој општини постоји и жалба 72 гласача, што је отеран председник бирачког одбора и председник радикалне листе, и што је одбор тражио да се јавно гласа у извесну кутију; 9. рубрибрешкој. У овој општини представљено је, да је извршено фалзификовање изборних записника.

II. Нису дошли председници у општинама :

10. јабучкој, 11. врељанској, 12. бргуљској. Сви отерани председници имали су објаве државног одбора.

VII. Врањски округ

Нису примљени председници у општинама :

1. д. коњувској, 2. калиманској, 3. прибојској, 4. медвеђској, 5. реткоцерској, 5. бошњачкој, 7. слишанској, 8. власинској, 9. моштаничкој, 10. бучуметској, 11. мрштанској, 12. вучанској, 13. вел. грабовничкој, 14. мирошевачкој, 15. бунушкој, 16. лебанској, 17. Ђуковачкој, 18. крушевоглавској, 19. мачкатачкој, 20. јелашничкој, 21. кијевској, 22-морошевачкој, 23. буштранској, 24. јовачкој, 25. тесовичкој, 26. власачкој, 27. бел ишевској и 28. косаничкој. Отерани председници у општинама означеним под бројевима: 2, 4, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23 и 27 имали су објаве од државног одбора; у општинама бр. 3, 9, 20 и 24. среске власти истог округа; у општини власачкој имао је председник објаву Управе града Београда, а у општини власинској објаву начелника окр. Подунавског. У општини Ђуковачкој срески писар истерао је председника 25. Фебруара.

II. У општини калиманској представљено је, да је било фалзификовање записника.

III. У општини Бошњачкој отеран је представник радикалне листе.

Представке свих отераних председника дате главном бирачком одбору. Др. Захарије Угричић, као председник главног бирачког одбора, није узео у разматрање, већ их је послао Министру унутрашњих дела на разматрање.

VIII. Пожаревачки округ

Отерани су председници у општинама :

1. мијаиловачкој, 2. чешљевој бари, 3. божевачкој, 4. брадарачкој, 5. клењској, 6. топоничкој, 7. брежанској, 8. сираковачкој, 9. бубушиначкој, 10. царевачкој, 11. бошњачкој, 12. влашко-долској, 13. Ђириковачкој, 14. пољаничкој, 15. кладуровској, 16. затоњској, 17. рабровској, 18. раковској, 19. златовској, 20. кулској, 21. арнаут-поповској, 22. старчевској, 23. шетоњској, 24. бискупачкој и 25. дубравичкој. Председник општине рановачке имао је објаву Управе града Београда.

II Нису дошли председници у општинама :

1, *сигачкој* : У овој општини срески практикант при самом бројању куглица избацио је са оружаним пандурима представника радикалне листе.

2, *ждрелској*. Писар ове општине врло лепо описује у достави главном бирачком одбору, како је извршено фалзификовање изборних записника.

IX. Црноречки округ

Отерани председници у општинама :

1. трнавачкој, 2. борачкој, 3. ласовачкој, 4. мировској; био болестан председник.

5. *врбовачкој* : није дошао председник. На дан 25. Фебруара т. год. дошао у ову општину срески писар и отерао деловођу бирачког одбора и представнике радикалне листе у Бољевац са изборним материјалом. Жалилац држи да је то урађено у цели фалзификовања записника.

6. *вражогрначкој* : у овој општини бирачки одбор уписао је у гласачки списак ова лица: Милију Благојевића, Вучка Ж. С. Цонића, Живана С. Цонића, Радоја Ц. Јеремића, Стојана Јаковљевића, Живка С. Јанковића, Јована Мацића, Јеврема Ј. Мацића, Јеврема М. Паулића, Коцу М. Бајића, Станка Ж. Милошевића, Живка Ј. Бакасенчића, Живка Ивковића, Велимира Вељковића, Вељка С. Миленковића, Анђелка Стаменковића, и Вељка Пантића, — који нису гласали 25. Фебруара тек. год., као што тврде бирачке карте, које су у жалби поднели.

7. *Гамзиградској* : У овој општини постоји жалба 5. грађана, да је бирачки одбор лажно представљао кутије по партијама.

8. *Грљанској* : У овој општини неколицина бирача изјавила жалбу о фалзификовању бирачког записника.

9. *Штрбовачкој* ;

10. *Оштрељској* ;

У општинама под бројевима 2, 6, 7, 8 и 10. поапшени су председници и представници листа напредњачке и радикалне кутије.

12. *Планиничкој*: У овој општини постоји жалба суда, да је 25. фебруара у вече око 10. сахати дошла војска са среским, писаром напали судницу, обили врата и однели сва акта гласачка.

13. *Звезданској*: Постоји жалба 70. грађана о неправилностима разним као: присуство жандарма, који су јавно претили представницима листа, нису давале карте и уашени представници.

14. *Кривовирској*: жалба постоји као и у општини звезданској.

15. *Вратарничкој*: Постоји жалба што је уапшен председник, отерани представници листа и што је општинска власт агитовала на дан избора.

16. *Лубничкој*, 17. *вел. изворској*, 18. *боговинској*, 19. *добро-пољској*, 20. *сумраковачкој*, 21. *обрујевачкој*, 22. *злотској*, 23. *валакољској*, 24. *луковској*, 25. *кривелској*, 26. *грлишкој*, 27. *метовничкој*, 28. *рготинској*.

У ових девет округа у сто шесет и једној општини није било председника бирачког одбора на дан 25-ог фебруара тек. године.

Истражном скупштинском одбору

БЕОГРАД

Накнадно мом извештају од данашњег Бр. 9059 учтиво јављам одбору, да је садржина уверења — решења — издатог од стране председника суда општине јагодинске г. Михаилу Стојичевићу судији оваква: „Данас 24. Фебруара тачно у три сата после подне а према чл. 61. закона о изборима народних посланика од 25. марта 1890 године г. Михаило Стојчевић судија првостепеног јагодинског суда дошао је у зграду суда општине јагодинске, која је према чл. 56. истог закона одређена за место, где ће се гласање посланика извршити и изјавио је, да је он од стране Државног одбора одређен за председника бирачког одбора за општину јагодинску, но да нема при себи објаве, којом би могао доказати суду ово-општинском, да је заиста као такав и одређен за ово место. Претстављајући последице чл. 144. изборног закона навео је да је морао предстати према чл. 61. суду општинском и затражити од њега на реверс потребан изборни бирачки материјал.

Па како суд ово општински, а на основу расписа начелника среза беличког од 24. фебруара 1893 год. бр. 2569. има наређење да за председника одбора прими само онога, који дође и јави се са уредном објавом изданом од стране надлежне полицијске власти, то на основу овога а и наређења г. министра унутрашњих дела од 23. ов. месеца ПБр. 2277.

Извештава се г. Михаило Стојчевић судија првостепеног суда, да и ако је писатима познато да је од стране Државног одбора према чл. 59. изборног закона одређен за председника гласачког места у општини јагодинској, не може се према напред поменутом наређењу г. министра унутрашњих дела и начелника среза беличког примити од суда ово општинског као председник бирачког одбора.

О овоме се извештава г. Стојчевић ради знања и управљања.

Издано од стране суда општине јагодинске 24. фебруара 1893. године. Јагодина Бр. 685.

ВРШИ ДУЖНОСТ ПРЕДСЕДНИКА СУДА,
Жив. П. Бошкович

ЗАСТУПНИК НАЧЕЛНИКА СР. ПИСАР,
Тод. М. Игњатијевић.

VI. ДЕЛО

1.

Господину Министру војном

Услед претписа г. Министра војног од 19. Децембра пр. год. АТбр. 5084. отпуштено је радника 39, а сами су напустили рад услед истог претписа, 46 радника.

СВБр. 2816
Бр. 3161
16/VII. 1893. године
Крагујевац.

ЗАСТУПНИК УПРАВНИКА
ПОТПУКОВНИК,
В л а ш и ћ.

Скупштинском истражном одбору шаље се добивени одговор о отпуштеним радницима фабрике, а према захтеву Бр. 96. тек. год. на надлежност.

Бр. 133.
16/VII. 1893. године
Београд.

МИНИСТАР ВОЈНИ
ГЕНЕРАЛ,
С. Грујић.

2.

Команданту шумадијске дивизије

КРАГУЈЕВАЦ.

Из Крагујевца јавља се:

„Г. Сима Влашић потпуковник у фабрици узима на одговор раднике, што су се потписали за неповерење, и што су узимали потпис“.

Оваква радња противна је постојећим прописима. Као командант места известите се подробно о овоме и ако је заиста то чинио, казните га најстрожије а мене одмах известите.

10. Децембра 1892. године
Београд.

МИНИСТАР, ГЕНЕРАЛ,
А. Богвић.

3.

Управнику војно-техничког завода

АТБр. 5084.
19. Децембра 1892. године
Београд.

Комисија, која је била одређена ради прегледа рада у тој управи, у извешћу које је поднела по своме повратку, навела је:

да је, поред осталих других узрока, који сметају правилном раду у фабрици, један од главнијих и тај, што се радници мешају у политичке партије, те на тај начин пренебрегавају свој посао, подривају ред у фабрици и доприносе, да је израда не само скупа но и небрежљива.

Поводом овог извештаја комисијског, а да би се, с једне стране рад у фабрици био искључиво војној установи унапредио, а с друге утишале страсти, и стало на пут омрази, која код њих постоји због разних политичких убеђења; налазим за потребно да се тачки г, члана 36. правила администрације војно-техничког завода, после првог става дода ово:

„Сваки мајстор и радник, пре ступања на рад даће написмену изјаву о томе: да неће припадати ни једној политичкој партији — да неће учествовати у општинским, скупштинским и другим изборима јавне природе; изузимајући оне, који су чисто занатлијски или хуманитарни. Који овакву изјаву не би хтео дати, неће се у завод примати; а ако би који и поред дате изјаве, радио противно, да се одмах, одпусти.“

Ова допуна поменутог правила, има се применити и на мајсторе и раднике који се сада при управи налазе; с тога изволите и од њих одмах ово изузети, и мене о извршењу овога известити.

МИНИСТАР ВОЈНИ
ГЕНЕРАЛ,
А. Богичевић.

4.

ДЕ П Е Ш А

Управнику војно-техничког завода

Пов. АБр. 160.
21|XII. 1892. године
Београд.

Јавите, какав је утисак међу радницима учинило решење АТБр. 5084., и мислите ли да је оно због њих самих корисно.

Је ли вам Начелство издало што новаца. Ако није, има ли да изда.

МИНИСТАР ВОЈНИ
ГЕНЕРАЛ,
А. Богичевић.

VII ДЕЛО

РАСПИС ИЗ ЧАЧКА.

24. — II. 1893. год.

Начелницима среским: Рашка, Краљево, Гор. Милановац, Рудник.

Услед нереди у Драгачеву извршен претрес главног радикалног одбора у Београду и нађена писма, која их терете као пострекаче. За то су неки чланови поапшени. Ово саопштите коме треба; а све депеше о овом за Београд и из Београда задржите и пошљите ми да их пошљем у Београд.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Камончић.

2.

РАСПИС ИЗ БЕОГРАДА

24 — 1893 г. у 6 часова и 45 мин.

Свима окражним начелствима и Управи града Ниша.

Први је и најпречи задатак управних органа одржање правног поредка у земљи. На то нека и сад највише и најозбиљније пазе сви чиновници. Вечерас, и док се избори не сврше чиновници да су на окупу код среске канцеларије са целом послугом. Изузетак кад њихово удаљење изискује прека потреба повраћаја и одржања реда. Сазнаје се, да су противници намерни да причекају носиоце записника . . . где су ови штетни по њих и уништавају. Треба пазити на то и обезбедити резултат избора. На путове и мостове и железницу треба обратити најозбиљнију пажњу и старати се о потпуној исправности њиховој . . .

На телеграфске штације обратите строгу пажњу, забраните сваку сумњиву депешу, а нарочито оне, којима би се ма шта о избору или о чему сумњивом јављало из једног места у друго.

Ово је моја последња наредба за овај мах. Очекујем од свију да се појме интереси службе и државе и да им се служи са безграничном оданошћу и пожртвовањем.

МИНИСТАР,
Ст. Д. Рибарац с. р.

VIII. ДЕЛО

1.

Шифра из Ваљева.

Господину министру војном

Месни командант из Ужице јавља ми да је сазнао од начелника окружног како неки радикали разбирају шта има у ивањичком барутном магацину и доводи то у везу са садашњим кретањем радикала у Драгачеву.

Како је тај магацин далеко од Пожеге а чувају га само два пандура то би требало из њега преместити муницију за пибодоваче и спредњаче или послати 1 вод са официром да магацин чувају.

16 фебруара 1893 год.
Ваљево.

командант пуковник,
Мостић с. р.

Господине министре,

Част ми је послати вам горњу шифру, која је означена као хитна за то сам и спремио по вашем јучерашњем наређењу одговор и примљену шифру.

Понизан ваш,
К. Јокић.

Пав. бр. 58.

Команданту дивизије,
Ваљево.

Наредите да 1 чета 4 батаљона иде одмах из Ужица у Ивањицу као по-сада и да чува магацин.

На дан избора (25) на захтев полициске или општинске власти да оде 1 чета из Пожеге у Добриње.

Св. Пов. бр. 70.
17 фебруара 1893 год.
Београд.

Министар ђенерал,
Богичевић с. р.

2.

Дислоцирање трупа

од 13 фебруара до 2 марта 1893 год.

дан месец	одакле је трупа упућена	где је упућена	јачина трупе и кога батаљона или команде.
13—II—1893	из Чачка	у Зеоке	једна (3) чета X батаљ. стал. кадра.
14—II—1893	из Зеока	у Гуче	„ (3) чета X батаљ. стал. кадра.
16—II—1893	из Ужица	у Ивањицу	(3) „ IV „ „ „
19—II—1893	из Пирота	у Јагодину	„ две чете IV. гардиског батаљ.

19—II—1893	„	у Ђуприју	две чете IV. гардиског батаљ.
19—II—1893	из Гуча	у Горачић	¹ / ₂ (3-ће) чете X батаљ. стал. кад.
20—II—1893	из Зајечара	у Неготин	V гард. батаљон.
20—II—1893	из Ђњажевца	у Зајечар	XIV батаљон сталног кадра.
21—II—1893	из Зајечара	у Салаш	2 чете XIV батаљ. сталног кадра.
21—II—1893	из Врање	у Лесковац	две чете I батаљ. „Њ. Милоша“.
22—II—1893	из Зајечара	у Белу Реку	један вод XIV батаљ. стал. кадра.
23—II—1893	из Београда	у Д. Милановац	две чете III гардиског батаљона.
23—II—1893	из Алексинца	у Ражањи Јовановац	један ескадрон I коњич. пука.
23—II—1893	из Лесковца	у Власотинце	једна чета I бат. „Њ. Милоша“.
24—I—1893	из Крушевца	у Катун	две бат. пеш. брд. арт. пука 65 људи.
24—II—1893	из Јагодине	у Белицу	пола чете из IV гард. батаљ.
24—II—1893	из Неготина	у Чубру	једна чета V гард. батаљона.
24—II—1893	из Неготина	у Брусницу	једна чета V гард. батаљона.
24—II—1893	из Зајечара	у Ласово	пола чете XIV батаљ. стал. кадра.
25—II—1893	из Пожеге	у Добриње	једна чета V батаљ. „Краља Милана“.
25—II—1893	из Прокупља	у Пуковац	по 1 вод из II бат. „Њ. Михаила“.
25—II—1893	из Прокупља	у Балинац	по 1 вод из II бат. „Њ. Михаила“.
25—II—1893	из Ниша	у Сталаћ	желез. чета II инж. батаљона.
25—II—1893	из Пожаревца	у Голубац	један вод из VIII батаљ. стал. кадра.
25—II—1893	из Зајечара	у Планиницу	пола чете XIV батаљ. стал. кадра.
25—II—1893	из Пирота	у Топоницу	1 чета I гард. батаљона.
25—II—1893	из Ниша	у Малчу	1 чета III батаљ. „Цара Лазара“.
25—II—1893	из Г. Милановца	у Таково	пола чете X батаљона сталног кадра.
1—III—1893	из Јагодине	у Секурич и	Волујак 1 чета IV батаљ. гард.
3—III—1893	из Шапца	у Варну	одред шабачког града пола чете.

3.

У Чачку 27 фебруара 1893 год.

Догађај у Горачићу 20 фебруара тек. год. изазвао је моју мисију.

Ја сам био у Драгачеву, размотрио писмене радове среске власти по свима нередовним појавама у срезу, сазнао стање ствари, и за потпунији извештај што га имам влади поднети, потребан ми је извештај господе начелника окружног и среског у томе: како је дошло до тога, да су морали употребити војну силу у Горачићу.

Је ли срески имао за то и какве упуте од окружног старешине, а обржњи пак је ли имао у том смислу упуте више власти.

Молим их да ми изволе дати своју реч још данас

Владин комесар,
управитељ Ниша,
Сим. Павловић.

4.

Рађено 27 фебруауа 1893 год.

Чачак.

Према наредби владиног комесара од данашњег односно нерета у Драгачеву, — част ми је учтиво поднети вам следећи свој одговор

Када су ме изгредници у општини тијањској напали на дан 12 ов. месеца служитеље зостављали и мене ухапсили, јављено је са приватне стране начелству о овоме догађају, војска је сутра дан одмах дошла у село Зеоке заједно са г. начелником, са којом смо изгреднике похватили и растерали, а за тим пошто је претила опа-

сност и од изгредника у селу Горачићу и Миросаљцима, мени је командант наредио да чета војника остане код среске канцеларије у Гучи до даље наредбе.

Одмах за тим, месни је командант наредио командиру чете, а у споразуму са г. начелником округа да са 10 коњаника, а у присуству моме изиђе у Горачић и позове изгреднике да се такође и разиђу. Према овакој писменој наредби г. команданта да сам са командиром чете и 10 коњаника изашао позвали изгреднике да се покоре и разиђу, али они то нису хтели учинити. Г. командир чете за овим известио је свог команданта о држању изгредника, а тако исто и ја сам известио г. начелника округа. То је било на дан 19 ов. мес., али сутра дан (20 овог месеца) дошла је још једна чета војника из Чачка са наредбом војне власти да се изгредници војном силом растерају. Г. г. командири чета и мене су позвали да са њима идем, али ја сам очекивао наредбу од г. начелника и одговорио сам г. г. командирима, да не могу без наредбе свог старешине. На ово су се г. г. официри наљутили и почели викати. Одмах за тим послао сам писара г. Нешковића да пита г. начелника хоће ли се и полициска власт овоме придружити, али одговора нисам добио све до 4 сахата по подне, но *за то време војска је по наредби своје власти отишла и изгреднике растерала и потукла и тек око 4 сахата по по дне добијем налог од г. начелника да следјућем наредби војне власти, т. ј. да јој се придружим, што сам ја већ раније и учинио на непрестано наваливање г. г. командири.*

Дакле, као што се види војну експедицију и употребу војне силе, изазвала је сама потреба *а и сама војна тактика, т. ј. сама је војна власт* увидела потребу, да је се мир и напредак морао на тај начин да поврати, иначе грозила је опасност и за саму војску.

Начелник срески,
Никола Јвановић с. р.

5.

Начелство округа рудничког
27 ФЕБРУАРА 1898 ГОДИНЕ У ЧАЧКУ.

По наредби г. Симе Павловића владиног комесара од 27 т. м. № 3. а по делу догађаја у Горачићу ср. драгачевском одвоарам:

Вазда сам давао среском начелнику у овом срезу савете да мирно и законито расправља сва спорна питања, а нарочито она што се тичу надзора над општинама, и он се у томе погледу добро држао, док сами гласачи на збору у Зеокама нису направили неред и он са писарем лишен слободе, а мало није и погинуо; а један практикант са служитељима испребијан, па и после тога и ако је са војском повраћао ред, није ништа учинио што би било противно закону и обичајима у таквим приликама; а кад се једна чета пешадије настанила у Гучи; и опет сам му препоручивао, да тугаљива питања не покреће, свуда се благо и мирно опходи, и он је то вршио, и ако је имао разлога да буде оштрији.

Али и против његове и потписатога воље, морао се десити сукоб у Горачићу, јер поред свих препорука да се оружане руље у Миросаљцима и Горачићу оставе на миру, до свршетка избора, оне нису обавезне за команданта одреда у Гучи, који је у томе назирао опасност за одред.

После његове преставке команданту, место у Чачку, ја сам са истим о томе конферисао и докончасмо на томе: да он издејствује одобрење за оружан корак против ових руља, пошто ја са политичких разлога нисам био да ову меру, која би влади и странци могла више удити но користити; али ако за то говоре сгручени војнички разлози, да то не могу нападати.

После овог команд. је добио налог, да силом растера руљу у Горачићу, наредио одреду из Гуче да тамо иде и другом одавде; а дотле ја о томе ништа знао нисам нити је ср. начелник од мене о томе имао каква упуства, а кад га је команд. одреда позвао да му сљедује и прими власт, кад се поврати ред, и он ме о томе из-

вестио и тражио ушуство, одговорио сам му да се придружи одреду, ако овај има одобрење да силом поврати ред.

То је мој рад у овој ствари и таква су ми била дата и ушуства од више власти а то је; да подржавам мир и поредак; али да не сметам ни другим властима у раду.

ПОНИЗАН,

Љ. Каменчић,

НАЧЕЛ. ОКРУГА РУДНИЧКОГ

Господине министре,

По овлашћењу вашем од 21 Фебруара ПБр. 2103 ја сам на лицу места у Драгачеву, испитао све, што се односи на догађај у Горачићу, где је отпор сељана савладан војном силом; а тако и остале појаве поремећених правилних односа народа са влашћу; и жури се да вам поднесем овај извештај са уверењем: да ће неумитна судска истрага утврдити факте и чињенице овога немилог догађаја.

I.

У мојем извештају о догађају од 26 Децембра у Чачку, ја сам и ако узгред напоменуо: да је у оно време била завладала општа манија код општинских часника и њихових присталица да се поштопого одржавају на власти и да не пуштају општине све до скупштинских избора. Ова политика као да је највидније усвојена у Драгачеву, а окружним одбором стално потхрањивана и храбрена.

Као и свуда, тако и у Драгачеву, свака општинска управа, затечена променом режима 9. Августа, имала је опозицију, која је желела промену управе у правцу постојећег стања у земљи. Неоспорно је да радикални елеменат стоји у Драгачеву у јачој мери но ретко где и да је опозицији у томе правцу, тешко било доћи до брзе и лаке промене. Зато је и природно било што су се људи у борби са кметовима обраћали надзорној власти за помоћ и што је власт наслоњена на прописе закона општинског, по негда морала и да пожуре промену у колико је била изазвана нелојалним држањем кметова према власти с једне и непријатељским поступањем према опозицији с друге стране. Срески је пак старешина у Драгачеву Никола Јовановић, човек жустре природе, одушевљен да ревносно послужи, али није имао прилике да се научи управничком послу и такту. Писари су му слаби да га помажу а још мање допуњују. Начелник окружни није излазио у срез да собом прати и оцењује појаве, те да на време, у зачећу заплета, својим ауторитетом отклони све што смета правилним односима. Следећи верно интенцијама владе, ја сам још по Божићу у Чачку, настојавао код начелника окружног, да нареди да се у Драгачеву започето расправљање са општинским управама обустави и остави на миру. Тада ми беше познато да старе управе у Горачићу, Миросаљцима и Котражи, стоје у отпору према среској власти

II.

1), општина Горачићска састоји се из три села: Горачића, Живице и Губереваца. Има 700 глава пореских. Горачић броји на половину. Далеко од друма: Чачак-Ивањица, под „Јелицом“ за 7 килом. на крају Горачића на једној коси лежи црква њихова, судница и нова зграда за школу, још не примљена. Нешто због те грађевине а нешто и што су у Горачићу напредњаци и либерали, образовала се јака опозиција општинској управи, после 9. Августа докле је управа имала јаку партију своју у Живици и Губеревцима. 27 Децембра пр. год. предата је среском старешини неповереница општинској управи. Пошто ју општински суд није хтео примити срески старешина нареди збор за дан 14 Јануара. У очи тога дана, пошаље у Горачић два писара да буду при држању збора. У вече у механи Драгића Драшковића, састану се људи из све три странке и углаве писмен споразум о избору нове Управе. Но ујутру кметови покваре тај споразум и омету држање збора. Писари се врате. Тада отпочне борба. Кметови се са својим присталицама ставе према среској власти у отпорни положај, стану стално

чувати судницу да им ју не би власт изненада заузеа, откажу сваку свезу службену са влашћу среском, а ова пак отвори кривичну истрагу за злоупотребе неке и одлучи разрешење кметова (акт од 14 Јануара Бр. 12916) и постави привремене вршиоце дужности општинске власти, који се приме тога и отворе судницу у згради код механе Драгићеве и са њима власт продужи саобраћај без печата и архиве —

29. Јануара наново добије срески старешина неповереницу старој Управи са 111 потписа. Срески прешавши ћутке преко свега шта је дотле рађено, нареди да се сазове општински збор на дан 8 Фебруара у Горачићу код механе, јер се збор од узурпатора у селу није могао држати на миру. Тога дана сви грађани ове општине, који су хтели и имали права, дошли су, гласали и изгласали: неповерење старој Управи, изабрали нову, која продужи службу код механе, где је и данас, а стари кметови остану у судници у селу са гомилом присталица својих у стању одметничком, све, док их војна сила није разагнала.

Овде је место да напоменем, да је баш ово образовање нове суднице, дакле измештање, из средине села на крај општине, код Драгићеве механе, највише допринело код сељана, те су са већом огорченошћу пригнули уз своју судницу и старе кметове, који су под девизом охроне суднице, гледали да себе одрже на власти. Ово је дакле и главни мотив за већину сељана, што су суревњиво чували судницу, па и сад после војне интервенције остали при убеђењу: да праведну ствар бране; јер се добро опомињем, да је пре годину две било великог спора око измештаја суднице овако исто, па је и тада било озбиљног отпора. Могла би се у министарству наћи акта о томе,

Од овога дакле дана (7 Фебруара) стари кметови (тј. чланови, јер је Тиосав председник дошао затвора код среске власти на 30 дана због иступа) пређу границе простога, пасивног отпора. Управо још 5 Фебруара почела су „непријатељства“ среског пандура који им је донео неке наредбе и позиве за поједине, напали су и тукли, па истог дана домаме и довуку у судницу Милоја Ђендића новог кмета, саслушавали су га што „издаје народ и држи страну власти“ па га за тим предаду неколицини, који га недалеко одвуку премлате на мртво и баце у поток, мислећи да је мртав. У неко доба премлаћени се освести, довуче се кући оближњој, где га домаћин прими, опорави и однесе у Чачак у болницу, где и сад болује од тешких озледа. —

Срески старешина дозна за то изиђе у село да учини извиђај, али га одметници спрече у послу и одагнају. За ово се води кривична истрага код последног судије. И пре тога и после, срески је старешина више пута покушавао да обавести опсаднике да се разиђу и напусте ово држање упорно; али су га свагда исмејали и одбили.

2. У општини Миросаљској.

Тако исто 24 Декембра, дали су њих 29 грађани неповереницу Управи. Општински суд нареди збор, који избере нову Управу, противно жељама опозиције. Било је неправилности, те ср. начелник 9-ог Јануара № 12.720 задржи од извршења одлуку збора *а наименује* привремену Управу, но избрани не смедну се примити дужности. Тада стара Управа прекине везу службену са среском влашћу и стално је чувала судницу са присталицама, — од среске власти. 13 Јануара кмет Миљко Барјактаровић, тукао је Вељка Цветића, што се држи са либералима, (акт № 210). 22 Јануара Миленко Јојић нађе у башти пасквилу, којом му се прети убиством, ако се прими заступања у кметству. 5 Фебруара буде послат писар Нешковић да уведе нову Управу, али га гомила дочека непријатељски те, се морао удалити да избегне зло. 16 Фебруара пандур срески донесе у село неке наредбе и позиве за поједине, али га руља предвођена кметом Вукићем нападне и он једва читав умагне. 6 Фебруара изгредници су злостављали Милована Мајсторовића. 18 Фебруара, разорене две зграде у пољу Миленку Јојићу.

3. У општини *тијањској*, где је председник Тајсић Ранко, 25 Јануара, предата је среској власти неповереница Ранку и двома члановима са 110 потписа, пошто ју општински суд није хтео примити. Осмог Фебруара ср. начелник под № 610. изда објаву, којом сазива збор у селу Зеокама, да реши питање о поверењу. Тражио је списак гласача, али му га општински суд није послао, за то га је саставио по пореској књизи. 12 Фебруара објављен је збор у Зеокама а не код суднице. По свршеном гласању и обзнани нове Управе, присталице старе Управе насрну на ср. старешину отму му записнике зборског рада, поцепају, ср. старешину, писаре, два пандура стерају у зграду, зарезе и загрозе им да ће зграду спалити. Практиканта Јоковића, који је оданде родом, злоставе тешко. По дугом преговору са нападачима, затворени се искупе читави, пошто срески начелник даде писмено, да избор тога дана оглашава да не вреди.

Док се гомила нападача разметала савлађивањем власти, дотле је кмет Зеока и члан тијањске општине Љубомир Баловић (либерал) послао у Чачак окружном начелнику гласника о догађају са среском влашћу. Као је достава гласила да су срески чиновници у опасности, начелник одмах захте од месне команде војску, те са једном четом 15. Фебруара допадне у Тијане, изгреднике на *четрдесет* похвата и отпрати с војском у Гучу а сам се врати у Чачак. — Због овог догађаја затражи се нарочити судија, који је после добио задаћу да иследи и аферу горачићску. — Пошто су савладани изгредници, судница је премештена ближе Зеокама, али опет у Тијање (Решење среске власти од 14. Фебруара, № 1040.)

Најпре сам поменуо, да је окружни одбор главни заступник свију страних општинских управа. На изборе у Горачићу и Тијању нико се није жалио редовним путем; одбор није тражио акта од среске власти и обавештења, већ је непосредно примио жалбе од присталица збачених управа и одмах „по рассмотрењу“ жалби оглашавао нове изборе за не вредеће а старе управе утврђивао са партајском занесеношћу. Да ово потврдим наводим односне наводе одборове: . . . стални окружни одбор *по рассмотрењу жалбе* (суда општине горачићске)“ нашао је:

„1, Да у овој општини постоје законити изабрани кметови, који нису ни законим путем па ни насилним путем, *хвала Богу и свести народној* разрешени до сада“ Решење одбора од 18 фебруара бр. 329 под потписом секретара Аврама Петровића. Ово решење достављено је посади суднице у Горачићу испод руке, без знања и као што рекох саслушања надзорне власти. Овако је рађено и за зеочки избор. Очеvidно је, да унесени законом о самоуправним установама дуализам власти у животу управном, највише доприноси размећењу мира и правилних односа између народа и државне управне власти, и овога ће вазда и стално бити, и када су самоуправна тела солидарна са владајућим режимом, а када се деси промена, те се самоуправне власти обру у опозицију влади, тада ће вазда наступати раздор и појаве, које већ ево не престају по целој земљи нашој од 9. августа. А тога већ не би било кад он се могло апеловати на нове изборе, као што се то чини за Нар. Скупштину.

III.

Казао сам, да је чета војника из Тијања дошла у Гучу, столицу среза, и како је у Драгачеву ред био поремећен, то се нашло за добро да ова чета остане у Гучи, да чува похватане изгреднике и да буде гаранција реда и законитости у срезу. Но команда чете која у осталом није у потпуном њезином комплекту сазнав за стање у Миросалцима с једне и у Горачићу с друге, за раздраженост у блиском Тијању с треће стране, осети се недовољном, да зајамчи захтеве поретка па затражи појачање. Ово јој се не дадне и тада команда чете затражи и добије одобрење да јавим отпор и посадно стање у Миросалцима и Горачићу уклони и поврати ред. Ради извршења овога задатка, срески је начелник 19. Фебруара изишао у Горачић са командиром чете г. Живојином Борђевићем, да увиде стање ствари. Нашавши и тада сталну гомилу у посади суднице, саветовали су да се људи разиђу мирно кућама, иначе ће их војска силом уклонити. Поседници нису хтели чути за те савете. Они су официру показивали решење окружног одбора: како је њина управа остала у важности па неће да напусте судницу нити пуштају себи среску власт. Срескога начелника исмејали су и нагрдили. — Тада командир јави у Чачак да се без силе не може ништа. На ово добије капетан Милан Јовин налог да са по чете своје измашира у Горачић, прими команду и над

четом у Гучи и да растера изгреднике у Горачићу. 20. Фебруара сједине се код меане оба одреда и дођу у село к судници. Војсци се по одобрењу окружног начелника придружио срески старешина и двајестину сељана из Горачића. Пошто су војено старешине, читав сахат преговарале са светином скупљеном код суднице, која се услед доласка војске била сакупила у огромном броју. Командант Јотин, дао је налог да се палисад (ограда испред суднице обори и начини брѣша. Томе су се опсадници опирали, потискивали војнике моткама, отимали се о коље оградно, али најзад буде ограда изваљена за двадесет — тридесет метара. Гомила је викала, протествовала, грдила, узрујаност је расла све већма и најзад кад је једна пушка из суднице избачена на војску, и затим кад је са једног брежуљка изнад суднице пуцло неколико пушака, један од сељана окренут лицем војсци у леђа рањен, а танад дозујала изнад глава стојећих војника, постављених у водове, заповедник нареди те два предња вода опале по један плотун пут светине и за тим одмах прекине паљбу. Чим је осуо плотун светина је полегала на земљу и кад се уверила да војска не пуца више све је нагло у бегство. Тада је војска дала у погон, похватала кога је стигла и похватане на броју 76 спровела у Гучу, оставив на месту 12 мртвих и 8 рањених сељана. — Војска се одмах оданде удалила и среска власт с њоме. —

Чим је ово било у Горачићу, Миросавчани се уразумили и напустили посаду суднице. Чета и сад кантонује у Гучи и потребна је онамо све, док иследни судија буде онде радио са масом притворених Горачићана, Тијањца и Миросавчана, и док не буде знатан број прихапшених одвојио те их као просте непослушнике предао судској власти, а коловође судској истрази оставио, ради чега сам учинио представку судији.

Сад је у Драгачеву ред. Избори су 25. Фебруара свуда на миру прошли, али ја находим да треба одмах уклонити све управно особље и заменити људима способним и разборитим, који ће умети да ублаже страсти и повратити поверење и штовање народа према власти, у колико то у Драгачеву може бити.

Са овим сам изложио целокупно стање ствари и прилике, које су од утицаја биле, што је се најзад морало прибећи употреби војне силе у Тијању, а затим и у Горачићу. Власт која је позвана да цени правилност свега што су власти у Драгачеву чиниле, моћи ће из свега изложеног да пресуди: колико је било основа и потребе за учињено и колика је била невоља постојећем реду законитом, од заведеног народа у поменутих општинама. Моје није да пресуђујем, али сам као син ове земље и слуга државни, дужан да отворено изјавим моје субјективно мишљење: да се у погледу егзекуције у Горачићу нема шта да замери војсци. Она је дошав онамо, покушала и сувише болећивим наћином, да обавести сакупљену гомилу, да се логоровањем око суднице и одбијањем законите власти не заступа и не одржава никако право и да се разиђе, и кад нису помогле и читав сат молбе и савети, морало се прићи сили. Процедура пак овог извршења, спада у стручну оцену више војне надлежности, али ја находим, да је у свему држање војске било коректно и у интересу јавног реда и грађанске дисциплине. Пошто је услед новог Устава, свима установама новијим учињено до крајних граница све, што зајемчава слободу личну и политичну, — ред је да се упоредноштују власти и јавни поредак и да се свака повреда мира и реда јавног одмах у зачећу енергично сузбија и казни; е да би се могло само тако ићи путем постојајућег напретка и цивилизације и само тако ова напаћена земља очувала свој углед пред светом. Иначе наопако свађење слободе неминовно ће довести саме себе у кризу и све добромислеће родољубе ма и невољно нагонити, не да размишљају, већ да се што пре одлучују: или за слободе на рачун снаге и достојања земље и будућности, или за истинско строго једно стање које ујемчава ауторитет закона и јавне власти а са тим и поредак друштвени.

Ја сам готов. Учтиво прилажем односне записе у 7. комада са овлашћењем.

Ваш, Господине Министре

понизни слуга

Сима А. Павловић

УПРАВИТЕЉ НИША.

7.

Господину Министру Војном

БЕОГРАД

Преко потребно је 7000 динара. Св. Пов. Ф. №. 7614.

Пов. № 158

4. Децембра 1892. год.

Крагујевац

ЗА УПРАВНИКА ПОТПУКОВНИК,

Влашић

8.

Местном команданту

ЧАЧАК

Од команданта дивизије добићете у скоро опширно упуство.
Свежа Пов. Бр. 5Пов. Бр. 416
Децембра 1892НАЧАЛНИК ДИВИЗ. Ђ. ШТАБА
КАПЕТАН,
Жив. Р. Мишић

9.

ШИФРА ИЗ ЧАЧКА

4 Јануара 1893 год.

Начелнику окружном

КРАГУЈЕВАЦ

за команданта шумадискe дивизије.

Извешће по тражењу од 29. т. м. послато 31. Децембра.

Док набавим потребне спискове општина, послаћу вама и команданту пука. Јуче сам говорио о повратку једне чете са командантом места и он обећа у име моје и његово предложити да се врати у Горњи Милановац. Овде за сад н шта озбиљно. Изгледа да су догађајем у Чачку преухитрени, и план им ометен. Потребну обазривост надзиравам; а у споразуму сам и са командантом.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменичић

10.

Шифра из Г. Милановца

Господину Министру Војном

БЕОГРАД

Добио сам речник тајне кореспонденције серија број 1. са уговореним знаком поступићу по налогу Пов. № 1.

Пов. № 11
7/I 1893 год.
Горњи Милановац

КОМАНД. Х. ПУК. ОКР. КОМАД.
МАЈОР **М. Барјактаровић**

11.

Шифра из Чачка

Господину Министру Војном

БЕОГРАД

Сад примих послати ми речник за тајну војну кореспонденцију са предписом Пок. № 1 од 3. т. м. О чему част ми је известити г. Министра војног. Данашњом поштом шаљем признаницу и коферт.

Пов. № 4.
10. Јануара 1893
Чачак

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
капетан, **Пав. Ђ. Јанковић**

12.

Господину Министру Војном

БЕОГРАД

Данас у једанаес сахати пре подне једна чета десетог батаљона на захтев начелника среза таковског, отишла у Таково да растера руљу наоружани изгредника од сто људи, који већ три дана не даду среском писару да уведе у дужност нов одбор. Чета је измарширала под видом вежбања ратне службе, о резултату јавићу.

Пов. № 23
25/I 1893. Г. Милановац

КОМАНДАНТ МЕСТА
Г. МИЛАНОВАЧКОГ ГАРНИЗОНА
мајор **М. Барјактаровић,**

13.

Шифра из Г. Милановца
Команд. Шумадијске Дивизије

Крагујевац

Господину Министру Војном

БЕОГРАД

Чета, која је била у Такову вратила се синоћ при увођењу у дужност новог одбора чета није била употребљена, јер није било потребе. СМ 23.

Пов. № 26 27. Јануара 1893
Г. Милановац

КОМАНДАНТ МЕСТА МАЈОР,
Мих. Барјактаровић

14.

Шифра из Чачка

Команданту Дивизије

ВАЉЕВО

Наређење команданта Дивизије Пов. № 30. примио сам данас у 9. сахат. 45 м. и поручик г. Жерић према том наређењу одпутовао је у Пожегу у 11 сат. 15 м.; г. Жерићу предао сам волашћење команданта Дивизије и писмено упуство за извршење инвентирања магацина пожешког.

Пов. № 16.
29. Јануара 1893. год.
Чачак

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН,
Пав. К. Јанковић

15.

Шифра из Чачка

Г. Министру војном

БЕОГРАД.

Комаданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ.

Овог часа начал. окр. Рудничког јавио ми је да је у општини Тијањској среза Драгачевског велики неред тако: срески начелник и писар затворени су, један практикант рањен, и пандур убијен, а остали су пандури разоружани, и зато је захтевао да војска буде у приравност; наредио сам да једна чета буде спремна за полазак а остале трупе да буду такођер спремне, шта буде даље јавићу одмах.

ПовБр. 18
12 фебруара 1893 г.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН,
Пав. К. Јанковић

16.

Шифра из Чачка

Комаданту Дивизије

Крагујевац.

Депешом ПовБр. 19 известио сам комаданта Дивизије да сам у Зеоке послао исту; јер сам депешу комаданта дивизије ПовБр. добио 100 данас у 8 сати 30 мин.

ПовБр. 20
13 фебруара 1893 г.
Чачак.

Местни командант
капетан
Пав. К. Јанковић

17.

Комаданту Дивизије

Командир 3 чете X батаљона јавља ми:

1.) Приспео је у Зеоке у 6 сахата и 45 мин. и тамо је нашао среског начелника у једној кући из које није смео да мрдне до његова доласка.

3.) У селу Зеокама није нашао никакве изгреднике.

3.) По захтеву начелника окр. опколио сам са четом Тијање где је скуп изгредника био и где треба да се установи законита власт. Начелник окружни јавља ми да ће се ова чета вратити 15 т. м.

Веза са расписом ПовБр. 18 и 19.

ПовБр. 21
13 фебруара 1893
Чачак

Местни командант
капетан
Пав. К. Јанковић

18.

Шифра из Чачка

Г. Министру Војном

Београд.

Команданту Дивизије

Крагујевац.

У свези депеше ПовБр. 18 од 12-ог част ми је известити г. Министра војног, да сам ноћас у 3 сахата и 15 мин. послао 3 чету X батаљона у село Зеоке — општине Тијанске среза Драгачевског због угушења нереди и успостава законитости. Опширно извешће послаћу до мрака.

ПовБр. 19
13 фебруара 1893
Чачак.

Местни командант
капетан
Пав. К. Јанковић

Шифра из Чачка

Господину Министру војном

БЕОГРАД.

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ.

Командир 3 чете X батаљона јавља ми:

1.) 13 т. м. пошао је из Зеока у 1 сах. по подне, стигао је у Тијање у 5 сах. по подне.

2.) У Тијању није било никога, јер чим је се са четом појавио на брдо више села одмах су се разбегли кућама сељаци који су били скупљени код суднице.

3.) Полиција хвата изгреднике од 12. т. м.

4.) У Тијање са четом остаће док полиција непохвата изгреднике и не разгледа општинска власт а по том ће се кренути за Гучу.

Има везу са рапортом ПовБр. 21.

ПовБр. 22

14 фебруара 1893 г.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАТ

КАПЕТАН

Пав. Јанковић

Шифра из Чачка

Господ. Министру Војном

БЕОГРАД.

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ.

Командир 3 чете X батаљона, јавља ми да је 14 т. м. у 6 сах. 30 мин. по подне стигао из Тијања у Гучу и да се сместио у локалу среске канцеларије. О овоме учтиво вас извештавам.

ПовБр. 25

15 фебруара 1893

Чачак

МЕСТНИ КОМАНДАТ

КАПЕТАН

Пав. К. Јанковић

Шифра из Чачка

Г. Министру војном

БЕОГРАД.

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ.

Наредио сам да 3 чета X баталиона остане у Гучи до даљег наређења. Ово сам наредио према једној синоћној депеши г. Министра унутрашњих дела.

ПовБр. 23

15 фебруара 1893

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАТ

КАПЕТАН

Пав. К. Јанковић

22.

Шифра из Чачка.

Г. Министру војном

БЕОГРАД

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ

У општинама Горачићској и Мирослаљачкој сељаци беху се по извешћу начелника среза драгачевског наоружали и нису дозволили државној власти приступ судници општинској. Извештен о овоме, наредио сам команданту чете, који се налази у Гучи да са 10 коњаника одавде послатим оде у те две општине и да се увери о тамошњем стању ствари и да ме ради даљег наређења извести. У случају да не буде нападнут ватреним оружјем наредио сам му да чету из Гуче доведе и пуцањем оружја сломије.

Шта буде даље јави ћу.

ПОВБр. 26.

18. Фебруара 1893.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ,

КАПЕТАН, *Пав. К. Јанковић.*

23.

Шифра из Јагодине.

Г. Министру војном

БЕОГРАД

До две чете могу се привремено сместити но без кревета и постеље.

ПовБр. 14.

28. Фебруара 1893.

Јагодина.

КОМАНДАНТ XII. ОКР. КОМАНДЕ

МАЈОР, *Стев. Креманац.*

24.

Шифра из Чачка.

Господину Министру војном

БЕОГРАД

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ

Од командира 3 чете X батаљона данас у 5 сахата по подне добио сам следећи извештај :

Данас пре подне у 11 сахати приспео је са 10 коњаника у општину Горачићску и тамо је нашао око 200 људи наоружаних сикирама, моткама, буцама, да ли какво друго оружје имају није могао сазнати. Осим тога броја људи има их још и у школи и у једној приватној кући, коју су забарикадирани но број се не зна.

Наредио сам да одавде оде пола чете под командом капетана г. Јовиног и наредио сам му да са једном и по четом растера изгреднике у Горачићу и да после тога са пола чете дође у Чачак а 3. чета да оде натраг у Гучу. Шта буде даље јавићу.

ПовБр. 27.

19. Фебруара 1893.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ

КАПЕТАН, *Пав. К. Јанковић.*

25.

Шифра из Д. Милановца.

Команданту Дивизије

Књажевац—Београд

Избори у целом срезу извршени на миру, до сада нема никаква нереда.

26. Фебруара 1893.

КОМАНДАНТ ОДРЕДА

Д. Милановац.

КАПЕТАН, *Дим. Штериф.*

ТЕЛЕГРАМ У ШИФРАМА ИЗ ЧАЧКА.

26.

20—II—1893. год.

Г. Министру унутрашњих дела

БЕОГРАД

Синоћ је био овде начелник ужички и каже да је кроз Драгачево у проласку опазио кретање и омање скупове; а како се она руља у Горачићу а и она у Миросаљцима не разилази, изгледу су да избори неће проћи на миру. Споразумно са командантом места чета из Гуче и пола чете одавде растераће изгреднике у Горачићу а за оне у Миросаљцу одлучиће се доцније. Јуче капетан драгачевски са официром и неколико коњаника ишао судници горачићској, али их одбили грдњом, претњом и псовком.

Тражена је једна чета из Крагујевца. Молим вас потпомогните и ви ово тражење месног команданта, јер ако се зло не угуши у зачетку, овај и ужички округ може од једном обухватити пламен. Чујем да није боље ни у ср. пожешком.

Званично.

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ,

Љ. Каменчић.

27.

Шифра из Чачка.

Г. Министру војном

БЕОГРАД

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ

Капетан Јовин јавља ми следеће:

Приспео је са одредом у 1¹/₂ час после подне у општину горачићску, ту су га дочекали ватром и нападом. Он је на то оборно ватру и убио 12 а ранио 7 изгредника. Ред је повраћен.

Опширно извешће шаљем.

ПовБр. 31.

20. Фебруара 1893.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ

КАПЕТАН, *Пав. К. Јанковић.*

Шифра из Чачка.

Г. Министру војном

БЕОГРАД

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ

У свези депеше ПовБр. 27. част ми је учтиво известити Вас, да је јутрос у 4 сахата капетан г. Јовин са пола чете отишао у Горачић.

Било би потребно да се једна чета из Крагујевца овамо упути, јер је у стању озбиљном.

ПовБр. 28.

20. Фебруара 1893.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН, Пав. К. Јанковић.

29.

Шифра из Чачка

Команданту Дивизије.

КРАГУЈЕВАЦ

У свези депеше ПовБр. 31. учтиво достављам следеће: Капетан г. Јовин послао ми је следећи рапорт:

„Команданту места Чачак.

Према наређењу команданта места, са четом стигао сам овде у Горачић у 8 сахата из јутра овде сам нашао и III чету, коју сам ставио под командом.

„У селу Горачићу остао сам са оба две чете до 11 сахата. Овде су војници ручали.

„У 11½ сахата кренуо сам се са одредом ка судници Горачићске, у којој су бил и сакупљени изгредници у 1½ сахат стигао сам са одредом ка месту, где се изгредници сакупили. Чим сам на место стигао, полиција је изгреднике позвала да се покоре законима, но изгредници нису позиву полиције следовали по овом сам наредио да се III чета у смакнутом поретку крене десно ка судници а IV чета у правцу суднице, кад сам се ближе до на 50 корака изгредницима, приближио позвао сам их три пута да се покоре, но изгредници нису хтели следовати моме позиву већ су иочели претити да ће сваког, који им се приближи убити. Ја сам тада одмах наредио да се ограда око суднице разруши војници учине, чим сам једну страну ограде разрушио из суднице и споредне зграде; у авлији почне пуцати револвер и једна руља од 200 људи са сикирама моткама и кољем полетеше на јуриш, кад сам видео да прети опасност војсци наредим одмах употребу ватре.

Повреде било је код изгредника: 12 мртви и 7 рањених, изгредници су ударили редова артиљеристу а коња су гађали сикиром. При рушењу ограде изгредници су напали моткама на командира III чете и потписатог.

Сви изгредници похватани су и ред је у овој општини повраћен.

III чета отпутовала је и отерала изгреднике у Гучу.

Ја сам са мојом четом заноћио овде у Горачићу и сутра долазим, молим да се за војнике спреми ручак“.

Поштом шаљем опширнији извештај.

Пов. Бр. 32.

21 Фебруара 1893 год.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН, Павле К. Јанковић

30.

ШИФРА ИЗ ЧАЧКА

Команданту Дивизије

КРАГУЈЕВАЦ

Услед догађаја у Горачићу духови пренеражени либерали; и напредњаци нису мислили да ће се изгредници смести одупрети војсци а радикали су у тврдо држали да војска неће смести пуцати. Има доказа да су похватани изгредници говорили, да им је поручено да се војске не боје, јер ће војска њих плашити са Ђорџишцима. Стање је без сумње озбиљно но нису им познате намере пријатеља изгредника, за то сам на опрези.

Потребно би било да ми се још једна чета или ескадрон упути.

Пов. Бр. 33.

22 Фебруара 1893

Чачак

МЕСТНИ КОМАНДАНТ

КАПЕТАН, *Пав. К. Јанковић*

31.

ШИФРА ИЗ БЕОГРАДА

Гарнизонару Пожаревачком
Команданту Смедеревског града

СМЕДЕРЕВО

Препоручује вам се да подручне вам трупе тога гарнизона буду у строгој приправности 25 и 26 тек. месеца о пријему налога одговорити.

Пов. Бр. 78

23 фебруара 1893

Београд

ШИФРА ИЗ ЧАЧКА

КОМАНДАНТ, ПУКОВНИК,

Љ. Остојић

32.

Команданту Места

ПОЖЕГА

У Горачићској општини био је велики неред, но који је савладан и ред је потпуно повраћен изгредника има 12 мртвих и 7 рањених.

23 Фебруара 1893.

Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ

КАПЕТАН, *Пав. К. Јанковић*

ШИФРА ИЗ КЊАЖЕВЦА

33.

Команданту града Фет-Ислама

Кладово

Наредите да све части стал. кадра на дан 25 и 26 тек. мца. буду у строгој приправности за сваки евентуални случај.

Пов. Бр. 117.

23 Фебруара 1893.

Књажевац.

КОМАНДАНТ ДИВИЗИЈЕ,

ПУКОВНИК,

Јов. Атанацковић с. р.

34

Шифра из Београда

Командантима Дивизија

Ниш, Књажевац

Наредите да све части сталног кадра на дан 25 и 26 тек. м. буду у стро-
гој приправности за сваки евентуални случај.

Пов. Бр. 77.
23 Фебруара 1893.
Београд.

МИНИСТАР ВОЈНИ
ГЕНЕРАЛ, *Богичевић*

35.

Шифра из Чачка

Команданту дивизије

Крагујевац

У Драгачеву сад је мирно; срески начелник јавља начелнику окружном
укратко, да су се изгредници у миру са сељацима разишли да ова ти-
шина не буде пред знак олује.

Пов Бр. 34
23 Фебруара 1893
Чачак.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН, *Пав. К. Јанковић*

36.

Шифра из Пожеге

Команданту Дринске дивизије

Баљево

врло хитно.

Начелник срески захтева чету у Добриње вечерас.
ПовБр. 72. наређено ми је да чету пошљем тек 25-ог.
Хоћу ли послати чету вечерас.

ПовБр. 24.
24 Фебруара 1893.
Пожега

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН, *Степановић* с. р.

37.

Шифра из Горњег Милановца

Господину Министру војном

Београд

Начелник среза таковског јавља да ће извесне лоле данас у Такову
напасти бирачки одбор, покварити избор посланика, па тражи да 2 вода пешака
буду у 5 сахати у Такову.

Молим за одобрење.

ПовБр. 61.
25 Фебруара 1893
Г.Милановац

КОМАНДАНТ МАЈОР,
Мих Барјактаровић с. р.

38.

Шифра из Д. Милановца

Команданту дивизије

БЕОГРАД

Избори теку мирно до сада нема ништа ново.

25 Фебруара 1893.

Д. Милановац

КОМАНДИР ОДРЕДА

КАПЕТАН

Дим. Штерић с. р.

39.

Шифра из Д. Милановца

Команданту дивизије

КЊАЖЕВАЦ

Ваш налог под Бр. 124. примих, поступићу по налогу; избори до сада иду добро, ново нема ништа.

25 Фебруара 1893.

Д. Милановац

КОМАНДАНТ ОДРЕДА

КАПЕТАН,

Димитрије Штерић с. р.

40.

Шифра из Пожеге

Господину Министру Војном

БЕОГРАД

По наређењу команданта дивизије дринске а на захтев среског начелника послах сад једну чету у Добриње.

ПовБр. 23.

25 Фебруара 1893

Пожега

МЕСТНИ КОМАНДАНТ

КАПЕТАН, *Степановић с. р.*

41.

Шифра из Горњег Милановца

Господину Министру војном

БЕОГРАД

На захтев среског начелника данас у 4 сахата и 10 минута по подне упутио сам 2 вода пешака у Таково, те да осујете намеру неки лолах и да не дозволе да осујете избор посланика. Кад се одред врати поднећу извештај.

ПовБр. 61.

25 Фебруара 1893 г.

Г. Милановац.

КОМАНДАНТ МЕСТА

МАЈОР,

Мих. Барјактаровић с. р.

42

ШИФРА ИЗ ПОЖЕГЕ

Команданту Дринске Дивизије

Ваљево.

По наређењу Команданта дивизије Пов Бр. 72 а на захтев среског начелника послах сад једну чету у Добриње.

Одговор на Пов Бр. 93.

Пов. Бр. 23

МЕСТНИ КОМАНДАНТ
КАПЕТАН
Степановић с. р.

43.

Команданту места

Крушевац.

Катун 1 сат 45 мм. по подне

На основу реферата начелника среза Темнићског, окр. Моравског Бр. 1251 ред је у овоме селу повраћен, и захтева да остане 1 официр и 100 редова за сигурност општ. власти, а са остатком војске молим да се вратим у Варварин, јер сам му тамо потребан. Молим команданта за наређење.

Бр. 40.

25 фебруара 1893 г.

КОМАНДИР БАТЕРИЈЕ
КАПЕТАН
Марко Хаџић

44

ШИФРА ИЗ ПОЖЕГЕ

Господину Министру војном

Београд.

хитно.

Чета је отишла у Добриње јутрос у 3 сахата.

СвПов. Бр 87.

Пов. Бр. 20.

25 II 93.

ПОЖЕГА

КОМАНДАНТ ПЕТОГ БАТАЉОНА
КАПЕТАН
Степановић с. р.

45.

Команданту места

КРУШЕВАЦ.

КАТУН 11 40

По добро извршеном проматрању села нађено је да у селу има само жена и деце, људи су се разбегли у оближња села; Бачину, Обрежје, а нешто и преко Мораве.

Кад полиција постави ред јавићу.

Бр. 39.

25|II 93 год.

КОМАНДИР БАТЕРИЈЕ

КАПЕТАН

Марко Хаџић

46.

Команданту места

КРУШЕВАЦ.

У 9 сати и 45 мин. стигао сам у село Катун. Општину сам заузео, јер код ње никога нема. Житељи се разбегли и посакривали.

Даље шта буде јавићу.

Бр. 38.

25|II 93 г.

КОМАНДИР БАТЕРИЈЕ

КАПЕТАН

Марко Хаџић

47.

РАСПИС — ШИФРА ИЗ ПОЖЕГЕ

Господину Министру војном

БЕОГРАД.

Команданту Дивизије

ВАЉЕВО.

У Добрињи чета није више потребна за то се одмах враћа у гарнизон. **Не-**
реда није било. Свега рапорта Пов. Бр. 23.

Пов. Бр. 29.

27 — II — 93 г.

ПОЖЕГА.

МЕСТНИ КОМАНДАНТ

КАПЕТАН

Степановић с. р.

48.

Шифра из Чачка

Г. министру војном

БЕОГРАД

Част ми је известити г. Министра војног, да ће се извештај сутра по коња-

нику послати, до сада није послат за то што се по напоменама команданта дивизије морало допуњавати.

Пов № 41
1 Марта 1893
Чачак

КОМАНДАНТ МЕСТА
КАПЕТАН *Пав. К. Јанковић.*

49.

Шифра из Пожаревца

Команданту дунавске дивизије

БЕОГРАД

Целокупан одред из Голубца стигао синоћ у 7 сахати по подне овде.

Пов Бр, 24.

ЗА ГАРНИЗОНАРА
МАЈОР, *Алек. Стојковић.*

50.

Шифра из Ваљева

Команданту места

ПОЖЕГА

На дан (*излида*) избора 25 а на захтев команданта Шумадијског пешад. пука, полицијске власти или општинске власти послах чету у Добриње.

Пов Бр. 72.

КОМАНДАНТ ПУКОВНИК
Мостић С. Р.

51.

Шифра из Г. Милановца

Команданту дивизије

КРАГУЈЕВАЦ

Исљедни судија за срез драгачевски актом Бр. 1456 тражи да се капетан Милан Јовин, Живојин Ђорђевић и поручик Јован Петровић саслушају о догађају у Горачићу пошто су поменути официри о раду и догађају поверљивим путем подносили подробан извештај држим да их не би требало саслушавати, па за то молим за наређење.

Г Бр. 10
22/III 1892 год.
Г. Милановац

ВРШИ ДУЖ. ГАРНИЗОНАРА
МАЈОР *Мих. Барјактаровић.*

52.

Начелнику среском

РАЖАЊ

25 овог месеца доћи ће тамо један ескадрон коњице из Алексинца. Будите према њима предусретљиви и постарајте се за станове. Војску немојте употребљавати без велике нужде.

МИНИСТАР
Рибарац.

53.

Начелнику округа крушевачког

Двадесет петог овог месеца отићи ће у Ражањ један ескадрон из Алексинца. Саопштено је то срескоме, ви га упутите да војску не употребљава без велике нужде.
23/II — 93

МИНИСТАР
Рибарац.

54.

Министру унутрашњих дела

Наредбе војним властима дате, нису довољне да нас заштите од могућих незгода.

Молим да се поопштре за сваки случај.
27/II — 1893 год.

ОБР. НАЧЕЛНИК
А. Радуловић.

55.

II ЧЕТА X БАТАЛИЈОНА СТ. КАДРА
ПОВ. СЛУЖБЕНО

Команданту X баталиона сталног кадра.

Према наређењу команданта места пов. 1223 од 25 ов. месеца и команданта X батаљ. сталног кадра пов. 1219 од 25 ов месеца, кренуо сам се са II четом у правцу к „Такову.“

Из касарне сам се кренуо у 11 сати пре подне. Кад сам изишао више вароши до Пањавића куће ту сам зауставио чету и дао сам 10 мин. одмора, затим сам наредио воднику I вода потпоручику г. Кости Стаменковићу да са његовим водом буде у предводници, са потребним бројем патрона и ако би наишао на какве изгреднике да се заустави и мене одма о томе извести, те како би се могло наредити што треба.

Овако са осигурањем марширао сам са четом до села Такова и то форсираним маршем. У село Таково стигао сам у један сат по подне, са одмором који је дат на три места по 10 минута.

За време мог путовања из касарне до Такова није било никакве сметње уз пут од стране сељака. Пошто сам стигао до села Такова, скренуо сам десно од главног друма, и више општине таковске на даљини 800 кор., заузео један вис удесан за одбрану, и ту сам се распоредио у пристражни положај. Овде сам на предстражи остао до 2¹/₂ сах. по подне. Кад је било 2¹/₂ сахата добио сам извешће од писара среза таковског г. Павла В. Марковића, да нема опасности; зато сам наредио да се шиљбоци скину. По што сам скинуо шиљбоке, кренуо сам се напред и сишао у село Таково, и онда даље продужио марширање без осигурања к селу Савинцу.

Кад сам дошао близу Савинца, онда сам зауставио чету и дао само 10 мин. одмора, а затим сам се вратио с четом натраг и стигао сам у село Таково у 3³/₄ сах. исто после подне.

Кад сам стигао у село Таково, зауставио сам чету пред школом, и дао сам пола сата одмора. Том приликом добио сам напојницу за војнике поверене ми чете 20 литара шљивове ракије и 10 кила сира војницима за вечеру, од г. Петра Црнчевића учитеља таковског и г. Станојла Новаковића свештеника из Савинца.

Кад је било 4¹/₂ сах. по подне добио сам написмено од г. Павла Марковића писара среза таковског, где тражи да чета остане до сутра дан, ради умирења изгредника. На његово захтевање остао сам са војницима, и исте распоредио у Војници су становали у школској згради, као и потписати са 2 официра. За време становања, чета је била осигурана са шиљбоцима.

У школи су војници остали до 26 ов. мес. до 2 сах. и 55 мин. после подне.

26 овог месеца јавио ми је срески писар г. Павле Марковић, да чета није више потребна. Знак обзнане дат је у 2¹/₂ сата; збор у 2³/₄, а полазак у 3 сата по подне.

Господине,

Од пре 3 дана, ја се налазим по званичном послу у општини таковској. Посао, за који сам дошао у Таково, не могу га повољно извршити за то, што се једна руља света искупила у механи таковској, да ми направи сметње у раду и стане на пут моме извршењу и што сам уверен, да је се ова руља наоружала пушкама и муницијом, које им је послато из Г. Милановца, а што је најглавније, посао нисам могао свршити и за то, што се председник суда уклонио још од синоћ негде из ове општине, те је судница затворена.

Надам се, да ћу председника сутра у јутру пронаћи и посао свршити; но да би без икаквог нерета а можда и крвавог сукоба овај посао могао свршити, ја вас молим, да, у интересу одржања реда, будете добри, да останете са вашом четом за вечерас овде у Такову, те да, ако би било какве нужде, будете ми од помоћи.

У ОСТАЛОМ ПРИМИТЕ ПОЗДРАВ ОД
ВАШЕГ ПОШТОВАОЦА,
Павла В. Маринковића
ПИСАРА СР. ТАКОВСКОГ

23 Јануара 1893 год.
Таково.

Господину

Николи Новаковићу пешад. поручику, Команд. II чете X батаљ. сталног кадра
у Месту.

Повратак из Такова у Гор. Милановац.

Чета је марширала обичним маршем без осигурања. Чета је стигла у касарну у 5¹/₂ сати по подне.

За време бављења у Такову, чета није ступила ни у какве расправе изгредника, који су се били појавили у Такову, већ је то сама полицијска власт расправила.

Приликом одласка и повратка, није ни један војник изостао од марша. Разболевање није било, а и код оружја није било никаквих кварежа. Иступа није било.

У прилогу под .|. учтиво прилажем писмо писара среза таковског г. Пав. Марковића о задржању чете у Такову.

О чему имам част учтиво извести команданта.

27 Јануара 1893 год.
Гор. Милановац

ЗАСТУПА КОМАНДИРА ЧЕТЕ
ПОРУЧИК
Никола Новаковић

X БАТАЉОН СТАНОГ КАДРА
Пов. Бр. 21.

Месном команданту. — Предњи рапорт командира II чете и поступак његов, сходно претпису пов. Бр. 23, учтиво се шиље команданту на увиђај и употребу.

27 Јануара 1893 год.
Гор. Милановац

ВРШИ ДУЖНОСТ КОМАНДАНТА
КАПЕТАН II КЛАСЕ
Дим. Ђ. Булић

МЕСНА КОМАНДА
Г. МИЛАНОВАЦ
ПОВ. БР. 29

ПР. 27|I

СВРШИО АДУТАНТ ПОРУЧИК
Миленко Савић

ДА ЈЕ КОПИЈА ВЕРНА ОРИГИНАЛУ ТВРДИ:
КОМАНДАНТ X ПУКОВ. ОКРУГА МАЈОР,
Мих. Барјактаровић

МЕСНА КОМАНДА
Г. МИЛАНОВАЦ
Пов. Бр. 29

Команданту шумадијске дивизијске области. У свези депеше шифров. ова команда од 25 т. м. Пов. Бр. 23 у копији рапорт командира II чете кадровског баталијона са писмом писара среза таковског са молбом на увиђај и надлежност.

У исто време учтиво јављам, да сам рапорт командира поменуте чете и писмо писара среза таковског у оригиналу послао г. Министру војном, задржав копију за пов. архиву ове команде.

27 Јануара 1893 год.
Г. Милановац.

КОМАНДАНТ, МАЈОР,
Мих. Барјактаровић

ШУМАДИЈСКА ДИВИЗИЈА
29I Пов. Бр. 62.

Господину министру војном. И ако је командант места Г. Милановца, као што напред помиње, овакав исти извештај послао господину министру, то ипак сматрам за дужност да предње доставим и са своје стране са учтивом напоменом, да ми из предњег извешћа а и приложеног писма изгледа да није имао потребе да чета заноћи у Такову, као год што ми изгледа, да у опште није било ни потреба да се чета креће из Г. Милановца, јер по мом схватању војска треба да буде употребљена тек онда, кад полицијска власт буде већ исцрпила сва средства своја за повраћај реда и одржање ауторитета свога као државне власти у вршењу званичне дужности. За то част имам замолити г. министра да изволи подејствовати, да се полицијске власти обраћају за давање војничке помоћи само онда, кад буду исцрпљена сва њена средства, која полиција има на расположењу и кад то стварна потреба захте, и кад су прилике у опште јачег значаја. Употреба војске и за најмању ситницу, чини да војска сама себе деморалише, даље да у збиљској потреби таква појав није кадар да на изгреднике учини онај потребни озбиљни и одсудни утисак и ефект како би то било, кад се не би и за најмању ствар.

На послетку имам част напоменути, да сам преко местних команданта Г. Милановца тражио, да писар среза таковског објасни, каквим је оружјем била наоружана она руља која се налазила у Такову, којој је оружје и муниција послата из Г. Милановца, ко је то оружје транспортовао за Таково, кад и којим начином и т. д. о чему ћу у своје време имати част послати извештај господину Министру војном.

1 Фебруара 1893 год.
Крагујевац.

Командант, пуковник
Мих. Срећковић

56.

Команданту XIV батаљона сталног кадра

Према наређењу команданта батаљона од 25 фебруара тек. год. да се ставим на расположење писару полициском, у цели повраћаја реда у селу Планиници. За ту циљ дат ми је одред у јачини и то: подписаног, 1 подофицира, 1 значара и 10 редова из I чете; 1 подофицира, 10 редова из II чете; 1 подофицира, 10 редова из III чете; 1 подофицира, 10 редова из IV чете. Свега 46 војника. Наређење команданата батаљона било је у главном да се строго придржавам правила службе при давању помоћи полицијским властима и да се јавим писару полицијском у поменутом селу или где га будем нашао на путу.

Према горњем командантовом наређењу кренух се истог дана у 5³/₄ сата у вече за Планиницу и стигох у исту у 12 сати ноћи. У селу Лубници јавих се писару који ме ту очекиваше. Путовао сам друмом бољевачким преко села Лубнице за Планиницу. Путовао сам ноћу по рђавом путу и врло ветровитом времену. Војници су били у походном оделу и наоружани прописаним бројем муниције. Кад стигох у село затекох у механи око 50 сељака ненаоружаних и према тражбини писаревој опколих механу војницима, и после овога писар уђе у механу, и забрани сељанима излазак из механе, који остадоше туна све дотле док их он није сам ослободио. После овога писар ми затражи једну патролу од 3 војника и 1 каплара да с њоме иде у судницу и да притвори председника и општинаре, мислећи да су они тамо. Исту патролу дадох писару која не нађе у судници ни једног часника општинског већ само општинску стражу од 3 сељака, који су викали: „стој, пуцаћу,“ чим видеше да војници долазе отворише вратнице и положише оружје, које писар стави у притвор, а по његовој тражбини поставих стражу код притвора. За време док одређивах стражу, чу се у близини суднице у десно пуцањ пушке и јаукање некога, одмах одредих патролу да види ко је пуцао? Да није случајно ко од војника испалио пушку. Са овом патролом према наређењу писаревом ишао је и пандур, но патрола није могла никога наћи, а тако исто и остале патроле које сам одредио према захтеву писаревом још при улазу у село нису могле никога наћи. После рапорта вођа патрола, да је у селу све мирно и да нису могли наћи тога ко пуца, одредих по тражбини писаревој једну патролу од 4 војника и једнога поднаредника, којој придаде писар пандура са налогом да све часнике општинске доведу к њему, што је патрола и извршила кроз пола сахата, и по доласку истих, писар све часнике општинске стави у притвор. По тражбини писаревој одредих једну стражу код суднице на којој врата беху отворена. При улазу у село одредих ради сваке сигурности 3 патроле да прођу кроз село и да ми јаве има ли кога у селу, но како никога у селу немаћаше, то се кренух напред са одредом и зауставих се код механе и изврших све оно што напред рекох према, захтевима писаревим. У самом селу била је опреза следећа: једна стража код суднице, једна код притвореника и једна десетина војника пред кафаном, која је избацила једног удвојеног шиљбока. Патроле сам слао од времена на време у село. Остали део војске био је смештен

у кафани ради одмора. Сутра дан није било такође никаквог нереда, изузев једнога пијаног учитеља, који је јурио сељане револвером по селу, и на молбу сељана да их заштитим од ове пијанице, а и према мојој увиђавности, да се не би какав неред произвео услед насртаја учитељевог, ставих га у притвор. Притвореника је било свега 11, које сам према захтеву писаревом под стражом довео у начелство зајечарско.

Војници су добијали храну суву са напојницом. Дисциплина код војника била је добра. Одред је био на горњи циљ употребљен 24 сата, рачунајући овде и време поласка и повратка одреда. Употреба оружја није била никаква. Из Планинице кренуо сам одред у 11 сахати пре подне и стигох у Зајечар у 6 сати у вече, о чему учтиво извештавам команданта.

26 Фебруара 1893 год.

Зајечар

Командир планиничког одреда
ПЕШАД. ПОРУЧИК,

Мир. Ј. Наумовић

Шумад. дивиз. команда.

Пов. №. 189

Господину Министру Војном.

Јуче сам на телеграфској штацији разговарао са начелником рудничким и моравским о сигурности и реду, да би се пешадија могла вратити у своје гарнизоне.

Начелник окр. рудничког вели да је стање у опште повољно, но да треба и даље да остане једна чета у Чачку, а друга у Гучи, док се чиновници из среза драгачевског не испремештају, јер они тамо несмеду остати.

Команданту места у Чачку наредио сам, да чете раде наставу по распореду занимања, а приправност да се одређује према месним приликама; међутим молим за подејствовање да се чиновници одмах испремештају, како би се могле чете вратити у Горњи Милановац.

Начелник окр. моравског јавља, да је око избора било нереда у Левчу код општине волујачке и секуричке, у Темнићу код општине катунске и у Параћину код општине: доњовидовске. Ови се нереди негде и даље продужују као:

1. У општини волујачкој и секуричкој; по извештају команданта места јагодинског, сељаци наоружани државним оружјем устали су против своје власти; а ја сам ноћас наредио да једна чета из Јагодине оде у ту општину, ред да поврати и да остане на месту, док се вође изгредника неповатају, а још пређе наредио сам, да се сви изгредници са државним оружијем предаду окружним Командантима, који ће их као бунтовнике оптужити да се под војени суд ставе.

2. У општини катунској била је једна чета из Крушевца и ред повратила, али се одмах вратила натраг, због чега вође изгредника нису похватане, нити власти на позив предстају.

Начелник округа крагујевачког досади ми са захтевима, да је војска овде у приправности и да се патроне шаљу по вароши, јер се спрема неред, међутим није било ни једног нереда.

Како начелника окружног, тако и начелника среза крагујевачког треба сменили, јер су плашљивци и крајње неумешни полицајци; њиховим извештајима више неверујем, нити ћу што по њима предузимати.

Покорно молим Господина Министра за подејствовање, да се како у округу тако и у срезу крагујевачком поставе енергични и вешти начелници, јер у Крагујевцу има доста запаљиве материје, која плашљивим и невештим полицајцима пркоси, а може и мах отети.

У Крагујевцу има преко 80, који су изашли и отпуштени из Управе војно техн. завода; знатна већина од ових не може наћи занимања, овде и како се не растерају као људи без занимања, биће ноћних напада, крађа, па и паље-

вина, које се могу пренети и на зграде државне, нарочито Управе војно техн: завода из освете. У колико је оvd. општинска Управа врло лабава, у толико треба да је будније око полиције.

1 Марта 1893 год.
у Крагујевцу.

КОМАНДАНТ ДИВИЗИЈЕ
Пуковник,
Мих. Срећковић.

XII окр. Команда
Повер. Н. 32.

Команданту шумадиске дивиз. области.

У вези извешћа мога од јучерањег Повер. Н. 29 част ми је учитиво приложити и ово под .|. приложено извешће командира чете, који се сада још наводи у Волујаку ради повраћања реда, из кога ће командант у главном увидети, какво је стање тамо. Према овоме потписати није за сада ништа наређивао командиру пошто му је при поласку наређено да, чим на оба места поврати ред да се онда са четом врати овамо. Али, ако би командант потребовао и мога мишљења за даље наређење овој чети, ја бих био учитивог мишљења, да се чета врати, пошто се види, да су се непослушни сељани разбегли, чим су осетили војску и недајући јој никаквог отпора, јер ако би се војска тамо задржала дотле док полиција пронађе и похвата све оне, за које мисли да су проузроковачи не реда онда би то било дуго и овај би рад требало оставити полициј. власти, да посла сама врши, па зато ако командант изволи одобрити, ја бих наредио да се чета сутра у 4 часа врати, по што ће се данас 3-ћег у оба та места извршити накнадно гласање за народне посланике и после свршеног тога рада држим насигурно, да се више неће никаквог не реда појављивати. За ово очекиваћу наређење команданта дивизије ако командир чете овако не би и сам према увиђавности и потреби урадио.

3. Марта 1893 год.

КОМАНДАНТ МАЈОР,
Стев.

Јагодина

Команда 4 чета IV гард. батаљ. место штаба

Број датум 1 марта 1893 г.

У Волујку сат 7. минут 50 по подне

Коме се пише? Команданту места

У које место? Јагодину.

Вечерас у 6 часова стигох у Волујак и заузех школску зграду; изгредника у гомилама није било, сем што сам код механе затекао њих око 30 без оружја мирно и наредио сам им да се одмах кућама разиђу. У 7 часова чуо се пуцањ неколико пушака у сслу, што неће имати никаквих последица, но ови сељани исказују упорство; сутра рано предузећу обезоружавање, а по том прећи ћу у село Секурић. О овом известио сам и команданта батаљона.

Службено.

КОМАНДИР ЧЕТЕ
Капетан,
Љуб. Медаковић.

Команда 4 чета IV гард. батаљона место штаба Волујак

Број 2 службено сат 1. Датум 2 марта 1893 г.

Коме се пише? Команданту места минут 15

У које место? Јагодина

У Волујку

Стање у волујској општини не представља ничега озбиљног; среска власт јутрос отпочела хватати изгреднике — у мирноћи — но и поред тога, њих око 50 још нису пронађен, ијер су се измакли из општине, но предузимају се мере, да се они похватају.

Стање у Секурићу, по извешћу начел. среског озбиљније је, но изгледа да није тако озбиљно, јер је у истом селу преноћио и данас се тамо налази

срески писар са 5 жандарма и 2 пандура. Полиција тражи један део чете за Секурић, да тамо сутра у јутру буде и ја сам готов одредити поручика са једним водом. Као што се види остају овде и сутра.

КОМАНДИР ЧЕТЕ
КАПЕТАН,
Љуб. Медаковић.

Команданту XIV Батаљона стал. кадра.

Према вашем наређењу од 24 тек. мес. и издатом ми упуству да марширам са нужном опрезом и пуним пушкама према моме нахођењу, да ми војници увек буду на окупу и у руци, те како би могли одговорити потпуно своме позиву и очувати част војничког оружја, и да се најстрожије придржавам правила службе I део става VIII стране 106.

Кренуо сам се са комбинованим одредом из Зајечара истог дана у 3 $\frac{1}{2}$ сата по подне за у село Ласово а у цели одржавања реда и стигао сам у село Ласово око пола ноћи.

Одред је био састављен из свију чета и то: из I чете 1 подофицир и 15 редова, из II чете 1 подофицир и 10 редова из III чете 1 подофицир 1 значар и 10 редова, из IV чете 1 подофицир и 15 редова — свега 55 војника,

Према наређењу имао сам да стигнем што пре у село Ласово. А путовао сам овим путем и то: преко Краљевице села Шљивара, Братујевачког поља, Леновца, па у село Ласово

Путовао сам са најнужнијом опрезом и пуним пушкама од села Леновца до Ласова.

Пут је био по све рђав блато је било толико да су војници један другог извлачили. Од Леновца до Ласова тукла је нас јака киша са јаким ветром и снегом, дању смо путовали до братујевачког брда одатле по ноћи у село до у село Ласово. На путовању употребљено 8 сати, на одмор сам 30 минута.

Спрема је била код војника обично одело са прописним бројем муниције. Храну су добили у новцу на рукама и хранили су се сувом храном.

Чим сам у село дошао позвао сам председника општине јавио се за шта сам дошао и пита га има ли каквог нереда. На то ми он одговори да су хтели напасти на општ. судницу 24 тек. месеца њих до 30, па им није испало за руком онако, како су они мислили за то су се разишли и одговори да за сад нема опасности, ја одредих једну стражу јачине 1 поднаредника и 10 војника и постави шиљбочно место пред кафаном и то удвојено, стража је остала пред кафаном у ходнику у строгој приправности а у ходнику је било из узрока тога што је падао снег и киша, остале људе уведем у кафану наредим да буду у строгој приправности и ту смо преноћили сутра дан 25. тек. месеца преданили и преноћили.

25. тек. месеца председник општине и срески писар ухапсили су 4 грађанина, и наредио ми срески писар да их дотерам у Зајечар и предам окружном начелнику, у путу су ме стигли још двојица, којима је такође полиција наредила да дођу у Зајечар и ја сам их стражарно дотерао и предао их окружном начелнику са актом.

Нереда за време мог бављења није било, до употребе оружја није долазило.

25-ог тек. месеца нисам се могао вратити а из узрока тога, што су ми људи били јако уморни и по све за пут неспособни.

Ред, послушност и дисциплина за време путовања у месту било је врло добро.

Из Ласова пошао сам 26. тек. мес. у 6 сати у јутру вратили смо се истим путем, којим смо и пошли, у Зајечар стигао сам у 2 и по сата по подне. Време је било лепо но блато је било такође много и пут хрђав, на одмору употребљено 1 сат и по а на путовању 7 сати.

Са становницима нисам долазио у додир за то нисам могао знати како су расположени на спрам нашег доласка.

О свему предњем учтиво извештавам команданта батаљона.

26. Фебруара 1893 год.
Зајечар

Водник II чете 14 батаљона сталног кадра
ПОТПОРУЧИК,
Средоје М. Цветковић

Шумад. дивиз. команда.
43 Повл. 198

Господину министру војном

Част имам послати предњи извештај команданта XII пуковс. округа о изаслатој чети из Јагодине у село Волујак и Секурич, из кога се види да није било стварне потребе одашиљања чете у поменуто село, пошто командир у приложеном рапорту своме од 1. тек. месеца вели да у Волујаку није затекао ни једног изгредника наоружаног ни са државним нити са икаквим другим оружјем.

На основу напред изложеног мњења команданта XII пук. округа, ја сам му под данашњим наредио, да изда налог командиру чете, да се одмах врати, ако доиста у поменутим селима и околини нема ничег озбољног, што би претило миру и угрожавало ауторитету државне власти.

У исто време наредио сам му да ми поднесе извештај ко му је и којим начином јавио, да су се сељаци поменута два села побунили и наоружали државним пушкама, кад то не постоји према приложеним извешћима изасланог командира чете, о чему ћу у своје време имати част известити и Господина Министра Војног.

4. Марта 1893 г.
Крагујевац

Командант пуковник,
Мих. Срећковић

59

Господину министру унутрашњих дела

ХИТНО

БЕОГРАД

У општини ражанској наша већина. Чвркић Периша председник, а Војислав Његов синовац кмет, наш.

Периша обуставио сваки рад и затворио неколико оружаних људи у судницу, да не да ником ући, па ни среској власти, која је синоћ тамо дошла послом, нарочито да изврши новчане осуде над њим.

Наредио сам да се позове и дође сутра до подне ср. власти; и позове да дигне стражу из суднице, иначе шаљем војску да растера гомилу, поврати ред а њега притвори.

Углед власти заповеднички налаже да се сваки смишљени отпори њихови одмах сузбијају; иначе неће остати усамљени, а циљ им је да се укочи точак рада око избора.

Ово јављамо и молимо за.

1

Потпуно поверење да се неће нигде прегонити догађаји прецењивати, али их не смемо ни потцењивати.

Присуство војске на сељаке чини добар утисак.

28. Децемра 1892 год.

Чачак

ВЛАДИН КОМЕСАР,
Сима Павловић

НАЧАЛНИК ОБР. РУДНИЧКОГ,
Ђ. Каменичкић

IX. ДЕЛО

1.

У ИМЕ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
АЛЕКСАНДРА I
ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДНОЈ
КРАЉА СРБИЈЕ
МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог Нашег министарског савета, а на основу другог става члана 54 Устава решили смо и решавамо:

Народну Скупштину сазвану у ванредан сазив периоде, 1893, 1894 1895 године, на дан 25 Марта ове године, нека отвори читањем овог указа Наш председник министарског савета г. Јован Ђ. Авакумовић, као Наш нарочити пуномоћник за то.

Наш председник министарског савета нека изврши овај указ.

31 марта 1893 год.

Београд

Јов. Ристић С. Р.
Ј. Белимарковић С. Р.

ПРЕДСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА,

МИНИСТАР ИНОСТРАНИХ ДЕЛА,

Ј. Ђ. Авакумовић С. Р.

МИНИСТАР ВОЈНИ

ГЕНЕРАЛ,

Ант. М. Богичевић С. Р.

МИНИСТАР ФИНАНСИЈА,

Д. Стојановић С. Р.

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА,

Ст. Д. Рибарац С. Р.

МИНИСТАР ПРАВДЕ,

Жив. С. Величковић С. Р.

МИНИСТАР

ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА,

Јован Ђорђевић С. Р.

МИНИСТАР НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ,

Вел. Кундовић С. Р.

ЗАСТУПНИК МИНИСТРА ГРАЂЕВИНА,

МИНИСТАР ФИНАНСИЈА,

Д. Стојановић С. Р.

ДРЖАВНИ САВЕТ
29 ЈУЛА 1893 год.
БР. 2577.

Председнику Народне Скупштине

Актом државног одбора од 2. Јануара 1893 год. Др.Обр. 15, одређено је било, да се, о изборима на дан 25 Фебруара 1893 год. избере сто тридесет и четири Народна Посланика за Народну Скупштину, која је сазвата за 25 Март. 1893. године.

ПРЕДСЕДНИК
ДРЖАВНОГ САВЕТА
Петра Велимировић с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА
БР. 708.
29 ЈУЛА 1893. год.
У БЕОГРАДУ

Скупштинском истражном одбору

Шаље се том одбору тражени акт.

ПОТПРЕДСЕДНИК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ,
П. Ј. Вуковић с. р.

1	Аврам Бељић	трговац	Липолиста	округ подрински
2	Аврам Шокорац	председ. суда	Крушевца	» крушевачки
3	Арса Дреновац	трговац	»	»
4	Атанасије Бабовић	председ. апелац.	Београда	« врањски
5	Анта Рајичић	тежак	Салапа	» крајински
9	Алекса Ратарац	економ	Ратара	» подунавски
7	Алекса Васић	судија	Београда	» подунавски
8	Андра Николић	саветник	Београда	» тимочки
9	Арсеније Прокопијевић	свештеник	Ивањице	« ужички
10	Баља Стојановић	тежак	Вел. Извора	» црноречки
11	Благоје Божић	тежак	Бадњевца	» крагујевачки
12	Богдан Златић	адвокат	Крушевца	» црноречки
13	Владимир Тадић	трговац	Ваљева	варош Ваљево
14	Велимир Тодоровић	адвокат	Београда	округ крагујевачки
15	Боадимир Арсенијевић	трговац	Азање	» подунавски
16	Велизар Кундовић	министар	Београда	» подрински
17	Вуча Николић	тежак	Гушевца	» тимочки
18	Демитрије Стојановић	министар	Београда	варош Београд
19	Димитрије Стаменковић	трговац	Београда	» Београд
20	Димитрије Машић	трговац	Неготине	» Неготин
21	Димитрије Катић	трговац	Црквенца	округ моравски
22	Димитрије Илићановић	судија	Ниша	» топлички
23	Димитрије Карић	»	Ужице	» ужички
24	Добросав Ружић	професор	»	« ужички
25	Драгутин Гођевац	адвокат	Београда	» ваљевски
26	Драгутин Петровић	тежак	Бунара	» моравски
27	Борђе Генчић	консул	Солуна	варош Зајечар
28	Борђе Томић	трговац	Кладова	округ крајински
29	Бока Брачинац	»	Ражња	» крушевачки
30	Бока Анђелковић	професор	Зајечара	» моравски
31	Живан Живановић	саветник	Београда	варош Ниш
32	Жика Микић	трговац	Параћина	» Параћин
33	Живојин Величковић	министар	Београда	округа моравског
34	Живота Стокић	трговац	Петровца	окр. пожаревачког
35	Иван Станисављевић	тежак	Добриња	општина Добрињска
36	Илија Стојановић	трговац	Бољевца	округ црноречки
37	Јанча Јовановић	»	Брање	варош Брање
38	Јеврем Илић	професор	Београда	округ крајински

39	Јован Ђорђевић	министар	Београда	варош Прокупље
40	Јован Николић	тежак	Шаја	округ пиротски
41	Јован Ђ. Авакумовић	министар	Београда	» подунавски
42	Јован Несторовић	директор	Зајечара	» црноречки
43	Јован Јеличић	председ. суда	Пожаревца	» пожаревачки
44	Јованча Стојановић	тежак	Миљковца	» топлички
45	Јоца Ж. Јовановић	трговац	Шапца	» подрински
46	Јосиф Аризан	трговац	Пирота	варош Пирот
47	Јосиф Видаковић	доктор	Ђуприје	округ моравски
48	Јосиф Бојиновић	кмет	Ивера	» подрински
49	Коста Таушановић	бив. министар	Београда	варош Алексинац
50	Коста Младеновић-Гага	тежак	Т. Дола	округ пиротски
51	Коста Јуришић	»	Црне Баре	» подрински
52	Лука Ђуровић	»	Такова	општина таковска
53	Лаза Секулић	апотекар	Ужица	округ ужички
54	Љуба Јоксимовић	књиџар	Београда	» ваљевски
55	Лука Лазаревић	професор	Врање	» ваљевски
56	Максим Сретеновић	трговац	Гор. Милановца	вар. Г. Милановић
57	Марко Петровић	свештеник	Београда	округ ваљевски
58	Мата Максимовић	тежак	Кушијева	» пожаревачки
59	Мијаило Веселиновић	трговац	Књажевца	вар. Књажевац
60	Мијаило Богатинчевић	»	Уба	округ ваљевски
61	Мијаило Павловић	»	Београда	» крагујевачки
62	Мијаило Поповић	професор	Крушевца	» крушевачки
63	Мијаило Вујић	саветник	Београда	» подрински
64	Мика Осман Беговић	трговац	Лесковца	вар. Ласковац
65	Милан Д. Китановић	»	Ђуприје	вар. Ђуприја
66	Милан Мостић	адвокат	Београда	округ тимочки
67	Милан Ђурић	прота	Ужица	» ужички
68	Милован Миловановић	журналиста	Београда	» врањски
69	Милован Несторовић	трговац	Црнића	» пожаревачки
70	Милџа Миловановић	»	Бачине	» моравски
71	Милоје Барјактаровић	прота	Крагујевца	» крагујевачки
72	Милош Ђорђевић	тежак	Дрћевца	» врањски
73	Милош Јоксић	свештеник	Вранића	» подунавски
74	Милош Богдановић	трговац	Смољинца	» пожаревачки
75	Милутин Гарашанин	бив. министар	Београда	» подунавски
76	»	»	»	» пожаревачки
77	Митар Мићовић	»	Ужица	вар. Ужице
78	Мита Вељић	трговац	Прокупља	округ топлички
79	Мићо Бранковић	»	Дрена	» подунавски
80	Мратинко Милојевић	тежак	Ракишца	» пожаревачки
81	Никола Пашић	бив. министар	Београда	варош Београд
82	»	»	»	окр. топлички
83	Никола А. Јовановић	трговац	Пожаревца	варош Пожаревац
84	Никола С. Николић	тежак	Лозовика	окр. подунавски
85	Никола Живадиновић	трговац	Бање	окр. тимочки
86	Никодије Милетић	»	Параћина	округ моравски
87	Петар Икономовић	свештеник	Ниша	варош Ниш
88	Петар Таушановић	трговац	Јагодине	» Јагодина
89	Петар Николић	»	Чачка	» Чачак
90	Петар Катић	»	Трстеника	округ крушевачки
91	Петар Максимовић	адвокат	Смедерева	» подунавски
92	Павле Вуковић	трговац	Крагујевца	вар. Крагујевац
93	Павле Крстић	свештеник	Свилајинца	вар. Свилајнац
94	Павле Крстић	судија	Неготина	округ крајински
95	Павле Ранковић	тежак	Орашја	» подунавски
96	Павле Солдатовић	трговац	Бастава	» подрински
97	Панта Срећковић	професор	Београда	» пиротски
98	Радисав Луковић	тежак	Војника	» врањски
99	Радисав Митровић	економ	Б. Баште	» ужички
100	Раша Милошевић	бив. начелник	Београда	» пиротски
101	Раша Нинић	тежак	Мариновца	» тимочки
102	Риста Поповић	трговац	Голупца	окр. пожаревачки
103	Сава Ј. Илић	»	Шапца	варош Шабац
104	Сава Грујић	ђенерал	Београда	округ моравски
105	»	»	»	» подунавски

106	Светолик Поповић	инспектор	Београда	округ	пожаревачки
107	Светозар Атансковић	професор	Ниша	»	топлички
108	Стеван Ивковић	трговац	Београда	варош	Београд
109	Стеван Ристић	тежак	Вел. Шиљеговца	округ	крушевачки
110	Ст. Миљковић-Паштркуља	трговац	Власотинци	»	пиротски
111	Стеван Ђурчић	новинар	Београда	»	подунавски
112	Сима Цветковић	адвокат	Крагујевца	»	крагујевачки
113	Сима Костић	»	»	«	»
114	Сима Бимбић	директор	Шапца	»	подрински
115	Станоје Петроваћ	тежак	Рајца	»	крајински
116	Станојло Вукчевић	доктор	Пожаревца	»	пожаревачки
117	Станко Петровић	тежак	Житковца	»	крушевачки
118	Стојиљко Стојановић	»	Белојевца	»	врањски
119	Стојан Рибарац	министар	Београда	округ	пожаревачки
120	Стојан Новаковић	бик. министар	»	»	подрински
121	Тане Ранчић	тежак	Каменице	»	топлички
122	Тодор Туцаковић	трговац	Крагујевца	вар.	Крагујевац
123	»	»	»	округ	крагујевачки
124	Тома Дрманић	адвокат	Смедерева	варош	Смедерево
125	Тома Јовановић	лиферант	Врање	округ	врањски
126	Тома Бојичић	тежак	Гуњака	»	подрински
127	Филип Милојевић	»	Вел. Дренове	»	крушевачки
128	Цветко Јездић	трговац	Лознице	варош	Лозница

Пбр. 3576. Из министарства унутрашњих дела. 22 марта 1893 године у Београду.

Народној Скупштини

Одбор за преглед и верификацију посланичких пуномоћства, има част поднети Народној Скупштини свој извештај.

Изабран на првом предходном састанку, на основу члана трећег (3) закона о пословном реду у Народној Скупштини, одбор је прегледао изборна акта, која му је у неотвореним завојима предао министар унутрашњих дела, актом од 25 тек. мес. Пбр. 3677, заједно са списком посланика.

Позвавши посланике, по чл. 5. послов. скуп., да му предају своја пуномоћства, одбор је примио 64 пуномоћства и 65-то уверење, које је од мањине чл. бирачког одбора за изборни округ подрински добио и предао овом одбору Јосиф Бојиновић тежак и председник општине иверске.

Од осталих посланика, који су увршћени у списак, послат министром унутрашњих дела, састављен на основу извештаја гл. бирачких одбора, одштампаних према чл. 81. и 60 закона изборног, неки који су били на првом предходном састанку, нису предали одбору своја пуномоћства, ма да су позивани и објавом, која је била прилепљена на згради Скупштинској.

По прегледу примљених пуномоћстава, уверења, Јосифа Бојиновића, и акта изборних, која су са овим у вези, одбор је нашао следеће:

I.

Избори извршени у варошима: Београду, Смедереву, Пожаревцу, Нишу, Крагујевцу, Шапцу, Лозници, Чачку, Пеготину, Зајечару, Пироту, Врањи, Лесковцу, Прокупљу, Параћину, Ђуприји, Јагодини, и у селима: Такову и Добрињу уредни су. Исто тако уредна су и пуномоћства посланика у тим местима која су поднесена.

Против избора Томе Дрманића посланика за варош Смедерево поднео је жалбу Јова Ј. Рашић из Смедерева, којом се износе ове неправилности:

Што изборни бирачки списак није био законито оверен, јер на закључку истог није писменима означен број листова у њему, ни број бирача под сваким писменом, и што је бирачком одбору председавао Алекса Пинић, а не председник Тома Дрманић.

Одбор је ову жалбу одбацио, пошто је азбучни списак потврђен надлежним судом, а други навод жалиочев не даје разлога за оспоравање избора.

II.

Уредни су избори и пуномоћства посланика :

1. Јована Авакумовића, Николе Николића, Милоша Јоксића, Стевана Ђурчића, Владимира Арсенијевића и Алексе Васића, изабратих у округу подунавском.
2. Лазара Секулића изабраног у окр. ужичком.
3. Мијаила Богатинчевића и Драгутина Гођевца, изабратих у округу ваваљевском.
4. Томе Јовановића, Радосава Луковића, Стојиљка Стојановића и Атанасија Бабовића, изабраних у округу врањском.
5. Стојана Д. Рибарца, Милована С. Несторовића, Мратинка Милојевића, Животе Стокића и Светолика Поповића, изабратих у избор. окр. пожаревачком.
6. Станоја Петровића, Ђорђа Томића, Јеврема А. Илића и Павла Крстића изабратих у округу крајинском.
7. Илије Стојановића, Баље Стојановића, Јове Несторовића и Богдана Златића изабратих за изборни округ црноречки.
8. Тодора Туцаковића и Симе Цветковића за изборни окр. Крагујевачки.
9. Велизара Кундовића, Аврама Бељића, Павла Солдатовића и Симе Бимбића за изборни округ подрински.
10. Стојана-Тане Ранчића, Мите Рељића и Светозара Атанацковића за изборни округ топлички.
11. Живојина С. Величковића, Драгутина Петровића и Др. Јосифа Видаковића за изборни округ моравски.
12. Петра Катића и Аврама Шокорца за изборни округ крушевачки.

III.

При прегледу изборни аката за изборних окр. пиротски и пуномоћства, која су му поднели посланици Коста Младеновић-Гага и Панта Срећковић, одбор је оглашујући за уредна пуномоћства ових изабраника увидео следећу противозаконитост при сређивању изборног посла.

У овом изборном округу биле су три кандидатске листе :

Јована Николића и Раше Милошевића. Косте Младеновић-Гаге и Панте Срећковића и Панте Дробњака и Косте Ивковића.

Према овоме одређивање посланика кандидатским листама г. Николића — Милошевића, и Младеновића — Срећковића, коју је извршио главни бирачки одбор својом одлуком од 5 Марта тек. год. било би правилно, кад листи Николића — Милошевића не би недостајао један битни услов за законску важност њезину.

И право на расправу питања, која потичу из азбучних спискова бирачких (чл. 23 и ост. изб. зак.), и право на решавање о уредности једне кандидатске листе и потврђивање њезино (чл. 40, 44, 45 и ост. изб. зак.) припада првостепеном суду.

Овај појам преставља примену и употребу колегијалног саветовања и решавања потребног броја судија (њих тројице) као што прописује чл. 152. Устава а § 12. устројства првостепеног суда.

О кандидатској листи Јована Николића и Раше Милошенића *није колегијално решавао првостепени суд пиротски, нити је она потврђена по колегијалној одлуци суда.*

Кад је ова кандидатска листа предата првостепеном суду пиротском, председник тога суда узео је у колегијум за решавање ове ствари поред себе и судије Василија Јовановића и Вићентија Петровића. То је било 6 фебр. тек. год.

Тада је суд нашао да извесни предлагачи нису ушли у бирачке спискове, па су ту одлуку потписале обе судије са председником. Сем тога нађене су још неке неправилности због којих листа није могла бити потврђена

Девог Фебруара председник је овим судијама изнео опет на решење листу Николића и Милошевића. И кад су судије Василије и Вићентије констатовали раније и нове неправилности, и као већина одлучили да се о том предлагачи извисте, а листа не потврђује, председник суда прекинуо је даљи рад по овој ствари.

Сутра дан 10 Фебруара, позвао је председник суда за решавање ове листе неспорног судију Гргура Станаревића, *и само њих двоје решили је и потврдили.*

Ово се види из реферата судије Вић Петровића, од 10 фебруара, упућеног министру правде.

То тврди и изјава судије Јовановића од 21 Фебруара, коју је дао по решењу министра правде од 18 истог мес. № 1480.

То најпосле потврђује и изјавићење председника овог суда г. Велимира Милојковића, од 24 Фебруара. Само што председник Милојковић, признавајући факт да је „с г. Гргуром решио ову листу“, тврди да је г. Вићентије „отказао суделовање у решавању“.

Све ово показују акта министра правде која су стављена одбору на расположење актом мин. упућених дела ПБр. 2497.

На овом основу стоји и жалба, коју су против избора Николића и другова поднели Ђорђе Ј. Илић и још 52 бирача пиротског избор. округа.

Питање о правоваљаности ове кандидатске листе изношено је на решавање и главном бирач. одбору и он је, признавајући надлежност Народне Скупштине за решење овог питања, одбио од себе то решавање као ненадлежан.

Према овом стоје утврђене ове чињенице:

- 1) За решавање кандидатске листе изискује се судски колегијум.
- 2) У овој прилици изостао је тај неопходан услов законски.
- 3) Председник Милојковић сам признаје да је листу решио 10 Фебруара „са г. Гргуром,“ дакле само њих двоје.

„Отказ г. Вићентија судије није доказан“.

Председник суда не подноси званичан акт, из кога би се видело, да је судију Вићентија позивао на решавање, па овај то одбио.

Председник је могао у том случају узети за попуну колегијума кога из нижег особља судског са законским квалификацијама за решавање.

Кад стоји све то, и кад оскудице побројаних услова према чл. 47 избор. закона не даје право на засебну кутију, онда је по закону несумњиво: да кандидатска листа Јована Николића и Ране Милошевића није имала правне вредности; да та листа није могла имати своје засебне кутије, нити су се за њу могли примати гласови и да се гласови, који су пали на ову бесправну листу не могу узимати у рачун.

Према овоме посланици за овај изборни округ имају се одредити по броју гласова, који су добиле листе Косте Младеновића и Панте Срећковића и Панте Дробњака и Косте Ивковића.

Целокупан је број гласова, који је пао на ове две кандидатске листе 4689. Количник је за посланике са општим условима. 1563, а за оне са нарочитим условима 2435.

У таком случају листа Косте Младеновића и Панте Срећковића, бројем својих гласова, према чл. 93. Устава и члану 87 избор. закон. добија;

Од општих посланика два по количнику и 3-ћег по остатку (од 1116. гласова који је ближи количнику од целокупног броја од 447 гласова добивених за листу Панте Дробњака и Косте Ивковића:

Исто тако ова листа Младеновића — Срећковића добија од посланика са нарочитим условима једног по количнику а другог по остатку од 1897 гласова, већем од целокупног броја листе Дробњака — Ивковића.

И тако се, по самом Уставу и закону имају сматрати као посланици избор. округа пиротског

Са општим условима:

Коста Младеновић-Гага;
 Мијаило Протић намесник из Власотинаца;
 Андон Ристић, председник општине из Стрелца

Са нарочитим условима:

Панта Срећковић, проф. Вел. Школе.
 Борђе Ничић, дирек. гимн. из Пирота.
 И они се и пријављују Скупштини као посланици овог изборног округа.

IV

При оцени уверења, које је поднео Јосиф Бојиновић, и акта избора у окр. подвинском, која су са њим у вези, одбор је увидео незаконитост у раду глав. бирач. одбора. Та је незаконитост донела резултат, да је глав. бирач. одбор у место да призна за посланика Бојиновића као четвртог кандидата на листи Кундовића и Бимбића са већим бројем гласова, он је признао и издао своје пуномоћство Стојану Новаковићу, кандидату на листи Стојана Новаковића и Марка Борђевића, која је имала мањи број гласова од онога, који је пресуђивао избор и пуномоћство у корист Јосифа Бојиновића.

Главни бирач. одбор мислио, је да је надлежан да оглашује за неважеће изборе и у оним гласачким местима где су они извршени, али на којима, по његовом нахођењу нису правилно извршени.

Руководећи се том незаконитом тежњом, он је огласио за невредеће изборе у неколико општина и листи Кундовића — Бимбића недопуштеним начином одбио 2102 гласа.

Са свим бројем гласова листа Кундовића — Бимбића према броју (од 8637) гласова, који је она добила и целокупном броју гласача (од 16640) има по чл. 93. Устава и чл. 87. изб. зак. да добије: једног посланика са нарочитим условима по количнику (од 2477) и четвртог Бојиновића по остатку (од 1506). Јер овај остатак ближи је количнику и већи од целокупног броја (од 1223) који су пали на листу Стојана Новаковића и Марка Борђевића.

Са разлога да главн. бир. одбор по чл. 84. избор. закон властан наређивати накнадно гласање само на оним гласачким местима „где због нереда или буди каквих узрока гласање није извршено“.

С разлога, да је се глав. бирач. одбор ненадлежно упустио у оцену избора на овим гласачким местима, и захватајући право Скупштине (чл. 104 уст.) недопуштено одбио поменути број гласова листе Кундовића — Бимбића.

С разлога, да су избори на овим гласачким местима извршени правилно — одбор налази:

Да је по Уставу и закону изборном Бојиновић посланик за избор окр. подрински уз остале из листе о којој је реч.

Пријављујући Бојиновића Народној Скупштини као посланика, одбор је даље убеђен; да Стојан Новаковић није изабран за посланика, и да је радња глав. бирач. одбора о издавању мандата Стојану Новаковићу незаконита.

V

Истоветну погрешку поништавањем избора на појединим гласачким местима и одбијањем гласова, учинио је и глав. бирачки одбор избор. окр. пожарачког одбивши листи Стојана Рибарца и Светолика Поповића 2850 гласова, који су на њу пали у 22 гласач. места.

Али пошто овај број одбијених гласова ни у колико не утиче на промену резултата при одређивању посланика овој кандидат. листи, то је одбор и признао за уредан избор и пуномоћства оних посланика из овог округа, који су му своја пуномоћства предали, као што је казато напред у одељку под II. тач. 5.

VI.

При разматрању акта за избор. округ. руднички, послатих актом мин. унутр. дела од т. м. ПБр., одбор је увидео следеће:

У овом округу биле су три кандидатске листе.

- 1) Ранка Тајсића и Косте Борисављевића.
- 2) Петра Николића и Александра Борисављевића.
- 3) Светозара Шурдиловића и Радомира Тијанића.

На дан избора гласало је у 106 изборних места 25.553 бирача.

Од ових гласало је на листу Тајсића и К. Борисављевића 19.364.

На листу Петра Николића и А. Борисављевића 3129.

На листу Шурдиловића и Тијанића 1078.

Из општине Бадањске као 107-ме у овок изборном округу изборна акта нису предата главном бирачком одбору.

Главни бирачки одбор није средио изборни материјал ни донео какав закључак пуномоћствима. Како се из акта види узрок је у томе, што председник главног бирачког одбора Ђока Новаковић није хтео да изнесе на решавање сва акта о извршеном гласању изјављујући да је он решио и наредио неке накнадне изборе на оним гласачким местима, где су они 25 фебруара били извршени.

Овај факт означен у акту петорице чланова главног бирачког одбора, од 28 фебр. упућен начелству округа рудничког, као и писма спремна за општине, у којима су избори извршени па ипак накнадни наређени, садржи и објашњава и побуду њихову, којом су тражили од начелства заштиту својих права као чланови главног бирачког одбора.

И начелник среза трнавског коме је начелство послало овај захтев на надлежни поступак, актом својим од 28 фебруара Бр. 1957, обуставио је даљи рад главног бирачког одбора, тако и у циљу очувања законитог резултатата избора.

Тражећи услед овога и сва ондашња изборна акта, начелник ср. трнавског примио је иста на реверс од 28 фебруара, који је придружен изборним актима.

Услед свега овога одбор није дефинитивно ни средио изборни посао, нити је дао изабраним посланицима своја пуномоћства.

Улазећи, по овом, у оцену овог избора и оцењивање броја посланика појединим кандидатским листама, по што то главни бирачки одбор није извршио, одбор је нашао да листи Ранка Тајсића и Косте Борисављевића припада:

Од општих посланика 3 по количнику и 1 по остатку, дакле свега четири.

Листа Петра Николића и Александра Борисављевића припада 1 посланик са општим условом по количнику.

Са овим је исцрпљен број посланика, са општим условима, одређен за овај изборни округ.

Од посланика са нарочитим условима листи Ранка Тајсића и К. Борисављевића припада један по количнику.

Остатак за другог посланика са нарочитим условима на овој листи Тајсићевој и Борисављевићевој од 3628 гл. већи је од остатка на листи Петра Николића и ближи количнику.

По томе би листа Тајсића имала добити и другог посланика са нарочитим условом.

Али против избора за овај изборни округ уложио је жалбу Стеван Радосављевић из Коњевића са још 9 бирача у којој је представљено ово:

1) Благоје Симовић, председник општине Прањанске у ср. таковском, као председник бирачког одбора, бележио је мастилом куглице појединих бирача, па онда претио како он зна где ко гласа.. Сем тога метуо је главу до кутије, слушао где ће гласач куглицу пустити, и кад ко не би метуо у радикалну кутију црвеном би најпогрднијим речима. Међутим и гласање је ручку прекидано.

2) У општини Калањевачкој, председ. бирачког одбора Војислав Саватијевић, дошао је после 3 сахата пошто је отпочет рад и кутије намештене па је поскидао листе са кутија и изменио како је он хтео. А у јутру ушао у судницу и почео рад пре 7 сахата без представника либералне листе.

3) У општини Моравачкој, гласато са две куглице, па кад је куглица нестало, остворене су кутије, куглице вађене и наново гласато.

4) У општини рудничкој забрањено је гласање неколицини правних гласача који су имали бирачке карте.

5) У општини Мирослаљачкој забрањено бирачима гласање и ако су имали бирачке карте, а сем тога и отерани преставници листе.

За ове неправилности жалиоци су навели доказе и тражили извиђај.

По изборним актима у овим општинама добила је листа Тајсићева 702, листа Николићева 123 и листа Шурдиловићева 51 глас.

Како је према овоме број огласова у општинама где је по жалби било неправилности, већи од оног остатка за посланика с нарочитим условима из листе Тајсићеве; како тај број у сравању са остатком листе Петра Николића може при условима реда и законитости на изборима променити исход гласања и одбор налази:

Да су наводи у поменутој жалби довољни за вероватност; и да се питање о другом посланику с нарочитим условима у овом избор. округу не може коначно решити без претходног извиђаја.

С тога и с погледом на целокупно стање у овом изборном округу одбор има опет пријавити Народној Скупштини као посланике овог округа:

Са општим условима:

Ранка Тајсића, Љубу Новаковића, Лазара Прокића, Петра Николића и Радомира Протића.

Са нарочитим условима: Косту Борисављевића.

А по што је Петар Николић изабрат и за посланика вароши Чачка и он се пред одбором одрекао мандата за избор. округ руднички, задржавајући мандат чачански, то одбор пријављује Скупштини првога по реду његове листе, као посланика поп Саватија Божића са Рашке (чл. 9 зак. о посл. реду скупшт.).

За другога посланика са нарочитим условима одбору је част предложити извиђај у општинама у жалби и овом извештају означенима, и по резултату који тај извиђај буде показао донеће се о том избору дефинитивна одлука.

Остали наводи у жалби Радосављевића и другова: да су у многим општинама овог округа гласала лица која дугују порезу од пре 5—6 година (као у општини Паковраћкој); да мало на коме бирачком месту није било претње од општинских часника и служитеља као у општини дубачкој, где се претило голим ножевима и смрћу ко не гласа за радикале, не заслужују у тој мери пажње Народне Скупштине да би по њима требало што радити, по што се за све то не именују никакви докази. И са тога је одбор овај део жалбе одбацио, па има част предложити Народној Скупштини да она то прими.

VII

Против избор Томе Јовановића и другова за изборни округ врањски поднели су жалбу Стојан Митић из Манојловца, Стеван Ђ. Бобић бив. срески начелник из Лесковца и још 3 бирача у којој су навели:

Да неким бирачима нису дате бирачке карте, и за доказ о томе поднели 2 тужбе које су ови бирачи поднели првостепеном суду;

Да је министар унутрашњих дела погазио закон;

Да су отеривани одређени председници бирачких одбора;

Да су у неким општинама добили карте и гласали они који дугују порезу држави.

Да су пред изборе разношене по народу објаве, у којима се износило да су поапшени чланови радикалног одбора, а те објаве да су рађене на хектографу у среској канцеларији.

Одбор налази, да ове жалбе не заслужује пажњу Народне Скупштине са разлога следећих: Две тужбе против кметова да нису давали бирачке карте, није доказ ни да су тужиоци доиста имали права на бирачке карте па им тужени нису дали. За ово је потребна пресуда судска. Број ових тужилаца за непримљене бирачке карте толико је незнатан, да ни у колико не би променио исход избора.

Радња министра унутр. дела не подлежи разматрању и оцени Скупштине у овој форми нити стоји навод да је министар својим расписима погазио закон, као што се у жалби наводи.

Не подноси се доказ да су гласали и безправни бирачи, а бирачки одбори били су по закону састављени.

Растурање објава, да су поапшени чланови главног радикалног одбора, и тврђење да су тиме застрашивани радикални гласачи, не заслужује никаква признања Народне Скупштине. Те објаве и вест коју су оне разносиле, равна је вести коју су разнели у очи избора радикални агитатори и неки листови да је министар унутр. дела побегао, и другче још знаменитије узбуњујуће вести. И као што се страх услед ове вести не може узети у оцену, јер нема законске вредности, тако се не може признати на штету избора у округу врањском ни „страх“ који су поменуте објаве произвеле. А навод да су те објаве писане у среским канцелиријама није доказато и по томе не заслужује пажње Народне Скупштине.

VIII.

Посланик Тодор П. Туцаковић, изабрат је и у вароши Крагујевцу и округу крагујевачком.

Туцаковић је изјавио одбору, да у захвалност на поверењу којим га преко 30 год. одликују његови суграђани из Крагујевца, задржава мандат вароши Крагујевца; с тога одбор на упражњено место његово, као посланика за избор. округ, крагујевачки и према чл. 9. пословника скупшт. пријављује као посланика Сретена Божићевића из Кнића, као првог на реду из кандидатске листе Туцаковићеве.

IX.

Одбор има част приложити Народној Скупштини под А списак посланика, чије је изборе прегледао и оверио.

По том списку има 74 посланика, а тај број прелази онај уставом (чл. 110.) одређен и потребан број за решавање.

X.

Као што је познато Народној Скупштини, на првом предходном састанку, држаном 25. т. м., неки посланици напустили су скупштинску дворану.

Сама не допуштена и против законита побуда ових посланика, изражена тада и преко сваке мере јасно и разветно, довољна је, да обележи и намеру њихову, да успоре даљи рад Народне Скупштине.

Не хотећи огледати у тој недопуштеној, и према светињи дома Народног Представништва недостојној демонстрацији ових посланика њихову решеност на дефинитивно напуштање посланичких им мандата, одбор верификациони позвао их је нарочитом објавом, да му, као законито изабраним надлежним телу, предаду на преглед и оцену своја пуномоћства.

Они то нису хтели учинити и ако је одбор од 25 т. м. по подне 3 дана радио на овом послу и чекао на њихова пуномоћства.

С тога та пуномоћства нису ни могла бити прегледана нити одбор о њима може што извести Скупштину.

Али је одбор узео у обзир следеће:

1.) „Сваки посланик по чл. 1 пословника скупштинског, дужан је још у очи дана за сазив скупштине одређеног бити у месту одређеним за држање скупштинских седница и т. д. остати и скупштинске послове радити све док скупштина не буде закључена или распуштена или док њене седнице не буду одложена;“

2.) Сваки мандат посланички носи на себи и дужности према народу, из чијег су средине произишли;

3) Узвишеним дужностима народних представника не одговара се на начин који су показани ови посланици;

4) Поменути посланици напуштајући скупштинску дворану 25 т. м. и не хотећи предати одбору своја пуномоћства показали су разветно и отворено своју намеру: да неће следовати вршењу дужности на које их је упутило поверење народно, нити се користити правима са тим скопчаним;

5) Поштовање закона је прва потреба у држави а посланици народни у првом реду дужни су одазивати се задовољавању те потребе; и

б) Народна Скупштина дужна је чувати мир и спокојство земље од свију заплета и потреса па и од оних који би били изазвани неоправданим и недопуштеним држањем појединих чланова њезиних. И с погледом на ово одбор има предложити Народној Скупштини да изволи решити следеће:

а) Сви посланици о којима је овде реч и од којих се прилаже списак по Б. дужни су у року од 24 сахата положити у Скупштини своја пуномоћства на преглед и оверавање.

б) Ако то не учине сматра се да су се одрекли својих мандата а њихова места оглашују се за упражњена и смислу чл. 9 и 10 пословника скупштинског и чл. 93 и избор. закона попуниће се онима који су на реду из њихове кандидатске листе.

в) Ако су из ових кандидатских листа сва лица исцрпљена или их не буде било довољно да могу поунити сва посланичка места или се ко и одрекне учешћа у раду скупштинском или би се противу кога који је на реду по овим кандидатским листама учинио какав разложни и законити приговор и протест, у том случају Народна Скупштина наредиће за потребан број посланичких места нове изборе.

г) Исто тако наредиће се нови избори и за оне посланике из овог списка који су у оптуженим варошима изабрати.

XI.

Посланик Никодије Милетић у избор. округу моравском у притвору је код истражне власти од пре избора за превару. Решење о притвору одобрио је надлежни првостепени суд.

О његовом пуномоћству одбор није кадар да извести Скупштину, пошто му то пуномоћство није предато.

29 Марта 1893 г. у Београду.

Известилац,
Драг. Гођевац

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА,
Пет. М. Николић с. р.
ЧЛАНОВИ ОДБОРА
Ђ. А. Генчић с. р.
Лаза Секулић с. р.
М. С. Несторовић с. р.
Дим. А. Машић с. р.
Станоје Петровић с. р.

Списак народних посланика, који су предали своја пуномоћства и чије је изборе верификациони одбор оверио:

1 Аврам Бељић	18 Живан Живановић
2 Аврам Шокорац	19 Жика Живојин Никић
3 Атанасије Бабовић	20 Живојин Величковић
4 Алекса Васић	21 Живота Стокић
5 Андон Ристић	22 Иван Станисављевић
6 Баља Стојановић	23 Илија Стојановић
7 Богдан Златић	24 Јанча Јовановић
8 Владимир Арсенијевић	25 Јеврем Илић
9 Велизар Кундовић	26 Јован Ђорђевић
10 Димитрије Стојановић	27 Јован Ђ. Авакумовић
11 Димитрије Стаменковић	28 Јован Несторовић
12 Димитрије Машић	29 Јосиф Аризон
13 Драгутин Гођевац	30 Јосиф Видаковић
14 Драгутин Петровић	31 Јосиф Бојиновић
15 Ђорђе Генчић	32 Коста Младеновић — Гача
16 Ђорђе Томић	33 Коста Борисављевић
17 Ђорђе Ничић	34 Лука Ђуровић

35 Лаза Секулић	55 Ранко Тајсић
36 Лазар Прочић	56 Раде Прочић
37 Љуба Новаковић	57 Сава Ј. Илијић
38 Михаило Богатинчевић	58 Светолик Поповић
39 Мика Османбеговић	59 Светозар Атанацковић
40 Милан Д. Китановић	60 Стеван Ивковић
41 Милован Несторовић	61 Стеван Ђурчић
42 Милош Јоксић	62 Сима Цветковић
43 Мита Вељић	63 Сима Бимбић
44 Мратинко Милојевић	64 Станоје Петровић
45 Никола А. Јовановић	65 Стојиљко Стојановић
46 Никола С. Николић	66 Стојан Рибарац
47 Петар Икономовић	67 Саватије Божић
48 Петар Таушановић	68 Сретен Божићевић
49 Петар Николић	69 Стојан — Тане — Ранчић
50 Петар Катић	70 Тодор Туцаковић
51 Павле Крстић судија	71 Тома Дрманић
52 Павле Солдатовић	72 Тома Јовановић
53 Панта Срећковић	73 Цветко Јездић
54 Радисав Луковић	74 Михаило Прочић

Списак народних посланика изабраних на дан 25 фебруара 1893 г., који нису своја посланичка полномоштва одбору верификационом предали.

1 Арса Дреновац	31 Милан Ђурић
2 Анта Рајичић	32 Милован Миловановић
3 Алекса Ратарац	33 Милија Миловановић
4 Андра Николић	34 Милоје Барјактаровић
5 Арсеније Прокопијевић	35 Милош Ђорђевић
6 Благоје Божић	36 Милутин Гарашанин за окр. подунав.
7 Владимир Тадић	37 „ „ за окр. пожаревач.
8 Велимир Тодоровић	38 Митар Мићовић
9 Вуча Николић	39 Мића Бранковић
10 Димитрије Катић	40 Никола Пашић за варош Београд
11 Димитрије Илићановић	41 „ „ за округ топлички
12 Димитрије Карић	42 Никола Живадиновић
13 Добросав Ружић	43 Никодије Милетић
14 Ђока Брачинац	44 Петар Максимовић
15 Ђока Анђелковић	45 Павле Вуковић
16 Јован Јеличић	46 „ Крстић свешт.
17 Јованча Стојановић	47 „ Ранковић
18 Јоца Ж. Јовановић	48 Радисав Митровић
19 Коста Таушановић	49 Раша Нинић
20 Коста Јуришић	50 Риста Поповић
21 Лука Лазаревић	51 Сава Грујић за окр. моравски
22 Љуба Јоксимовић	52 „ „ за окр. подунавски
23 Максим Сретеновић	53 Стеван Ристић
24 Марко Петровић	54 Сима Костић
25 Мата Максимовић	55 Станојло Вукчевић
26 Михаило Веселиновић	56 Станко Петровић
27 Михаило Павловић	57 Тома Бојичић
28 Михаило Поповић	58 Филип Милојевић
29 Михаило Вујић	59 Милош Богдановић
30 Милан Мостић	

I. РЕДОВНИ САСТАНАК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Држан 31. Марта 1893 г. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО

Ж. Живановић

СЕКРЕТАР,

Јосиф Бојиновић

Почетак у 10 часова пре подне.

Присутни су били сва г. г. министри, осим г. министра унутрашњих дела.

Председник отвори први редовни састанак.

Секретар Мика Богатинчевић чита записник првог претходног састанка.

После примедба г. г. Алексе Васића, Јеврема Илијћа и Дим. Машића, да се записници што краће воде и да се унесе у записник, да је г. Гарашанин извадио из цепа напред спремљену изјаву, и пред скупштином је прочитао, што је противно по-словнику скупштинском, усвојен је овај записник.

Секретар Мика Богатинчевић чита записник другог претходног састанка.

После исправке г. Генчића, коју је г. секретар примио овај је записник усвојен.

За тим је председник мин. савета г. Јован Ђ. Авакумовић прочитао указ г. г. Краљевских Намесника о отварању скупштинских седница, који гласи:

У ИМЕ

ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА

А Л Е К С А Н Д Р А I.

по милости божјој и вољи народној

КРАЉА СРБИЈЕ

МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

На предлог нашег Министарског Савета, а на основу другог става члана 54. Устава решили смо и решавамо:

Народну Скупштину сазвану у ванредни сазив периоде 1893, 1894. и 1895 године

на дан 25. Марта ове године, нека отвори читањем овог указа Наш председник Министарског савета г. Јован Ђ. Авакумовић, као наш нарочити пуномоћник за то.

31. Марта 1893 год.
у Београду.

Јов. Ристић с. р.
Ј. Бели-Марковић с. р.

ПРЕДСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА

МИНИСТАР ИНОСТРАНИХ ДЕЛА,
Ј. Ђ. Авакумовић с. р.

МИНИСТАР ВОЈНИ, ГЕНЕРАЛ,
Ант. М. Богићевић с. р.

МИНИСТАР ФИНАНСИЈА,
Д. Стојановић с. р.

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА,
Ст. Д. Рибарац с. р.

МИНИСТАР ПРАВДЕ,
Жив. С. Величковић с. р.

МИНИСТАР
ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА,
Јован Ђорђевић с. р.

МИНИСТАР НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ,
Вел. Кундовић с. р.

ЗАСТУПНИК МИНИСТРА ГРАЂЕВИНА

МИНИСТАР ФИНАНСИЈА,
Д. Стојановић с. р.

Скупштина се одазвала са бурним „Живео Краљ Александар I.“

Са овим је исцрпљен дневни ред овога састанка, а за други редовни састанак заказан је овај дневни ред: подела Скупштине у одсеке, и претрес извештаја верификационог одбора, који је дневни ред скупштине и усвојила.

Састанак је трајао до 10 и по часова пре подне.

ПРЕДСЕДНИК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ,
Жив. Живановић.

I ПРЕТХОДНИ САСТАНАК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Држан 25. Марта 1893. год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО ПРИВРЕМЕНИ ПРЕДСЕДНИК

Јован Ђорђевић

Секретар.

Присуствовали су сва г. г. министри осим г. министра војног.

После службе божије искипили су се народни посланици у скупштинској дворани и пошто је свештеник г. Марко Петровић осветио водицу узе реч *Димитрије Машић* и предложи за привременог председника Нар. Скупштине г. Јована Ђорђевића као најстаријег посланика по годинама.

Привремени председник Јован Ђорђевић заузео председничко место и предложи за привремене секретаре скупштинске г. г. Ђорђа Генчића, Михаила Богатинчевића, Саву Илића и Др. Јосифа Видаковића

Скупштина усвоји овај предлог.

За тим предлаже да се по чл. 3. пословника скупштинског а по досадањем уобичајеном начину приступи подели Скупштине на 9. секција позивајући секретара г. Ђ. Генчића да из ковчежића извлачи листе, на којима су имена посланика, а остале секретаре да бележе који ће посланик у коју секцију доћи.

Павле Вуковић предлаже да се прочита списак посланика пре него што се приступи раду.

Министар ун. дела Ст. Рибарац објашњава шта по чл. 2. пословника има да ради Скупштина по избору привременог председника, а то је да се подели у сакције. Ово ће се, вели, извршити онако исто као што је рађено и раније у досадашњим скупштинама по овоме пословнику. Овде је спремљен списак посланика а тако исто и листе, на којима су њихова имена :

Те су листе спуштене у ковчежић и када се буду извлачиле видиће се и чути, који су посланици ушли у списак. Све што се изван тога тражи нема основа у закону и не може се допустити.

После овога објашњења г. министра, које је већина одобравала изјавом, да је тако и до сада рађено, посланици Мих. Поповић, Раша Милошевић тражили су да се понова прочита списак, а посланик Андра Николић тражио је реч но привремени председник према изјави већине рече, да не може никоме дати реч, док се Скупштина не подели у секције, пошто је то по закону први посао кога Скупштина ими сад да изврши.

Секретар Ђорђе Генчић позван, приступио је извлачењу листића из ковчежића и прочита неколико имена за прву секцију, но посланик Андра Николић понова је, обраћајући се г. министру унутраш. дела, тражио реч, која му је и дата.

Андра Николић — у своме говору доказује, да скупштина треба да ради договорно, разложно и споразумно, наводећи да по члану 3. пословника Скупштина има да се подели коцком у одсеке и да тај посао Скупштина има сама да изврши, предлажући даље, да сваки запише име или да своју визит карту, те да се на тај начин дође до списка, који би био најуреднији, и коме не може нико бити противан.

Са свим је, вели, друга ствар са сваким оним списком који би се пред нас изнео, а ми не би смо знали где је начињен, како је начињен и ко га је начинио.

Таквоме списку у праву је сваки да замери, сваки може против тога изјавити, да и он има у цепу неки други списак.

После ове речи, коју већина скупштинска није одобравала, а мањина упорно подржавала, посланици мањине заједно са говорником г. Николићем напустили су скупштинску седницу.

Министар унутр. дела г. Ст. Рибарац позива Скупштину, да остане на земљишту законитости, наводећи, како почетак и крај нашег скупштинског рада треба да буде прожмат осећајима закона и Устава. Нама, вели, овде није до гунгуле него до стварног и озбиљног рада, којим смо и прожмани.

Али кад господа, која су напустила Скупштину мисле, да им њихово осећање законитости допушта, да на првом кораку праве заплете, изазивају гунгулу и отежавају правилан и законит рад, онда вас молим, да се заједнички побринете, да у тој гунгули, коју господа из опозиције стварају, нађемо излаза да корисно послужило земљи.

Останимо, господо, сваки на свом месту и будимо истрајни у одлучној и преданој служби Уставу и законитости у служби целокупним интересима државним.

Ову изјаву г. министра Скупштина је одобрила изјавом „Живео“.

После тога посланик г. Милутин Гарашанин тражио је да се преброје посланици, који су остали у Скупштини, после изласка једног већег дела посланика, и питао привременог председника да одговори: је ли вољан он то учинити или не.

Привремени председник г. Јов. Ђорђевић мисли, да није дужан лично давати појединим посланицима обавештење, док још има посланика, који ће о истој ствари да говоре.

Милутин Гарашанин разуме да председник неће да одговара на његово питање: с тога је, наводећи да је сам пребројао присутне посланике и нашао да их нема довољно на окупу, да би по чл. 110 Устава могли решавати — замолио да га Скупштина саслуша и прочита ову изјаву:

«По чл. 80. земаљског Устава Државни Одбор утврдио је целокупан број посланика, за ову скупштинску периоду треба да буде 134.

По чл. 110. Земаљског Устава за решавање у Скупштини треба да буде у њој више од половине од целокупног Уставом одређеног броја посланика, треба дакле да их има бар 68. посланика.

Тога броја на овоме састанку нема и Скупштина ја мислим, да је у немогућности да свој рад отпочне, јер све што би она у овом бројном стању отпочела било би противно јасној изреченој наредби уставној.

Ми који припадамо напредној странци у Скупштини сматрамо, да посланички мандат има вредности и снаге само онда кад се у границама Устава и закона креће; и да наше није да суделујемо у раду који би на првоме кораку лишио ову скупштинску периоду сваке Уставне подлоге нити да са нашим присуством будемо учасници радње, која би стојала у опреци са Уставом земаљским и да применимо одговорност за њих. И са ових разлога част нам је изјавити: да се ми независно од наше воље, налазимо спречени, да се данас нашој дужности политичкој одазовемо, и да за то са овога састанка одлазимо изјављујући, у исто време, да ћемо наша посланичка места заузети и нашој посланичкој дужности одговорити чим се радови скупштине буду свели у границе, које јој је Устав земаљски положио.»

За овим г. Гарашанин и Стојан Новаковић изађоше из скупштинске дворане.

Министар унутраш. дела г. Ст. Рибарац, верујући, да су уставна чувства г. Гарашанина јако развијена, доказује да је г. Гарашанин у заблуди, кад мисли, да је потребно, да буде на овоме састанку онај број посланика за решавање о коме он говори. Скупштине данас још нема; Скупштина постоји од онога часа кад се конституише. За доказ наводи примере: сви посланици могу и не доћи на овај састанак првог дана, могу неки бити спречени болешћу, или не доћи из другог узрока, а зар то задржава од посла и оне остале, који су дошли? Зар би се могао задржати рад на овоме састанку и онда кад би неки посланици послали своја пуномоћства, Скупштина дакле постоји од оног дана кад се конституише. Овај број посланика, који је овде остао довољан је за рад по Уставу и закону. С тога г. министар понавља останимо овде и радимо искрено и одушевлено («Живео»).

За овим је привремени председник г. Ј. Ђорђевић позвао г. секретара, да продужи рад о подели Скупштине на секције: а тако дошли су у I секцију (види пр. 2)

После извршене поделе у секције привремени председник позвао је да свака секција избере по једног члана за верификациони одбор и за то да је $1\frac{1}{4}$ часа одмора, а после овога саопштио је Скупштини да су секције изабране у одбор и то:

I	Секција	изабрала	је	Ђ. Генчића
II	«	«	«	Станоја Петровића.
III	«	«	«	Петра Николића.
IV	«	«	«	Миров. Несторовића.
V	«	«	«	Драгут Гођевца.
VI	«	«	«	Димитр. Машића.
VII	«	«	«	Лазу Секулића.

Осма и девета секција нису учествовале у избору. Чланови верификационог одбора констатуисаше се и изабраше за председника г. Перу Николића и за секретара г. Ђ. Генчића.

Председник верификационог одбора г. Пера Николић благодари на поверењу и на основу чл. 5. пословника позва г. г. посланике да предаду одбору пуномоћства

Са овим је састанак закључен.

Састанак је трајао до $11\frac{1}{4}$ часова пре подне.

II. ПРЕТХОДНИ САСТАНАК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Држан 29. Марта 1893. г. у Београду.

У почетку је председавао председник верификационог одбора П. Николић па по том председник Живан Живановић.

Секретар

Почетак у 10¹/₂ часова пре подне, присутни су били сва господа министри.

Председник верификационог одбора П. Николић — Отварам II претходни састанак и позивам известиоца верификационог одбора г. Драгутина Гођевића да прочита извештај тог одбора.

Извештај Д. Гођевића прочита извештај, који Скупштина прими знању а за тим прочита списак посланика, чија су пуномоћства прегледана и списак посланика, чија пуномоћија нису прегледана.

Председник верификационог одбора П. Николић позва по том све присутне посланике на основу чл. 11. закона о пословном раду, да положи Уставом прописану заклетву што г. г. посланици и учинише, за тим позва Скупштину да на основу чл. 13. пословника скупштинског избере скупштинско часништво напомињући, да се тај избор врши на основу чл. 111. Устава тајним гласањем и то прво се приступа избору председника Скупштине. Да би се гласање тачно извршило Скупштина изабра на предлог председников, за контролоре при гласању г. г. Стевана Ђуричића и Милована Несторовића. После тога настаје гласање. После гласања

Председник верификационог одбора П. Николић Саопшти резултат гласања који гласи: од 74 посланика чија су пуномоћија оверена и у Скупштини примљена, гласало је свега 69 посланика и то 68 за г. Живојна Живановића а једна је листа била празна.

Према томе објави да је за председника Скупштине изабран г. Живан Живановић и замоли га да заузме своје место.

Председник Народне Скупштине Живан Живановић — Пре но што би почео да врши своју дужност, сматра за велику дужност, да благодари Скупштини на избору и поверењу. Он се узда да ће Народна Скупштина, која је представљена у пуном броју посланика Уставом одређеним, умети достојно и одлучно савладати све препоне, које би јој се на пут ставили и да ће извршити свој задатак на корист Отаџбине, Краља и Народа. За тим објави да се приступа избору првог потпредседника. После гласања

Председник Живан Живановић, Саопшти резултат гласања: да је он од 74 посланика, који су прозвати гласало свега 69. Од ових је гласало 68 за г. Петра Николића и један за г. Димитрија Машића.

Према томе је изабран за првог потпредседника г. Петар Николић, који заузе своје место.

Потпредседник П. Николић благодари Скупштини на поверењу, напомињући да ће помагати председника у раду те тако искрено да послужи Краљу и Отаџбини.

Председник објави да се приступи избору другог потпредседника. После гласања

Председник саопшти да је од 74 посланика гласало 69 и то 68 за г. Илију Стојановића а један за г. Јована Несторовића, према томе изабран је за другог потпредседника скупштинског г. Илија Стојановић.

Потпредседник И. Стојановић благодари Скупштини на поверењу и почасти и трудиће се да то поверење оправда у току рада скупштинског.

Председник објављује да је на реду избор седам секретара скупштинских, који ће се сви седам у један пут бирати После гласања

Председник саопштава да је гласало свега 69 посланика и да су добили: г. Светолик Поповић 68 гласова, г. Мика Богатинчевић 68, Др. Јосиф Видаковић 68, Јосиф Бојиновић 68, Богдан Златић 68, Јова Несторовић 68, и Драгутин Петровић 68 гласова.

Осим тога добили су г. Јевр. Илић два гласа и г. Вл. Арсенијевић један глас.

Према томе изабрати су за секретаре скупштинске: г. г. Светолик Поповић, Мика Богатинчевић, Др. Јосиф Видаковић, Јосиф Бојиновић, Богдан Златић, Јова Несторовић и Драгутин Петровић.

На основу тога саопшти да је Скупштина по чл. 15. скупштинског по-словника конституисана, председништво ће вели известити владу да је Скупштина образована, како би се знало кад ће се Скупштина отворити.

Пошто је дневни ред исцрпљен, то се састанак затвара, а кад ће бити други, објавиће се нарочитом објавом.

У исто време ће позвати све оне посланике, који пису предали своја пу-номоћија да то учине у одређеном року, па ако то не учине, онда ће се учинити даље шта по закону треба.

Састанак је трајао до 1 час по подне.

Распис из Београда (Б. М.)

14—III—1893 год.

Свима Начелствима окружним и Управи Ниша

Закажите свима посланицима Либералне странке поруку да најдаље 23. Марта у вече треба да буду овде неизоставно.

Шифрован телеграм из Београда (Б. М.)

МИНИСТАР,
Ст. Д. Рибарац
26 Марта 1893 год.

Начелнику среском

Рашка

Кажите попу Саватију да је потреба неодољива да сутра возом дође овде. Нек пође овог часа. Нек иде ноћу и којим путем зна, само сутра у 4 часа треба да је овде.

А с воза право у министарство. Јавите кад пође.

МИНИСТАР,
Ст. Д. Рибарац

Верна ориџиналу
№ 128
24. Маја 1893 год
Рашка.

ТЕЛЕГРАФИСТ,
М. Јовановић

I. ПРЕТХОДНИ САСТАНАК НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

25. Марта 1893. год. у Београду

После службе божије искупили су се народни посланици у Скупштинској дворани, и пошто је свештеник поп Марко Петровић осветио водицу узе реч *Димитрије Машкић* — Господо, да би могли приступити раду, треба по члану 105. Устава и члану 2. закона о пословном реду у Народној Скупштини пре свега да изберемо из своје средине једног по годинама најстаријег посланика, који ће привремено вршити дужност председника. Ја мислим да у средини нашој немамо по годинама старијог од г. Јована Ђорђевића посланика за варош Прокуље и министра просвете и црквених дела, и за то бих ја њега предложио за привременог председника (Вичу: прима се; неки вичу: да буде г. Туцаковић).

Г. Ђорђевић је старији по годинама од г. Туцаковића (Вичу: Тако је). Ја мислим да ће бити најбоље да се г. Туцаковић изјасни о томе; ко је старији он или г. Ђорђевић (г. Ђорђевић, прима се).

Молим вас, браћо, пристајете ли да г. Ђорђевић буде привремени председник? (Вичу: пристајемо).

Г. Ђорђевић заузима председничко место (Коста Таушановић: Еј, Шумадијо! Жагор).

Привремени председник *Јован Ђорђевић* — По члану 2. зак. о пословном реду привремени председник предлаже четворицу за привремене секретаре. И ја ћу дакле предложити, и молим Скупштину да усвоји за секретаре ова лица: гг. Ђорђа Генчића, Михајила Богатинчевића, Саву Илића и д-ра Јосифа Видаковића (Вичу: Прима се).

По члану 3 пословника Народна Скупштина сада има да се подели коцком у 9 одсека, то ће се извршити досадањим познатим начином: извлачиће се имена посланика из ковчежића и то за сваку секцију по 14 лица.

Имена свију посланика изабраних налазе се у овом ковчежићу исписана на засебним листићима, и за то ће се сада приступити извлачењу тих имена за поједине секције. (Вичу: прочитајте списак посланика. Други вичу: штампан је у званичним новинама.... Жагор.....).

Коста Таушановић — Господо, ако хоћемо споразума, то кад наши чланови траже реч да о овом питању говоре, треба им реч дати. (Жагор.....).

Димитрије Машкић — Ја мислим да у овоме питању не може овде сада бити споразумевања, кад закон јасно каже шта има да се ради; па и ви сте до сад тако радили, нити сте тражили да се о томе споразумевате.

Коста Таушановић — Ја не знам кад је споразум био штетан, нити знам да је икада био излишан. За овакве ствари споразум је свакад потребан. (Жагор)....

Павле Вуковић — Ја предлажем да се прозовемо пре но што би приступили раду. Дакле, да се прво прочита списак посланика, па тек онда да идемо даљем раду.

Мин. унутр. дела Ст. Рибарац — У члану 2. пословника казато је шта Скупштина има да ради после избора привременог председника а то је: да се подели у секције. Ово ће се сада извршити онако исто, као што је и рађено у досадањим Скупштинама по овоме пословнику. Овде је спремљен списак посланика, а тако исто и листићи на којима су њихова имена. Ти су листићи спуштени у ковчежић и када се буду извлачили, видећете и чућете који су ушли у списак. Све што се изван тога тражи нема основа у закону и не може се допустити (Вичу: врло добро; тако је и до сад рађено; жагор.....).

Мијајло Поповић — Од куда ви знате број посланика, па да одређујете за сваку секцију по 14? (Вичу: из списка).

Раша Милошевић — Док се не прочита тај списак, ми не дамо да се извлаче листићи за секције. (Граја.... ха, ха. Андра Николић тражи реч).

Привремени председник Јов. Борђевић — Не могу никоме дати реч, док се не изберу секције. По закону то је први посао, који ћемо урадити сада.

Секретар Борђе Генчић извлачи листиће из ковчежића и чита: За I секцију: 1. Мика Османбеговић, 2. Панта Срећковић, 3. Милутин Гарашанин, 4. Мијајло Павловић. (Жагор).

Андра Николић — Ја поново тражим реч и обраћам се г. министру унутрашњих дела, молећи га као старог колегу, да каже г. председнику да ми да реч, а то тражим на основу закона. (Жагор).

Привремени председник Јов. Борђевић — Даћу вам реч кад се овај претходни посао сврши. (Жагор).

Паја Вуковић — То је само продужавање посла. Дајте му реч. (Жагор)

Андра Николић — Господине министре унутрашњих дела, ја имам вама да одговорим. Није за вас часно, да побегнете од одговора, кад овај председник мени не да реч, онда ја се обраћам вама, и тражим да ви израдите да ми председник да реч.

(Пошто је добио реч изишао је на говорницу):

Господо, није ни потребно ни лепо, да на првом часу рада не почнемо радити договорно, разложно и споразумно. Боље је да се сви чујемо и договоримо како ћемо радити, него да се место тога рада пусти воља и ларма. То не може годити ни вама либералима, ни вама напредњацима, ни нама радикалима.

Ми смо у Народној Скупштини, ми већамо, саборишемо; а већати, саборисати значи договарати се с разлозима. Молим вас да ме чујете, кад сам најпосле реч добио.

Госп. министар унутрашњих дела позвао се на закон о пословном реду да тим законом потврди како треба радити баш овако, као што видим, да се наумило отпочети, а то је, да се за основу рада узме некакав списак, о коме ми не знамо где је начињен, кога је начинио, шта у њему има (Вичу: читајте званичне новине).

Господо, ви тим вашим прекидањем и упадањем у реч нећете постићи то, да ја свога говора не довршим. Будите уверени, да ме не можете збунити. И поред свега вашег прекидања ја опет могу измислити и казати оно, што сам смислио. То је прекидање, дакле, једно средство сасвим излишно. Најбоље је да га и ви напустите.

Дакле, господин министар, како рекох, позвао се на закон. Тај исти закон, господо, узимам и ја у помоћ. Ја ћу да га прочитам. Молим вас чујте:

«Чл. 3 *одмах* за тим Народна Скупштина поделиће се коцком у девет одсека (чл. 105. Устава)» Вичу: То, то и хоћемо. Господо, ко ће се поделити у одсеке, ко ће извршити тај законом одређени посао? Народна Скупштина. Ко је сад Народна Скупштина? То смо ми, господо. Ми имамо да извршимо поделу на одсеке. Па, дајте да је и извршимо, дела да као разложни људи извршимо тај посао слободно и договорно. Дајте да сваки запишемо име и презиме, или дајте ако хоћете своје *визит-карте* па ето списка, који је постао на начин најуреднији, на начин, који не може никоме од нас бити противан! (Смех у већине). Са свим је друга ствар са сваким оним списком, који би се пред нас изнео, а ми не бисмо знали, где је начињен, како је начињен, ко га је начинио. Таком списку у праву је сваки да замери, сваки може против таквог списка изјавити, да и он у цепу има неки други списак. Није ово, господо, тако тешка ствар, да се народни посланици не би могли о њој споразумети. Ја вас још једанпут молим, да овај посао изведемо у споразуму.

Министар унутрашњих дела Ст. Рибарац — Господо, и почетак и крај нашег рада скупштинског треба да буде примљен осећањем поштовања закона и Устава. Нама није овде до гунгуле него до стварнога и озбиљнога рада на који смо и позвани. Али кад господа, која су напустила скупштину, мисле да им њихово осећање законитости допушта да на првом кораку праве заплете и изазивају гунгулу и отежавају законити и правилан рад, онда вас молим да се заједнички побринемо да и у тој гунгули, коју господа из опозиције стварају, нађемо излаза да корисно послужимо земљи.

Останимо, господо, сваки на своме месту и будимо истрајни у одлучној и преданој служби Уставу и законитости у служби целокупним интересима. (Бурно: живео!).

Милутин Гарашанин — Мало пре вођена је дебата о томе, да се прозовемо и да водимо колико нас је на броју. Ми, напредњаци, ћутали смо и нисмо узимали удела. Сад, како је један знатан део посланика изашао из Скупштине, ја мислим, да је у реду и по закону да се пребројимо, да видимо има ли довољан број посланика и да ли можемо као скупштина радити. Молим вас, г. председниче, да одговорите јесте ли вољни да учините то? (Министар унутрашњих дела С. Рибарац — тражи реч).

Милутин Гарашанин — Молим вас г. министре, немојте сматрати за неко насртање на вас, али ја се објашњавам са г. председником и тражим да ми он одговори.

Мин. унутр. дела Ст. Рибарац — Ја сам позван и у праву, да и као посланик и као члан владе дам своје мишљење о питању, које сте изнели. Са таким истим правом, којим ви питате о овоме, ја могу да кажем има ли овде довољан број или не, и да ли га мора бити сада.

Милутин Гарашанин — Ја сам тражио обавештење од г. председника и још нисам расправио то питање с г. председником. Дакле молим г. председника, да ми одговори и да се то питање расправи.

Привемени председник Јов. Ђорђевић — Ја мислим, да нисам дужан дати лично појединим посланицима обавештења, док има још посланика, који траже реч и хоће о истој ствари да говоре.

Милутин Гарашанин — Г. Председниче, ја разумем да ви нећете да одговорите на то питање и ако вам је дужност да на исто одговорите, и ја онда сматрам да ви онда отказујете да одговарате на то.

С тога дозволите ми само још једну реч.

Члан 110 Устава каже: да скупштина може решавати само, ако је у њезиној седници више од половине целокупног уставом одређеног броја посланика. Ја сам сад, пошто се отказало да се пребројимо, пребројао све овде присутне посланике и нашао, да нема онолики број посланика, колики је Уставом прописан. И пошто је г. председник отказао да се прозовемо, те да се констатије да ли постоји Уставом одређени број посланика, то молим поштовану Скупштину да чује изјаву, коју ћемо дати ми напредњаци.

„По чл. 80 земаљ. Устава, Државни одбор утврдио је да целокупни број посланика за ову скупштинску периоду треба да буде 134.

По чл. 110 земаљ. Устава за решавање у скупштини треба да буде у њој више од половине од целокупног Уставом одређеног броја посланика, треба дакле да их има 68 посланика.

Тога броја на овом састанку нема, и Скупштина је у немогућности да свој рад отпочне, било би противно јасно изреченој наредби уставној.

Ми, који припадамо напредној странци у скупштини, сматрамо, да посланички мандат има вредности и снаге само онда, кад се у границама закона Устава креће; и да наше није да суделујемо у раду, који би на првом кораку лишио ову скупштинску периоду сваке уставне подлоге, нити да се нашим присуством учинимо учасници радње, која би стајала у опреци са Уставом земаљским и да примимо одговорност за њу. И са ових разлога част нам је изјавити: да се ми независно од наше воље налазимо спречени да се данас нашој посланичкој дужности одазовемо, и да за то са овога састанка одлазимо, изјављујући у исто време, да ћемо наша посланичка места заузети и нашој посланичкој дужности одговорити, чим се радови скупштине буду свели у границе, које је Устав земаљски положио“.

(За овим г. г. Гарашанин и Ст. Новаковић изиђоше из скупштинске дворане). (Чује се: Е нема двогласаца!)

Минист. унутр. дела Ст. Рибарац — Верујући, да су уставна чувства г. Гарашанина јако развијена, ја имам само у прилог објашњењу питања, које је он покренуо, да изнесем неколико података.

Г. Гарашанин је у заблуди кад мисли, да је ово скупштина и да је потребно, да буде на овом састанку потребан број посланика за решавање. Скупштине још нема; скупштина постоји тек од онога часа, кад се конституише. Да вам наведем примере. Сви посланици могу и не доћи на овај састанак. Првог дана могу бити неки спречени болешћу или и не доћи из другог неког узрока, па зар то да задржи од посла и оне остале који су дошли? Зар би се могао задржати рад на овом предходном састанку и онда, кад би неки посланици послали само своја пуномоћства? Скупштина дакле почиње од онога дана, кад се избере председништво, кад се конституише. Овај број посланика, који је остао овде, довољан је за рад по Уставу и закону и ја понављам: останимо овде и радимо искрено и одушевљено.

Привремени председник Јов. Ђорђевић — Сад ћемо продужити поделу скупштине на секције

Г. Генчића секретара молим да извлачи листиће из кутије. (Чује се: прочитајте поново имена, која су раније извучена).

Секретар Ђ. Генчић — Мало пре извучена су ова имена:

за I секцију:

1. Мика Осман-Беговић
2. Панта Срећковић
3. Милутин Гарашанин
4. Михаило Павловић

Сад ћемо продужити извлачење (Бива)

5. Алекса Васић
6. Стеван Ивковић
7. Ђорђе Генчић
8. Сима Костић
9. Димитрије Карић
10. Живота Стокић
11. Јосиф Аризан
12. Тома Дрманић
13. Ђорђе Анђелковић
14. Јован Несторовић

за II секцију:

1. Раша Милошевић
2. Јованча Стојановић
3. Никодије Милетић
4. Јован Деличић
5. Стојан Рибарац
6. Лука Лазаревић
7. Никола А. Јовановић
8. Станојло Петровић
9. Мартинко Милојевић
10. Стеван Ристић
11. Пера Максимовић
12. Павле Крстић свеш.
13. Јован Авакумовић
14. Михаило Веселиновић

за III секцију:

1. Илија Стојановић
2. Јеврем Илић
3. Тодор Туцаковић
4. Никола Живадиновић
5. Јосиф Видаковић
6. Светолик Поповић
7. Стојан Новаковић
8. Петар Катић

9. Петар Николић

10. Аврам Бељић
11. Јанча Јовановић
12. Јован Ђорђевић
13. Сима Цветковић
14. Павле Ранковић

за IV секцију:

1. Ђорђе Томић
2. Раша Нинић
3. Стеван Ђурчић
4. Сава Грујић
5. Милош Јоксић
6. Стоиљко Стојановић
7. Милован Несторовић
8. Павле Солдатовић
9. Радисав Луковић
10. Димитрије Стојановић
11. Петар Икономовић
12. Тома Јовановић
13. Велимир Тодоровић
14. Мића Бранковић.

за V секцију:

1. Тане Ранчић
2. Анта Рајичић
3. Коста Младеновић
4. Филип Милојевић
5. Димитрије Стаменковић
6. Мита Вељић
7. Светозар Атанацковић
8. Владимир Арсенијевић
9. Алекса Ратарац
10. Ђока Брачинац
11. Драгутин Гођевац
12. Иван Станисављевић
13. Станко Петровић
14. Лука Буровић

за VI секцију:

1. Живан Живановић
2. Павле Крстић судија
3. Велизар Кундовић

4. Андра Николић
5. Милоје Барјактаровић
6. Драгутин Петровић
7. Димитрије Машић
8. Михаило Богатинчевић
9. Аврам Шокорац
10. Никола Пашић
11. Богдан Златић
12. Сава Илић
13. Жика-Живојин Микић
14. Сима Бимбић.

за VII секцију:

1. Милан Китановић
2. Цветко Јездић
3. Никола С. Николић
4. Милош Ђорђевић
5. Петар Таушановић
6. Арсеније Прокопијевић
7. Баља Стојановић
8. Лазар Секулић
9. Риста Поповић
10. Живојин Величковић
11. Стеван Миљковић
12. Благоје Божић
13. Атанасије Бабовић
14. Милан Мостић.

за VIII секцију:

1. Коста Таушановић
2. Добросав Ружић
3. Владимир Тадић
4. Станојло Вукчевић
5. Љуба Јоксимовић
6. Јован Николић
7. Павле Вуковић
8. Милан Ђурић
9. Вуча Николић
10. Арса Дреновац
11. Мата Максимовић
12. Димитрије Илићановић
13. Милош Богдановић
14. Михаило Поповић.

за IX секцију:

1. Димитрије Катић
2. Радисав Митровић
3. Марко Петровић
4. Јоца Ж. Јовановић
5. Максим Сретеновић
6. Милија Миловановић
7. Милован Миловановић
8. Тома Бојичић
9. Михаило Вујић
10. Митар Мићовић
11. Коста Таушановић.

Привремени председник Јов. Ђорђевић — Сад има свака секција да избере по једног члана за верификациони одбор. За то дајем $\frac{1}{4}$ часа одмора. (Настаје одмор).

После одмора.

Привремени председник Јов. Ђорђевић — Господо, секције су се састале и свака је од њих сем VIII и IX изабрала по једног члана за верификациони одбор. Изволте чути њихова имена:

- I секција изабрала је Ђорђа Генчића
- II секција Станоја Петровића;
- III секција Петра Николића;
- IV секција Милована Несторовића;
- V секција Драгутина Гођевца;
- VI секција Димитрија Машића;
- VII секција Лазу Секулића.

VIII и IX секција нису учествовале у избору.

Ја молим изабране чланове верификационог одбора да заузму своје место и да изаберу себи председника. (Чланови верификационог одбора заузеше своја места и конституисаше се).

Господо, верификациони одбор конституисао се и изабрао себи за председника г. Петра Николића а за секретара г. Ђ. Генчића.

Председник верификационог одбора Петар Николић — Господо, ја вам благодарим на поверењу, којим сте ме почаствовали.

На основу чл. 5. пословника позивам господу народне посланике, да предаду своја пуномоћства верификационом одбору. (Долазе посланици и предају пуномоћства). Господо, данашњу седницу закључујем а кад ће друга седница бити објавиће се.

Чланови верификационог одбора нека дођу сутра тачно у 9 часова пре пре подне да свој рад отпочну.

Састанак је трајао до $11\frac{1}{2}$ часова пре подне.

Х. ДЕЛО

1.

НАЧЕЛНИК СР. ТРНАВСКОГ

Бр. 1957

28 ФЕВРУАРА 1893 ГОД.

ЧАЧАК.

Главном бирачком одбору за окр. руднички

Пет чланова тога одбора актом својим од данашњег доставили су полицијској власти, да г. Ђорђе Новаковић, председник тога одбора противно закону о изборима народних посланика доноси решења, по којима наређује понова изборе народних посланика и у оним општинама, у којима су избори на дан 25 т. м. извршени, и на тај начин узимајући туђу власт на себе, очевидно гази закон, јер је то право дато по закону само Народној Скупштини, молећи власт да заштити њихова права као чланова бирачког одбора.

Па како је овакав рад дотичног председника и друге половине чланова тога одбора заиста противан чл. 84 закону о изборима народних посланика, то полицијска власт, примивши овај појав знању, а у цељи да би заштитила право и друге половине чланова тога одбора, а уједно сачувала и законити резултат избора у овом округу, и на тај начин добили пуномоћја законити изабраници, ставља се у положај и наређује том бирачком одбору, да с места свој даљи рад прекине, и сва акта изборна која се пред њим налазе преда потписаноме на даљи закони поступак.

СТАРЕШИНА СР. ТРНАВСКОГ,

Ђока С. Пантелић с. р.

Примљено двадесет осмог Фебруара 1893 године.

Саопштено је свима члановима овај акт среског начелника.

28. Фебруара 1893 г.

у Чачку

Председник

Ђ. С. Новаковић с. р.

Чланови:

Ј. Николић с. р.

П. К. Шолајић с. р.

Ран. Б. Тајсић с. р.

Пет. М. Николић с. р.

Вељко Митровић с. р.

Марко Ивановић с. р.

Мића С. Шуљагић с. р.

Иван Стојишић с. р.

Срет. М. Гавровић с. р.

2.

Г. Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД

Дозволите да са мањином главног одбора издам пуномоћија посланицима. Може бити: радикала четири, либерала два, напредњака један. И онда се може осигурати и избор у Чачку писмо и упуство примио сам.

1 Марта 1893 г.

Чачак

НАЧЕЛ. ОКР. РУДНИЧКОГ,
Л. Каменчић

3.

Господину Министру Унутрашњих Дела

БЕОГРАД

Увера се није могла узети од чланова главног бирачког одбора, али су саслушати. Сви чланови што су тражили интервенцију власти, а са њима и председник суда Николић, сем једнога изјавили су да нису дали пуномоћство, а тај један Шуљагић није хтео да одговори на ово питање, дакле сигурно су радикали добили пуномоћство од пет чланова. Шуљагић је напредњак. Пера данас отишао ја ћу донети акта — сутра полазим.

21 Марта 1893 г.

Чачак

НАЧЕЛНИК ОКР. РУДНИЧКОГ
Л. Каменчић

Начелнику окружном

КЊАЖЕВАЦ

Нађите са г. Живаном начина како можете да се пошто пото поништи. Могу се наћи неправилности у већини од трећине изборних општина.

27 Фебруара 1893 год.

МИНИСТАР
Рибарац

5.

Начелнику окружном

КЊАЖЕВАЦ.

Кажите Живану Живановићу. да тог округа целог поништи избор, иначе све пропало. Ви међу тим спремите се да му будете на услузи. Ово, ако немате ни једног посланика.

27 фебруара 1893 год.

МИНИСТАР,
Рибарац.

6.

Одвојено мишљење

Из свију напред наведених равлога, потписани смо мишљења : које по 89 чл. изб. закона изјављујемо :

а) да избори нису правилни,

б. И да се према оваквим изборима, дотичнима, на које би бројно пали гласови, не би требало издати пуномоћија, нити јављати у «Срп Новинама» о избору.

в. О свему овоме решиће коначно Народна Скупштина, којој се шаљу: овај записник и сви изборни акти.

28 фебруара 1893 год.

у Књажевцу.

Жив. Живановић,

ЧЛАН ДРЖ. САВЕТА.

7.

Господину министру унутрашњих дела

БЕОГРАД.

Молим да ли су књажевачки избори поништени, и дали ћу бити онамо и кад одређен, да би се могао спремати.

31 маја 1893 год.

Зајечар.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК,

А. Радуловић

8.

Господину министру унутрашњих дела

БЕОГРАД

За случај да ја будем одређен за Књажевац молим да се избегне штетно експериментисање са чиновницима но да се саслуша моје мишљење.

17 марта 1893 год.

Зајечар.

ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК

А. Радуловић

9.

Свима начелствима окружним

Сазнајем да су неки главни бирачки одбори намерни да наређују нове изборе у општинама, у којима нису председавали председници одређени државним одбором.

То би било противно закону, пошто се по чл. 84 могу наређивати у гласачким местима где избор са нерета или другог узрока нису свршени, а једино скупштини припада право на оцену питања, које они хоће да расправљају.

С тога ћете ви према овој појави заузети положај који ће обезбедити важност закону и бити на услузи оној мањини у главном бирачком одбору, која се руководи поштовањем закона, да ова сачува законити резултат избора и изда

пуномоћства законито изабраним посланицима. У томе случају и сва изборна акта треба обезбедити.

МИНИСТАР,
Ст. Д. Рибарца

10.

Господину Министру Унутрашњих дела

БЕОГРАД

Сад овог часа одузета су акта изборна од главног бирачког одбора и одбор распуштен. Молим за упуство ко да прими од три четири општине непримљена акта.

28. Фебруара 1893
Чачак

НАЧЕЛ. ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменчић

11.

Свима окружним начелницима

Таково либерал, Чачак ужи избор. Гор. Милановац радикал. У округу један либерал, шест радикала.

27. Фебруара 1893. год.
Чачак

НАЧЕЛ. ОКР. РУДНИЧКОГ,
Љ. Каменчић

12.

Господину Министру Унутрашњих дела

БЕОГРАД

Шкорић хоће, али Бајић и Миша ни пошто неће, да њих троје као мањина потпишу пуномоћства законитим посланицима без већине, која нам спори једног и хоће да прокламира Стојана Новаковића. — Молим одговорите ми телеграфом хоћу ли и у том случају одузети изборна акта од главног одбора и Вама донети или послати.

3/II 1893 год.

НАЧЕЛ. ОКРУЖНИ,
Коста Ст. Павловић

Јавите ми овога часа у колико је општина наређено ново гласање и по каквом основу, врши ли се гласање у општинама текеришкој и осталима, где су избори покварени због нереда; какав је тамо изглед.

На полеђини овог акта написано руком оптуженог Рибарца.

13.

Господину Министру Унутрашњих дела

БЕОГРАД

Само сам наредио гласање за данас у општини текеришкој и коренитској, где нису избори 25. Фебр. извршени.

Ма какво гласање да испадне неће имати уплива на општи резултат.
Но опет јавићу какво и тамо буде бројно стање.

3/III 1893
Шабач

НАЧЕЛ. ОКРУГА,
Павловић

14.

Начелнику окружном

Шабач

Ако већина у главном бирачком одбору хтедне одбити гласове из оних општина, у којима су избори свршени, а већина ипак против закона наређивала нове изборе и то би било штетно, онда нека мањина покуша да разложима одврати већину од тога незаконитог пута. Ако би ови ипак остали при томе, мањина нека свој протест стави у записник. У том случају мањина ће потписати пуномоћја са већином само оним посланицима, који су изабрати на првом законитом гласању Пуномоћство Новаковићу не треба да потпише. А за свој рачун нека изда и потпише пуномоћство и ономе кандидату, кога би већина хтела противзаконно заменити.

Кажите Бајићу и Миши да би противно понашање њихово било неоправдано и да они немају од чега да страхују кад овако ураде.

писано руком оптуженог Рибарца.

15.

Министру Унутрашњих дела, господину Стојану Д. Рибарцу.

Суд шабачки позива председнике бирачких одбора из Јадра, Рађевине и Азбуковице по тужби Главног бирачког одбора, што су вратили председнике одређене Државним Одбором.

Ја држим, да је таква радња шабачког суда противна наређењима чл. 151. изборног закона и чл. 10. Устава, јер он није надлежан за извиђање, већ првостепени лознички суд.

За то сам капетанима наредио, да позиве задржи и људе не упућује амо за сада, а вас учтиво молим за упутство, сутра телеграфом, шта да се ради.

ВАШ ОДВЕЋ ПОШТУЈУЋИ ВАС,
Коста Ст. Павловић,
начелник окр. подрин.

Господине Министре,

Јавите шифром свима начелницима да кажу дотичним председницима да не следују позивима.

Шабач 16. Марта 1893. год.

казн. 1878

Превод с мађарског

У име Његовог Величанства Краља Новосадски првостепени краљевски казнени судбени сто донео је у казненој ствари Андраша Сакача и Коломана Сакача, оптужених због крађе и набављања лажних сведока у ниже означеном месту и дана по саслушању државног тужиоца и завршетку јавне расправе ову

Пресуду:

Проглашавајући да су у притвору налазећи се оптужени *Андраш Сакач* 60. година стар хелветске вероисповести, ожењен, отац троје деце, гајтанџија, имања има, становник новосадски и **Коломан Сакач**, 23. год. стар, вере реформатске, нежењен, приватан слушалац права, без иметка, становник новосадски, криви због саучешћа у злочину крађе, извршене на штету Доминика Лерхера, зашта се осуђују сваки на по шест месеци тамнице, рачунајући од дана кад пресуда постане правомоћном. Дужни су уједно оштећеној странци накнадити 20. форинти штете и платити 4. форинта судска трошка заједнички, а трошкове за издржавање робова сносити сваки за себе. На против из недостатка доказа ослобођавају се од оптужбе због преваре подвођењем лажних сведока као и због крађе извршене на штету Јована Грчића и Алојза Цоцека.

Разлози:

Оптужени Андраш Сакач и Коломан Сакач у току данашњег коначног претреса признали су: да су од једног, њима непознатог човека купили свиње, које су биле својина Доминика Лерхера, и то 16. фебруара о. г., док међу тим из заклетвом потврђеног исказа оштећене странке и сведока Јосифа Галовића несумњиво излази, да су поменуте свиње, нестале 28. фебруара о. г. и тако ваља претпоставити, да су се речени оптуженици — својим тврђењем — трудили да прикрију трагове о куповини знано крадене стоке; — с тога дакле пошто у погледу истоветности у питању стојећих свиња, према исказу оштећене странке и сведока Јосифа Галовића, Кузмана Брзака и Розалије Јаус сумње бити не може и пошто није прибављен никакав доказ о кривици саме крађе ваљало је прогласити поменуте оптуженике кривима због саучешћа у кривици крађе а исказе сведока Антонија Лауф и Ђорђа Ковача, пошто се налазе у потпуној противности са у току доказивања пуноправно доказаним фактима, одбацити, исказ Аполоније Лауф још и за то, што се она налази према оптуженима у службеном одношају.

У погледу набављања лажних сведока говори против оптужених сам исказ сведока Леополда Хорвата и та околност, што су оптужени признали, да је други оптуженик Коломан Сакач истом сведоку дао 2. форинта баш тада, кад је против њих због поменутих свиња казнена истрага поведена а пошто то не даје довољно доказа, да би се оптужени могли осудити, ваљало их је од оптужбе због преваре набављањем лажних сведока а исто тако и од оптужбе због злочина крађе извршене на штету Јована Грчића и Алојза Цоцека из недостатка доказа ослободити, пошто нема доказа о истоветности цигаља, које су нађене код оптужених, те према томе и заклетвом потврђено сведочанство против другог оптуженика сведока жандара Будимира као и околност што оптужени нису у стању да докажу, да су у питању стојеће цигље правим путем стекли а и сведочанство сведока Ђорђа Поповића могу послужити само јаки основи сумње.

При одређивању казне узето је у обзир као олакшавајућа околност добар предживот оптужених и дуже трајање истражног затвора, међу тим пак за отежавајућу околност се узело, што су оптужени због више злочина, сашта су и осуђени да претрпе у пресуди одређен затвор од шест месеци, као и да накнаде штету, судске трошкове и трошкове за издржање робијаша.

Из седнице кр. судбеног стола држане у Новом Саду 2 Маја 1878 године.

Да је овај превод веран поднетом оригиналу, тврди од стране министарства ино-
страних дела

Бр. 7745
29. Јуна 1893 год.
Београд.

ЗА МИНИСТРА
НАЧЕЛНИК

М. Ђ. Миловановић с. р.

БРОЈ 333

КАЗН. 1877.

ПРЕВОД С МАЂАРСКОГ ОРИГИНАЛА.

У име Његовог Величанства Краља Ново-садски краљ. судбени сто као казнени суд по саслушању државног тужиоца а у казненој ствари против Коломана Сакача, оптуженог због преваре у доле писати дан и тамо означеном месту овако је
решио:

Обуставља се даљи поступак у казненој ствари против Коломана Сакача, оптуженог због преваре услед тога што су пробе недовољне.

Разлози:

Иако је нађено, да је крштеница и рекрутациони лист, које је оптужени Коломан Сакач употребио приликом, кад је компетовао на место полицијског комесара у Митровици, фалсификован тиме што је радирањем година рођења од 1856 на 1850 исправљена, — и ако постоји основана сумња да фалсификовање тога акта нико други није извршио него оптужени, јер их је он употребио и пошто другом није било у интересу да их фалсификује, — и ако је даље тврђење, које је оптужени у своју одбрану изнео, као да има много непријатеља и да су ови фалсификат могли извршити из освете, а за поткрепљење тог тврђења позвао се на Кедецког писара у Митровици, пред којим се митровачки срески начелник Чудић изјаснио, да ће све учинити, да оптуженога уклони с места полицијског комесара — побивено од стране Кедецког. Ипак, пошто оптужени одлучно пориче, да је он извршио фалсификат на актима, која су у питању, а супрот том његовом одлучном одрицању у опште нема никакве директне пробе, а против њега постојећи основи сумње поред досадашњег доброг владања његовог не пружају наде, да би оптужени приликом коначног претреса могао бити осуђен, морало се наредити, да се даљи поступак услед недовољних доказа обустави.

Из седнице краљ. судбеног стола држане у Новом Саду 23. Фебруара 1877. г.
(М. П.)

Стеван Лобмајер с. р.

ПРЕДСЕДНИК СУДА

Шандор Хорват с. р.

ДЕЛОВОЂА

Да је овај превод веран поднетом оригиналу тврди од стране министарства ино-
страних дела.

ЗА МИНИСТРА НАЧЕЛНИК,

Др. М. Ђ. Миловановић с. р.

Бр. 7745.
29. Јула 1893 год.
БЕОГРАД.

Конзисторији епархије београдске

По благослову његовог Високопреосвештенства ја сам 30 овог месеца привео из калвинске у нашу православну веру Коломана Сакача, практиканта управе вароши Београда, пошто сам га претходно обучио у главним догматима наше свете вере. Коломан је рођен 1856 год. у Новом Саду од оца Андрије Сакача трговца и матере Ане. Кум је Коломану био Војин Радуловић, трговац овдашњи, који је дао име свом духовном чеду Александар.

Извештај о овом присаједињавању подносим конзисторији ради уписа у дотични протокол.

Бр. 750.
31. августа 1878. г.
у БЕОГРАДУ

ПРОТОЈЕРЕЈ БЕОГРАДСКИ,
Новица Лазаревић с. р.

примљено 1. Септембра 1878. год.

Бр. 3754.

Решење:

Присаједињавање ово завести у надлежни протокол
4. СЕПТЕМБРА 1878. г.
БЕОГРАД.

ЧЛАНОВИ:
С. Петровић с. р.
Ив. Јевтић с. р.

СЕКРЕТАР
Атан. Георгијевић с. р.

Конзисторији епарх. београдске

30. Августа ове године прешао сам у православну веру, па пошто то морам крштеницом доказати молим да ми се изда још данас крштеница.

Рођен сам 1856. године 8. Септембра очило име је Андрија Сакач, а материно Ана; при преласку у православну веру био ми је кум Војин Радуловић, овд.

Молим конзисторију да ми крштеницу што пре изда и управи варошкој пошље, пошто се иста мора послати г. министру.

5. СЕПТЕМБРА 1878 г.
у БЕОГРАДУ.

с особитим поштовањем,
Александар Сакач — Радуловић од ПРЕЂЕ
Коломан Сакач с. р.

пр. 5. Августа 1878 год.

Бр. 3804.

(Решено)
Издати му крштеницу
6. СЕПТЕМБРА 1878 г.
БЕОГРАД.

ЧЛАНОВИ:
С. Петровић с. р.
Ив. Н. Јевтовић с. р.

2.

Господину Министру правде.

Према препису Г. Министра од 24 Априла тек. год. № 3479 првостепени суд смедеревски подноси следећи извештај:

1, По закону о изборима народних посланика има при овом суду, а на раду код последног судије, свега *четири предмета кривина* и то због неиздавања бирачких карата за минуле изборе од 25 фебруара тек. год;

2, По свима овим предметима подигнуте су тужбе од приватних лица од 8—10 Фебруара ове год;

3, По свима су одмах по пријему послати позиви за оптужене и сведоке, али до 2 Априла тек. год. ни по једном предмету, осим по кривици бивших часника општине Крњевске, нису следовала позвана лица нити рецeписи о предаји позива враћени, ма да је иследни судија многобројно пута тражио од среских власти рецeписе и чинио питања шта је урађено са позивима. Тек од 2 Априла тек. год. сазнало се, да су позиви изгубљени и да нису дотичнима ни предавати, услед чега су нови позиви послати и према овима су по два предмета, и то по кривици бивших часника општине Азањске и паланачке, испитани и сведоци и оптужени. Према овом, по предметима кривице бивших часника општине крњевске, азањске и паланачке само се чека на уверење о владању оптужених, па да иследни судија тужбу подигне и ова три предмета суду преда. А по кривици бившег председника општине Лозовичке, Николе Николића, није још извршено ислеђење, јер ни он ни сведоци нису ни до данас позиву Суда следовали, у чему је кривица полицијске власти, јер је иследни Судија чинио све и сва, да се ислеђење што пре изврши, но и по овом предмету свршиће се ислеђење ускоро, јер су по ново позиви за потребна лица послати.

№ 6295

28 Априла 1893 год.

Смедерево

№ 1382

ПРЕДСЕДНИК СУДА

Таса Николајевић с. р.

3.

Господину Министру Правде

Београд

Према депеши г. министра од јучерашњег под Бр. 6400 шабачки првостепени суд учтиво подноси свој извештај:

Председници општина:

каменичке, змињачке, велико-бошњачке, свилеувске, враштанске звати су наредбом од 10. Марта преко среских начелника одмах, а престали су суду и то каменички и велико-бошњачки 3. Јуна, а враштански 15., змињачки 23, свилеувски 31. Марта. Председници општина: текеришке, бањевачке, бело-цркванске и чокешинске такођер наредбом од 11. марта преко среских Начелника звати су за одмах, престали су суду и то: Бањевски и Бело-црквански 14., Текеришки 29. и Чокешински 30 априла.

За узрок закашњења на испиту иследник их није испитивао.

Акта за великоречку општину послата су 17. Јуна а за љубовиђанску 30. маја лозничком првостепеном суду по тражењу оптужених као надлежном.

№ 11466.

12. Јула 1893. год.

ДЕЖУРНИ СУДИЈА

М. Л. Деспотовић

ТЕЛЕГРАМ ИЗ ЧАЧКА.

21. — III. — 1893. год.

Господину министру унутрашњих дела

БЕОГРАД.

По депеши од 11. тек. мес. ПБр. 2907. Начелству је част поднети г. Министру тражени извештај у следећем:

I. Од 9. Августа пр. год. па до 11. тек. мес. кажњено је у овоме округу и то:

- 1) За опорочавање власти 105 лица.
- 2) За цепање владиног програма 9 лица.
- 3) За недолазак на позив власти 69 лица.
- 4) За недолазак на збор ради обнародовања владиног програма 23 лица.
- 5) За неупис млађих 34 лица.
- 6) За нечистоћу по авлијама 4 лица.
- 7) За продају нечисти воштаних свећа 1 лице.
- 8) За претње 6 лица.
- 9) За увреду појединих лица 20 лица.
- 10) За кријумчарење 1 лице.

По овим је делима поништено 48 пресуда. Помиловање добило 1 лице, а рест све у снази остало.

II. За лабаво купљење порезе кажњено је 63 кмета. Од ових је једна пресуда поништена а 62 остале у снази.

III. 1) За против стајања власти окривљено је 65 лица. 2) За увреду Намесништва и владе 6 лица.

За једно лице дато је одобрење по § 91. кривичног закона а остала су дела на ислеђењу.

3) За велеиздају окривљено је 82 лица.

4) За издавање лажних исправа 9 лица.

5) За кријумчарење дувана, соли и осталих тронаринских предмета 1 лице.

6) За против законо лишење слободе 2 лица.

7) За утају државне порезе окривљено је 11 кметова. Са овим је оштећена државна каса са 8192·44 дин. а општинска са 2241·63 дин.

Општински избора извршено је 70, од којих је уништено 17, а остало у снази 53. СВПБр. 2907. т. г.

НАЧЕЛНИК ОКРУЖИ,
Љ. Јаменчић.

Бр. 1169.

Г. Министру унутрашњих дела

БЕОГРАД

Према претпису г. Министра од 11 тек. месеца ПБ 2907. Начество му подноси учтиво следеће извешће:

Од Августа до данас кажњено је: I. за опорочавање власти 36., II. за цепање владиног програма 1. III. за недолазак на позив власти 59. IV. за недолазак на збор ради обнародовања владиног програма 1. V. за неупис млађих 26. VI за нечистоћу по авлијама 18. VII. за продају нечистих свећа, није нико кажњен. VIII. за претњу, 10. IX. за увреду појединих лица 26., X. за кријумчарење, 2. По овим делима поништено је 16 пресуда, четворица добили помиловање, остале одобрене. XI. за небрижљиво купљење порезе 64. Све одобрено. XII за противстајање власти 51 све на раду. XIII. за увреду намесништва и владе 8 шест на раду једна одобрена а по једном делу прекинута истрага. XIV. за велеиздају 2. обе на раду. XV за издавање лажних исправа 23—15 на раду 8. поништено. XVI. за кријумчарење дувана 56., један 15 извршених, 40 неизвршени XVII за противзаконо лишење слободе, 9., једна поништена, две одобрене, шест на раду, XVIII за утају државног пореза и општинских приреза 12, од којих је једно дело одобрено, једно поништено, 9. на раду, а по једном је делу недостатак попуњен.

По горњем делу државна каса општењена је са 830.30 а општинска са 1657 дин. 56 пара. XIX избора било је свега 105. од којих је 75 одобрено а 30 поништено. Решења послата су данашњом поштом.

Бр. 910.
23. Марта 1893 год.
Позаревац

НАЧЕЛНИК ОКР.
Свет. Р. Вркић.

6.

ТЕЛЕГРАМ ИЗ БУПРИЈЕ.

20. МАРТА 1893. ГОД.

Господину министру унутрашњих дела

БЕОГРАД.

Према наредби од 11. ов. месеца ПБр. 2907. част ми је поднети г. министру извештај у следећем:

- I. Од 9. Августа прошле године до данас кажњено је
 1. За опорочавање власти 31 лице.
 2. За недолазак на позив 58 лица.
 3. За неупис млађих 39 лица.
 4. За нечистоћу по авлијама 19 лица.
 5. За претње 5 лица.
 6. За увреду појединих лица 12.
 7. За бријумчарење 3 лица, две пресуде одобрене, једна поништена.
 - II. За небрежљиво купљење порезе кажњено је 66 кмета, а један по две пресуде за неизвршење решења школског одбора.
 - III. Окривљено је:
 1. За против стајања власти 111 лица.
 2. За увреду Намесништва 11 лица, за два дана одобрење, за једног тражено, а за 8 није још тражено.
 3. За велеиздају 1 лице.
 4. За издавање лажних исправа 17 лица.
 5. За против закона лишење слободе 21 лице.
 6. За утају државне порезе и приреза 4 лица. Од једног општењена државна каса са 7951-90 дин., а тројица су измирили утајени новац, и двојица за утају општинског приреза. Решења су одобрена.
- Избора општинских од 9. Августа до данас извршено је у 76 општина, 6 по-
а остали одобрени.

Част ми је
којима се служи минист-
ницима окружним, по сав-
време министровања г. Ниче-
служили сви бив. министре
чином, служи и садашња минист-
Срески речник израћен је
унутрашњих дела.

Овакав исти одговор посла-
т. г. под П.Н 9991 на његово писмо

СТАРЕШИНА ОКРУГА,
Драгутиновић.

7.

важном одбору

Част ми је послати му на употребу под
ој дијурни чиновницима и служитељима

полициским, за путовање по срезу и округу ради читања „програма“ либералне владе у колико се о том могло сазнати рачун по запискама у званичној књизи партијалнију.

Министар
унутрашњих дела
Свет. Милосављевић

ИЗВОД

ДИЈУРНЕ ИЗДАТЕ ЧИНОВНИЦИМА И СЛУЖИТЕЉИМА ПОЛИЦИСКИХ ВЛАСТИ ПРИЛИКОМ ЧИТАЊА ПРОГРАМА ЛИБЕРАЛНЕ ВЛАДЕ.

I. Округ ваљевски

1 у срезу подринском	126.00	}	271.00
2 „ „ колубарском	145.00		

II. Округ Брањски

Нема излазака под именом читања програма већ под другим, као: поверљивим писмом, ради нужног наређења и т. д.

III. Округ крагујевачки

1 у срезу крагујевачком	57.00	}	333.00
2 „ „ лепеничком	87.00		
3 „ „ јасеничком	111.00		
4 „ „ гружанском	78.00		

IV. Округ крајишки

Под именом читања програма нема бележених излазака.

V. Округ моравски

1 у срезу параћинском	193.00	}	277.00
2 „ „ ресавском	6.00		
3 „ „ темнићском	78.00		

VI. Округ пиротски

1 у срезу белопаланачком	108.00
------------------------------------	--------

У осталим срезовима нема излазака под тим именом већ под другим, а програм је читан

VII. Округ крушевачки

1 у срезу трстеничком	48.00	}	191.00
2 „ „ моравском	86.00		
3 „ „ жупском	57.00		

VIII. Округ подрински

1 у срезу мачванском	70.50	}	76.50
2 у срезу азбуковачком за излазак у општину Д. Буковичку, а у остале општине под другим видом	6.00		
У осталим срезовима под видом поверљивим послом			

а сем тога бележени су изласци под именом „поверљивим послом“

IX. Округ подунавски

1 у срезу врачарском	99.00	}	136.50
2 „ „ колубарском	37.00		

У осталим срезовима нема под тим именом већ под

X. Округ пожаревачки

XI. Округ руднички

XII. Округ тимочки

Нема заведених излазака под именом читања

XIII. Округ топлички

1 Начелство окружно	
2 у срезу добричком	
3 „ „ вишком	
4 „ „ косаничком	

XIV. Округ

1 у срезу црногорском	
2 „ „ пожешском	
3 „ „ моравском	
4 „ „ рачанском	

У осталим срезовима бележе

XV. Обрут црноречки

1 у срезу болевачком 255.00

2 у срезу зајечарском не зна се, јер је партијални списак употребљен и за ово употребљен је Коста Младеновић, бив. писар, који је побегао.

Свега: 3,265.00

Прилажу се сва извешћа начелства, на основу којих је овај извод начињен.

КПБр. 10,206

24 јула 1893 год.

Београд

По наредби
Министра унтр. дела
Благајник,
В. Сарајевчић

8.

Начелнику окружном

Јесу ли 25 банкн за агитацију, или не.

ПОЖАРЕВАЦ.

Начелник СРЕСКИ,
Благ. Кулић

15 — II — 1893. г.

Шифра из Лознице

9.

Начелнику окружном

Хоћу ли добити ону суму новаца. Потребно је.

ШАВАЦ.

СРЕСКИ начелник,
В. Митровић

10.

Краљев. Српско
МИНИСТАРСТВО УНУТР. ДЕЛА
ПБр. 10.700
30 јула 1893 год.
У БЕОГРАДУ.

Истражном скупштинском одбору

Част ми је истражни скупштински одбор известити, да је речник шифара, с којима се служи министар унутрашњих дела у својој поверљивој преписци с начелницима окружним, по сазнању од чиновника министарства унутрашњих дела израђен за време министровања г. Николе Христића 1888 године и да су се од тог доба њиме служили сви бив. министри унутрашњих дела па и г. Стојан Рибарац. Тим се речником служи и садашњи министар унутрашњих дела.

Срески речник израђен је много раније, и њиме су се служили сви министри унутрашњих дела.

Овакав исти одговор послат је истражном скупштинском одбору и 18 јула т. г. под П.Н 9991 на његово писмо од 18 јула т. г. Бр. 127.

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА,
Св. Милосављевић с. р.

